

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว
เชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย
BUDDHADHAMMA APPLICATION FOR CULTURAL TOURISM PROMOTION OF
LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS
IN CHIANG RAI PROVINCE

พระมหาธีรวัฒน์ เสสปัญโญ (สันยศติทัศน์)

ดุขฎฐินิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุขฎฐินิพนธ์
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๔

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว
เชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

พระมหาธีรวัฒน์ เสสปัญโญ (สันยศติทัศน์)

ดุขฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุขฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๔

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Buddhadhamma Application for Cultural Tourism Promotion of
Local Administrative Organizations in Chiang rai Province

PhramahaTeerawat Sesapuñño (Sanyattitat)

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Doctor of Philosophy
(Public Administration)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

C.E.2021

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นักศึกษานิพนธ์ เรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิโกโร, รศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบคุษฎีนิพนธ์

ประธานกรรมการ

(รศ.พล.ท. ดร.วีระ วงศ์สรรค์)

กรรมการ

(รศ.ดร.สมาน งามสนิท)

กรรมการ

(รศ.ดร.วัชรินทร์ ชาญศิลป์)

กรรมการ

(รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง)

กรรมการ

(รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม)

คณะกรรมการควบคุมคุษฎีนิพนธ์

รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง

ประธานกรรมการ

รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระมหาธีรวัฒน์ เสสปัญโญ)

- ชื่อคุณิพนธ์** : การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย
- ผู้วิจัย** : พระมหาธีรวัฒน์ เสสปัญโญ (สันยศติทัศน์)
- ปริญญา** : ปรัชญาดุขฎิบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)
- คณะกรรมการควบคุมคุณิพนธ์**
- : รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, พช.บ. (การบริหารรัฐกิจ), ศศ.ม. (การจัดการพัฒนาสังคม), รป.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์)
  - : รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม, พช.บ. (สังคมวิทยา), M.A. (Politics), Ph.D. (Political Science), พร.ด. (สื่อสารการเมือง)
- วันสำเร็จการศึกษา** : ๑๑ กันยายน ๒๕๖๔

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑. เพื่อศึกษากระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ๒. เพื่อศึกษาการประยุกต์หลักธรรมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย และ ๓. เพื่อนำเสนอการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงรายการวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๓๐ คน โดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๙ รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน ๑๒ รูปหรือคน ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้แบบสัมภาษณ์วิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยายอธิบายและพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

๑. กระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ๑) ด้านการวางแผน ร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น ๒) ด้านการปฏิบัติตามแผน ปฏิบัติตามแผนในด้านการประสานงาน ด้านการสนับสนุนงบประมาณวัสดุหรืออุปกรณ์ต่าง ๆ ๓) ด้านการตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน ตรวจสอบการดำเนินการตามแผนในด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ๔) ด้านการปรับปรุงแก้ไขประเมินผลแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานพัฒนาท่องเที่ยว

๒. การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ๑) ด้านการให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เน้นประวัติศาสตร์โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมของชุมชน ๒) ด้านการจัดการทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับวัด และชุมชนสร้างสรรค์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ๓) ด้านการคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่ของสังคมและวัฒนธรรม ปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการเผยแพร่ความรู้และจัดทำหลักสูตร ๔) ด้านการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีจิตสำนึกในการให้บริการที่ดีมีมาตรฐาน ๕) ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ชุมชนรักและหวงแหนวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ๖) ด้านการสร้างสภาพจิตใจแก่นักท่องเที่ยว ส่งเสริมให้เขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ๗) ด้านการคำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่และความสะอาดของพื้นที่ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน

๓. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ๑) ด้านอวาสสัปปายะ การบริหารจัดการวัดโดยจัดบริเวณวัดให้มีความสะอาด แสงสว่างเหมาะสมกับการศึกษาปฏิบัติธรรม ๒) ด้านโคจรสัปปายะ มีส่วนร่วมในการพัฒนาเส้นทางให้มีความเหมาะสมสะดวก ๓) ด้านภัสสัปปายะ จัดบุคลากรเข้ามาประสานกับแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อช่วยดูแลและสนับสนุนต้อนรับนักท่องเที่ยว ๔) ด้านบุคคลสัปปายะ สนับสนุนบุคลากรพัฒนาวัดให้เพียงพอต่อการต้อนรับนักท่องเที่ยว ๕) ด้านโภชนสัปปายะ มีการจัดทำกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่น ๖) ด้านอุตุสัปปายะ พัฒนาวัดให้สัปปายะ มีอากาศที่มีความเหมาะสมตามฤดูกาล ๗) ด้านอิริยาปถสัปปายะ สนับสนุนการจัดกิจกรรมของวัดและสถานที่ปฏิบัติธรรมเชื่อมโยงกับกิจกรรมของชุมชน

Dissertation Title: Buddhadhamma Application for Cultural Tourism
Promotion of Local Administrative Organizations in Chiang Rai
Province

Researcher: PhramahaTeerawat Sesapunyo (Sanyattitat)

Degree: Doctor of Philosophy (Public administration)

Dissertation Supervisory Committee:

Assoc. Prof. Dr. Dr.Kiattisak Suklueang,B.A.(Public Administration),
M.A.(Social Development Management), D.P.A. (Public
Administration)

Assoc. Prof. Dr. Surapon Suyaprom, B.A. (Sociology), M.A. (Politics),
Ph.D. (Political Science), Ph.D. (Political Communication)

Date of Graduation : September 11, 2021

Abstract

Objectives of this research were: 1. to study the management process of cultural tourism attractions of local administrative organizations in Chiang Rai Province 2. To study the Buddhadhamma application for cultural tourism attractions management of local administrative organizations in Chiang Rai Province and 3. To propose the cultural tourism attractions management of local administrative organizations in Chiang Rai Province.

Methodology was the mixed methods: The quantitative research, data were collected from 330 samples with questionnaires. The data were analyzed by frequency, percentage, mean and standard deviation. The qualitative research methods; data were collected from 19 key informants with structured in-depth-interview transcript by in-depth-interviewing. Data were also collected from 12 participants in focus group discussion. Data from the two steps were analyzed by descriptive interpretation.

Findings were as follows:

1. Management process of cultural tourism attractions of local administrative organizations in Chiang Rai Province was as follows: 1) Planning; jointly formulating development plans at the provincial and local levels; 2) the implementation of the plan; following the plan in terms of coordination, support,

budget, materials or equipment 3) the inspection of the implementation according to the plan in terms of tourism activities within cultural tourism attractions. 4) Revision and evaluation of the community-based tourism strategic plan to be used as a guideline for improving tourism development operations.

2. The cultural tourism attractions management of local administrative organizations in Chiang Rai Province was as follows: 1) Importance of historical ancient sites; focusing on the history of ancient sites, arts, culture and traditions that are linked to the culture of the community. 2) Sustainable economic, social and environmental management; Local Administrative Organizations together with monasteries and communities created sustainable tourism 3) Preserving the local way of life in terms of society and culture; local wise persons took part in disseminating knowledge and organizing courses. 4) Providing knowledge to all concerned parties; creating a learning process for stakeholders to have awareness of good service with good standards. 5) Conservation of culture and environment; the community loves and cherishes local culture and environment. 6) Tourists' satisfaction creation; promoting the Lanna civilization tourism promotion zone as a cultural and intellectual tourism center and local wisdom, . 7) The area capacity and cleanliness: developing suitable tourist attractions that would lead to the community development through community infrastructure development.

3. Application of Dharma principles for cultural tourism attraction development promotion of Local Administrative Organizations in Chiang Rai Province were as: 1) Avasa Sappaya, suitable abode; managing monastery compound by arranging the monastery area to be clean and lighted. The light is suitable for studying and practicing Dharma. 2) Gocara Sappaya, suitable resort; development of the communicative route to be suitable and convenient. 3) Bhassa Sappaya, suitable speech; arranging personnel to coordinate with various tourist attractions to help take care and support tourists. 4) Puggala Sappaya, suitable person; supporting and developing monasteries to be sufficient to welcome tourists. 5) Bhojana Sappaya; suitable food; there should be activities to promote local food culture, 6) Utu Sappaya, suitable climate; developing monasteries to have suitable climate according to seasons, 7) Iriya Sappaya suitable posture, supporting monasteries, activities of meditation practice that can be connected with the community activities.

กิตติกรรมประกาศ

ดุชฎินิพนธ์ เรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย” สำเร็จได้รับความอนุเคราะห์ ให้คำปรึกษาแนะนำ และ ช่วยเหลือจากบุคคลหลายฝ่าย ซึ่งผู้วิจัยขอระบุนามเพื่อแสดงความขอบคุณไว้

ขอเจริญพรขอบคุณ รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ ที่บริหารการจัดการและให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนและพัฒนาความรู้ จนทำให้ดุชฎินิพนธ์ ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอเจริญพรขอบคุณ คณะกรรมการสอบป้องกันดุชฎินิพนธ์ คือ ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะ เพื่อให้ดุชฎินิพนธ์ ฉบับนี้ มีความถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอเจริญพรขอบคุณ ผศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง ประธานกรรมการที่ปรึกษาดุชฎินิพนธ์ รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม กรรมการที่ปรึกษา ดุชฎินิพนธ์ที่ได้ช่วยให้คำปรึกษา ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำดุชฎินิพนธ์ทุกขั้นตอน จนกระทั่ง ดุชฎินิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยขอเจริญพรขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพรขอบคุณ ศ.ดร.จ๋านงค์ อติวัฒนสิทธิ์ รศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ ผศ.ดร.รัฐพล เย็นใจมา ผศ.ดร.พิมพ์จี บรรจงปรุ และ นายเสรีชัย ไชยยานันตา ที่กรุณาารับเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจเครื่องมือเพื่อใช้ในการวิจัย พร้อมทั้งให้คำแนะนำในการ ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

คุณค่าและประโยชน์ที่เกิดจากดุชฎินิพนธ์ นี้ ขอยกคุณความดีนี้บูชาพระคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตลอดจนถึง มารดา บิดา ครู อุปัชฌาย์ อาจารย์ ผู้มีพระคุณทุกๆ ท่าน *ที่ ได้อบรม สั่งสอน แนะนำ เป็นที่ปรึกษาให้ความรูจนถึงปัจจุบันนี้

พระมหาธีรวัฒน์ เสสปัญโญ (สันยศติทัตน์)

๑๑ กันยายน ๒๕๖๔

สารบัญ

	เรื่อง	หน้า
	บทคัดย่อภาษาไทย	ก
	บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
	กิตติกรรมประกาศ	จ
	สารบัญ	ฉ
	สารบัญตาราง	ฅ
	สารบัญแผนภาพ	ฉ
	คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฐ
บทที่ ๑	บทนำ	๑
	๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
	๑.๒ คำถามการวิจัย	๔
	๑.๓ วัตถุประสงค์การวิจัย	๔
	๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๕
	๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๖
	๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๗
บทที่ ๒	แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๙
	๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ	๙
	๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว	๔๕
	๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	๖๐
	๒.๔ หลักสแปยยะ ๗	๗๖
	๒.๕ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย	๗๙
	๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘๑
	๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๑๐๑
บทที่ ๓	วิธีดำเนินการวิจัย	๑๐๓
	๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๑๐๓
	๓.๒ การวิจัยเชิงปริมาณ	๑๐๔
	๓.๒.๑ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง	๑๐๔
	๓.๒.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๑๐๕
	๓.๒.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๑๐๖
	๓.๒.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล	๑๐๗
	๓.๓ การวิจัยเชิงคุณภาพ	๑๐๘
	๓.๓.๑ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๑๐๘

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๓.๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๑๑๑
๓.๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๑๑๓
๓.๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล	๑๑๔
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๑๑๖
๔.๑ ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	๑๑๗
๔.๒ กระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย	๑๓๙
๔.๓ รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย	๑๕๓
๔.๔ การประยุกต์หลักกรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย	๑๗๘
๔.๕ ผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ	๒๐๘
๔.๖ องค์กรความรู้	๒๑๓
๔.๖.๑ องค์กรความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๒๑๓
๔.๖.๒ องค์กรความรู้ที่สังเคราะห์จากการวิจัย	๒๑๘
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๒๒๔
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๒๒๔
๕.๒ อภิปรายผลผลการวิจัย	๒๒๙
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๒๓๕
บรรณานุกรม	๒๓๗
ภาคผนวก	๒๔๓
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย	๒๔๔
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย	๒๕๑
ภาคผนวก ค การวิเคราะห์ค่า IOC	๒๕๙
ภาคผนวก ง การหาค่าความเชื่อมั่น	๒๕๘
ภาคผนวก จ เครื่องมือการวิจัย (แบบสอบถาม)	๒๖๒
ภาคผนวก ฉ เครื่องมือการวิจัย (แบบสัมภาษณ์)	๒๗๒
ภาคผนวก ช รายนามผู้ให้ข้อมูลเพื่อการวิจัย (สัมภาษณ์)	๒๗๖
ภาคผนวก ซ หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย (สัมภาษณ์)	๒๗๙
ภาคผนวก ฌ รายนามผู้ให้ข้อมูลเพื่อการวิจัย (สนทนากลุ่มเฉพาะ)	๒๘๔

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
ภาคผนวก ญ ภาพการสัมภาษณ์	๒๘๖
ภาคผนวก ฎ ภาพการสนทนากลุ่มเฉพาะ	๒๙๒
ประวัติผู้วิจัย	๒๙๕

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๒.๑	๑๔
๒.๒	๒๔
๒.๓	๓๓
๒.๔	๔๔
๒.๕	๔๘
๒.๖	๕๐
๒.๗	๕๕
๒.๘	๕๗
๒.๙	๕๙
๒.๑๐	๖๑
๒.๑๑	๖๖
๒.๑๒	๖๙
๒.๑๓	๗๓
๒.๑๔	๗๕
๒.๑๕	๗๘
๒.๑๖	๘๔
๒.๑๗	๙๑
๓.๑	๙๘
๔.๑	๑๐๙
๔.๒	๑๑๐
๔.๓	๑๑๑
๔.๔	๑๑๒
๔.๕	๑๑๓
๔.๖	๑๑๔

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า	
๔.๗	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กระบวนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสี่ปายะ ๗ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ในภาพรวม	๑๑๕
๔.๘	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กระบวนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสี่ปายะ ๗ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ด้านอवासสี่ปายะ	๑๑๖
๔.๙	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กระบวนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสี่ปายะ ๗ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ด้านโคจรสี่ปายะ	๑๑๗
๔.๑๐	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กระบวนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสี่ปายะ ๗ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ด้านภัสสี่ปายะ	๑๑๘
๔.๑๑	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กระบวนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสี่ปายะ ๗ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ด้านบุคคลสี่ปายะ	๑๑๙
๔.๑๒	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กระบวนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสี่ปายะ ๗ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ด้านโภชนสี่ปายะ	๑๒๐
๔.๑๓	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กระบวนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสี่ปายะ ๗ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ด้านอตุสี่ปายะ	๑๒๑
๔.๑๔	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กระบวนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสี่ปายะ ๗ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ด้านอริยาบถสี่ปายะ	๑๒๒
๔.๑๕	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ในภาพรวม	๑๒๓
๔.๑๖	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ด้านการให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี	๑๒๔
๔.๑๗	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ด้านการจัดการทางเศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน	๑๒๕

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๑๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ด้านการคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่ของสังคมและวัฒนธรรม	๑๒๖
๔.๑๙ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ด้านการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย	๑๒๗
๔.๒๐ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม	๑๒๘
๔.๒๑ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ด้านการสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว	๑๒๙
๔.๒๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ด้านการคำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่และความสะอาดของพื้นที่	๑๓๐
๔.๒๓ ผลสรุปการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย	๑๔๓
๔.๒๔ ผลสรุปการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญการส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย	๑๖๗
๔.๒๕ ผลสรุปการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย	๑๙๗

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๒.๑	๙๕
๔.๑	๑๓๔
๔.๒	๑๓๗
๔.๓	๑๓๙
๔.๔	๑๔๒
๔.๕	๑๔๘
๔.๖	๑๕๒
๔.๗	๑๕๕
๔.๘	๑๕๘
๔.๙	๑๖๑
๔.๑๐	๑๖๔
๔.๑๑	๑๖๗
๔.๑๒	๑๗๓
๔.๑๓	๑๗๘
๔.๑๔	๑๘๒
๔.๑๕	๑๘๕
๔.๑๖	๑๘๙
๔.๑๗	๑๙๔
๔.๑๘	๑๙๗
๔.๑๙	๒๐๖
๔.๒๐	๒๑๑

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อในคฤณีพนธ์ฉบับนี้ใช้อย่างอิงจาก พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ ส่วนคัมภีร์อรรถกถาบาลี/ภาษาไทย ใช้ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย/มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การอ้างอิงพระไตรปิฎก จะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังอักษรย่อชื่อคัมภีร์ เช่น ที.สี. (บาลี) ๙/๒๗๖/๙๗, ที.สี. (ไทย) ๙/๒๗๖/๙๗, หมายถึง ทีฆนิกาย สีลขันธวรรคคปาติ ภาษาบาลี เล่ม ๙ ข้อ ๒๗๖ หน้า ๙๗ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๕๐ ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค ภาษาไทย เล่ม ๙ ข้อ ๒๗๖ หน้า ๙๗ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙

ส่วนคัมภีร์อรรถกถา จะระบุชื่อคัมภีร์ ลำดับเล่ม (ถ้ามี)/หน้า เช่น ที.สี.อ. (บาลี) ๑/๒๗๖/๒๔๐ หมายถึง ทีฆนิกาย สุมงคลวิลาสินี สีลขันธวรรคคอฎฐกถา ภาษาบาลี เล่ม ๑ ข้อ ๒๗๖ หน้า ๒๔๐ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตามลำดับดังนี้

๑. คำอธิบายคำย่อในภาษาไทย

ก. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

พระสุตตันตปิฎก			
คำย่อ		ชื่อคัมภีร์	ภาษา
ที.ปา.(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค	ภาษาไทย
ม.อ.(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสก์	ภาษาไทย
อง.ฉก.ก (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอกกนิบาต	ภาษาไทย

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

๑.๑.๑ ความเป็นมา

จากสถิตินักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปี ในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ เท่ากับ ๑๙.๒๓ ล้านคน มีรายได้เท่ากับ ๗๗๖.๒๑ ล้านบาท เทียบกับปี พ.ศ. ๒๕๕๓ มีนักท่องเที่ยวเท่ากับ ๑๕.๙๓ ล้านคน มีรายได้ ๕๙๒.๗๙ จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ ๑๗.๑๖ และ ๒๓.๖๓ ตามลำดับ จากสถิติการท่องเที่ยวภายในประเทศไทยพบว่า มีจำนวนผู้เยี่ยมชมสูงมากถึง ๑๓๓.๑๗ ล้านคน ในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ เทียบกับปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ซึ่งมีเท่ากับ ๑๒๒.๕๒ ล้านคน เพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๘.๐๐^๑ จึงถือว่าการท่องเที่ยวเป็นรายได้หลักที่สำคัญของประเทศไทยในอนาคตอันใกล้ประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่การเป็นหนึ่งในสมาชิกประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ หรืออีกประมาณ ๓ ปีข้างหน้า

นับจากนั้นเป็นต้นไปประเทศไทยจะต้องเผชิญกับการแข่งขันที่เพิ่มมากขึ้นจากการเปิดเสรีในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวองค์การท่องเที่ยวโลกหรือ World Tourism Organization กล่าวว่า ในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ มีนักท่องเที่ยวเดินทางกระจายไปทั่วโลก ๘๘๐ ล้านคน ในจำนวนนี้มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในแถบเอเชียแปซิฟิก ๒๑๗.๑ ล้านคน จำแนกเป็นแถบอาเซียน ๗๗.๑ ล้านคน โดยองค์การท่องเที่ยวโลกได้พยากรณ์ว่าในอีก ๘ ปีข้างหน้า คือ ปี พ.ศ. ๒๕๖๓ หรือ ค.ศ. ๒๐๒๐ คนทั่วโลกจะเดินทางท่องเที่ยวแบบก้าวกระโดดมากถึง ๑.๖ พันล้านคน โดยมีการเดินทางท่องเที่ยวในแถบเอเชียแปซิฟิกประมาณ ๔๐๐ ล้านคน และเข้ามาในอาเซียนประมาณ ๑๖๐-๒๐๐ ล้านคน ซึ่งมีจำนวนมากกว่าที่มีการประเมินไว้ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ เท่ากับ ๑๒๐ ล้านคน^๒ หากพิจารณาเฉพาะจังหวัดชลบุรี ในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ มีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามาเท่ากับ ๖.๑๔ ล้านคน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ร้อยละ ๑๔.๗๗ (๕.๓๕ ล้านคน) ส่วนนักท่องเที่ยวชาวไทยเท่ากับ ๒.๘๘ ล้านคน ลดลงจากปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ร้อยละ ๓.๘๐ (๒.๙๙ ล้านคน)^๓

^๑ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว, พิมพ์ครั้งที่ ๑. (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๘), หน้า ๕๒.

^๒ ดุษณีย์ ขาวนา, “รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนชุมชนบ้านผาแตก หมู่ที่ ๑๐ ตำบลสบเปิง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่”, รายงานวิจัย, (เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐), หน้า บทคัดย่อ.

^๓ ณรงค์ พลธิ์รักษ์, “การจัดการโลจิสติกส์สำหรับการท่องเที่ยวชุมชนในจังหวัดชลบุรี”. รายงานวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๕), หน้า บทคัดย่อ.

จึงทำให้จังหวัดเชียงรายมีรายได้จากการท่องเที่ยวสูงจากแนวโน้มของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติที่เพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะเมื่อประเทศไทยเข้าร่วมการเป็นสมาชิกประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยแท้จริงแล้วก็คือ ชุมชนผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวเป็นผู้เสนอความ งดงามทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นสู่ผู้ท่องเที่ยวภายนอก ซึ่งโดยความคาดหวังของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนการที่ชุมชนผู้เป็นเจ้าของแหล่งเที่ยวได้มีบทบาทต่อการบริหารจัดการ และทำนุบำรุงคุณค่าแห่งความงดงามเอาไว้ให้ยั่งยืน โดยความเข้าใจและมีจิตสำนึกถึงความ เป็นเจ้าของรวมทั้งมีสิทธิกำหนดแนวทางการพัฒนาไปด้วยกัน บทบาทจากชุมชนดังกล่าวเปรียบ เหมือนเป็นเครื่องรับประกันความยั่งยืนของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว เพราะแหล่งท่องเที่ยวไม่อาจดำรงอยู่ ได้เพราะขาดผู้ที่เป็นเจ้าของที่ถือว่าอยู่ใกล้ชิดและมีความเข้าใจใน วัฒนธรรมของตนเองที่ทำหน้าที่ เป็นสื่อกลางระหว่างนักท่องเที่ยว และองค์กรที่เกี่ยวข้องภายนอกเข้ามามีความ เกี่ยวพันกับระบบการ บริหารจัดการ และวงจรการท่องเที่ยวในชุมชนทั้งหมด แม้ว่าในระยะหลังหลายฝ่ายจะเข้าใจ ในบทบาทของชุมชนต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนอยู่บ้างแล้ว แต่ปัญหาสำคัญอยู่ที่ ศักยภาพของชุมชนขาดการศึกษาและสนับสนุนให้เป็นพลังส่วนหนึ่งในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ประกอบกับท่ามกลางกระแส การพัฒนาเศรษฐกิจที่ผ่านมายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเป็นเพียง กลยุทธ์ของการสร้างความเติบโตของรายได้ แต่ ว่าส่งผลข้างเคียงคือ ความล้มเหลวของวิถีชีวิตคน ท้องถิ่น อันเป็นผลจากนโยบาย การท่องเที่ยวแบบแยกส่วน มองคนในชุมชนเป็นเพียง “ผู้ถูก ท่องเที่ยว” และละเลยมิติทางวัฒนธรรมในการท่องเที่ยว^๔

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่ถือว่าเป็นการท่องเที่ยวเพื่อสร้างการเรียนรู้เพื่อเข้าใจถึง วัฒนธรรมวิถีชีวิตของท้องถิ่น นั้นๆ กลับเป็นการมองวัฒนธรรมเพียงระดับเปลือกนอก ทั้งยังเป็นการ จัดการจากคนภายนอกที่เข้ามาครอบงำ ผลประโยชน์ ขณะที่ผู้คนในท้องถิ่นถูกลดทอนคุณค่าความ เป็นมนุษย์ให้มีสถานะเพียง โดยเฉพาะชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในเขตภาคเหนือตอนบน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มี ความหลากหลายทางวัฒนธรรมมากที่สุดของประเทศ เพราะเป็นที่ตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์บน พื้นที่สูงผู้มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่ต่างจากคนพื้นราบทั่วไป และถูกมองเป็นเป้าหมายของการ ท่องเที่ยวจากกลุ่มธุรกิจท่องเที่ยวภายนอก จนกระทั่งได้รับผลกระทบเชิงลบตามมาก็คือ ชุมชนแหล่ง ท่องเที่ยวถูกร่อนทำลายวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น อีกทั้งยังทำให้เกิดขึ้นอีกเป็นจำนวนมาก ในรูปการ แสดงประเพณีวิถีชีวิตต่างๆ ทุกวาระโอกาสเท่าที่นักท่องเที่ยวสามารถจ่าย ค่าชมนั้นได้ สิ่งที่จะช่วย ประคับประคองให้ชุมชนแหล่งท่องเที่ยว สามารถธำรงรักษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของตน และเป็น แหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้จากสังคมภายนอกได้อย่างแท้จริงก็คือ การเสริมสร้างศักยภาพของ ชุมชนให้มี บทบาทหน้าที่หรือมีอำนาจในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของตนเองโดยกำหนดแนว ทางการพัฒนา และมาตรฐานที่ตอบสนองการให้บริการด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างเต็มที่ ด้วยการไม่ปล่อยให้อำนาจ ปัจจัยธุรกิจภายนอกขึ้นอยู่กับฝ่ายเดียว อันเป็นการสร้างบรรทัดฐาน การปฏิบัติภายใต้การเคารพในคุณค่าของ ความเป็นมนุษย์ที่มีสถานะเป็นผู้ต่างวัฒนธรรมที่ควรค่าแก่ การศึกษาเรียนรู้ให้เข้าใจ ซึ่งไม่ได้เป็นเพียงสินค้าการ ท่องเที่ยวที่สามารถซื้อขายได้ตามใจชอบ โดย

^๔ สำนักงานจังหวัดเชียงราย, คู่มือการท่องเที่ยว, (กรุงเทพมหานคร : พี.เอ.ลิฟวิง จำกัด, ๒๕๕๘), หน้า ๕.

ไม่ใช่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ถูกต้องที่แท้จริง ดังนั้น การศึกษา การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน จึงเป็นทางเลือกของการพัฒนาด้าน การท่องเที่ยวใน สหัฐวรรษใหม่ที่ควรพลิกฟื้นศักยภาพของชุมชน โดยการศึกษาวิถีคิดและภูมิปัญญา ตลอดจน แนวทางในการเสริมสร้างการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตนเอง และการตระหนัก ถึงคุณค่าที่ ทวนกระแสรูปแบบการท่องเที่ยวที่มุ่งตอบสนองปัจจัยเชิงธุรกิจการค้าและบริการเป็นหลัก และเป็น การสร้างอำนาจการต่อรองกับภาคธุรกิจภายนอกอย่างมีศักดิ์ศรี ตลอดเป็นการอนุรักษ์และ ก่อให้เกิดความยั่งยืนของแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนมิให้ล่มสลายไปตามกระแสการ เปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ที่กำลังบีบคั้นทำลายคุณค่าทางวัฒนธรรมจนไม่ เหลือสาระที่แท้จริงใดๆ ให้ศึกษาสมดังชื่อ “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” ที่พึงคาดหวัง^๕

๑.๑.๒ ความสำคัญของปัญหา

จังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดเหนือสุดในประเทศไทยมีความสำคัญด้านการท่องเที่ยวทั้ง ธรรมชาติที่งดงามและศิลปวัฒนธรรมล้านนา มีมรดกทางวัฒนธรรมอันยิ่งใหญ่ ส่งผลให้อุตสาหกรรมการ ท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง ประชาชนชาวเชียงรายซึ่งเป็นเจ้าบ้านต่าง ได้รับผลพลอยได้จากการขยายตัวทางธุรกิจที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งมียุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของ จังหวัดที่ได้ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยว โดยกลยุทธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวและการบริการของ จังหวัดได้กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยจะเน้นรักษาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิง นิเวศ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ซึ่งการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ มี เรื่องราวที่น่าสนใจเหมาะสำหรับการสร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยว และยังเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีชื่อเสียง ด้านการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นดินแดนแห่งขุนเขาเป็นจังหวัดที่อยู่เหนือสุดของประเทศไทย เป็นเมือง เก่าแก่ที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานตั้งแต่สมัยเชียงแสนของพญาเม็งราย ผู้ก่อตั้งเมืองเชียงรายบนพื้นที่ ราบลุ่มแม่น้ำกก อุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าไม้บนดอยสูงที่สลับซับซ้อน เป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำและน้ำตก อันงดงามหลายแห่ง และมีเทือกเขาผีปันน้ำที่เป็นพรมแดนกั้นประเทศสหภาพพม่าจนถึงด้านทิศเหนือ อีกทั้งเป็นจุดแรกที่แม่น้ำโขงไหลผ่านประเทศไทย เป็นพรมแดนกั้นกลางระหว่างประเทศไทยกับ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเชียงรายมีประชากรหลายเชื้อชาติ ทั้งชาวไทยพื้นราบ ชาวไทยภูเขา และชาวจีนฮ่อที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่บนดอยสูง แต่ละชนชาติจะมีประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่มีเอกลักษณ์ เป็นเสน่ห์อีกอย่างที่ทำให้เชียงรายได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้ง ชาวไทยและชาวต่างประเทศ^๖

การท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายยังประสบปัญหาอุปสรรค ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ทั้งในเขตเมืองและนอกเขตเมืองที่สำคัญในด้านต่าง ๆ ความชำรุดทรุดโทรมของแหล่งโบราณสถาน และประวัติศาสตร์และขาดการอนุรักษ์คุ้มครอง แหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม มีสภาพเสื่อมถอยและชำรุดทรุดโทรม ขาดการจัดการและดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพ นำท่องเที่ยว สะอาด ปลอดภัย และมีภูมิทัศน์ที่สวยงาม ระบบบริการพื้นฐานและแหล่งอำนวยความสะดวก

^๕การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, เข้าใจถิ่น เข้าใจเที่ยว - เชียงราย, (กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๓), หน้า ๔๓-๔๕.

^๖สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา, การท่องเที่ยวเชียงราย, (เชียงราย : บรรณกิจ, ๒๕๕๘), หน้า ๕.

สะดวกยังไม่ครอบคลุมและเชื่อมโยงกัน อย่างมีประสิทธิภาพมากพอ ระบบบริการพื้นฐานในแหล่งท่องเที่ยวมีไม่เพียงพอ ขาดการเชื่อมโยงกัน อย่างมีประสิทธิภาพ ขาดความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ รวมทั้งระบบบริการพื้นฐานในหมู่บ้านส่วนใหญ่ยังไม่เหมาะสม สาธารณูปโภคและการคมนาคม และการจัดการเรื่องความปลอดภัย ยังไม่ครอบคลุมเพียงพอและทั่วถึงแหล่งท่องเที่ยว ขาดบุคลากร การท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ คนในชุมชนขาดจิตสำนึกในการดูแลรักษาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่าง ยั่งยืน ข้อมูลข่าวสารด้านแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่เพียงพอ โดยเฉพาะข้อมูลข่าวสารที่เป็นภาษาต่างประเทศ ขาดข้อมูล วิธีการท่องเที่ยวอย่างอนุรักษ์เป็นผลให้ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและวัฒนธรรมถูกทำลายอย่างมากและรวดเร็ว ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ ชนเผ่ามีน้อยและไม่หลากหลาย ขาดการวิจัยการจัดการระบบข้อมูลข่าวสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว งบประมาณไม่ต่อเนื่องและไม่มี การติดตามผล ขาดความเข้าใจ ผลกระทบและการรักษารูปแบบการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์และการจัดการให้มี ความยั่งยืน ขาดการประสานงานที่ดีระหว่างองค์กรภาครัฐ เอกชน และชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ แผนพัฒนาการท่องเที่ยวขาดงบประมาณเพื่อพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่รองรับการลงทุนการค้าและการท่องเที่ยว องค์กรหลาย ๆ แห่งในพื้นที่ยังไม่เห็นความสำคัญและขาดศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงรุก^๗

จังหวัดเชียงรายมีสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญซึ่งเป็นที่รู้จักกัน มากมายเช่น พระธาตุดอยตุง ดอยแม่สลอง ภูชี้ฟ้า เชียงแสน แม่สาย วัดร่องขุ่น ขึ้นอยู่กับความสนใจของนักท่องเที่ยว แต่การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม ที่ได้รับความนิยมอย่างสูงสำหรับพุทธศาสนิกชนก็คือ การเดินทางไปนมัสการพระแก้วมรกต หลวงพ่อผางา และพุทธศิลป์วัดร่องขุ่น ถ้าใครเดินทางไปสักการะครบทั้งหมดในวันเดียวถือเป็นสิริมงคลต่อตนเองและครอบครัวตามคติความเชื่อของชาวล้านนามาตั้งแต่โบราณกาล เชื่อกันว่าการได้ทำบุญวัดประจำปีเกิด หรือการได้ไปทำบุญวัดที่เป็นมงคลจะทำให้เกิดความเป็นสิริมงคล “อยู่เย็นเป็นสุข” หรือ ตามคติล้านนาว่า “อยู่ดีกินหวาน” ประสบความสำเร็จทั้ง การงาน การเงิน การดำเนินชีวิตได้สมดังปรารถนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้น เป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยซึ่งเป็นลักษณะของการเดินทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้คนชุมชน สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม แต่อย่างไรก็ตาม การจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาไม่ว่าจะเป็นการบริหารจัดการวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว การจัดการแหล่งโบราณสถาน และพุทธศิลป์ ในแต่พื้นที่ยังพบว่ามีปัญหาในเรื่องของการจัดการเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการรักษา มรดกทางวัฒนธรรม ของพระพุทธศาสนาและการจัดการเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว

ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงรายถือว่าเป็นการท่องเที่ยวเพื่อสร้างการเรียนรู้เพื่อเข้าใจถึงวัฒนธรรมวิถีชีวิตของท้องถิ่น หรือการได้ไปทำบุญวัดที่เป็นมงคลจะทำให้เกิดความเป็นสิริมงคล หรือในภาพรวมเชิงเศรษฐกิจจังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดเหนือสุดในประเทศไทยมีความสำคัญด้านการท่องเที่ยวทั้งธรรมชาติที่งดงามและศิลปวัฒนธรรมล้านนา มีมรดกทางวัฒนธรรมอันยิ่งใหญ่ ส่งผลให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง ประชาชนชาวเชียงรายซึ่งเป็นเจ้าบ้านต่างได้รับผลประโยชน์ได้จากการขยายตัวทางธุรกิจที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งมี

^๗ เกิดชาย ช่วยบำรุง, “เชียงรายรำลึก: ฐานรากสู่นาคตการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน”, วารสารพัฒนาบริหารศาสตร์, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๕๘): ๑๐๓-๑๐๙.

ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดที่ได้ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยว การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงราย ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยววัดในจังหวัดเชียงรายอย่างยั่งยืนต่อไป

๑.๒ คำถามการวิจัย

๑.๒.๑ กระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงรายมีลักษณะอย่างไร

๑.๒.๒ รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงรายควรเป็นอย่างไร

๑.๒.๓ การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงรายเป็นอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษากระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

๑.๓.๒ เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

๑.๓.๓ เพื่อศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจศึกษารูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย โดยมีขอบเขตด้านเนื้อหา ดังนี้

๑) กระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ทั้ง ๔ ด้าน คือ ๑. การวางแผน ๒. การปฏิบัติตามแผน ๓. ตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน ๔. ปรับปรุงแก้ไข

๒) การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสัปปายะ ๗ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ทั้ง ๗ ด้าน คือ ๑. อาวาสสัปปายะ ๒. โจรรสัปปายะ ๓. ภัตตสัปปายะ ๔. บุคคลสัปปายะ ๕. โภชนสัปปายะ ๖. อุตุสัปปายะ ๗. อิริยาปถสัปปายะ

๓) รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงราย ได้แก่ ๑. การให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ๒. การจัดการทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ๓. การคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่ของสังคมและ

วัฒนธรรม ๔. การให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ๕. การอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ๖. การสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว ๗. การคำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่และความสะอาดของพื้นที่

๑.๔.๒ ขอบเขตประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑.๔.๒.๑ ประชากร

๑. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่เป็นตัวแทน เช่น นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด รองนายกเทศมนตรี รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และสมาชิกสภาท้องถิ่นที่สังกัดในองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงราย ๑๔๔ แห่ง จำนวน ๑,๘๗๒ คน^๔

๑.๔.๒.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน ๑๘ รูป/คน โดยคัดเลือกแบบเจาะจง ซึ่งใช้เกณฑ์การคัดเลือกจาก

กลุ่มที่ ๑ ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน ๖ คน

กลุ่มที่ ๒ ผู้ประกอบการร้านค้า จำนวน ๒ คน

กลุ่มที่ ๓ หน่วยงานภาครัฐ จำนวน ๒ คน

กลุ่มที่ ๔ หน่วยงานภาคเอกชน จำนวน ๒ คน

กลุ่มที่ ๕ วัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว จำนวน ๖ รูป

๒) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน ๑๒ รูป/คน โดยคัดเลือกแบบเจาะจง ซึ่งใช้เกณฑ์การคัดเลือกจากกลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้ประกอบการร้านค้า กลุ่มหน่วยงานภาครัฐ กลุ่มวัด และ หน่วยงานภาคเอกชน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านตัวแปร

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตด้านตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) ได้แก่

๑) ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบ แบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้

๒) กระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ทั้ง ๔ ด้าน คือ ๑. การวางแผน ๒. การปฏิบัติตามแผน ๓. ตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน ๔. ปรับปรุงแก้ไข

๓) การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสัปปายะ ๗ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ทั้ง ๗ ด้าน คือ ๑. อาวาสสัปปายะ ๒. โคจรสัปปายะ ๓. ภัตสัปปายะ ๔. บุคคลสัปปายะ ๕. โภชนสัปปายะ ๖. อุตสัปปายะ ๗. อิริยาปถสัปปายะ

^๔กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, ระบบศูนย์ข้อมูลเลือกตั้งผู้บริหารสมาชิกสภาท้องถิ่น และทะเบียน อปท., (ออนไลน์), แหล่งที่มา : <http://ele.dla.go.th> วันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๒.

๔) รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงราย ได้แก่ ๑.การให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ๒.การจัดการทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ๓.การคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่ของสังคมและวัฒนธรรม ๔.การให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ๕.การอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ๖.การสร้างความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว ๗.การคำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่และความสะอาดของพื้นที่

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่

รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงราย ทั้ง ๗ ด้าน คือ ๑.การให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ๒.การจัดการทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ๓.การคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่ของสังคมและวัฒนธรรม ๔.การให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ๕.การอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ๖.การสร้างความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว ๗.การคำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่และความสะอาดของพื้นที่

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดเชียงรายที่มีความเป็น เอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้ ความต่อเนื่องของการสืบสาน วัฒนธรรมประเพณี ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม ความสามารถในการสืบทอด ภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรม ประเพณีที่สืบค้นได้ ความผูกพันต่อท้องถิ่น และความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์ ได้แก่ ๑. วัดพระแก้ว (พระอารามหลวง) ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย ๒. วัดพระธาตุผาเงา ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน ๓. พิพิธภัณฑ์ชาวเขา ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย ๔. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงแสน ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน ๕. พระธาตุจอมแจ้ง ตำบลแม่สรวย อำเภอแม่สรวย ๖. พระธาตุจอมแก้ว ตำบลเมืองพาน อำเภอพาน

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยกำหนดช่วงเวลาในการทำวิจัยระหว่าง เดือนตั้งแต่ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ – มิถุนายน ๒๕๕๕ รวมระยะเวลา ๑๗ เดือน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

กระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงรายที่มีกระบวนการในการบริหารด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติตามแผน ด้านการตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน และด้านการปรับปรุงแก้ไข

การส่งเสริมการบริหารจัดการ หมายถึง การส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงราย ได้แก่ ๑.การให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ๒.การจัดการทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ๓.การคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่ของสังคมและวัฒนธรรม ๔.การให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ๕.การอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ๖.การสร้างความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว ๗.การคำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่และความสะอาดของพื้นที่

แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายที่มีเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้ ความต่อเนื่องของการสืบสาน วัฒนธรรมประเพณี ความงามทางศิลปวัฒนธรรม ความสามารถในการสืบทอด ภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรม ประเพณีที่สืบค้นได้ ความผูกพันต่อท้องถิ่น และความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์

ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง นายกองคการบริหารส่วนจังหวัด นายกเทศมนตรี นายกองคการบริหารส่วนตำบล รองนายกองคการบริหารส่วนจังหวัดรอง นายกเทศมนตรี รองนายกองคการบริหารส่วนตำบล และสมาชิกสภาท้องถิ่นที่สังกัดในองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล และองค์การบริหารส่วนจังหวัดในจังหวัดเชียงราย ที่อยู่ในเขตพื้นที่ ๑. วัดพระแก้ว (พระอารามหลวง) ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย ๒. วัดพระธาตุผาเงา ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน ๓. พิพิธภัณฑชาวนา ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย ๔. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เชียงแสน ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน ๕. พระธาตุดอยแม่จาง ตำบลแม่สรวย อำเภอแม่สรวย ๖. พระธาตุดอยแม่จาง ตำบลเมืองพาน อำเภอพาน

การประยุกต์หลักพุทธธรรม หมายถึง การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการ แหล่งท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักสี่ปายะ ๗ ประกอบด้วย อวาสสี่ปายะ โจรสี่ปายะ ภัตตสี่ปายะ บุคคลสี่ปายะ โภชนสี่ปายะ อุตสี่ปายะ และอิริยาปถสี่ปายะ ตามบริบทให้เหมาะสมต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยววัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่จัดขึ้นในจังหวัดเชียงราย

อวาสสี่ปายะ หมายถึง การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นที่อยู่อาศัยที่สบาย และสงบ

โจรสี่ปายะ หมายถึง การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีสถานที่สะดวกสบายต่อการเดินทาง

ภัตตสี่ปายะ หมายถึง การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นสถานที่สำหรับพุดคุยในสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์

บุคคลสี่ปายะ หมายถึง การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกันชักจูงแนะนำไปในทางที่จะเป็นประโยชน์

โภชนสี่ปายะ หมายถึง การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีการจัดการอาหารที่ส่งเสริมให้เกิดสุขภาพที่ดี

อุตสี่ปายะ หมายถึง การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีสภาพแวดล้อมและอุณหภูมิที่ให้ความรู้สึกสบาย

อิริยาปถสี่ปายะ หมายถึง การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นที่ที่เอื้ออำนวยต่ออิริยาปถใดที่ทำให้จิตใจไม่สงบ

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๓.๑ ทำให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

๑.๓.๒ ได้แนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

๑.๓.๓ ได้รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

๑.๖.๔ ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่องการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยได้ค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบ และประเด็นในการศึกษาให้ได้ครอบคลุมเนื้อหาตามวัตถุประสงค์โดยมีรายละเอียดดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- ๒.๔ หลักสัพปาเย
- ๒.๕ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย
- ๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๗ กรอบแนวคิดการวิจัย

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการในการวิจัยครั้งนี้ ศึกษาในหัวข้อเกี่ยวกับความหมายเกี่ยวกับการบริหารจัดการ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ หลักการสำคัญของการบริหารจัดการ และกระบวนการบริหารจัดการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๒.๑.๑ ความหมายเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

การบริหารจัดการหมายถึง กระบวนการวางแผนการจัดองค์กร การนำและการควบคุมบุคคลและทรัพยากรทางการบริหาร ดำเนินงาน ให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และขยายความทรัพยากร ขององค์กรว่า หมายถึงสินทรัพย์ ได้แก่ บุคคลที่มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ เครื่องจักร วัตถุดิบ คอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ สิทธิบัตร เงินทุน และลูกค้าที่จงรักภักดี^๑

การบริหารจัดการมีมโนทัศน์สำคัญ ๒ ประเด็น คือ การมีมุมมองว่า การบริหารมีลักษณะเป็น ทั้งศาสตร์และเป็นทั้งศิลป์กับการเป็นวิชาชีพ อย่างแรกความเป็นศาสตร์ (science) หมายถึงความรู้ และการใช้ความรู้ที่เกิดจากการสืบค้นและสร้างองค์ความรู้ โดยวิธีการที่เชื่อถือได้ ซึ่งได้แก่วิธีการทาง วิทยาศาสตร์ ที่ประกอบด้วย การนิยามปัญหา การตั้งสมมุติฐาน การรวบรวมข้อมูล การ

---

^๑ วิโรจน์ สารรัตน์, แนวคิด ทฤษฎี และประเด็นเพื่อการบริหารทางการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : ทิพย์วิสุทธิ, ๒๕๕๕), หน้า ๑.

วิเคราะห์ ข้อมูลและการสรุปผล ความรู้ดังกล่าว คือ หลักการและทฤษฎีที่มีการสร้างและพัฒนาตลอดมา ดังทฤษฎีทางการบริหารที่จะได้กล่าวต่อไปนี้ สำหรับศิลป์ (art) คือ การกระทำหรือพฤติกรรมที่ได้ ผึกฝนจนเกิดความชำนาญหรือมีทักษะ เช่น การสร้างแรงจูงใจ การมีภาวะผู้นำ เป็นต้น อีกอย่างหนึ่ง การบริหารมีลักษณะสำคัญ ๓ ประการ คือ การมีความรู้และทักษะเฉพาะสำหรับทำงานบริการ สาธารณะ การมีหลักจริยธรรม หรือ จรรยาบรรณวิชาชีพ ทำหน้าที่ฝึกอบรมสมาชิกใหม่ การออก ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ การธำรงพัฒนาวิชาชีพ และการกำกับดูแล และการปฏิบัติงานของสมาชิก^๒

การบริหารจัดการ หมายถึง เทคนิคและวิธีการต่างๆ ที่ใช้ในการดำเนินงานในองค์การ เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายที่ตั้งไว้การดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์โดย การใช้กระบวนการอย่างมีระเบียบ โดยอาศัยปัจจัยทรัพยากรทางการบริหารคือ คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์และการจัดการ ดังนั้น การบริหารจึงเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารจำเป็นต้องใช้ทั้ง “ศาสตร์” และ “ศิลป์” ในการชักจูงให้คนหันมาช่วยเหลืองานขององค์กรเพื่อให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจกันในการทำงานให้ได้รับผลสำเร็จตามจุดหมายที่วางไว้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์โดยที่ผู้บริหารต้องทำหน้าที่เป็นทั้งหัวหน้า ผู้นำและผู้ประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัย กระบวนการ ๗ ประการ คือ การวางแผน การจัดองค์กร การจัดการด้านบุคคล การอำนวยความสะดวก การประสานงาน การรายงาน และการจัดการงบประมาณ^๓

ศิลปะในการทำงาน ให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น ภายในสภาพองค์การนั้นๆ ทรัพยากรด้านบุคคล จะเป็นทรัพยากรหลักของ องค์การที่เข้ามาร่วมกัน ทำงานใน องค์การซึ่งคนเหล่านี้ จะเป็นผู้ใช้ทรัพยากรด้านวัตถุอื่นๆ เครื่องจักร อุปกรณ์ วัตถุดิบ เงินทุนรวมทั้งข้อมูลสนเทศต่างๆ เพื่อผลิตสินค้าหรือบริการออกจำหน่าย และตอบสนอง ความพอใจให้กับสังคม^๔ คำว่า “การบริหารจัดการ” และ “การจัดการ” ได้ดังนี้

๑. คำว่า “การบริหาร” (Administration) จะใช้ในการบริหารระดับสูงโดยเน้นที่การกำหนดนโยบายที่สำคัญและการกำหนดแผนของผู้บริหารระดับสูง เป็นคำนิยมใช้ใน การบริหารรัฐกิจ (Public Administration) หรือใช้ในหน่วยงานราชการ และคำว่า “ผู้บริหาร” (Administrator) จะหมายถึง ผู้บริหารที่ทำงานอยู่ในองค์กรของรัฐหรือองค์กรที่ไม่มุ่งหวังกำไรการบริหาร คือ กลุ่มของกิจกรรมประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การสั่งการ (Leading/Directing) หรือการอำนวยความสะดวก และการควบคุม (Controlling) ซึ่งจะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับทรัพยากรขององค์กร (๖ M's) เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์และด้วยจุดหมายสำคัญในการบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลครบถ้วน

^๒George, J. M., & Jones, G. R. *Understanding and Managing Organizational Behavior*, 3rd ed, (New Jersey: Prentice-Hall, 2014), p. 5.

^๓ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, *การบริหารสำนักงานแบบใหม่*, (กรุงเทพมหานคร : Diamond in business world, ๒๕๔๘), หน้า ๙.

^๔Peter F. Drucker *อ้างในสมพงษ์ เกษมสิน, การบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๗*, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓), หน้า ๖.

๒. คำว่า “การจัดการ” (Management) จะเน้นการปฏิบัติการให้เป็นไปตามนโยบาย (แผนที่วางไว้) ซึ่งนิยมใช้ใน การจัดการธุรกิจ (Business management) ส่วนคำว่า “ผู้จัดการ” (Manager) จะหมายถึง บุคคลในองค์กรซึ่งทำหน้าที่รับผิดชอบต่อกิจกรรมในการบริหารทรัพยากร และกิจการงานอื่นๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ขององค์กร^๕ การทำงานให้สำเร็จโดยอาศัย คนอื่น (Getting things done through other people) เมื่อว่าตามคำนิยามนี้ การบริหาร พระพุทธศาสนาเริ่มมีอันเป็นรูปธรรมสองเดือนนับจากวันที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ นั่นคือ ในวัน อาสาฬหบูชา เมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรมเทศนาเป็นครั้งแรกแก่พระปัญจวัคคีย์ซึ่งทำให้เกิด พระสังฆรัตนะขึ้นเมื่อมีพระสังฆรัตนะเป็นสมาชิกใหม่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาอย่างนี้ พระพุทธเจ้าก็ ต้องบริหารคณะสงฆ์ และวิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งดำรงสืบต่อมา จนถึงปัจจุบันเป็นเวลากว่า ๒,๕๐๐ ปี เป็นข้อมูลให้เราได้วิจัยเรื่องพุทธวิธีบริหาร นอกจากนี้ยังมีพุทธ พจน์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร กระจายอยู่ในพระไตรปิฎกการศึกษาพุทธพจน์เหล่านั้นก็จะทำให้ ทราบถึงพุทธวิธีบริหาร^๖ การบริหาร หมายถึง การปกครอง (Government) การดูแลรักษาหมู่คณะ และการดำเนินงาน หรือจัดการงาน (Management) กิจกรรมต่างๆ ของหมู่คณะ หรือองค์การต่างๆ ให้ได้บรรลุผลสำเร็จลุล่วงตามนโยบาย (Policy) และวัตถุประสงค์ (Purpose/Objective) ของ องค์การนั้นๆ ด้วยดีมีประสิทธิภาพ (Efficiency) และการบริหารหมู่คณะ คือ การปกครองดูแล ตลอด ทั้งแนะนำสั่งสอน อบรม พระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ ที่มีอยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดให้ประพฤติอยู่ ในพระธรรมวินัย และตามกฎหมายของบ้านเมือง กฎข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง และการประกาศของ มหาเถรสมาคม^๗ การบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ เป็นสาขาวิชาที่มีการจัดระเบียบอย่างมีระบบ คือ มีหลักการ กฎเกณฑ์ และทฤษฎี ที่ฟังเชื่อถือได้ อันเกิดจากการค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์ เพื่อประโยชน์ ในการบริหารงานโดยลักษณะเช่นนี้การบริหารจึงเป็นศาสตร์ (Science) ซึ่งเป็นศาสตร์ทางสังคม ที่อยู่ กลุ่มเดียวกับวิชาจิตวิทยา สังคมวิทยา และรัฐศาสตร์ แต่ถ้าพิจารณาการบริหารในลักษณะของการ ปฏิบัติที่ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และทักษะของผู้บริหารแต่ละคนที่จะทำงาน ให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งเป็นการประยุกต์เอาความรู้ หลักการและทฤษฎีไปปรับใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และสิ่งแวดล้อมแล้ว กการบริหาร ก็จะมีลักษณะเป็นศิลป์ (Arts)^๘ การ ดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยอาศัยปัจจัยต่างๆ อันได้แก่ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Material) และวิธีการปฏิบัติงาน (Method) เป็นอุปกรณ์ในการ

^๕ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, องค์กรและการจัดการ (ฉบับสมบูรณ์) (Organization and Management), (กรุงเทพมหานคร : Diamond in Business World, ๒๕๕๕), หน้า ๑๘-๑๙.

^๖พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), พุทธวิธีบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๔.

^๗พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล), การบริหารวัด, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (นครปฐม : เพชรเกษมการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๒๖.

^๘จันทรานี สงวนนาม, เอกสารประกอบการสอนบรรยายหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง, (ม.ท.ป., ๒๕๔๖), หน้า ๔.

ดำเนินงาน^๙ ภาระหน้าที่ของผู้นำของกลุ่ม ซึ่งจะต้องจัดการให้ทรัพยากรทั้งที่เป็นตัวคน และวัตถุ สามารถประสานเข้าด้วยกัน เพื่อร่วมกันทำงานเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพได้ และขณะเดียวกัน จะต้องจัดการนำองค์การให้สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอกได้อย่างดีที่สุด^{๑๐} การบริหาร คือ การใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาทรัพยากรการศึกษา (Administration Resource) มาประกอบการตาม กระบวนการบริหาร (Process of Administration) ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๑} การบริหารเป็นศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารย่อมจะให้ความรู้ที่เชื่อถือได้กับผู้บริหาร ว่าต้องทำอะไร ภายในสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ และช่วยให้พวกเขาคาดคะเนถึง ผลลัพธ์ของการกระทำของพวกเขาได้^{๑๒} การดำเนินงานตามลำดับขั้นอันประกอบด้วยการวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การอำนวยการ (Actuating) และการควบคุม (Controlling) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยอาศัยคนและทรัพยากรอื่น^{๑๓} การบริหารหรือการจัดการ คือ กระบวนการอย่างหนึ่งภายในองค์การซึ่งมีลำดับการทำงานเป็นขั้นตอน มีกลุ่มบุคคลเป็นกลไก สำคัญในการบริหารงาน มีเงินทุน เครื่องจักรและวัสดุครุภัณฑ์ต่างๆ เป็นองค์ประกอบด้วย^{๑๔} กระบวนการที่ผู้จัดการใช้ศิลปะและกลยุทธ์ต่างๆ ดำเนินกิจการตามขั้นตอนต่างๆ โดยอาศัยความร่วมมือ แรงร่วมใจของสมาชิกในองค์การ การตระหนักถึง ความสามารถ ความถนัด ความต้องการและความ มุ่งหวังด้านความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์การควบคู่ไปด้วยองค์การจึงจะ สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้^{๑๕} การใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาทรัพยากรบริหาร มาประกอบ เป็นกระบวนการบริหาร ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทำให้มองเห็น ลักษณะของการบริหารได้ดังนี้ การบริหารย่อมมีวัตถุประสงค์ การบริหารอาศัยปัจจัยบุคคลเป็นสำคัญ การบริหารต้องใช้ทรัพยากรการบริหารเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน การบริหารมีลักษณะการดำเนินการ ที่เป็นกระบวนการ การบริหารเป็นการดำเนินงานร่วมกันของกลุ่มคน การบริหารอาศัยความร่วมมือ ร่วมใจของบุคคลและของกลุ่มคน และการบริหารมีลักษณะเป็นการร่วมมือดำเนินการอย่างมี

^๙สุธี สุทธิสมบุรณ์ และสมาน รังสีโยกฤษฎ์, **หลักการบริหารเบื้องต้น**, (กรุงเทพมหานคร : สวัสดิการ สำนักพิมพ์ ก.พ., ๒๕๔๖), หน้า ๑๒.

^{๑๐}ธงชัย สันติวงษ์, **องค์การและการบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๗), หน้า ๒๖.

^{๑๑}ธีระรัตน์ กิจจารักษ์, **เอกสารคำสอนวิชาการบริหารการศึกษา**, (เพชรบูรณ์ : คณะครุศาสตร์สถาบัน ราชภัฏ, ๒๕๔๒), หน้า ๑๑.

^{๑๒}Luther Gulick อ้างถึงใน สมยศ นาวิกการ, **การบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, ๒๕๔๔), หน้า ๑๘.

^{๑๓}Terry อ้างถึงใน ธนจรส พูนสิทธิ์, **การจัดการองค์การและการบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๑), หน้า ๒๐.

^{๑๔}ธีรวุฒิ บุญยโสภณ และวีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์, **องค์การและการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร : อักษร ปริทรรศน์, ๒๕๔๔), หน้า ๑๒.

^{๑๕}พยอม วงศ์สารศรี, **องค์การและการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร : พรานนกการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๓๖.

เหตุผล^{๑๖} การดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยต่างๆ ได้แก่ เงิน วัสดุสิ่งของ และวิธีปฏิบัติงานเป็นอุปกรณ์ในการดำเนินงาน^{๑๗} ศิลปะในการใช้บุคคลอื่นร่วมกับปัจจัยในการจัดการ เพื่อให้กิจกรรมดำเนินไปได้ตามวัตถุประสงค์ และสนองตอบความคาดหวังจัดโอกาสให้บุคคลเหล่านั้นมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน^{๑๘} การบริหารไว้ ๒ นัย คือ ๑) คำว่าบริหาร มาจากภาษาบาลีว่า ปริหาร มาจากศัพท์ว่า ปริ แปลว่า รอบ และ หร ธาตุในความนำไป ดังนั้น คำว่า บริหาร จึงแปลว่า นำไปโดยรอบ อีกสำนวนหนึ่ง คำว่า บริหาร แปลว่า อ้อมหนี, หลีกหนี , หลบหนี ดังในประโยคภาษาบาลีว่า “ปญฺหํ ปริหริตํ สมตฺถโ” แปลว่า ผู้สามารถเพื่อการอ้อมหนี หลีกหนี หลบซึ่งปัญหา หรือแปลว่า ผู้สามารถบริหารปัญหา และนำปัญหาไปโดยรอบ หรือกำจัดปัญหาให้หมดสิ้นไป ๒) คำว่า การบริหาร แปลมาจากภาษาอังกฤษ ว่า Administer และ Administration แปลความหมายคือ การปกครอง ดำเนินการ อำนวยการ จัดการ จัดให้ วาง ส่งเสริม และบำรุง^{๑๙} การบริหารหรือการจัดการ หมายถึง ศิลปะในการใช้คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ ขององค์กร และนอกองค์กร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ^{๒๐} กระบวนการที่ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การดำเนินงานและการควบคุม เพื่อใช้ให้กิจกรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพโดยอาศัยคนและทรัพยากร ศิลปะในการทำให้สิ่งต่างๆ ได้รับการกระทำจนเป็นผลสำเร็จ โดยที่ผู้บริหาร มักไม่ได้เป็นผู้ปฏิบัติ แต่ผู้บริหารเป็นผู้ใช้ศิลปะทำให้ผู้ปฏิบัติได้ทำงานจนสำเร็จ ตามจุดมุ่งหมายที่ผู้บริหารตัดสินใจเลือก^{๒๑} การบริหาร คือ กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกัน^{๒๒} ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับบุคคลอื่น^{๒๓} ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น^{๒๔} ขับเคลื่อนงานภายในองค์กรให้เดินไปข้างหน้าโดยอาศัยผู้อื่นด้วยการเป็นผู้นำ การแนะนำ และการกระตุ้นความเพียรของผู้อื่น เพื่อสู่เป้าหมายขององค์กร และยังรวมไปถึง การให้กำลังใจ การสื่อสาร การวางแผน และการจัดการ^{๒๕}

^{๑๖}สมพงษ์ เกษมสิน, **การบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไพบูลย์ สารานุกรย, ๒๕๔๔), หน้า ๓.

^{๑๗}สมาน รังสียกฤษฏ์, **การบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๗), หน้า ๑.

^{๑๘}สัมพันธ์ ภูไพบูลย์, **องค์กรและการจัดการ**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : พิกษ์อักษร, ๒๕๔๒), หน้า ๑๖.

^{๑๙}สิริภพ เหล่าลาภะ, **พุทธศาสตร์การเมือง**, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๕), หน้า ๑๔๐.

^{๒๐}สมคิด บางโม, **การบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕), หน้า ๖๑.

^{๒๑}Herbert A. Simon อ้างใน เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, **ความรู้เบื้องต้นทางการบริหารรัฐกิจ**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๓.

^{๒๒}Simon A Herbert, **Public Administration**, (New York: Alfrcod A Kuopf, 1966), p.3.

^{๒๓}Campbell F Roald, **Introduction to Educational Administration**, (Boston: Allyn and Bacon, 1997), p.6.

^{๒๔}Don Hellriegel, **Management**, 3rd ed, (Addison: Wesley Publishing Company. lmc., 1982), p.6.

^{๒๕}Chapman, **Supervisor Survival Kit**, 2nd ed, (California: Science Research Associates Inc., 1995), p.3.

จากการศึกษาทบทวนเอกสาร ผู้ศึกษาวิจัยสรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง ศิลปะในการใช้ทรัพยากรมนุษย์ วัสดุอุปกรณ์ และใช้เงินทุน ในการดำเนินงานต่างๆ ให้ประสบความสำเร็จ โดยอาศัยผู้อื่นช่วยในการดำเนินงาน ให้โครงการหรือองค์กรก้าวหน้า และบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้ จากภาวะผู้นำ ด้วยหลักการบริหารตน บริหารคน และบริหารงาน ในการบริหารทั่วไป ต้องอาศัยขั้นตอน ในการกำหนดแนวความคิด การวางนโยบายและวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานเพื่อให้โครงการต่างๆ นั้น มีประสิทธิภาพและได้ประสิทธิผลสูงสุด จึงต้องอาศัยหลักการบริหารงาน ส่วนการจัดการนั้นจะเน้นไปในเรื่องการปฏิบัติการ ตามนโยบาย เป้าหมายและวัตถุประสงค์ ตามที่ตั้งไว้ โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่องานที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

ตารางที่ ๒.๑ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญของความหมายของรูปแบบ

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
Herbert A. Simon	การบริหาร หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปร่วมกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์
Hutchinson, Jonh G	ศิลปะหรือความสามารถในการรวมวัตถุและกำลังคนเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด
Koontz, Harold & Cyril O' Donnell	การทำงานให้สำเร็จ โดยอาศัยผู้อื่นการสร้างแรงจูงใจ การมีภาวะผู้นำ เป็นต้น
Ernest Dale	กระบวนการจัดองค์การและการใช้ทรัพยากรต่างๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า
Peter F. Drucker อังในสมพงษ์ เกษมสิน	ศิลปะในการทำงาน ให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น ภายในสภาพองค์การนั้นๆ ทรัพยากรด้านบุคคล จะเป็นทรัพยากรหลักของ องค์การที่เข้ามาาร่วมกัน ทำงานใน องค์การซึ่งคนเหล่านี้ จะเป็นผู้ใช้ทรัพยากรด้านวัตถุอื่นๆ เครื่องจักร อุปกรณ์ วัสดุดิบ เงินทุนรวมทั้งข้อมูลสนเทศต่างๆ
ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ	“การบริหารจัดการ” และ “การจัดการ” ได้ตั้งนี้ ๑. คำว่า “การบริหาร” จะใช้ในการบริหารระดับสูง และคำว่า “ผู้บริหาร” จะหมายถึงผู้บริหารที่ทำงานอยู่ในองค์กรของรัฐหรือองค์กรที่ไม่มุ่งหวังกำไรการบริหาร คือ กลุ่มของกิจกรรมประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การสั่งการ หรือการอำนวยความสะดวก ๒. คำว่า “การจัดการ” จะเน้นการ

ตารางที่ ๒.๑ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญของความหมายของรูปแบบ (ต่อ)

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระธรรมโกศาจารย์	ปฏิบัติการ ให้เป็นไปตามนโยบาย (แผนที่วางไว้) ซึ่งนิยมใช้ใน การจัดการธุรกิจ ส่วนคำว่า “ผู้จัดการ” จะหมายถึง บุคคลในองค์กรซึ่งทำหน้าที่รับผิดชอบต่อกิจกรรมในการบริหาร ทรัพยากรและกิจการงานอื่นๆ เพื่อให้บรรลุ วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ขององค์กร พุทธพจน์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร กระจายอยู่ในพระไตรปิฎกการศึกษาพุทธพจน์เหล่านั้นก็จะ ทำให้ทราบถึงพุทธวิธีบริหาร
พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคลโล)	การปกครอง การดูแลรักษาหมู่คณะ และการ ดำเนินงาน หรือจัดการงาน กิจกรรมต่างๆ ของ หมู่คณะ หรือองค์การต่างๆ ให้ได้บรรลุผลสำเร็จ ลุล่วงตามนโยบาย และวัตถุประสงค์ ของ องค์กรนั้นๆ ด้วยดีมีประสิทธิภาพและการ บริหารหมู่คณะ
จันทรานี สงวนนาม	การบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ เป็น สาขาวิชาที่มีการจัดระเบียบอย่างมีระบบ คือมี หลักการ กฎเกณฑ์ และทฤษฎี ที่พึงเชื่อถือได้ อันเกิดจากการค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์ เพื่อ ประโยชน์ในการบริหารงานโดยลักษณะเช่นนี้ การบริหารจึงเป็นศาสตร์
สุธี สุทธิสมบูรณ์ และสมาน รังสีโยกฤษฎ์	การดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายหรือ วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยอาศัยปัจจัยต่างๆ อันได้แก่ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Material) และวิธีการปฏิบัติงาน (Method) เป็นอุปกรณ์ในการดำเนินงาน
ธงชัย สันติวงษ์	ภาระหน้าที่ของผู้นำของกลุ่ม ซึ่งจะต้องจัดการ ให้ทรัพยากรทั้งที่เป็นตัวคน และวัสดุสามารถ ประสานเข้าด้วยกัน เพื่อร่วมกันทำงานเป็น องค์กรที่มีประสิทธิภาพได้ และขณะเดียวกัน จะต้องจัดการนำองค์การให้สัมพันธ์กับ สภาพแวดล้อมภายนอกได้อย่างดีที่สุด

ตารางที่ ๒.๑ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญของความหมายของรูปแบบ (ต่อ)

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ธีระรัตน์ กิจจารักษ์	การใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาทรัพยากร การศึกษา มาประกอบการตามกระบวนการ บริหาร ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมี ประสิทธิภาพ
ลูเธอร์ กุลิก (Luther Gulick) อ้างถึงใน สมยศ นาวีการ	การบริหารเป็นศาสตร์ สาขาวิชาการบริหาร ย่อมจะให้ความรู้ที่เชื่อถือได้กับผู้บริหารว่าต้อง กระทำอะไร ภายในสถานการณ์อย่างใดอย่าง หนึ่งโดยเฉพาะ
เทอร์รี่ (Terry) อ้างถึงใน ธนจรส พูนสิทธิ์	การดำเนินงานตามลำดับขั้นอันประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การอำนวยการ และการควบคุม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์โดย อาศัยคนและทรัพยากรอื่น
ธีรวุฒิ บุญยโสภณ และวีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์	กระบวนการอย่างหนึ่งภายในองค์การซึ่งมีลำดับ การทำงานเป็นขั้นตอน มีกลุ่มบุคคลเป็นกลไก สำคัญในการบริหารงาน มีเงินทุน เครื่องจักร และวัสดุครุภัณฑ์ต่างๆ เป็นองค์ประกอบด้วย
พยอม วงศ์สารศรี	กระบวนการที่ผู้จัดการใช้ศิลปะและกลยุทธ์ ต่างๆ ดำเนินกิจการตามขั้นตอนต่างๆ โดย อาศัยความร่วมมือแรงร่วมใจของสมาชิก การ ตระหนักถึง ความต้องการและความมุ่งหวังด้าน ความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของ สมาชิกในองค์การควบคู่ไปด้วยองค์การจึงจะ สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้
สมพงษ์ เกษมสิน	การบริหารเป็นการดำเนินงานร่วมกันของ กลุ่มคน การบริหารอาศัยความร่วมมือร่วมใจ ของบุคคลและของกลุ่มคน และการบริหารมี ลักษณะเป็นการร่วมมือดำเนินการอย่างมี เหตุผล
สมาน รังสิโยภักษ์	การดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายหรือ วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยต่างๆ ได้แก่ เงิน วัสดุสิ่งของ และวิธีปฏิบัติงานเป็น อุปกรณ์ในการดำเนินงาน

ตารางที่ ๒.๑ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญของความหมายของรูปแบบ (ต่อ)

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
สัมพันธ ภูโพบูลย์	ศิลปะในการใช้บุคคลอื่นร่วมกับปัจจัยในการจัดการ เพื่อให้กิจกรรมดำเนินไปได้ตามวัตถุประสงค์ และสนองตอบความคาดหวังจัดโอกาสให้บุคคลเหล่านั้นมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน
สิรภพ เหล่าลาภะ	การบริหารไว้ ๒ นัย คือ ๑) คำว่า บริหาร มาจากภาษาบาลีว่า บริหาร มาจากศัพท์ว่า ปริ แปลว่า รอบ และ ทร ธาตุในความนำไป ดังนั้น คำว่า บริหาร จึงแปลว่า นำไปโดยรอบ อีกสำนวนหนึ่ง คำว่า บริหาร แปลว่า อ้อมหนี, หลีกหนี, หลบหนี ดังในประโยคภาษาบาลีว่า “ปณฺหิ ปริหริตฺ สมตฺถโ” แปลว่า ผู้สามารถเพื่อการอ้อมหนี หลีกหนี หลบซึ่งปัญหา ๒) คำว่า การบริหาร แปลมาจากภาษาอังกฤษ ว่า Administer และ Administration คือ การปกครอง ดำเนินการ อำนวยการ จัดการ จัดให้วาง ส่งเสริม และบำรุง
สมคิด บางโม	ศิลปะในการใช้คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ ขององค์การและนอกองค์การ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ
ฮอร์เบิร์ต เอ ไชม่อน (Herbert A. Simon) อ้างใน เต็มศักดิ์ ทองอินทร์	การวางแผน การจัดองค์กร การดำเนินงานและการควบคุม เพื่อใช้ให้กิจกรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพโดยอาศัยคนและทรัพยากร ศิลปะในการทำให้สิ่งต่างๆ ได้รับการกระทำจนเป็นผลสำเร็จ โดยที่ผู้บริหาร มักไม่ได้เป็นผู้ปฏิบัติ แต่ผู้บริหารเป็นผู้ใช้ศิลปะทำให้ผู้ปฏิบัติได้ทำงานจนสำเร็จ ตามจุดมุ่งหมายที่ผู้บริหารตัดสินใจเลือก
Simon A Herbert	การบริหาร คือ กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกัน
Campbell F Roald	ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับบุคคลอื่น

ตารางที่ ๒.๑ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญของความหมายของรูปแบบ (ต่อ)

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
Don Hellriegel	ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น
Chapman	การขับเคลื่อนงานภายในองค์กรให้เดินไปข้างหน้าโดยอาศัยผู้อื่นด้วยการเป็นผู้นำ การแนะแนว และการกระตุ้นความเพียรของผู้อื่น เพื่อสู่เป้าหมายขององค์กร และยังรวมไปถึงการให้กำลังใจ การสื่อสาร การวางแผน และการจัดการ

๒.๑.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

การบริหารโดยทั่วไป จะมีลักษณะเป็นกระบวนการวิธี หรือเป็นการกำหนดขั้นตอนในการปฏิบัติงาน หรือเป็นลำดับรายการในการบริหาร ซึ่งในการบริหารนั้น จะต้องมีลำดับรายการก่อนหลังว่า จะต้องทำอะไรก่อนและต่อๆ ไปจะทำอะไร ซึ่งจัดว่าเป็นหลัก เกณฑ์วิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) กระบวนการบริหารจะกำหนดขอบเขต และหน้าที่ตามขั้นตอนต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจน ในงานการบริหารนั้น มีนักปราชญ์ นักวิชาการ และนักบริหารทั้งในประเทศและต่างประเทศตลอดจนนักการศึกษาได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารไว้ดังนี้ หลักทั่วไปของ “การบริหารจัดการ” ว่า หลักการบริหารจัดการโดยทั่วไปยึดหยุ่นได้ และต้องใช้ได้กับเงื่อนไขที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งดังกล่าวนี้ มีหลักของการบริหารจัดการไว้ ๑๔ ข้อ ดังนี้^{๒๖}

๑) การแบ่งงานกันทำ เป็นความเชี่ยวชาญพิเศษที่นักเศรษฐศาสตร์เห็นว่าจำเป็นสำหรับความมีประสิทธิภาพในการใช้แรงงาน ต้องประยุกต์ใช้หลักการนี้ในงานทุกชนิด ทั้งงานการจัดการและงานเทคนิค

๒) อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ อำนาจและความรับผิดชอบมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งความรับผิดชอบเกิดจากอำนาจหน้าที่ อำนาจเป็นส่วนประกอบของปัจจัยที่เป็นทางการต่างๆ ได้มาจากตำแหน่งผู้บริหาร และปัจจัยส่วนบุคคล เป็นการประสมประสานของการมีไหวพริบ ประสบการณ์ คุณค่าทางศีลธรรม ความรับผิดชอบในอดีต ฯลฯ ซึ่งอำนาจหน้าที่ต้องอยู่คู่กับความรับผิดชอบ

๓) ความมีระเบียบวินัย เป็นการยอมรับ เคารพ ข้อตกลงซึ่งกันและกัน การประยุกต์ใช้พลังและสัญลักษณ์ภายนอกของการยอมรับ วินัยต้องมีความเหนือกว่าในทุกๆระดับเพื่อให้สามารถบังคับใช้ได้

๔) การมีผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว หมายถึง พนักงานควรจะได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว

^{๒๖}ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธรรมสาร จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๓๗-๓๘.

๕) การมีเป้าหมายเดียวกัน ข้อนี้ยึดหลักการว่า กิจกรรมของแต่ละกลุ่มต้องมีจุดหมาย และแผนการเดียวกัน ข้อแตกต่างจากการมีผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว คือ หลักการนี้สัมพันธ์กับการจัดองค์การของบริษัทมากกว่าบุคคลหมายความว่า การตัดสินใจทุกกรณีต้องมาจากผู้บริหารสูงสุด

๖) ผลประโยชน์ส่วนตัวมีความสำคัญน้อยกว่าผลประโยชน์ขององค์กร หมายถึง ผลประโยชน์ เฉพาะของผู้จัดการและพนักงาน ถือเป็นรองจากผลประโยชน์ทั้งหมดขององค์กร

๗) ค่าตอบแทนและวิธีจ่ายค่าตอบแทน นั่นคือ การจ่ายค่าตอบแทนควรจะยุติธรรมและสนองความพึงพอใจสูงสุด ทั้งนายจ้างและลูกจ้างเท่าที่จะทำได้

๘) การรวมอำนาจ หลักข้อนี้ไม่ได้รวมถึงการรวมอำนาจหน้าที่ แต่หมายถึง ขอบเขตของการรวมอำนาจหน้าที่หรือกระจายอำนาจผู้บริหารระดับสูงจะต้องกำหนดระดับการรวมอำนาจและการกระจายอำนาจที่เหมาะสม ทั้งนี้ขึ้นกับสถานการณ์และลักษณะขององค์การ

๙) สายการบังคับบัญชา เป็นสายการบังคับบัญชาเพื่อให้การติดต่อสื่อสารคล่องตัว

๑๐) คำสั่ง องค์กรจะกำหนดตำแหน่งหน้าที่สำหรับทุกคน และทุกคนจะเข้าใจตำแหน่งหน้าที่ของเขา

๑๑) หลักความเสมอภาค การจัดการใช้หลักเท่าเทียมกันตลอดทั้งความเมตตา และความยุติธรรม

๑๒) ความมั่นคงในงาน การออกจากงานบ่อยๆ เป็นเหตุผลของการบริหารจัดการที่ไม่ดี และชี้ว่าเป็นอันตรายตลอดจนทำให้เสียค่าใช้จ่ายธุรกิจที่มั่งคั่งโดยทั่วไปจะแสดงถึงความรู้สึกมั่นคงของพนักงานด้วย

๑๓) ความคิดริเริ่ม ผู้บริหารที่มีประสิทธิผลจะต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการพัฒนาและการบริหารงาน

๑๔) ความสามัคคี เป็นหลักการที่ว่า สามัคคีคือพลัง ความเข้ากันได้ระหว่างสมาชิกในองค์กรจะทำให้เกิดความแข็งแกร่ง

การบริหารเป็นวิธีการทำให้งานสำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น (Getting things done through other people) และกล่าวว่าหน้าที่ของผู้บริหารเป็นกรอบในการพิจารณาของผู้บริหารให้สำเร็จ มี ๕ ประการ ตามคำย่อภาษาอังกฤษว่า “POSDC” ดังนี้ คือ

๑. P คือ Planning หมายถึง การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน เพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคตที่ผู้บริหารที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลเพื่อกำหนดทิศทางขององค์กร

๒. O คือ Organizing หมายถึง คือ การจัดองค์การ เป็นการกำหนดโครงสร้าง ความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายบังคับบัญชาภายในองค์กร มีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจ

๓. S คือ Staffing หมายถึง งานบุคลากร เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากรและการใช้คนให้เหมาะสมกับงาน

๔. D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการ เป็นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการดำเนินการตามแผน ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและต้องมีภาวะผู้นำ

๕. C คือ Controlling หมายถึง การกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในองค์กร รวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กร^{๒๗}

สมาคมผู้บริหารการศึกษาแห่งสหรัฐอเมริกา (American Association of School Administration) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารไว้ ๕ ประการ คือ

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึง การวางแผน หรือ โครงการสำหรับการปฏิบัติงานในอนาคตให้ตรงเป้าหมายที่ต้องการ โดยกำหนดงานที่จะทำวิธีการ และวัตถุประสงค์ของงานนั้นๆ ไว้ล่วงหน้า

๒. การแสวงหา และกำหนดตัวบุคคลและอุปกรณ์ (Allocation) หมายถึง การแสวงหา กำหนดตัวบุคคล และวัสดุทุกชนิดที่จำเป็นในการปฏิบัติงานตามแผน เพื่อให้งานนั้นสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๓. การเสริมกำลังบำรุง (Stimulation) หมายถึง การบำรุงขวัญ กระตุ้น และส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผลงานดีทั้งปริมาณและคุณภาพ

๔. การประสานงาน (Co – ordination) หมายถึง การจัดให้ผู้แทนของหน่วยงานย่อยทุกหน่วยงานพบปะปรึกษาหารือกัน เพื่อให้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น หรือทราบเรื่องการปฏิบัติงานของผู้อื่น และเพื่อให้งานสัมพันธ์ไม่ขัดแย้งกัน โดยยึดเป้าหมายขององค์การเป็นหลัก

๕. การประเมินผลงาน (Evaluation) หมายถึง การตรวจสอบการปฏิบัติงานทุกระยะให้ทราบผลการปฏิบัติงาน และปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อหาแนวทางแก้ไขทุกระยะและประเมินผล ขั้นสุดท้ายเพื่อทราบผลการปฏิบัติงาน และปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อหาแนวทางแก้ไขทุกระยะและประเมินผลขั้นสุดท้าย เพื่อเปรียบเทียบผลงานกับ ผลงานที่ควรจะได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ตั้งแต่ต้นเพื่อวางแผนใหม่สำหรับการปฏิบัติงานในอนาคต^{๒๘}

การบริหารมีลักษณะเป็นทั้งศาสตร์และศิลปะ กล่าวคือ การบริหารจัดเป็นศาสตร์สาขาหนึ่ง ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป เพราะมีองค์ประกอบของความรู้ (Knowledge) มีหลักเกณฑ์ (Principle) และทฤษฎี (Theory) ที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์ เป็นศาสตร์ทางสังคม ซึ่งอยู่กลุ่มเดียวกับกับวิชาจิตวิทยา สังคมวิทยา และรัฐศาสตร์ ส่วนในทางปฏิบัตินั้นจะขึ้นอยู่กับความสามารถ ประสบการณ์ และทักษะของผู้บริหารแต่ละคนที่จะนำความรู้ หลักการและทฤษฎีไปปรับหรือประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมได้ซึ่งเป็นเรื่องศิลปะ ดังนั้น นักบริหารที่เก่งต้องมีศาสตร์และศิลปะ^{๒๙} การบริหารเป็นการจัดการอย่างมีระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และทำให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่น บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ด้วยความร่วมมือของกลุ่มบุคคล และยังเสนอว่า “การบริหาร” และ “การจัดการ” นั้น บางครั้งอาจให้แทนกันได้เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่หวังผลขั้นสุดท้ายอย่างเดียวกัน คือ ความสำเร็จของงาน “การบริหาร” ใช้มากในการบริหารธุรกิจ ส่วน “การจัดการ” ใช้มากในทางธุรกิจ หรืออาจกล่าว

^{๒๗}พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีในการบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ๓ - ๕.

^{๒๘}ธีระรัตน์ กิจจารักษ์, **เอกสารคำสอนวิชาการบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๒), หน้า ๖๗.

^{๒๙}เดัน ชะเนตยั้ง, **การบริหารงานบุคคล**, (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ๒๕๕๓), หน้า ๕๒.

ว่า “การบริหาร” มุ่งเน้นที่การกำหนดนโยบายและการวางแผนส่วน “การจัดการ” เป็นการนำเอา นโยบายและแผนไปดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้^{๓๐}

การบริหารแบบกระบวนการ ๕ ประการ ที่เรียกว่า POCCC ไว้ดังนี้

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึง การสร้างทางเลือกหรือแนวทางดำเนินการไว้ล่วงหน้า เพื่อใช้ในการตัดสินใจในอนาคต

๒. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง การกำหนดโครงสร้างหน่วยงานและระบุหน้าที่โดยการผสมผสานระหว่างวัตถุ คน และเงิน

๓. การบังคับบัญชา (Commanding) หมายถึง การทำให้เกิดการดำเนินงานตามที่ได้มีการกำหนดไว้ ซึ่งการบังคับบัญชาที่ดีนั้นจะต้องมีการติดต่อสื่อสาร ๒ ทาง กล่าวคือ การยอมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถแสดงความคิดเห็นได้

๔. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การรวมความพยายามของผู้ปฏิบัติงาน และช่วยสนับสนุน ให้เกิดการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน เพื่อให้การทำงานสำเร็จ

๕. การควบคุม (Controlling) หมายถึง การติดตามการดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์^{๓๑} หลักสำคัญของการบริหาร ๕ ลักษณะ คือ

๑. การบริหารเป็นการทำงานกับคน และโดยอาศัยคน หมายความว่า การบริหารเป็นกระบวนการทางสังคม คือ อาศัยกลุ่มคนที่รวมกันทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์การ ผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบให้สำเร็จ โดยอาศัยความร่วมมือของบุคคลอื่น มิฉะนั้นจะทำงานไม่สำเร็จ สารสำคัญของการบริหารในข้อนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีสิ่งต่างๆ เหล่านี้ คือ มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดี มีความเป็นผู้นำ และสามารถทำงานเป็นทีมได้ มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้หากมีการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ และมีความสามารถทำให้งานบรรลุเป้าหมายได้

๒. การบริหารทำให้งานบรรลุเป้าหมายขององค์การ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์การต้องอาศัยความร่วมมือกันของคนทุกคนจึงจะทำให้สำเร็จลงได้ เป้าหมายเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้บริหารจะต้องทำให้บรรลุได้นั้นจะต้องมีลักษณะสำคัญ ๓ ประการ คือ เป้าหมายต้องสูงแล้วสามารถทำให้สำเร็จเป้าหมายสูงเกินไป ก็ทำให้สำเร็จไม่ได้ เป้าหมายต่ำไปก็ไม่ท้าทายไม่มีคุณค่า ประการที่สอง การจะไปถึงเป้าหมายจะต้องมีระบบงานที่ดีมีแผนงานที่มีประสิทธิภาพ ประการสุดท้าย จะต้องระบุเวลาที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายนั้น

๓. การบริหารเป็นการสมดุลระหว่าง ประสิทธิภาพและประสิทธิผล คำว่า ประสิทธิภาพ หมายความว่า ทำงานบรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนด ส่วนคำว่า ประสิทธิภาพ หมายความว่า ทำงานโดยใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด หรือ เสียค่าใช้จ่ายต่ำสุด การทำงานให้สำเร็จอย่างเดียวไม่พอ แต่จะต้องคำนึงถึงค่าใช้จ่ายที่ประหยัดอีกด้วย การทำให้ได้ทั้งสองอย่าง คือ งานบรรลุผลตามที่ต้องการและการใช้ทรัพยากรต่ำสุด จึงเป็นความสมดุลระหว่างประสิทธิภาพและประสิทธิผล

^{๓๐}ทองหล่อ เดชไทย, หน่วยที่ ๑ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสาธารณสุข, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๕), หน้า ๕.

^{๓๑} คณาจารย์ภาควิชาบริหารรัฐกิจ, สรุปเนื้อหาวิชาทฤษฎีองค์การ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๙), หน้า ๙.

๔. การบริหารเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่า เราอาศัยในโลกที่มีทรัพยากรจำกัดการใช้ทรัพยากรต่างๆ จึงต้องตระหนัก ๒ ข้อใหญ่ๆ คือ เมื่อใช้ทรัพยากรใดไปแล้วทรัพยากรนั้นจะหมดสิ้นไปไม่สามารถกลับคืนมาใหม่ได้ และจะต้องเลือกใช้ทรัพยากรให้เหมาะสม อย่าให้เกิดสิ้นเปลืองโดยเปล่าประโยชน์ ดังนั้น การบริหารกับเศรษฐศาสตร์จึงมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด เศรษฐศาสตร์จึงเป็นการศึกษาถึงเรื่องการกระจายการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดอย่างไร ส่วนผู้บริหารในองค์การจะต้องผลิตสินค้าและบริหารให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๕. การบริหารจะต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะต้อง สามารถคาดคะเนเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้อง และสามารถปรับตัวเองให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงนั้น^{๓๒} การศึกษาการจัดการตามหลักการบริหาร ได้เสนอหลักที่เกี่ยวกับการบริหาร ซึ่งคนที่เป็นผู้บริหารจะต้องทำมีหน้าที่สำคัญอยู่ ๗ ประการ คือ การวางแผนการจัดองค์การ การจัดคนเข้าทำงาน การสั่งการ การประสานงาน การรายงานและการงบประมาณ หรือเรียกสั้น ๆ ว่า “POSDCORB” ซึ่งประกอบด้วย รายละเอียดดังต่อไปนี้

(๑) การวางแผน (Planning) คือ หน้าที่หรือบทบาท ในการกำหนดการทำงานที่จะเกิดขึ้นในอนาคตว่า จะทำอะไร จะทำอย่างไร จะทำเมื่อไร ใครเป็นผู้ทำ จะใช้งบประมาณเท่าไร

(๒) การจัดองค์การ (Organizing) คือ การจัดโครงสร้างองค์การที่เกี่ยวกับเรื่อง การกำหนดภารกิจหน้าที่ การแบ่งงานกันทำ การกำหนดอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบ การจัดสายการบังคับบัญชา การกำหนดขนาดของการควบคุม การจัดตั้งหน่วยงานหลัก (Line) และการจัดตั้งหน่วยงานที่ปรึกษา (Staff)

(๓) การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) คือ หน้าที่ที่เกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วย การวางแผนกำลังคน การสั่งการ การคัดเลือก การบรรจุแต่งตั้ง การปฐมนิเทศ การฝึกอบรม การประเมินผลการปฏิบัติงาน การเลื่อนขั้น ลดชั้น การโยกย้าย และการให้พ้นจากงาน

(๔) การสั่งการ (Directing) คือ การที่ผู้บังคับบัญชา สั่งให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานตามแผนงานหรือตามที่ได้รับมอบหมาย เพื่อให้การปฏิบัติงานดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจจะสั่งการด้วยวาจา หรือเป็นลายลักษณ์อักษรก็ได้

(๕) การประสานงาน (Coordinating) คือ หน้าที่ในการประสาน กับหน่วยย่อยต่างๆ ที่มีอยู่ในองค์การให้ทำงานสอดคล้อง และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งการประสานงานนั้น อาจทำได้โดยการจัดตั้งคณะกรรมการกลั่นกรองงาน การจัดโครงสร้างองค์การให้มีความชัดเจน การใช้วิธีการงบประมาณ เป็นต้น

(๖) การรายงานผลการปฏิบัติงาน (Reporting) คือ การรายงานความก้าวหน้า ปัญหาอุปสรรค ตลอดจนข่าวสารต่าง ๆ ขององค์การให้ทุกฝ่ายได้ทราบ เพื่อประโยชน์ในการติดตามการแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากการทำงาน

(๗) การบริหารงบประมาณ (Budgeting) คือ หน้าที่ในการจัดสรรการวางแผนงบประมาณ ให้กับองค์การ และหน่วยย่อยต่างๆ ให้มีงบประมาณที่เหมาะสมและเพียงพอในการ

^{๓๒}เสนาะ ดิยาวาร์, หลักการบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๔), หน้า ๑-๒.

ทำงาน^{๓๓} ความแตกต่างระหว่างการจัดการและการบริหารไว้ดังนี้ โดยทั่วไปคำว่า Management ให้ความหมายในภาษาไทยว่า การจัดการ ส่วนการบริหาร ใช้สำหรับความหมายของคำว่า Administration แต่ระยะหลังจะพบว่า มีการใช้คำทั้งสองนี้ ในความหมาย ที่ทดแทนกันได้ จาก การศึกษา ความหมายและพิจารณาจากความคิดเห็นของนักวิชาการหลายท่านที่ผ่านมาข้างต้น ต่อคำ สองคำนี้ สามารถสรุปได้ว่ามีการให้ความหมายใน ๓ แนวทาง^{๓๔} ด้วยกัน คือ

แนวทางที่หนึ่ง การบริหาร (Administration) เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบาย การจัดการ (Management) เป็นการนำนโยบายไปปฏิบัติ (Administration is Concerned With The Determination of Policies and Management With The Implementation of Policies) แนวทางนี้มองว่า การบริหารนั้นเกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบาย ซึ่งเป็นเรื่องที่มีขอบเขตกว้างกว่า การจัดการ ที่เป็นเรื่องของการปฏิบัติตามนโยบาย ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านที่สนับสนุนความหมายนี้ ได้แก่ โอลิเวอร์ เชลดอน (Oliver Sheldon) ฟลอเรนซ์ และ เทียด (Florence and Tead) สเปีย เกอล์ และ ลันส์เบอร์เกอร์ (Spriegel and Lansburgh) เป็นต้น

แนวทางที่สอง การจัดการเป็นความหมายทั่วไปโดยรวมการบริหาร เข้าไปด้วย (Management is a Generic Term and Includes Administration) แนวทางนี้มองว่าการจัดการ เป็นกระบวนการที่ทำหน้าที่รับผิดชอบต่อการดำเนินการขององค์การธุรกิจให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ส่วนการบริหารเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้ เป้าหมายที่กำหนดในชั้นการจัดการบรรลุผล ผู้ที่มีความเห็นสอดคล้องกับแนวทางนี้คือ เบรช และ คิม เบลล์ (Brech and Kimball)

แนวทางที่สาม การบริหารและการจัดการมีความหมายไม่แตกต่างกัน (There is No Distinction Between The Terms Management and Administration) เป็นความหมายที่เป็นที่ยอมรับกันในสมัยปัจจุบัน แต่ความ นิยมในการนำไปใช้งานจะมีความแตกต่างกัน โดยคำว่า การจัดการจะใช้ในหน้าที่การบริหารระดับสูงในด้านการกำหนดนโยบาย การวางแผน การจัดองค์การ การจัดบุคคลเข้าทำงาน การสั่งงาน และการควบคุมในองค์การธุรกิจ ส่วนคำว่า การบริหารจะใช้ใน หน้าที่เช่นเดียวกับการจัดการแต่ใช้ในองค์การรัฐบาล แต่อย่างไรก็ตามคำสองคำนี้ก็มักจะใช้แทนที่กัน และกัน นักวิชาการที่มีความเห็นสอดคล้องกับแนวทางนี้ ได้แก่ พยอม วงษ์สารศรี สมคิด บางโม และ ธร สุนทรยุทธ์^{๓๕}

---

^{๓๓}Luther Gulick and Lyndal Urwick, "The Manager's Span of Control", *The Harvard Business Review*, (May-June, 2006): 39-47.

^{๓๔}พยอม วงษ์สารศรี, *องค์การและการจัดการ*, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : สุภา, ๒๕๕๒), หน้า ๓๖.

^{๓๕}ธร สุนทรยุทธ์, *หลักการและทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา*, (กรุงเทพมหานคร : เนติกุลการพิมพ์, ๒๕๕๖), หน้า ๒.

จากแนวทาง ในความหมายที่สามนี้ นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ ได้แสดงทัศนะเพิ่มเติมว่า การจัดการ (Management) มักจะใช้ในการบริหารธุรกิจเอกชน ที่มุ่งเน้นการเป็นที่ เป็นสิ่งดึงดูดใจ มีสิ่งอำนวยความสะดวก การขนส่งมีความสะดวก และการต้อนรับที่เป็นที่พึงพอใจสูงสุด^{๓๖}

จากการศึกษาทบทวนเอกสารความหมายของคำว่า การจัดการและการบริหารที่ได้มีการนิยามให้ความหมาย และกำหนดแนวทางกันอย่างหลากหลาย ทั้งนี้วิชาการชาวไทยและชาวต่างชาติ ผู้ศึกษาวิจัยสรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการนั้น จะครอบคลุมถึงหน้าที่ในการบริหาร อันประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการหรือการมอบหมายงาน การประสานงาน การรายงาน และการจัดสรรงบประมาณ นอกจากนี้องค์ประกอบที่สำคัญของการบริหาร จะประกอบด้วย วัตถุประสงค์และนโยบาย ที่ชัดเจน โดยมีเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่แน่นอน ในการบริหาร ทรัพยากรต่างๆ นั้นจะเน้นในเรื่องของประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารงานซึ่งแนวคิดเหล่านี้จะครอบคลุมไปถึงการบริหารแบบมีส่วนร่วมและการบริหารเชิงกลยุทธ์

ตารางที่ ๒.๒ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ	มีหลักของการบริหารจัดการไว้ ๑๔ ข้อ ดังนี้ ๑) การแบ่งงานกันทำ ๒) อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ ๓) ความมีระเบียบวินัย ๔) การมีผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว ๕) การมีเป้าหมายเดียวกัน ๖) ผลประโยชน์ส่วนตัวมีความสำคัญน้อยกว่าผลประโยชน์ขององค์กร ๗) ค่าตอบแทนและวิธีจ่ายค่าตอบแทน นั่นคือการจ่ายค่าตอบแทนควรจะยุติธรรมและสนองความพึงพอใจสูงสุด ๘) การรวมอำนาจ หลักข้อนี้ไม่ได้รวมถึงการรวมอำนาจหน้าที่ แต่หมายถึงขอบเขตของการรวมอำนาจหน้าที่หรือกระจายอำนาจผู้บริหารระดับสูง ๙) สายการบังคับบัญชา เป็นสายการบังคับบัญชาเพื่อให้การติดต่อสื่อสารคล่องตัว ๑๐) คำสั่ง องค์กรจะกำหนดตำแหน่งหน้าที่สำหรับทุกคน และทุกคนจะเข้าใจตำแหน่งหน้าที่ของเขา ๑๑) หลักความเสมอภาค ๑๒) ความมั่นคงในงาน

^{๓๖}นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์, หลักการบริหารการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๔),

ตารางที่ ๒.๒ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ (ต่อ)

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)	การออกจากงานบ่อยๆ ๑๓) ความคิดริเริ่ม ๑๔) ความสามัคคี ๑. P คือ Planning หมายถึง การวางแผน ๒. O คือ Organizing หมายถึง การจัดองค์กร ๓. S คือ Staffing หมายถึง งานบุคลากร ๔. D คือ Directing หมายถึง การอำนวยความสะดวก ๕. C คือ Controlling หมายถึง การกำกับดูแล
ธีระรัตน์ กิจจาร์ักษ์	กระบวนการบริหารไว้ ๕ ประการ คือ ๑. การวางแผน ๒. การแสวงหา ๓. การเสริมกำลังบำรุง ๔. การประสานงาน ๕. การประเมินผลงาน
เด่น ชะเนตียัง	เพื่อหาแนวทางแก้ไขทุกระยะและประเมินผลขั้นสุดท้ายเพื่อทราบผลการปฏิบัติงาน และปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อหาแนวทางแก้ไขทุกระยะและประเมินผลขั้นสุดท้าย เพื่อเปรียบเทียบผลงานกับ ผลงานที่ควรจะได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ตั้งแต่ต้นเพื่อวางแผนใหม่สำหรับการปฏิบัติงานในอนาคต
ทองหล่อ เดชไทย	การบริหารจัดเป็นศาสตร์สาขาหนึ่ง ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป เพราะมีองค์ประกอบของความรู้ มีหลักเกณฑ์ และทฤษฎี ที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์ เป็นศาสตร์ทางสังคมซึ่งอยู่กลุ่มเดียวกับวิชาจิตวิทยา สังคมวิทยา และรัฐศาสตร์ ดังนั้น นักบริหารที่เก่งต้องมีศาสตร์และศิลปะ
คณาจารย์ภาควิชาบริหารรัฐกิจ	การบริหาร” และ “การจัดการ” นั้นบางครั้งอาจให้แทนกันได้เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่หวังผลขั้นสุดท้ายอย่างเดียวกัน คือ ความสำเร็จของงาน “การบริหาร” ใช้มากในการบริหารรัฐกิจ ส่วน “การจัดการ” ใช้มากในทางธุรกิจ หรือ อาจกล่าวว่า “การบริหาร” มุ่งเน้นที่การกำหนดนโยบายและการวางแผน ส่วน “การจัดการ” เป็นการนำเอานโยบายและแผนไปดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้

ตารางที่ ๒.๒ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ (ต่อ)

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
เสนาะ ตีเยาว์	การบริหารแบบกระบวนการ ๕ ประการ ที่เรียกว่า POCCC ไว้ดังนี้ ๑. การวางแผน ๒. การจัดองค์การ ๓. การบังคับบัญชา ๔. การประสานงาน ๕. การควบคุม
Luther Gulick and Lyndal Urwick	หลักสำคัญของการบริหาร ๕ ลักษณะ คือ ๑. การบริหารเป็นการทำงานกับคน และโดยอาศัยคน ๒. การบริหารทำให้งานบรรลุเป้าหมายขององค์การ ๓. การบริหารเป็นการสมดุลระหว่าง ประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ ๔. การบริหารเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ๕. การบริหารจะต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะต้องสามารถคาดคะเนเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้อง และสามารถปรับตัวเองให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงนั้น
พยอม วงษ์สารศรี	หลักการบริหาร ได้เสนอหลักที่เกี่ยวกับการบริหาร ซึ่งคนที่เป็นผู้บริหารจะต้องทำมีหน้าที่สำคัญอยู่ ๗ ประการ คือ การวางแผนการจัดองค์การ การจัดคนเข้าทำงาน การสั่งการ การประสานงาน การรายงานและการงบประมาณ หรือเรียกสั้น ๆ ว่า “POSDCORB”
จร สุนทรยุทธ์	แนวทางที่หนึ่ง การบริหาร (Administration) เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบาย แนวทางที่สอง การจัดการเป็นความหมายทั่วไปโดยรวมการบริหาร เข้าไปด้วย แนวทางที่สาม การบริหาร และการจัดการมีความหมายไม่แตกต่างกัน
นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์	การจัดการ (Management) มักจะใช้ในการบริหารธุรกิจเอกชน ที่มุ่งเน้นการเป็นที่ป็นสิ่งดึงดูดใจ มีสิ่งอำนวยความสะดวก การขนส่งมีความสะดวก และการต้อนรับที่เป็นที่พึงพอใจสูงสุด

๒.๑.๒ หลักการสำคัญของการบริหารจัดการ

การบริหารจัดการถือเป็นสิ่งสำคัญ ที่ทุกๆ องค์การจำเป็นต้องบริหารให้เกิดผลเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ ซึ่งจะทำให้การบริหารดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การบริหารมีหลักการสำคัญ ดังนี้ ๑. มีเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่แน่นอนในการบริหารองค์กร ผู้บริหารจะต้องกำหนดทิศทางหรือวัตถุประสงค์ของการทำงานไว้ชัดเจน ๒. มีปัจจัยในการบริหาร โดยทั่วไปแล้วปัจจัยในการบริหารที่เป็นพื้นฐานมี ๕ ประการ คือ คน (Men) เงิน (Money) วัสดุ (Material) เทคนิควิธี (Method) เครื่องจักร (Machine) อย่างไรก็ตาม ปัจจัยพื้นฐานของการบริหาร ๕ ประการที่กล่าวมานี้ อาจจะยังไม่เป็นการเพียงพอโดยเฉพาะในสภาพสังคมปัจจุบันมีการแข่งขันรุนแรงทุกด้าน เช่น ธุรกิจการค้า ระบบการผลิต ตลอดทั้งทางด้านการศึกษา ปัจจัยการบริหารอาจจะมีปัจจัยอื่นนอกเหนือจาก ๕ ประการ ที่กล่าวมา เช่น การตลาด และอื่น ๆ เป็นต้น ๓. ลักษณะของการบริหาร การบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ผู้บริหารจะต้องนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อองค์กร จนมีคำกล่าวที่ว่า “ที่ใดมีผู้นำที่ดี ที่นั่นก็จะมีความสำเร็จ”^{๓๗} หลักการบริหารจัดการว่า หมายถึง การดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานใด ๆ ของหน่วยงานของรัฐและ/หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับคน สิ่งของ และหน่วยงาน โดยครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ เช่น การบริหารคน (Man) การบริหารเงิน (Money) การบริหารวัสดุอุปกรณ์ (Material) การบริหารงานทั่วไป (Management) และการบริหารจริยธรรม (Morality) เช่นนี้ เป็นการนำ ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหารที่เรียกว่า ๕ M แต่ละตัวมาเป็นแนวทางในการให้ความหมายและการบริหารงานต้องมีลักษณะที่สำคัญ ๔ ประการ คือ การบริหารต้องมีวัตถุประสงค์ที่แน่นอนอย่างใดอย่างหนึ่ง การบริหารต้องเป็นงานร่วมกันของบุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป การบริหารต้องมึลักษณะเป็นการดำเนินการที่เป็นกระบวนการ การบริหารต้องใช้ทรัพยากรบริหารเป็นปัจจัยพื้นฐาน^{๓๘} การบริหารงานไม่ว่าจะเป็นรูปแบบผู้นำโครงสร้างระบบราชการ และหน้าที่ของผู้บริหารในองค์การแห่งหนึ่งสามารถนำมาประยุกต์ไปใช้กับองค์การ เรียกว่า วิธีที่ดีที่สุด (One best way) อย่างไรก็ตามผู้บริหารในแต่ละองค์การจะเผชิญกับสถานการณ์เฉพาะที่มีเอกลักษณ์ของตนเอง ไม่มีหลักสากลใดที่สามารถใช้ได้กับทุกปัญหา ผู้บริหารต้องศึกษาการบริหารโดยมีประสบการณ์จากกรณีศึกษา (case study) จำนวนมาก และวิเคราะห์หาวิธีการใดที่สามารถใช้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ^{๓๙} สำหรับบิดาแห่งการบริหารกล่าวถึงหลักเกณฑ์ซึ่งมีพื้นฐานอยู่ในหลักการ (Principles) ที่สำคัญ ๔ ประการ คือ ๑. ต้องมีการคิดค้น และกำหนดวิธีที่ดีที่สุด (One b W) สำหรับงานแต่ละอย่าง คือ ต้องมีการกำหนดวิธีการทำงานที่ดีที่สุดที่ช่วยให้สามารถทำงานเสร็จลุล่วงไปด้วยดีตามวัตถุประสงค์ มาตรฐานของงานจะต้องมีการจัดวางเอาไว้ โดยมีหลักเกณฑ์ที่ได้พิสูจน์มาแล้วว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุดจริง และในเวลาเดียวกันการจ่ายผลตอบแทนแบบจูงใจต่าง ๆ ก็จ่าย

^{๓๗} ยุทธ กัยวรรณ, การบริหารการผลิต, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี, ๒๕๔๗), หน้า ๑๙.

^{๓๘} วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, การบริหารจัดการ, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : ทรัพย์เพิ่มการพิมพ์, ๒๕๔๙), หน้า ๓๗.

^{๓๙} สมยศ นาวิการ, การบริหารกลยุทธ์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, ๒๕๕๑), หน้า ๔๙.

ให้ตามผลผลิตทั้งหมด ๒. ต้องมีคัดเลือกและพัฒนาคนงาน โดยตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของการรู้จักงานให้เหมาะสมสอดคล้องกับคนงาน นอกจากนี้ต้องมีการอบรมคนงานให้รู้จักวิธีการทำงานที่ถูกวิธีด้วย และในการคัดเลือกคนงานจะต้องมีการพิจารณาเป็นพิเศษที่จะให้ได้คนที่มีคุณสมบัติที่ดีที่สุดตรงตามงานที่จะให้ทำ ๓. ด้วยวิธีการพิจารณาอย่างรอบคอบเกี่ยวกับวิธีการทำงาน ควบคู่กับการพิจารณาคงงานนี้ คนงานจะไม่คัดค้านต่อวิธีทำงานใหม่ที่ได้กำหนดขึ้น เพราะโดยหลักเหตุผลคนงานทุกคนจะเห็นจริงถึงโอกาสที่เขาจะได้รับรายได้สูงขึ้นจากการทำงานถูกวิธีที่จะช่วยให้ได้ผลผลิตสูงขึ้น ๔. การประสานร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้บริหาร และคนงาน ฝ่ายบริหารควรจะได้ประสานอย่างใกล้ชิดเป็นประจำกับคนงานที่เป็นผู้ปฏิบัติงาน แต่ต้องไม่ใช่โดยการลงมือปฏิบัติงานที่ควรจะเป็นงานของคนงานเท่านั้น จากหลักการดังกล่าว พบว่าวิธีการต่าง ๆ ล้วนแต่เป็นวิธีการที่มีหลักเกณฑ์ตามหลักวิทยาศาสตร์ ทำให้เกิดทฤษฎีการบริหารขึ้นมาและได้เสนอแนะว่าผู้บริหารต้องมีบทบาทเป็นจุดกลางของปัญหาและความสำเร็จของกลุ่มที่จะต้องรับผิดชอบนำเอาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของกลุ่มมาคิดวิเคราะห์และปรับปรุงหาทางออกให้ได้เป็นผลดีที่สุดสำหรับกลุ่ม ให้ดีขึ้นและมากขึ้นเรื่อย ๆ^{๔๐} การบริหารงานเป็นการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยต่างๆ อันได้แก่ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Material) และวิธีการปฏิบัติงาน (Method) เป็นอุปกรณ์ในการดำเนินงาน^{๔๑}

การบริหารเชิงกลยุทธ์หมายถึงการตัดสินใจและการบริหารที่มีผลกระทบต่อผลการดำเนินงานระยะยาวขององค์การประกอบการด้วยการกำหนดกลยุทธ์และการควบคุมกลยุทธ์จะมุ่งตรวจสอบประเมินโอกาสและอุปสรรคภายในสภาพแวดล้อมภายนอกและมุ่งตรวจสอบประเมินจุดอ่อนและจุดแข็งอุปสรรคภายในสภาพแวดล้อมภายในบริษัท^{๔๒} หลักสำคัญของการบริหาร ๕ ลักษณะ คือ ๑) การบริหารเป็นการทำงานกับคนและโดยอาศัยคน หมายความว่า การบริหารเป็นกระบวนการทางสังคม คือ อาศัยกลุ่มคนที่ร่วมกันทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์การ ผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบต่อความสำเร็จโดยอาศัยความร่วมมือของบุคคลอื่น มิฉะนั้นจะทำงานไม่สำเร็จสาระสำคัญของการบริหารในข้อนี้แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ คือ มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดี มีความเป็นผู้นำและสามารถทำงานเป็นทีมได้ มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้ หากมีการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์และมีความสามารถทำงานบรรลุเป้าหมายได้ ๒) การบริหารทำให้งานบรรลุเป้าหมายขององค์การ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์การต้องอาศัยความร่วมมือกันของคนทุกคนจึงจะทำให้สำเร็จลงได้ เป้าหมายเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้บริหารจะต้องทำให้บรรลุได้นั้นจะต้องมีลักษณะสำคัญ ๓ ประการ คือ เป้าหมายต้องสูงแล้วสามารถทำให้สำเร็จ เป้าหมายสูงเกินไปก็ทำให้สำเร็จไม่ได้ เป้าหมายต่ำไปก็ไม่ท้าทายไม่มีคุณค่า ประการที่สอง การจะไปถึงเป้าหมายจะต้องมีระบบงาน ที่ดีมีแผนงานที่มี

^{๔๐} รัชชัย สันติวงษ์, **องค์การและการบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : วีอินเตอร์พรี้น, ๒๕๕๐), หน้า ๔๓-๔๘.

^{๔๑} สุธี สุทธิสมบูรณ์ และสมาน รัชสิโยภฤกษ์, **หลักการบริหารเบื้องต้น**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ก.พ., ๒๕๕๖), หน้า ๑๒.

^{๔๒} สมยศ นาวิการ, **การบริหารเชิงกลยุทธ์**, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ๑๒.

ประสิทธิภาพ ประการสุดท้าย จะต้องระบุเวลาที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายนั้น ๓) การบริหารเป็นการสมดุระหว่างประสิทธิผลและประสิทธิภาพ คำว่าประสิทธิผล หมายความว่า ทำงานบรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนด ส่วนคำว่า ประสิทธิภาพ หมายความว่า ทำงานโดยใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดหรือเสียค่าใช้จ่ายต่ำสุด การทำงานให้สำเร็จอย่างเดียวไม่พอแต่จะต้องคำนึงถึงค่าใช้จ่ายที่ประหยัดอีกด้วย การทำให้ได้ทั้งสองอย่าง คือ งานบรรลุผลตามที่ต้องการและการใช้ทรัพยากรต่ำสุดจึงเป็นความสมดุระหว่างประสิทธิผลและประสิทธิภาพ ๔) การบริหารเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นที่รู้จักโดยทั่วไปว่าเราอาศัยในโลกที่มีทรัพยากรจำกัด การใช้ทรัพยากรต่าง ๆ จึงต้องตระหนัก ๒ ข้อใหญ่ ๆ คือ เมื่อใช้ทรัพยากรใดไปแล้วทรัพยากรนั้นจะหมดสิ้นไปไม่สามารถกลับคืนมาใหม่ได้ และจะต้องเลือกใช้ทรัพยากรให้เหมาะสมอย่าให้เกิดสิ้นเปลืองโดยเปล่าประโยชน์ ดังนั้นการบริหารกับเศรษฐศาสตร์จึงมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด เศรษฐศาสตร์เป็นการศึกษาถึงการกระจายการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างไร ส่วนผู้บริหารในองค์การจะต้องผลิตสินค้าและบริหารให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ๕) การบริหารจะต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะต้องสามารถคาดคะเนเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้อง และสามารถปรับตัวเองให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงนั้น^{๔๓} สำหรับการบริหารเป็นกระบวนการของการวางแผน การจัดองค์การและสั่งการควบคุมกำกับ ความพยายามของสมาชิกขององค์การและใช้ทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์การที่กำหนดไว้ การบริหารคือการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดเพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคล องค์การ หรือประเทศ หรือการจัดการเพื่อผลกำไรของทุกคนในองค์การ^{๔๔}

ลักษณะที่สำคัญของการบริหารมีลักษณะสำคัญ ๘ ประการดังนี้ ๑) การบริหารเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่ง มิใช่บุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ถ้าจะกล่าวถึงบุคคลผู้ทำหน้าที่บริหารนั้นก็เรียกว่าผู้บริหาร ๒) การบริหารงานที่จุดหมายทั้งนี้หมายความว่า ในการบริหารงานนั้นจำเป็นต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายไว้ก่อน ไม่ว่าจะกำหนดไว้อย่างชัดเจนหรือไม่ก็ตามส่วนการบริหารนั้นจะเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้สำเร็จตามจุดมุ่งหมาย ๓) การบริหารเป็นแนวทางสำคัญที่มีอิทธิพลต่อสังคมภายใน และภายนอกองค์กรดังเช่นถ้าผู้บริหารต้องการจะปรับปรุงวิธีปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ก็อาจทำได้โดยการจัดหาเครื่องจักรเครื่องมืออันทันสมัยมาใช้จัดการฝึกอบรมคนงานให้มีความสามารถยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นผลดีต่อองค์กรและปฏิบัติงานด้วยตัวอย่างผลกระทบต่อสังคมภายนอกเป็นต้นว่า ถ้าองค์กรนั้นๆ มีนโยบายที่จะทำประโยชน์ต่อสังคม เช่น ส่งเสริมการศึกษาในชุมชนโดยให้ทุนการศึกษาหรือบริจาคเงินก่อสร้างโรงเรียนก็นับว่าองค์กรนั้นมีส่วนช่วยพัฒนาสังคมภายในองค์กรหรือองค์การบางแห่งอาจไม่นำพาต่อความเดือดร้อนรำคาญ ซึ่งองค์กรของตนก่อขึ้นเช่น สิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นผลของการบริหารอันมีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์และสิ่งแวดล้อม ๔) การบริหารเป็นเรื่องเกี่ยวกับความสามารถของกลุ่มคนธุรกิจก่อตั้งขึ้น เพื่อดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์โดยกลุ่มคน มิใช่เป็นความสามารถของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพียง

^{๔๓}เสนาะ ตียาว, **หลักการบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๖๑), หน้า ๑-๒.

^{๔๔}บุญทัน ดอกไธสง, **การจัดองค์การ**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๑.

บุคคลเดียวเท่านั้น ทั้งนี้ เพราะว่าคนเราย่อมมีขอบเขตความสามารถจำกัด ทั้งด้านกาลังกาย กาลังสมองและเวลา จึงจำต้องได้รับความร่วมมือร่วมใจจากบุคคลมาช่วยกัน ๕) การบริหารจะได้รับความสำเร็จด้วยดี ด้วยการร่วมแรงร่วมใจของบุคคลอื่นๆ นอกเหนือไปจากเจ้าของธุรกิจ ทั้งนี้เนื่องจากบรรดาเจ้าของ เช่น ผู้ถือหุ้นอาจไม่มีเวลาหรือความสามารถในการบริหารจึงต้องจัดหาผู้อื่นที่มีความสามารถในการบริหารจึงต้องจัดหาผู้อื่นที่มีความสามารถในการบริหารให้มาบริหารในองค์กร ๖) การบริหารจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพได้โดยการใช้ความรู้ความชำนาญและการฝึกฝนอบรมทางด้านบริหารมาโดยเฉพาะจึงเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าการบริหารเป็นวิชาชีพอย่างหนึ่งผู้บริหารโดยเฉพาะผู้บริหารสูงสุดไม่จำเป็นต้องมีความรู้ทางเทคนิคในการปฏิบัติโดยตรง แต่ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความชำนาญในการบริหาร อันได้แก่การวางแผน การจัดองค์การ ฯลฯ ๗) การบริหารเป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตนไม่สามารถมองเห็นได้ แต่สิ่งที่จะแสดงให้เห็นว่า การบริหารดำเนินไปอย่างไร ได้ผลดีหรือไม่เพียงใดนั้น ก็คือผลงาน เพราะว่าผลงานจะเป็นเครื่องวัดความสามารถทางการบริหาร ๘) เจ้าของธุรกิจไม่จำเป็นต้องทำหน้าที่ผู้บริหารเสียเองโดยทั่วไปแล้ว คณะผู้บริหารมักจะเป็นกลุ่มบุคคลอื่น ๆ ที่มีความสามารถทางการบริหารทำหน้าที่ในนามของเจ้าของธุรกิจ^{๔๕} การบริหารอย่างเป็นระบบ และการวางแผน เป็นการบริหารเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และทำให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่น บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ด้วยความร่วมมือของกลุ่มบุคคล และยังเสนอว่าการบริหารและการจัดการนั้นบางครั้งอาจให้แทนกันได้เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่หวังผลขั้นสุดท้ายอย่างเดียวกัน คือ ความสำเร็จของงาน การบริหารใช้มากในการบริหารรัฐกิจ ส่วน การจัดการใช้มากในทางธุรกิจหรืออาจกล่าวได้ว่า การบริหารมุ่งเน้นที่การกำหนดนโยบายและการวางแผนส่วน การจัดการเป็นการนำนโยบายและแผนไปดำเนินให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้^{๔๖}

องค์ประกอบของการบริหารที่สำคัญและมีความจำเป็นต่อองค์การดังนี้ ๑) วัตถุประสงค์ที่แน่นอน กล่าวคือ จะต้องรู้ว่า จะดำเนินการไปทำไม เพื่ออะไรและต้องการอะไรจากการดำเนินการ เช่น ต้องมีวัตถุประสงค์ในการให้บริการหรือในการผลิตต้องรู้ว่า จะผลิตเพื่อใคร ต้องการผลตอบแทนเช่นใด ถ้าหาไม่มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์แล้วก็ไม่มีประโยชน์ที่จะบริหารการดำเนินงานต่างๆ จะไม่มีผลสำเร็จเพราะไม่มีเป้าหมายกำหนดไว้แน่นอน ๒) ทรัพยากรในการบริหาร ได้แก่ วัตถุประสงค์และเครื่องใช้เพื่อประกอบการดำเนินงานรวมถึงความสามารถในการจัดการ ทรัพยากรในการบริหาร ได้แก่ ๔ Ms คือ มนุษย์ (Man) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และความสามารถในการจัดการ (Management) หรือ ๖Ms ที่มีเครื่องจักร (Machine) และตลาด (Market) เพิ่มเข้ามาซึ่งในปัจจุบันมีความจำเป็นมากขึ้น ๓) มีการประสานงานระหว่างกันหรือเรียกได้ว่ามีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน กล่าวคือเป้าหมายและวัตถุประสงค์รวมทั้งทรัพยากรในการบริหารทั้ง ๔Ms หรือ ๖Ms ดังกล่าว จะต้องมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันและเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน หรือกล่าวได้ว่าจะต้องมีระบบของการทำงานร่วมกันและที่เกิดขึ้นจริงๆ ด้วย การนำปัจจัยทั้งหลายเบื้องต้นมาไว้ร่วมกันแล้วไม่เกิดปฏิสัมพันธ์กัน ไม่เกิดความสัมพันธ์ ระหว่างกัน การบริหารก็จะไม่เกิดขึ้น ๔) ประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในการบริหารงานนั้นสิ่งทีวัดผลสำเร็จของงานว่าบรรลุเป้าหมายของวัตถุประสงค์ขององค์การก็คือ

^{๔๕} อ่างแล้ว, หน้า ๗๘.

^{๔๖} ทองหล่อ เดชไทย, หน่วยที่ ๑ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสาธารณสุข, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๕), หน้า ๕.

ประสิทธิผลขององค์การ หมายถึงความสามารถขององค์การ ในอันที่จะบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การในการใช้ทรัพยากรขององค์การที่มีอยู่ระยะสั้น โดยเปรียบเทียบกับปัจจัยนำเข้าและค่าใช้จ่ายกับปัจจัยนำออกและรายได้ขององค์การ^{๔๗}

หลักการบริหาร ซึ่งมีหลักทั่วไปที่ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้บริหาร ๑๔ ข้อคือ ๑) หลักการเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ (Authority and responsibility) ๒) หลักของการมีผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว (Unity of command) ๓) หลักการมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน (Unity of direction) ๔) หลักการดำรงไว้ซึ่งสายงาน (Scalar of chain) ๕) หลักการแบ่งงานกันทำ (Division of work, or specialization) ๖) หลักเกี่ยวกับระเบียบวินัย (Discipline) ๗) หลักของการถือประโยชน์ส่วนบุคคลรองจากประโยชน์ส่วนร่วม (Subordination of individual to general interest) ๘) หลักของการให้ผลประโยชน์ตอบแทน (Remuneration) ๙) หลักของการรวมอำนาจไว้ส่วนกลาง (Centralization) ๑๐) หลักของการมีระเบียบเรียบร้อย (Order) ๑๑) หลักของความเสมอภาค (Equity) ๑๒) หลักของการมีเสถียรภาพของการว่าจ้างทำงาน (Stability of tenure) ๑๓) หลักของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Initiative) ๑๔) หลักของความสามัคคี (Esprit de corps)^{๔๘} หลักการบริหารที่มีประสิทธิภาพ เป็นอีกหลักการหนึ่งในการบริหาร มีหลักการดังนี้ ๑) การบริหารที่มีผู้บริหารเพียงคนเดียวในองค์การ (Division of Labor) ๒) มีการกำหนดมาตรฐานทำงานที่ชัดเจน (Standardization) ๓) มีเอกภาพในการบังคับบัญชา (Unity of Command) ๔) มีการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบให้แก่ผู้ร่วมงาน (Delegation of Authority and Responsibility) ๕) มีการแบ่งฝ่ายงานและบุคลากรผู้รับผิดชอบให้แก่ผู้ร่วมงานให้เฉพาะเจาะจงขึ้น (Division of Labor) ๖) มีการกำหนดระยะเวลาควบคุมงานที่ชัดเจน (Span of Control) ๗) มีความสม่ำเสมอ (Stability) ๘) เปิดโอกาสให้มีการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ในองค์การได้ (Flexibility) ๙) สามารถทำให้คนในองค์การเกิดความรู้สึกอบอุ่นและปลอดภัย (Security) ๑๐) มีการยอมรับนโยบายส่วนบุคคลที่มีความสามารถ (Personnel Policy) ๑๑) การประเมินผลการปฏิบัติงานทั้งส่วนบุคคลและองค์การ (Evaluation)^{๔๙}

ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การบริหารที่มีประสิทธิภาพบรรลุผลสำเร็จอย่างมีคุณภาพก็คือ บทบาทและสมรรถภาพของผู้บริหาร มีดังนี้ ๑) เป็นผู้กำหนดทิศทางการบริหาร (Direction Setter) เช่น รู้เทคนิคต่าง ๆ ของการบริหาร เช่น PPBS, MBO, QCC เป็นต้น ๒) มีความสามารถกระตุ้นคน (Leader Catalyst) ๓) ต้องเป็นนักวางแผน (Planner) ๔) ต้องเป็นผู้มีความสามารถในการตัดสินใจ (Decision Maker) ๕) ต้องมีความสามารถในการจัดองค์การ (Organizer) ๖) ต้องเป็นผู้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลง (Change Manager) ๗) ต้องเป็นผู้ให้ความร่วมมือ (Coordinator) ๘) ต้องเป็นผู้ติดต่อสื่อสารที่ดี (Communicator) ๙) ต้องเป็นผู้แก้ปัญหาขัดแย้งในองค์การได้ (Conflict Manager) ๑๐) ต้องสามารถบริหารปัญหาต่าง ๆ ได้ (Problem Manager) ๑๑) ต้องรู้จักวิเคราะห์และจัด

^{๔๗}สมคิด บางโม, การบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๕๕), หน้า ๖๒-๖๓.

^{๔๘}Henri Fayol, *Industrial and General Administration*, (New York : Mc-Graw Hill, 2007), p. 17-18.

^{๔๙}Morphet, Edgar L. and others. *Educational Organization and Administrator*. 2nd ed. (New Jersey : Prentice -Hall, 2007) p.35

ระบบงาน (System Manager) ๑๒) ต้องมีความสามารถในด้านวิชาการทั้งการเรียนและการสอน (Instructional Manager) ๑๓) ต้องมีความสามารถในการบริหารบุคคล (Personnel Manager) ๑๔) ต้องมีความสามารถในการบริหารทรัพยากร (Resource Manager) ๑๕) ต้องมีความสามารถในการประเมินผลงาน (Appraiser) ๑๖) ต้องมีความสามารถในการประชาสัมพันธ์ (Public Relation) ๑๗) ต้องสามารถเป็นผู้นำในสังคมได้ (Ceremonial Head)

ซึ่ง Weber ได้จำแนกรูปแบบของโครงสร้างหน้าที่และความรับผิดชอบออกเป็นรูปแบบ คือ (๑) อำนาจหน้าที่แบบดั้งเดิม (Traditional authority) เป็นอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวกับความเชื่อและความศักดิ์สิทธิ์ของสิ่งที่เก่าแก่มากมาย ซึ่งได้รับความเชื่อสืบทอดกันมามีพื้นฐานอยู่บนธรรมเนียมและประเพณีที่เคยปฏิบัติสืบต่อกันมา ซึ่งผู้ที่มีอำนาจนี้จะถือเป็นบุคคลที่มีพรสวรรค์และสามารถใช้เวทมนต์ได้ เช่น สามารถใช้เวทมนต์ในการรักษาคนป่วย เป็นต้น (๒) อำนาจหน้าที่ที่มีมาแต่กำเนิดหรืออำนาจหน้าที่จากความสามารถพิเศษ(Charismatic authority) เป็นอำนาจที่มีพื้นฐานอยู่บนการอุทิศเวลาเพื่อทำงานต่างๆ ได้แก่ ความกล้าหาญ การทำตัวเป็นแบบอย่าง จะเห็นได้ชัดเจนว่าผู้ใต้บังคับบัญชาถูกพิจารณาให้พักงานเนื่องจาก คุณสมบัติหรือความสามารถเฉพาะตัวของแต่ละบุคคลไม่เพียงพอ ในการเคลื่อนไหวทางสังคมการเมือง ศาสนา มักจะนำโดยผู้นำที่มีความสามารถพิเศษ เช่น Jesus, Joan of Arc หรือ Candhi เป็นต้น ส่วนผู้บริหารในองค์กรธุรกิจ จัดเป็นผู้ที่มีความสามารถพิเศษในการจูงใจและชักจูงผู้ใต้บังคับบัญชาได้ เช่น Steven Jobs , Mary Kay Ash และ Walt Disney เป็นต้น (๓) อำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย (Rational-legal authority) เป็นอำนาจหน้าที่ที่ถูกต้องตามกฎหมายเกี่ยวกับการออกคำสั่งการบังคับบัญชา ซึ่งเป็นการใช้อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของผู้บังคับบัญชาที่มีตำแหน่งเหนือกว่าตามลำดับชั้นของการบังคับบัญชา ในองค์กรซึ่งอำนาจหน้าที่นี้พนักงานทุกคนจำเป็นต้องยอมรับว่าเป็นกฎขององค์กรอำนาจหน้าที่บางประเภทนั้นถือเป็นสิ่งสำคัญขององค์กร ถ้าไม่มีอำนาจหน้าที่แล้วองค์กรก็ไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์เนื่องจากขาดการเป็นระเบียบซึ่ง Weber ได้เสนอแนวคิดที่ว่าอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายถือเป็นระบบพื้นฐานของราชการ เนื่องจาก เป็นพื้นฐานของการจัดการที่มีความต่อเนื่อง เป็นวิธีการที่มีเหตุผลซึ่งสมาชิกภายใต้การบริหารของบริษัทจะถูกเลือกจากความสามารถเพื่อปฏิบัติหน้าที่ในหน้าที่ มีการจัดหาผู้นำที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย เพื่อดำเนินงานขององค์กร มีการกำหนดอำนาจอย่างชัดเจนและรอบคอบเพื่อทำหน้าที่ให้องค์การบรรลุเป้าหมาย ที่ตั้งไว้ในทางกลับกัน อำนาจหน้าที่แบบดั้งเดิมจะมีความแตกต่างจากอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ด้านการมีประสิทธิภาพน้อยกว่า กล่าวคือผู้นำจะไม่ได้ถูกเลือกมาโดยอาศัยพื้นฐานของความสามารถและหน่วยของการบริหารจัดการนั้นจะดำเนินการภายใต้การกระทำแบบเดิมที่เคยปฏิบัติสืบเนื่องกันมานานนอกจากนี้ อำนาจหน้าที่ตามความสามารถพิเศษจะเกี่ยวข้องกับอารมณ์และความไม่สมเหตุสมผลด้านความรู้สึก ซึ่งจะหลีกเลี่ยงจากอำนาจหน้าที่ที่ทำเป็นประจำ เนื่องจากขึ้นอยู่กับอำนาจลึกลับ ๖) ข้อผูกมัดอาชีพระยะยาว (Lifelong career commitment) ในระบบการบริหารจัดการแบบราชการนั้นจะมีลักษณะการจ้างงานระยะยาว ซึ่งพนักงานจะสามารถทำงานในบริษัทได้ตลอดชีวิตในองค์กรแบบดั้งเดิม เช่น องค์กรของญี่ปุ่นและเกาหลี จะมีการจ้างคนงานโดยคาดหวังว่า พนักงานจะมีการปฏิบัติหน้าที่ในระยะยาวและสามารถมีความเจริญก้าวหน้าได้โดยทั่วไปแล้วข้อผูกมัดด้านอาชีพระยะยาวนี้ จะหมายถึง ความมั่นคงในงานซึ่งสามารถรับประกันได้ว่า พนักงานสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้เท่าที่จะพอใจ

โดยในการจ้างงานนั้นจำเป็นต้องพิจารณาคุณสมบัติของพนักงานมากกว่าการใช้ระบบอุปถัมภ์ (Patronage) ซึ่งองค์กรจะใช้ความมั่นคงของงาน (Job security) การครอบครองตำแหน่งหน้าที่ (Tenure) การขึ้นเงินเดือนเป็นลำดับขั้น (Step-bystep salary increase) และการให้เงินบำนาญซึ่งถือเป็นหลักประกันให้พนักงานเกิดความพึงพอใจในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายมีการเลื่อนตำแหน่ง (promotion) พนักงานจะได้รับการเลื่อนตำแหน่งเมื่อได้พิสูจน์ถึงความสามารถที่ตนเองมีอยู่ว่าเพียงพอสำหรับตำแหน่งในระดับที่สูงขึ้นหรือไม่^{๕๐}

สรุปได้ว่าการกำหนดระดับในองค์กรนั้น จำเป็นต้องให้สอดคล้องกับความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน องค์กรแบบราชการมักจะมีการทดสอบข้อเขียนและการสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการแบ่งระดับขั้นของการบังคับบัญชา ซึ่งระดับของการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงานนั้นจะสามารถใช้ในการกำหนดช่วงระดับของงานการบริหารจัดการด้วย ๗) ความมีเหตุผล (Rationality) เป็นลักษณะของการบริหารจัดการแบบระบบราชการ (Bureaucratic Management) ลำดับสุดท้าย ซึ่งผู้บริหารที่มีเหตุผลนั้นจะเป็นผู้ที่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กรผู้บริหารในระบบการบริหารจัดการแบบราชการนี้จะใช้หลักการตัดสินใจแบบมีเหตุผลและใช้หลักวิทยาศาสตร์ในการตัดสินใจ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรได้ สำหรับกิจกรรมที่มีเป้าหมายเฉพาะเจาะจงนั้นองค์กรจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรทางการเงินและทรัพยากรมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งโดยทั่วไปจำเป็นต้องใช้วัตถุประสงค์ขององค์กรในการกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะสำหรับงานส่วนที่มีลักษณะเฉพาะ

ตารางที่ ๒.๓ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญหลักการสำคัญของการบริหารจัดการ

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ยุทธ กัยวรรณ	มีหลักการสำคัญ ดังนี้ ๑. มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่แน่นอน ๒. มีปัจจัยในการบริหาร ๓. ลักษณะของการบริหารการเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ผู้บริหารจะต้องนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อองค์กร จนมีคำกล่าวที่ว่า “ที่ได้มีผู้นำที่ดี ที่นั่นก็จะมีความสำเร็จ”
วิรัช วิรัชนิภาวรรณ	หลักการบริหารจัดการ คือ การดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานใด ๆ ของหน่วยงานของรัฐและ/หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับคน สิ่งของ และ โดยครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ

^{๕๐} Max Weber, อ้างใน ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่นๆ, ทฤษฎีองค์กร : ฉบับมาตรฐาน, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร, ๒๕๔๕), หน้า ๖๕.

ตารางที่ ๒.๓ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญหลักการสำคัญของการบริหารจัดการ (ต่อ)

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
สมยศ นาวิการ	การบริหารงานไม่ว่าจะเป็นรูปแบบผู้นำ โครงสร้างระบบราชการและหน้าที่ของผู้บริหาร ในองค์กรแห่งหนึ่งสามารถนำมาประยุกต์ไปใช้ กับองค์กร เรียกว่า วิธีที่ดีที่สุด (One best way) อย่างไรก็ตามผู้บริหารในแต่ละองค์กร จะเผชิญกับสถานการณ์เฉพาะที่มีเอกลักษณ์ ของตัวเอง ไม่มีหลักสากลใดที่สามารถใช้ได้กับ ทุกปัญหา ผู้บริหารต้องศึกษาการบริหาร โดยมีประสบการณ์จากกรณีศึกษา (case study) จำนวนมาก และวิเคราะห์ว่าวิธีการใดที่สามารถ ใช้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ
ธงชัย สันติวงษ์	หลักการที่สำคัญ ๔ ประการ คือ ๑. ต้องมี การคิดค้น และกำหนดวิธีที่ดีที่สุด ๒. ต้องมี คัดเลือกและพัฒนาคนงาน ๓. ด้วยวิธีการ พิจารณาอย่างรอบคอบเกี่ยวกับวิธีการทำงาน ควบคู่กับการพิจารณาคน ๔. การประสาน ร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้บริหาร และ คนงาน
สุธี สุทธิสมบูรณ์ และ สมาน รังสิโยภุชฌ์	การบริหารงานเป็นการดำเนินงานให้บรรลุ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดย อาศัยปัจจัยต่างๆ อันได้แก่ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Material) และวิธีการ ปฏิบัติงาน (Method) เป็นอุปกรณ์ในการ ดำเนินงาน
สมยศ นาวิการ	การบริหารเชิงกลยุทธ์หมายถึงการตัดสินใจและ การบริหารที่มีผลกระทบต่อผลการดำเนินงาน ระยะยาวขององค์กรประกอบด้วย การกำหนด กลยุทธ์และการควบคุมกลยุทธ์จะมุ่งตรวจสอบ ประเมิน โอ กาส และ อุปสรรค ภายใน สภาพแวดล้อมภายนอกและมุ่งตรวจสอบ ประเมินจุดอ่อนและจุดแข็งอุปสรรคภายใน สภาพแวดล้อมภายในบริษัท
เสนาะ ตีเยาว์	หลักสำคัญของการบริหาร ๕ ลักษณะ คือ ๑) การบริหารเป็นการทำงานกับคนและโดย

ตารางที่ ๒.๓ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญหลักการสำคัญของการบริหารจัดการ (ต่อ)

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
บุญทัน ดอกไธสง	อาศัยคน ๒) การบริหารทำให้งานบรรลุ เป้าหมายขององค์การ ๓) การบริหารเป็นการ สมดุลระหว่างประสิทธิผลและประสิทธิภาพ คำว่าประสิทธิผล ๔) การบริหารเป็นการใช้ ๕) การบริหารจะต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่ เปลี่ยนแปลงไป
บุญทัน ดอกไธสง	สำหรับการบริหาร เป็นกระบวนการของการ วางแผน การจัดองค์การและสั่งการควบคุม กำกับ ความพยายามของสมาชิกขององค์การ และใช้ทรัพยากรอื่นๆ เพื่อความสำเร็จใน เป้าหมายขององค์การที่กำหนดไว้ การบริหาร คือ การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้มี ประสิทธิภาพมากที่สุดเพื่อตอบสนองความ ต้องการของบุคคล องค์การ หรือประเทศ หรือ การจัดการเพื่อผลกำไรของทุกคนในองค์การ
บุญทัน ดอกไธสง	ลักษณะที่สำคัญของการบริหารมีลักษณะสำคัญ ๘ ประการดังนี้ ๑) ถ้าจะกล่าวถึงบุคคลผู้ทำ หน้าที่บริหารนั้นก็เรียกว่าผู้บริหาร ๒) การ บริหารงานที่จุดหมายทั้งนี้หมายความว่า ในการ บริหารงานนั้นจำเป็นต้องมีการกำหนด วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายไว้ก่อน ๓) การ บริหารเป็นแนวทางสำคัญที่มีอิทธิพลต่อสังคม ภายใน และภายนอกองค์กร ๔) การบริหารเป็น เรื่องเกี่ยวกับความสามารถของกลุ่มคนธุรกิจ ก่อตั้งขึ้น ๕) การบริหารจะได้รับผลสำเร็จด้วยดี ด้วยการร่วมแรงร่วมใจของบุคคลอื่นๆ ๖) การ บริหารจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพได้โดย การใช้ความรู้ความชำนาญและการฝึกฝนอบรม ๗) การบริหารเป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตนไม่สามารถ มองเห็นได้ ๘) เจ้าของธุรกิจไม่จำเป็นต้องทำ หน้าที่ผู้บริหารเสียเองโดยทั่วไปแล้ว คณะ ผู้บริหารมักจะเป็นกลุ่มบุคคลอื่นๆ ที่มี ความสามารถทางการบริหารทำหน้าที่ในนาม ของเจ้าของธุรกิจ

ตารางที่ ๒.๓ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญหลักการสำคัญของการบริหารจัดการ (ต่อ)

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ทองหล่อ เดชไทย	การบริหารอย่างเป็นระบบ และการวางแผน เป็นการบริหารเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรให้เกิด ประโยชน์สูงสุด และทำให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่น บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ด้วยความร่วมมือของกลุ่มบุคคล และยังเสนอว่า การบริหารและการจัดการนั้นบางครั้งอาจให้แทนกันได้เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่หวังผลขั้นสุดทำอย่างเดียวกัน
สมคิด บางโม	องค์ประกอบของการบริหารที่สำคัญและมีความจำเป็นต่อองค์การดังนี้ ๑) วัตถุประสงค์ที่แน่นอน ๒) ทรัพยากรในการบริหาร ๓) มีการประสานงานระหว่างกันหรือเรียกได้ว่ามีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ๔) ประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในการบริหารงาน
Henri Fayol	แนวทางปฏิบัติสำหรับผู้บริหาร ๑๔ ข้อคือ ๑) หลักการเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ ๒) หลักของการมีผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว ๓) หลักการมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน ๔) หลักการดำรงไว้ซึ่งสายงาน ๕) หลักการแบ่งงานกันทำ ๖) หลักเกี่ยวกับระเบียบวินัย ๗) หลักของการถือประโยชน์ส่วนบุคคลรองจากประโยชน์ส่วนร่วม ๘) หลักของการให้ผลประโยชน์ตอบแทน ๙) หลักของการรวมอำนาจไว้ส่วนกลาง ๑๐) หลักของการมีระเบียบเรียบร้อย ๑๑) หลักของความเสมอภาค ๑๒) หลักของการมีเสถียรภาพของการว่าจ้างทำงาน ๑๓) หลักของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ๑๔) หลักของความสามัคคี
Morphet, Edgar L. and others	หลักการบริหารที่มีประสิทธิภาพ มีหลักการดังนี้ ๑) การบริหารที่มีผู้บริหารเพียงคนเดียวในองค์การ ๒) มีการกำหนดมาตรฐานทำงานที่ชัดเจน ๓) มีเอกภาพในการบังคับบัญชา ๔) มีการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบให้แก่ผู้ร่วมงาน ๕) มีการแบ่งฝ่ายงานและบุคลากรผู้รับผิดชอบให้แก่ผู้ร่วมงานให้

ตารางที่ ๒.๓ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญหลักการสำคัญของการบริหารจัดการ (ต่อ)

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่นๆ	เฉพาะเจาะจงขึ้น ๖) มีการกำหนดระยะเวลาควบคุมงานที่ชัดเจน ๗) มีความสม่ำเสมอ ๘) เปิดโอกาสให้มีการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ในองค์กรได้ ๙) สามารถทำให้คนในองค์กรเกิดความรู้สึกอบอุ่นและปลอดภัย ๑๐) มีการยอมรับนโยบายส่วนบุคคลที่มีความสามารถ ๑๑) การประเมินผลการปฏิบัติงานทั้งส่วนบุคคลและองค์กร องค์กรจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรทางการเงินและทรัพยากรมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งโดยทั่วไปจำเป็นต้องใช้วัตถุประสงค์ขององค์กรในการกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะสำหรับงานส่วนที่มีลักษณะเฉพาะ

๒.๑.๕ กระบวนการบริหารจัดการ

กระบวนการบริหาร หมายถึงกระบวนการ ดำเนินงานจะต้องเป็นไปตามขั้นตอนตามลำดับ เป็นการตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร ที่ไหน เมื่อใด โดยใคร นอกจากจะเป็นการลดความไม่แน่นอนแล้ว ยังทำให้สมาชิกในองค์กรมีความมั่นใจในการทำงานทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพ การจัดการลำดับการทำงานที่ดีไม่ควรมีลักษณะตายตัวต้องยืดหยุ่น ได้ตามสถานการณ์อาจมีการปรับปรุงแก้ไข หรือปรับเปลี่ยนลำดับการทำงานได้เสมอ ส่งผลให้การ ปฏิบัติงานเกิดประสิทธิผลมากขึ้นด้วย^{๕๑} การบริหารเป็นวิธีการทำให้งานสำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น (Getting things done through other people) และกล่าวว่าหน้าที่ของผู้บริหารเป็นกรอบในการพิจารณาของผู้บริหารให้สำเร็จ มี ๕ ประการ ตามคำย่อภาษาอังกฤษว่า “POSDC” ดังนี้ คือ P คือ Planning หมายถึงการวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางการดำเนินงานเพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต ผู้บริหารที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลเพื่อกำหนดทิศทางขององค์กร O คือ Organizing หมายถึงการจัดองค์กร เป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายบังคับบัญชาภายในองค์กร มีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจ S คือ Staffing หมายถึง งานบุคลากร เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากรและการใช้คนให้เหมาะสมกับงาน D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการ เป็นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการดำเนินการตามแผน ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและต้องมีภาวะผู้นำ C คือ Controlling หมายถึง การกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของ การปฏิบัติงานภายในองค์กร รวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กร

^{๕๑}สร้อยตระกูล อรรถมานะ, พฤติกรรมมนุษย์ และจริยธรรมทางธุรกิจ, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๕), หน้า ๔๒๑.

สำหรับองค์ประกอบมูลฐานของการบริหารแบบกระบวนการ ๕ ประการ ที่เรียกว่า POCCC มีดังนี้ ๑) การวางแผน (Planning) หมายถึง การสร้างทางเลือกหรือแนวทางดำเนินการไว้ล่วงหน้า เพื่อใช้ในการตัดสินใจในอนาคต ๒) การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง การกำหนดโครงสร้างหน่วยงานและระบุหน้าที่โดยการผสมผสานระหว่างวัตถุ คน และเงิน ๓) การบังคับบัญชา (Commanding) หมายถึง การทำให้เกิดการดำเนินงานตามที่ได้มีการกำหนดไว้ ซึ่งการบังคับบัญชาที่ดีนั้นจะต้องมีการติดต่อสื่อสาร ๒ ทาง กล่าวคือ การยอมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถแสดงความคิดเห็นได้ ๔) การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การรวมความพยายามของผู้ปฏิบัติงานและช่วยสนับสนุนให้เกิดการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน เพื่อให้การทางานสำเร็จ ๕) การควบคุม (Controlling) หมายถึง การติดตามการดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์^{๕๒} สมาคมผู้บริหารการศึกษาแห่งสหรัฐอเมริกา ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารไว้ ๕ ประการ คือ ๑) การวางแผน (Planning) หมายถึง แผนหรือโครงการสำหรับการปฏิบัติงานในอนาคตให้ตรงเป้าหมายที่ต้องการ โดยกำหนดงานที่จะทำวิธีการ และวัตถุประสงค์ของงานนั้นๆ ไว้ล่วงหน้า ๒) การแสวงหาและกำหนดตัวบุคคลและอุปกรณ์ (Allocation) หมายถึง การแสวงหากำหนดตัวบุคคล และวัสดุทุกชนิดที่จำเป็นในการปฏิบัติงานตามแผนเพื่อให้งานนั้นสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ๓) การเสริมกำลังบำรุง (Stimulation) หมายถึง การบำรุงขวัญกระตุ้นและส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้ผลงานดีทั้งปริมาณและคุณภาพ ๔) การประสานงาน (Co-ordination) หมายถึง การจัดให้ผู้แทนของหน่วยงานย่อยทุกหน่วยงานพบปะปรึกษาหารือกัน เพื่อให้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นหรือทราบเรื่องการปฏิบัติงานของผู้อื่น และเพื่อให้งานสัมพันธ์ไม่ขัดแย้งกัน โดยยึดเป้าหมายขององค์การเป็นหลัก ๕) การประเมินผลงาน (Evaluation) หมายถึง การตรวจสอบการปฏิบัติงานทุกระยะให้ทราบผลการปฏิบัติงาน และปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อหาแนวทางแก้ไขทุกระยะและประเมินผล ขั้นสุดท้ายเพื่อทราบผลการปฏิบัติงาน และปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อเปรียบเทียบผลงานกับผลงานที่ควรจะได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ตั้งแต่ต้นเพื่อวางแผนใหม่สำหรับการปฏิบัติงานในอนาคต^{๕๓} ส่วนลูเธอร์ กูลิค และ ลินดอล เออร์วิคได้นำเสนอกระบวนการบริหารงาน ๗ ประการ เรียกโดยย่อว่า “POSDCoRB” เป็นกระบวนการ บริหารงานที่นำเสนอไว้ในหนังสือ “Papers.on.the.Science.of.Administration” ในปีพ.ศ.๒๔๗๙ โดยมีกระบวนการบริหารงาน ดังนี้ ๑) การวางแผน (Planning) หมายถึง การวางแผนแนวทางในการปฏิบัติงาน ตลอดจนวิธีการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ ๒) การจัดหน่วยงาน (Organizing) หมายถึง การจัดโครงสร้าง อำนาจหน้าที่และการแบ่งส่วนของงานให้เหมาะสมและลงตัว ๓) การจัดสายงานและการจัดตัวบุคคล (Staffing) หมายถึง การบริหารงานด้านบุคลากรอันได้แก่ การจัดอัตรา กาลัง การสรรหา การรักษาสภาพการทำงานและการควบคุมการปฏิบัติงานของบุคลากร ๔) การอำนวยความสะดวก (Direction) หมายถึง การดำเนินการตัดสินใจและสั่งการในการปฏิบัติงานของส่วนงานต่างๆ ให้ดำเนินไปอย่างมีระเบียบแบบแผน ทั้งในลักษณะงานทั่วไปและในลักษณะงานเฉพาะ

^{๕๒}คณาจารย์ภาควิชาบริหารรัฐกิจ, **สรุปเนื้อหาวิชาทฤษฎีองค์การ**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคาแหง, ๒๕๕๙), หน้า ๙.

^{๕๓}ธีระรัตน์ กิจจารักษ์, **เอกสารการสอนวิชาการบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๒), หน้า ๖๗.

ตลอดจนการให้คำแนะนำและควบคุมการปฏิบัติงานในทุกภาคส่วน ๕) การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การร่วมมือกันของบุคลากรในการปฏิบัติงานตามส่วนงานต่างๆ ให้ประสานสอดคล้องกันอย่างกลมกลืน ๖) การรายงาน (Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานให้ผู้บริหารงานและสมาชิกของหน่วยงานได้ทราบถึงความเคลื่อนไหวและความก้าวหน้าของกิจการต่างๆ ภายในหน่วยงาน ๗) งบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การควบคุมการใช้จ่ายให้รอบคอบและรัดกุมรวมถึงการจัดสรรงบประมาณและการจัดทำบัญชี^{๕๔}

สำหรับหลักการในการบริหารจัดการชั้น ๑๔ ประการเป็นส่วนประกอบสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการบริหารจัดการ ดังนี้

๑) การแบ่งงานกันทำ (Division of Labor) ฟาโยล ได้เสนอว่า คนงานควรจะได้รับกรมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติมากขึ้น หรือได้รับการกระตุ้นให้มีความรับผิดชอบ ในผลลัพธ์ของงานมากขึ้น ซึ่งหลักการนี้จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในองค์การยุคปัจจุบันได้

๒) อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ (Authority and Responsibility) แวปเบอร์ และพาย ได้ให้ความสำคัญของอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ อำนาจหน้าที่แบบเป็นทางการของแวปเบอร์จะได้อำนาจมาจากตำแหน่งหน้าที่ของผู้บริหารในสายการบังคับบัญชา ส่วนอำนาจหน้าที่แบบไม่เป็นทางการจะได้รับความชำนาญงานของบุคคล (Expertise) ความรู้ทางด้านเทคนิค (Technical Knowledge) ความมีคุณค่าทางศีลธรรม (Moral Worth) และความสามารถในการนำ (Leading) และสร้างความผูกพันกับผู้ใต้บังคับบัญชา ตลอดจนเห็นว่าอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบควรอยู่คู่กัน

๓) การมีผู้บังคับบัญชาคนเดียว (Unity of Command) ฟาโยล กล่าวว่าคำสั่งสองคำสั่ง (Dual Command) อาจก่อให้เกิดปัญหาในการทำงาน เช่น การรายงานจะมีความเกี่ยวข้องในเมื่อผู้ควบคุมสองคนได้ให้คำสั่งกับผู้ใต้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว ทำให้เกิดการสับสนในบางสถานการณ์ คำสั่งสองคำสั่งนี้ทำให้เกิดความยุ่งยากแก่ผู้บังคับบัญชา และทำให้เกิดการสับสนในลำดับชั้นของอำนาจหน้าที่แบบเป็นทางการ (Formal Hierarchy of Authority) การประเมินอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหารในระบบผู้บังคับบัญชาสองคนจะเป็นการยาก และผู้บริหารจะไม่สนใจในความรู้สึของผู้ใต้บังคับบัญชา มักจะโกรธและอาจไม่ให้ความร่วมมือในอนาคตถ้าผู้ใต้บังคับบัญชาไม่เชื่อฟัง

๔) สายการบังคับบัญชาตามอำนาจหน้าที่ (Line of Authority) เป็นสายการบังคับบัญชาจากผู้บริหารในระดับบนสู่ผู้ปฏิบัติงานในระดับล่างขององค์การ ความสัมพันธ์ของการจำกัดความยาวของสายการบังคับบัญชา โดยการควบคุมจำนวนของระดับในลำดับชั้นของการบริหารจัดการ จำนวนที่ดีที่สุดที่สูงสุดในลำดับชั้นการบังคับบัญชา (Hierarchy) คือความยาวของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้บริหารระดับสูงและพนักงานระดับล่าง รวมถึงความล่าช้าใน การวางแผน (Planning) และการจัดการ (Organizing) ซึ่งการจำกัดจำนวนของระดับชั้น การบังคับบัญชาให้น้อยลงจะทำให้ปัญหาในการติดต่อสื่อสารลดลง และองค์การจะมีการปฏิบัติงานที่รวดเร็วและมีความยืดหยุ่นมากขึ้น ภายในองค์การได้มีการแบ่งแยกแผนกต่างๆ ซึ่งแต่ละแผนกจะมีระดับชั้นการบังคับบัญชาโดยผู้บริหารใน

^{๕๔}Luther Gulick and Lyndall Urwick, *Papers on the Science of Administration*, (New York: Institute of Public Administration, 2007), pp. 37-38.

ระดับกลางและระดับต้นของสาย การบังคับบัญชาแต่ละแผนกต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้จัดการในระดับเดียวกันในแผนกอื่นๆ ซึ่งปฏิสัมพันธ์นี้ช่วยในการตัดสินใจให้เร็วขึ้น เนื่องจากผู้บริหารจะรู้จักบุคคลอื่น และรู้วิธีการในการแก้ปัญหาเพิ่มมากขึ้น สำหรับการทำงานข้ามแผนกหรือการทำงานข้ามสายนั้น เป็นการสร้างทีมงานข้ามสาย ซึ่งสามารถควบคุมโดยผู้นำของแต่ละทีม

๕) การรวมอำนาจ (Centralization) เป็นการรวมอำนาจของการบังคับบัญชาไว้ ที่ผู้บริหารระดับสูงขององค์การ ซึ่งอำนาจหน้าที่จะไม่ได้รวมไว้ที่ผู้บริหารระดับสูงของสาย การบังคับบัญชา แต่เป็นการกำหนดว่า ควรมีการรวมอำนาจไว้ที่ผู้บริหารระดับสูงเท่าไร อย่างไรและมีการกระจายอำนาจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาและคนงานในระดับล่างอย่างไร สิ่งนี้ถือว่ามีผลสำคัญ เนื่องจากว่าจะมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของพนักงานในทุกระดับขององค์การ

๖) การมีเป้าหมายเดียวกัน (Unity of Direction) เป็นการออกแบบหรือกำหนดแผนในการปฏิบัติงานของผู้บริหารและคนงานที่ใช้ทรัพยากรขององค์การ องค์การใดที่ไม่มี การวางแผนจะทำให้ขาดประสิทธิภาพและขาดประสิทธิผล ซึ่งจะไม่มี การมุ่งไปสู่กิจกรรม ของกลุ่มหรือกิจกรรมของบุคคล แต่การวางแผนจะเริ่มที่ผู้บริหารระดับสูงทำงานเป็นทีมร่วมกับกลยุทธ์ขององค์การ ซึ่งจะต้องมีการติดต่อกับผู้บริหารในระดับกลางที่มีส่วนในการตัดสินใจว่า จะใช้ทรัพยากรขององค์การอย่างไร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามกลยุทธ์ หลักการในข้อนี้ ยึดหลักว่ากิจกรรมของแต่ละกลุ่มต้องมีจุดหมายและแผนเดียวกัน

๗) หลักความเสมอภาค (Equity) ความเสมอภาคคือ ความเป็นธรรม (Justice) ความยุติธรรม (Impartiality) และความเหมาะสม (Fairness) สำหรับสมาชิกทุกคนภายในองค์การซึ่งในปัจจุบันพนักงานมีความต้องการความเสมอภาคมากขึ้นเป็นการจัดการที่ใช้หลักความเท่าเทียมกัน

๘) การออกคำสั่ง (Order) วิธีการจัดการซึ่งอยู่ในตำแหน่งนั้นในการจัดหาเพื่อให้องค์การได้รับประโยชน์สูงสุด และเป็นการจัดหางานให้แก่พนักงานโดยใช้ผังองค์การ (Organization Chart) เพื่อแสดงให้เห็นถึงตำแหน่งและหน้าที่ของพนักงานแต่ละคน และเป็นการชี้ชัดว่าตำแหน่งของพนักงานแต่ละคนอาจจะมีการเลื่อนขั้นได้ในอนาคต การวางแผนเกี่ยวกับอาชีพได้รับความสนใจมากขึ้นในองค์การยุคปัจจุบัน เนื่องจากทรัพยากรมนุษย์ถือว่า มีความจำเป็นที่จะต้องให้การฝึกอบรม (Training) และการพัฒนากำลังแรงงาน (Developing) โดยองค์การจะกำหนดตำแหน่งหน้าที่สำหรับคนทุกคน และทุกคนจะเข้าใจตำแหน่งหน้าที่ของตน

๙) ความคิดริเริ่ม (Initiative) เป็นความสามารถของบุคคลในการกระทำการต่าง ๆ โดยปราศจากการสั่งการจากผู้บังคับบัญชา ผู้บริหารจะต้องกระตุ้นให้พนักงานมีความคิดริเริ่มซึ่ง ความคิดริเริ่มนี้นับถือว่าเป็นจุดแข็งขององค์การ เนื่องจากจะสามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ได้ผู้บริหารมีความต้องการทักษะ (Skill) และไหวพริบ (Tact) เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างองค์การและความต้องการของพนักงาน และความสามารถ (Ability) จะทำให้เกิดความสมดุล ซึ่งเป็นสิ่งที่ชี้วัดผู้บริหารระดับสูงในการพัฒนาและการบริหารงาน

๑๐) ความมีระเบียบวินัย (Discipline) เป็นการมุ่งให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่อง การเชื่อฟัง (Obedience) อำนาจ (Energy) คำขอร้อง (Application) และลักษณะของการแสดงความนับถือออกมา สำหรับอำนาจของผู้บังคับบัญชา ความมีระเบียบวินัยเป็นบุคลิกลักษณะ ที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารหลายๆ คนที่สามารถสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้ปฏิบัติงานทั้งหมด และทำงานอย่างเข้มแข็ง

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ ความมีระเบียบวินัยจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในองค์การกับคุณสมบัติของผู้นำภายในองค์การ และเป็นความสามารถของผู้บริหารในการที่จะปฏิบัติตามอย่างยุติธรรมอีกด้วย

๑๑) ค่าตอบแทน (Remuneration of Personnel) การให้รางวัลประกอบด้วยโบนัสและแผนการแบ่งกำไร เป็นการช่วยกระตุ้นการทำงานของพนักงานได้ การให้หรือการจ่ายค่าตอบแทนให้แก่พนักงานมีความสำคัญอย่างมากต่อความสำเร็จขององค์การ ระบบรางวัลที่มีประสิทธิภาพสามารถให้ความยุติธรรมทั้งพนักงานและองค์การ รวมทั้งสามารถกระตุ้นผลผลิตเพิ่มโดยการให้รางวัลเพื่อเป็นการสนับสนุนให้มีผลผลิตเพิ่มขึ้น โดยยึดหลักว่าการจ่ายค่าตอบแทนควรยุติธรรมและตอบสนองความพึงพอใจสูงสุดทั้งนายจ้างและลูกจ้างเท่าที่จะทำได้

๑๒) ความมั่นคงในงาน (Stability of Tenure of Personnel) ความมั่นคงในงานมีความสำคัญต่อการจ้างงานระยะยาว เมื่อพนักงานอยู่ในองค์การซึ่งมีแนวโน้มจะทำงานเป็นทีมเป็นระยะเวลานาน โดยพยายามพัฒนาทักษะ และปรับปรุงความสามารถในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรขององค์การ การจ้างงานระยะยาวเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้อธิบายการประสบความสำเร็จของบริษัทขนาดใหญ่ในญี่ปุ่น

๑๓) ผลประโยชน์ส่วนตัวมีความสำคัญน้อยกว่าผลประโยชน์ขององค์การ (Subordination of individual interests to the common interest) ผลประโยชน์ขององค์การถือว่าเป็นประโยชน์ของทุกๆ คน หรือของทุกกลุ่มในองค์การ ในขณะที่องค์การยังดำเนินกิจการอยู่จะต้องมีการกำหนดผลประโยชน์เพื่อให้เกิดความยุติธรรมระหว่างองค์การและสมาชิกภายในองค์การ

๑๔) ความสามัคคี (Spirit de corps) เป็นความรู้สึกร่วมกันของสมาชิกภายในองค์การที่ช่วยสนับสนุนการทำงานของสมาชิกในกลุ่ม ในการออกแบบประยุกต์ของอำนาจหน้าที่ตามลำดับชั้นภายในองค์การ และสิทธิในการสั่งการ หรือการบริโภคน และความร่วมมือกันถือว่าเป็นส่วนประกอบสำคัญในการที่ทำให้องค์การบรรลุผลสำเร็จและมีการพัฒนา ความสามัคคีจะสามารถบรรลุผลสำเร็จได้หากมีการติดต่อกันระหว่างผู้บริหารและคนงาน โดยการติดต่อเพื่อแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ที่สำคัญ เพราะความสามัคคีคือพลัง เมื่อสมาชิกมีความสามัคคีกันสูงก็จะทำให้องค์การมีความแข็งแกร่ง^{๕๕}

การบริหารเป็นกระบวนการของการวางแผนการจัดองค์การและสั่งการควบคุมกำกับความพยายามของสมาชิกขององค์การและใช้ทรัพยากรอื่นๆ เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์การที่กำหนดไว้ เป็นลักษณะที่สำคัญของการบริหาร ซึ่งมีลักษณะสำคัญ ๘ ประการ ดังนี้

๑) การบริหารเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่ง มิใช่บุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งถ้าจะกล่าวถึงบุคคลผู้ทำหน้าที่บริหารนั้นก็เรียกว่าผู้บริหาร

๒) การบริหารเป็นงานที่จุดหมายทั้งนี้หมายความว่า ในการบริหารงานนั้นจำเป็นต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายไว้ก่อน ไม่ว่าจะกำหนดไว้อย่างชัดเจนหรือไม่ก็ตามส่วนการบริหารนั้นจะเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้สำเร็จตามจุดมุ่งหมาย

^{๕๕}Fayol, Henri, *Industrial and General Administration*, (New York: Mc-Graw Hill, 2009), p.2.

๓) การบริหารเป็นแนวทางสำคัญที่มีอิทธิพลต่อสังคมภายใน และภายนอกองค์กร ดังเช่น ถ้าผู้บริหารต้องการจะปรับปรุงวิธีปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ก็อาจได้โดยการจัดหาเครื่องจักรเครื่องมืออันทันสมัยมาใช้ จัดการฝึกอบรมคนงานให้มีความสามารถยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นผลดีต่อองค์กรและผู้ปฏิบัติงานด้วย ตัวอย่างผลกระทบต่อสังคมภายนอกเป็นต้นว่าถ้าองค์กรนั้นๆ มีนโยบายที่จะทำประโยชน์ต่อสังคม เช่น ส่งเสริมการศึกษาในชุมชนโดยให้ทุนการศึกษา หรือบริจาคเงินก่อสร้างโรงเรียนก็นับว่าองค์กรนั้นมีส่วนช่วยพัฒนาสังคมภายนอกองค์กรหรือองค์กรบางแห่งอาจไม่นำพาต่อความเดือดร้อนรำคาญ ซึ่งองค์กรของตนก่อขึ้น เช่น สิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นผลของการบริหารอันมีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์และสิ่งแวดล้อม

๔) การบริหารเป็นเรื่องเกี่ยวกับความสามารถของกลุ่มคน ธุรกิจก่อตั้งขึ้น เพื่อดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์โดยกลุ่มคน มิใช่เป็นความสามารถของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพียงบุคคลเดียวเท่านั้น ทั้งนี้ เพราะทุกคนเราย่อมมีขอบเขตความสามารถจำกัด ทั้งด้านกำลังกาย กำลังสมองและเวลา จึงจำต้องได้รับความร่วมมือร่วมใจจากบุคคลมาช่วยกัน

๕) การบริหารจะได้รับผลสำเร็จด้วยดีก็แต่โดยการร่วมแรงร่วมใจของบุคคลอื่น ๆ นอกเหนือไปจากเจ้าของธุรกิจ ทั้งนี้เนื่องจากบรรดาเจ้าของ เช่น ผู้ถือหุ้นอาจไม่มีเวลาหรือความสามารถในการบริหารจึงต้องจัดหาผู้อื่นที่มีความสามารถในการบริหารจึงต้องจัดหาผู้อื่นที่มีความสามารถในการบริหารให้มาบริหารในองค์กร

๖) การบริหารจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพได้ก็แต่โดยการใช้ความรู้ความชำนาญ และการฝึกฝนอบรมทางด้านบริหารมาโดยเฉพาะ จึงเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าเป็นวิชาชีพอย่างหนึ่ง ผู้บริหารโดยเฉพาะผู้บริหารสูงสุดไม่จำเป็นต้องมีความรู้ทางเทคนิคในการปฏิบัติโดยตรง แต่ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความชำนาญในการบริหาร ได้แก่การวางแผน การจัดองค์การ ฯลฯ

๗) การบริหารเป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตนไม่สามารถมองเห็นได้ แต่สิ่งที่จะแสดงให้เห็นว่าการบริหารดำเนินไปอย่างไร ได้ผลดีหรือไม่เพียงใดนั้น ก็คือผลงาน เพราะว่าผลงานจะเป็นเครื่องวัดความสามารถทางการบริหาร

๘) เจ้าของธุรกิจไม่จำเป็นต้องทำหน้าที่ผู้บริหารเสียเองโดยทั่วไปแล้ว คณะผู้บริหารมักจะเป็นกลุ่มบุคคลอื่น ๆ ที่มีความสามารถทางการบริหารทำหน้าที่ในนามของเจ้าของธุรกิจรวมถึงปัจจัยอื่นที่มีความสำคัญเพื่อให้เกิดประสิทธิผลต่อการบริหารที่แสดงถึงศิลปะในกระบวนการทำงานของแต่ละบุคคล เพื่อให้บรรลุ จนเป็นผลสำเร็จ โดยที่ผู้บริหารมักไม่ได้เป็นผู้ปฏิบัติ แต่ผู้บริหารเป็นผู้ใช้ศิลปะทำให้ผู้ปฏิบัติได้ทำงานจนสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ผู้บริหารตัดสินใจเลือก^{๕๖}

กระบวนการการบริหารควรประกอบด้วย ๑๐ ประการคือ ๑) การวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดงานหรือวิธีการปฏิบัติงานไว้เป็นการล่วงหน้า โดยเกี่ยวกับการคาดการณ์ (Forecasting) การกำหนดวัตถุประสงค์ (Set Objective) การพัฒนากลยุทธ์ (Develop Strategies) ในการวางแผนซึ่งต้องคำนึงถึงนโยบาย (Policy) เพื่อให้แผนงานที่กำหนดขึ้นไว้มีความสอดคล้องต้องกันในการดำเนินงาน ๒) การจัดการ (Organizing) หมายถึง การพัฒนาระบบการ

^{๕๖} เดิมศักดิ์ ทองอินทร์, “ความรู้เบื้องต้นทางการบริหารธุรกิจ”, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๓.

ทำงานเพื่อให้งานต่างๆ สามารถดำเนินไปโดยมีการประสานงานกันอย่างดี ๓) การจัดคนเข้าทำงาน.(Staffing).หมายถึง.การจัดหาบุคคลเข้าปฏิบัติงานให้เหมาะสมตามตำแหน่งหน้าที่ที่รับผิดชอบ ๔) การตัดสินใจ.(Decision).หมายถึง.ความสามารถของผู้บริหารในการที่จะตัดสินใจแยกแยะและวิเคราะห์ออกมาให้ได้ว่าในการทำงานจะต้องมีการตัดสินใจในเรื่องใดบ้าง ๕) การสั่งการ.(Directing).หมายถึง.การศึกษาวิธีการวินิจฉัยสั่งการรวมทั้งการควบคุมงานและนิเทศงานตลอดจนศิลปะในการบริหารงานที่ทำให้การทำงานประจำวันของเจ้าหน้าที่ทุกคนเป็นไปด้วยดี ๖) การควบคุม (Controlling) หมายถึง การร่วมมือประสานงาน เพื่อการดำเนินการเป็นไปด้วยดีและราบรื่น.ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการที่จะทำการประสานงานดีขึ้น และดำเนินการแก้ไขเมื่อเกิดปัญหาขึ้น ๗) การร่วมมือประสานงาน.(Coordinating).หมายถึง.การประสานงานให้ผู้ปฏิบัติงานทุกฝ่ายมีความเข้าใจในงาน เข้ามาร่วมทำงานกันอย่างพร้อมเพรียงกัน ข้อตกลงที่สำคัญยิ่งของการประสานงานคือ ความร่วมมือซึ่งเป็นเรื่องของ “จิตใจ” ๘) การสื่อสาร (Communicating) หมายถึง การผ่านข่าวสารข้อมูลและความเข้าใจ เพื่อที่จะให้ผู้ได้บังคับบัญชาหรือบุคคลอื่นเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่ต้องการ ๙) การรายงานผล (Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติของหน่วยงานให้แก่ผู้บริหารและสมาชิกของหน่วยงานได้ทราบความเคลื่อนไหวของการดำเนินงาน ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ (Public.Relation).แจ้งให้ประชาชนทราบ.ซึ่งโดยทั่วไปการรายงานจะหมายถึง วิธีการของสถาบันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการให้ข้อมูลแก่ผู้สนใจมาติดต่อสอบถาม ผู้บังคับบัญชา/ผู้ร่วมงาน ความสำคัญของการรายงานนั้นจะต้องตั้งอยู่บนรากฐานของความเป็นจริง ๑๐) การงบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การงบประมาณโดยศึกษาให้ทราบถึงระบบและกรรมวิธีในการบริหารเกี่ยวกับงบประมาณ และการเงินตลอดจนการใช้งบประมาณในการควบคุมงาน^{๕๗}

การบริหารเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานขององค์กร เพราะเป็นเครื่องมืออันสำคัญในอันที่จะชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จ หรือล้มเหลว ความมีประสิทธิภาพ หรือความไร้ประสิทธิภาพของหน่วยงาน การบริหารเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้า การบริหารเป็นลักษณะการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลในองค์กร มีลักษณะการวินิจฉัยสั่งการ นักบริหารจะต้องคำนึงถึงปัจจัยสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เพราะการวินิจฉัยสั่งการเป็นเครื่องแสดงให้ทราบถึงความสามารถของนักบริหารและการเจริญเติบโตของการบริหาร ชีวิตประจำวันของมนุษย์ไม่ว่าในครอบครัวองค์กรใดย่อมเกี่ยวข้องกับการบริหารอยู่เสมอ ดังนั้น การบริหารจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจและจำเป็นต่อการที่จะดำรงชีวิตของบุคคลในสังคม

^{๕๗} พงษ์ศักดิ์ ปญจพรผล, องค์กรและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏนครปฐม, ๒๕๔๒), หน้า ๖๔-๗๒.

ตารางที่ ๒.๔ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญ

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
สร้อยตระกูล อรรถมานะ	ดำเนินงานจะต้องเป็นไปตามขั้นตอนตามลำดับ เป็นการตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร ที่ไหน เมื่อใด โดยใคร นอกจากจะเป็นการลดความไม่แน่นอนแล้ว ยังทำให้สมาชิกในองค์กรมีความมั่นใจในการ ทำงานทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพ การจัดลำดับการทำงานที่ดีไม่ควรมีลักษณะตายตัวต้องยืดหยุ่น ได้ตามสถานการณ์ อาจมีการปรับปรุงแก้ไข หรือปรับเปลี่ยนลำดับการทำงานได้เสมอ ส่งผลให้การ ปฏิบัติงานเกิดประสิทธิผลมากขึ้นด้วย
คณาจารย์ภาควิชาบริหารรัฐกิจ	การบริหารแบบกระบวนการ ๕ ประการ ที่เรียกว่า POCCC มีดังนี้ ๑) การวางแผน ๒) การจัดองค์การ ๓) การบังคับบัญชา ๔) การประสานงาน ๕) การควบคุมการติดตามการดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์
ธีระรัตน์ กิจจาร์ักษ์	กระบวนการบริหารไว้ ๕ ประการ คือ ๑) การวางแผน ๒) การแสวงหา และกำหนดตัวบุคคลและอุปกรณ์ ๓) การเสริมกำลังบำรุง ๔) การประสานงาน ๕) การประเมินผลงาน
Luther Gulick and Lyndall Urwick	กระบวนการบริหารงาน ดังนี้ ๑) การวางแผน ๒) การจัดหน่วยงาน ๓) การจัดสายงานและการจัดตัวบุคคล ๔) การอำนวยความสะดวก ๕) การประสานงาน ๖) การรายงาน ๗) งบประมาณ
Fayol, Henri	หลักการในการบริหารจัดการ ๑๔ ประการ ดังนี้ ๑) การแบ่งงานกันทำ ๒) อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ ๓) การมีผู้บังคับบัญชาคนเดียว ๔) สายการบังคับบัญชาตามอำนาจหน้าที่ ๕) การรวมอำนาจ ๖) การมีเป้าหมายเดียวกัน ๗) หลักความเสมอภาค ๘) การออกคำสั่ง ๙) ความคิดริเริ่ม ๑๐) ความมีระเบียบวินัย ๑๑) ค่าตอบแทน ๑๒) ความมั่นคงในงาน ๑๓) ผลประโยชน์ส่วนตัวมีความสำคัญน้อยกว่าผลประโยชน์ขององค์การ ๑๔) ความสามัคคี

ตารางที่ ๒.๔ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญ (ต่อ)

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
เต็มศักดิ์ ทองอินทร์	ลักษณะที่สำคัญมีลักษณะ ๘ ประการ ดังนี้ ๑) การบริหารเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่ง มีใช้บุคคล หนึ่งบุคคลใดหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ๒) การ บริหารเป็นงานที่จุดหมาย ๓) การบริหารเป็น แนวทางสำคัญที่มีอิทธิพลต่อสังคมภายใน และ ภายนอกองค์กร ๔) การบริหารเป็นเรื่อง เกี่ยวกับความสามารถของกลุ่มคน ๕) การ บริหารจะได้รับผลสำเร็จด้วยดีก็แต่โดยการร่วม แรงร่วมใจของบุคคลอื่น ๆ ๖) การบริหารจะ ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพได้ก็แต่โดยการใช้ ความรู้ความชำนาญและการฝึกฝนอบรม ทางด้านบริหารมาโดยเฉพาะ ๗) การบริหาร เป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตนไม่สามารถมองเห็นได้ ๘) เจ้าของธุรกิจไม่จำเป็นต้องทำหน้าที่ผู้บริหาร เสียเองโดยทั่วไปแล้ว
พงษ์ศักดิ์ ปญจพรมผล	กระบวนการการบริหารควรประกอบด้วย ๑) การวางแผน ๒) การจัดการ ๓) การจัดคน เข้าทำงาน. ๔) การตัดสินใจ. ๕) การสั่งการ. ๖) การควบคุม ๗) การร่วมมือประสานงาน. ๘) การสื่อข้อความ ๙) การรายงานผล ๑๐) การงบประมาณ

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในการวิจัยครั้งนี้ ศึกษาในหัวข้อเกี่ยวกับ ความเป็นมาของ
การท่องเที่ยว ความหมายของการท่องเที่ยว หลักการจัดการการท่องเที่ยว องค์ประกอบของการ
ท่องเที่ยว และการประยุกต์ใช้แนวคิดการท่องเที่ยว ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๒.๒.๑ ความเป็นมาของการท่องเที่ยว

การเดินทางท่องเที่ยวในสมัยโบราณมีขอบเขตจำกัดมาก เนื่องจากการขาดความ
สะดวกในการเดินทาง การคมนาคมมีไม่เพียงพอ ต้องเสียเวลาในการเดินทางมาก ค่าใช้จ่าย
สะดวกสบาย อีกทั้งยังเสี่ยงอันตรายต่างๆ นานัปการและส่วนใหญ่ของการเดินทางในสมัยโบราณ
มักจะเป็นการสำรวจเพื่อสนองต่อความอยากรู้อยากเห็นของตน หรือเพื่อขยายอำนาจทาง

การเมือง การค้า การแสวงหาโชคลาภ การอพยพไปตั้งถิ่นฐานในดินแดนต่างถิ่น ซึ่งเป็นเรื่องของ ความหวือหวา และการหนีภัยนั่นเอง การท่องเที่ยวเพื่อความเพลิดเพลินจึงยังมีน้อยมาก^{๕๘}

ในยุคโบราณของทางตะวันตก การเดินทางในสมัยต้นๆ เป็นการเดินทางไปเพื่อ การค้า การพาณิชย์ การศาสนา การรักษาพยาบาล หรือการศึกษา แม้ในพระคริสตธรรมคัมภีร์ ฉบับเก่า ก็ยังมีบันทึกถึงการค้าและขบวนเดินทางขนาดใหญ่ๆเอาไว้

ในประเทศกรีกโบราณได้มีการเดินทางไปร่วมกีฬาโอลิมปิกเป็นครั้งแรกในปี ๗๗๖ ก่อน คริสต์ศักราช ทำให้เกิดธุรกิจที่พักรวมขึ้น อันเป็นสิ่งจำเป็นทั้งของนักกีฬาและผู้เดินทางอื่นๆ และ ปัจจุบันนี้กีฬาโอลิมปิกได้กลายเป็นกิจกรรมที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวอย่างหนึ่งด้วย และยิ่งกว่านั้นชาว โรมันในสมัยโบราณได้ช่วยกระตุ้นให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวเป็นไปโดยสะดวกขึ้น เพราะมีการ สร้างทางหลายสายเป็นเครือข่ายเชื่อมถึงกัน มีที่พักสำหรับม้าที่ใช้ขับขี้นเป็นระยะๆมีการเดินทางไปชม วัตถุประสงค์ในเขตเมดิเตอร์เรเนียน รวมทั้งพีระมิดและอนุสาวรีย์อื่นๆ แหล่งท่องเที่ยวในสมัยแรกๆ นั้น ส่วนใหญ่เน้นที่โบราณสถานเป็นสิ่งสำคัญ เช่น มหาพีระมิดแห่งอียิปต์และสฟิงซ์ เป็นต้น แม้กระทั่ง สวนลอยบาบิโลน (ปัจจุบันอยู่ในประเทศอิรัก)หรือประภาคารใหญ่ในเมืองอเล็กซานเดรีย ประเทศ อียิปต์ เป็นต้น ต่อๆมาก็ได้สนใจสถานที่ทางธรรมชาติที่แปลกๆ และน่าสนใจ (โดยเฉพาะ นักท่องเที่ยวสมัยใหม่) และนอกจากสนใจในแหล่งน้ำแร่ที่ชาวโรมันชื่นชอบกันมากแล้ว ความนิยมก็ ได้แพร่มาที่ประเทศอังกฤษและทวีปยุโรป ในศตวรรษที่ ๑๘ บ่อน้ำแร่เป็นที่นิยมกันมากในหมู่คน ชั้นสูง ทั้งในแง่การบำบัดรักษาโรคและการแสดงฐานะทางสังคม รวมทั้งมีการเดินป่าและเล่นเกมส์ ต่างๆที่นั่นด้วย จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพและการสมาคมที่ประสบความสำเร็จมากที่สุดทีเดียวใน ประเทศอังกฤษ^{๕๙}

ในสมัยอาณาจักรโรมันและอาณาจักรของพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราช นักท่องเที่ยว จะประสงค์เดินทางไปยังที่ที่ปลอดภัยและสะดวกสบายเป็นสิ่งสำคัญ เมื่ออาณาจักรเหล่านี้เจริญขึ้นถึงขีด สูงสุด การท่องเที่ยวและการเดินทางก็มีปริมาณมากและมีความปลอดภัยสูง การนัดหมายและการ พักผ่อนวันหยุดก็มีมากเหมือนในปัจจุบัน แต่เมื่ออาณาจักรเหล่านั้นล่มสลายลง การท่องเที่ยวก็ต้อง ตามไปด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น เพราะเมื่อบ้านเมืองตกต่ำ ถนนหนทางเสื่อมโทรมลง ท้องถิ่น ต่างๆเต็มไปด้วยขโมยและโจรผู้ร้าย ทำให้การเดินทางไม่ปลอดภัยและผู้เดินทางในสมัยปัจจุบันก็ เหมือนกับผู้เดินทางในสมัยกรีกโรมัน คือ ไม่ต้องการเดินทางไปยังสถานที่ที่มีชื่อเสียงในทางไม่ ปลอดภัยเหล่านั้นเลยแม้แต่สักคนเดียว

ในศตวรรษที่ ๑๗ และ ๑๘ ก็มีการท่องเที่ยวเรียกว่า แกรนด์ทัวร์ (Grand Tour) เกิดขึ้น ซึ่งประกอบด้วย นักการทูต นักธุรกิจและนักการศึกษาเดินทางไปทั่วยุโรป โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมือง ใหญ่ๆในฝรั่งเศสและอิตาลี เพราะดูเหมือนจะเป็นเรื่องน่าสมัยที่นักการศึกษาจะต้องเดินทางไปศึกษา วิชาการต่างๆ ที่ปารีส โรม ฟลอเรนซ์ และเมืองที่เป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมอื่นๆ จึงกล่าวได้ ว่า แกรนด์ทัวร์นี้เป็นเรื่องของการเดินทางเพื่อแสวงหาประสบการณ์ทางการศึกษา แต่ต่อมาก็กลาย

^{๕๘}McIntosh, R.W., and Charles R.G., *Tourism : Principles, Practices, Philosophies*, (New York: Wiley Press, 2006), pp. 21-28.

^{๕๙}เสรี วังสไพจิตร, *ท่องเที่ยวไทยในทิศทางที่ยั่งยืน*, (กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๗), หน้า ๗๔.

สภาพไปบ้าง คือหันไปในทางแสวงหาความเพลิดเพลินเสียเป็นส่วนใหญ่ ต่อมากำว่า “แกรนด์ทัวร์” ยังคงปรากฏอยู่ในปัจจุบัน โดยเป็นการเดินทางไปทวีปยุโรป แต่ไม่ได้ใช้ระยะเวลาานหลายปีอย่างเมื่อก่อน หากแต่เป็นเวลาสั้นๆแค่ ๓ สัปดาห์เท่านั้น

ในปีค.ศ. ๑๘๒๒ โรเบิร์ต สมาร์ต (Robert Smart) แห่งบริสตอล ประเทศอังกฤษ ได้ประกาศตัวเองเป็นตัวแทนคนแรกของเรือกลไฟโดยสาร เริ่มการจูงตัวโดยสารเรือกลไฟตามท่าเรือหลายแห่ง เช่น ช่องแคบบิสตอล และคูบรินแห่งไอร์แลนด์ เป็นต้น

ในปีค.ศ. ๑๘๔๑ โทมัส คูก (Thomas Cook) ได้เริ่มเดินรถไฟขบวนพิเศษจากไลเชสเตอร์ (Leicester) ไปลัฟโธร์ (Loughborough) ซึ่งมีระยะทางยาว ๑๒ ไมล์ และในวันที่ ๕ เดือนกรกฎาคมของปีนั้น รถไฟของโรมัส คูกก็รับผู้โดยสารไปกลับถึง ๕๗๐ คน ในราคาคนละ ๑ ชิลลิง ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นรถไฟเดินทางระยะสั้นที่มีการโฆษณาเผยแพร่เป็นครั้งแรก จึงเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า โรมัส คูกเป็นตัวแทนท่องเที่ยวรถไฟระยะทางสั้นๆเป็นคนแรก และความพยายามของเขาก็ถูกผู้คนเลียนแบบกันไปทั่วโลก แต่อย่างไรก็ตามบริษัทของโรมัส คูกก็เติบโตอย่างรวดเร็ว มีการจัดท่องเที่ยวโดยมีผู้คอยบริการอำนวยความสะดวกไปสู่ยุโรป และต่อมาก็นำไปสู่สหรัฐอเมริกา ต่อมาก็ยังนำไปสู่การท่องเที่ยวทั่วโลก แม้กระทั่งทุกวันนี้บริษัทของโรมัส คูกก็ยังคงดำเนินกิจการอยู่ และเป็นบริษัทหรือองค์การทางการเดินทางท่องเที่ยวที่ใหญ่ที่สุดในโลกอยู่เช่นเดิม

ประวัติศาสตร์การเดินทางท่องเที่ยวในสมัยใหม่ของโลก การท่องเที่ยวสมัยใหม่แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ การท่องเที่ยวในสมัยหลังปฏิวัติอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยวสมัยปัจจุบัน ซึ่งเริ่มต้นตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ เป็นต้นมา

๑. หลังการปฏิวัติอุตสาหกรรม คือ ตั้งแต่ตอนปลายของคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ จนถึงก่อนหน้าสงครามโลกครั้งที่ ๒ การท่องเที่ยวได้ขยายตัวขึ้นเป็นลำดับ ซึ่งการขยายตัวของการท่องเที่ยวในช่วงระยะเวลาดังกล่าวนี้ เป็นผลมาจากปัจจัยดังต่อไปนี้

๑.๑ การพัฒนาด้านการคมนาคมขนส่ง มีการพัฒนาด้านการคมนาคมขนส่งทางรถไฟ ทางรถยนต์ ทางเรือและทางเครื่องบิน ทำให้การเดินทางสะดวกรวดเร็ว และเสียค่าใช้จ่ายน้อยลง อีกทั้งยังใช้เวลาเดินทางน้อยลง ทำให้สามารถเดินทางไปทั่วโลกได้สะดวกอีกด้วย

๑.๒ การพักผ่อนหย่อนใจของสังคมอุตสาหกรรม การปฏิวัติอุตสาหกรรมเป็นผลให้ประเทศทางตะวันตกเปลี่ยนเป็นสังคมอุตสาหกรรม ซึ่งประชาชนมีรายได้สูงขึ้น และอยู่กันหนาแน่นตามเมืองใหญ่ๆ ประกอบอาชีพตามโรงงานอุตสาหกรรม หรือบริษัทห้างร้านที่มีกำหนดเวลาทำงาน และเวลาพักผ่อนที่แน่นอน ลักษณะเช่นนี้ทำให้การเดินทางท่องเที่ยวขยายตัวกว้างขวางมากขึ้น เพราะประชาชนมีทั้งเงินและเวลาที่จะใช้ไปในการท่องเที่ยว รวมทั้งต้องการที่จะพักผ่อนร่างกายและจิตใจ หลังจากที่ได้ทำงานเคร่งเครียดมาแล้วในเมือง หรือในโรงงานอุตสาหกรรม

๒. การท่องเที่ยวสมัยปัจจุบันตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ เป็นต้นมา กล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวได้พัฒนาไปอย่างมาก ในปัจจุบันอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้กลายเป็นธุรกิจที่สำคัญของหลายประเทศ ทั้งที่ประเทศพัฒนาแล้วและประเทศที่กำลังพัฒนาและการท่องเที่ยวได้ขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวางครอบคลุมทุก ๆ ทวีปที่มีประชากร อาศัยอยู่จนมีผู้กล่าวว่า ปัจจุบันนี้เราได้เคลื่อนจากการท่องเที่ยวชนิดที่เป็นตัวแทรกเล็กๆ ทางด้านบัญชีมาเป็นสิ่งที่

ใหญ่โตที่สุดในด้านการค้าของโลก และในหลาย ๆ ประเทศ การท่องเที่ยวก็ได้กลายเป็นแหล่งสำคัญของรายได้จากการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

ตารางที่ ๒.๕ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญความเป็นมาของการท่องเที่ยว

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
McIntosh, R.W., and Charles R.G. เสรี วังสีไพจิตร	การเดินทางในสมัยโบราณ มักจะเป็นการสำรวจเพื่อสนองต่อความอยากรู้อยากเห็นของตน เพื่อขยายอำนาจทางการเมือง การค้า การแสวงหาโชค ลาภ การอพยพไปตั้งถิ่นฐานในดินแดนต่างถิ่น ซึ่งเป็นเรื่องของความหิวโหย และการหนีภัยนั่นเอง การท่องเที่ยวเพื่อความเพลิดเพลินจึงยังมีน้อยมาก ในประเทศกรีกโบราณได้มีการเดินทางไปร่วมกีฬาโอลิมปิกเป็นครั้งแรก ในปี ๗๗๖ ก่อนคริสต์ศักราช ทำให้เกิดธุรกิจที่พักรวมขึ้น อันเป็นสิ่งจำเป็นทั้งของนักกีฬาและผู้เดินทางอื่นๆ และปัจจุบันนี้กีฬาโอลิมปิกได้กลายเป็นกิจกรรมที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวอย่างหนึ่งด้วย

๒.๒.๒ ความหมายของการท่องเที่ยว

ในพจนานุกรม Webster's Third New International Dictionary ได้ให้ความหมายของคำว่า Tourism หรือ การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางเพื่อสราญใจ การบริหารงานธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ส่วน Tourist หมายถึง นักท่องเที่ยว ผู้ที่เดินทางจากอีกจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งเพื่อไฝหาสุขารมณ์หรือ เพื่อความรู้ทางวัฒนธรรมแล้วกลับมา ณ จุดเริ่มต้น คำว่า “การท่องเที่ยว” จึงเป็นคำที่มีความหมายกว้าง มิได้มีความหมายเพียงการเดินทางเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจหรือเพื่อความสนุกสนานเท่านั้น แต่ยังหมายถึง การเคลื่อนย้ายประชากรจากแห่งหนึ่งไปยังอีกแห่งหนึ่ง รวมทั้งการเดินทางภายในประเทศและเดินทางระหว่าง ประเทศการท่องเที่ยวจึงเป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน มีกิจกรรมร่วมกัน มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ได้รับความรู้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ในปัจจุบันการท่องเที่ยวจึงเป็นธุรกิจที่กว้างขวาง ความหมายของการท่องเที่ยว นั้นอาจสรุปได้ในเงื่อนไข ๓ ประการ คือ ประการแรก ต้องเดินทางจากถิ่นที่อยู่อาศัยไปยังที่อื่นชั่วคราว ประการที่สองต้องเดินทางไปด้วยความสมัครใจและประการสุดท้ายเดินทางด้วยจุดมุ่งหมายใดๆก็ได้ที่มีใช่เพื่อการประกอบอาชีพ หรือหารายได้^{๖๐}

^{๖๐}วรรณภา วงษ์วานิช, ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว, (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๒), หน้า ๔-๕.

คำนิยามการท่องเที่ยวขององค์การสหประชาชาติที่ได้จัดประชุมว่าด้วยการเดินทางและท่องเที่ยว ณ กรุงโรม เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๖ ไว้ว่าหมายถึง กิจกรรมที่มีเงื่อนไขเกี่ยวข้องอยู่ ๓ ประการ^{๖๑} คือ ๑) ต้องมีการเดินทาง ๒) ต้องมีสถานที่ปลายทางที่ประสงค์จะไปเยี่ยมเยือน และ ๓) ต้องมีจุดมุ่งหมายของการเดินทาง และได้อธิบายเพิ่มเติมของจุดมุ่งหมายของการเดินทางท่องเที่ยวไว้ว่า การเดินทางท่องเที่ยวต้องมีค่าใช้จ่ายเพื่อการประกอบอาชีพ และการไปอยู่ประจำ และเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างดังต่อไปนี้ ได้แก่ เพื่อพักผ่อนในวันหยุด เพื่อวัฒนธรรมหรือศาสนา เพื่อการศึกษา เพื่อการกีฬาและบันเทิง เพื่อชมประวัติศาสตร์และความสนใจพิเศษ เพื่องานอดิเรก เพื่อเยี่ยมเยือนญาติมิตร เพื่อวัตถุประสงค์ทางธุรกิจ และเพื่อเข้าร่วมประชุมหรือสัมมนา การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางออกจากบ้านพักเป็นการชั่วคราว ระยะเวลาสั้น เพื่อเยี่ยมเยือนญาติมิตร หรือวัตถุประสงค์อื่นๆ ทางด้านท่องเที่ยว^{๖๒} หมายถึง การเดินทางจากที่หนึ่งที่มีจุดหมายถึงที่อยู่อาศัย ไปยังอีกที่หนึ่งถือเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมโดยมีแรงกระตุ้น (Motivator) จากความต้องการในด้านกายภาพ ด้านวัฒนธรรม ด้านการปฏิสัมพันธ์ และด้านสถานะหรือเกียรติคุณ^{๖๓} การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมนันทนาการรูปแบบหนึ่งที่มีการเดินทางเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยมีการเดินทางจากที่หนึ่งที่มีจุดหมายถึงที่อยู่อาศัยไปยังอีกที่หนึ่งถือเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อม^{๖๔} หมายถึง การเดินทางออกจากที่หนึ่งไปสู่สถานที่อื่นๆ เช่น การเดินทางออกจากบ้านตามปกติ และการเดินทางเพื่อไปอาศัยที่อื่นๆ^{๖๕} การท่องเที่ยวเป็นสินค้าที่มีความแตกต่างจากสินค้าอื่นๆ คือผู้ซื้อหรือนักท่องเที่ยวต้องมาหาสินค้าด้วยตนเองแทนที่สินค้าจะไปหาผู้ซื้อสำหรับตัวสินค้าก็มีความแตกต่างจากสินค้าทั่วไป คือ ผู้ซื้อไม่สามารถเก็บสินค้าไว้เป็นสมบัติได้ แต่ผู้ซื้อจะได้รับความรื่นรมย์ ความพึงพอใจ ความแปลกใหม่ ประเทืองปัญญา พักผ่อน สนุกสนาน ความคุ้มค่าของผู้ซื้อจึงอยู่ที่ความรู้สึกพึงพอใจ ประทับใจ และมีการบอกเล่าถึงความประทับใจแก่ผู้อื่นเพื่อชักชวนให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยว^{๖๖} การท่องเที่ยวเป็นผลรวมของปรากฏการณ์ต่าง ๆ และความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น จากปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับธุรกิจบริการต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับ

^{๖๑}ปรีชา แดงโรจน์, **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสู่ศตวรรษที่ ๒๑**, (กรุงเทพมหานคร : ไฟว์ แอนด์ โพร่พรินต์ติ้ง, ๒๕๕๔), หน้า ๒๙-๓๐.

^{๖๒}ชูสิทธิ์ ชูชาติ, **อุตสาหกรรมท่องเที่ยว**, (เชียงใหม่ : ลานนาการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๓.

^{๖๓}นิคม จารุมณี, **การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว**, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๕), หน้า ๑.

^{๖๔}ธรรมนูญ ประจวบเหมาะ, **อุตสาหกรรมท่องเที่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติ**, (กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๕๓), หน้า ๓.

^{๖๕}วินิจ วีรยางกูร, **การจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๒), หน้า ๖.

^{๖๖}ประเสริฐ วิทยาวัตร, **บทบาทของภูมิศาสตร์กับการพัฒนาการท่องเที่ยว**, **รายงานสัมมนา**, (กาญจนบุรี : สมาคมภูมิศาสตร์แห่งประเทศไทยร่วมกับวิทยาลัยครูกาญจนบุรี, ๒๕๖๐).

กิจกรรมหรือสร้างความพอใจให้กับนักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน^{๖๗} การท่องเที่ยวเป็นการเดินทางที่ทำให้ให้นักท่องเที่ยว มีความเพลิดเพลินสนุกสนาน โดยที่นักเดินทางนั้น คือนักท่องเที่ยวนั่นเอง^{๖๘}

สรุปว่าการท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางที่อยู่อาศัยปกติไปยังสถานที่ต่าง ๆ เป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจ และพึงพอใจของผู้เดินทางเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ และเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม หรือเพื่อการประกอบกิจกรรมที่ไม่ใช่เพื่อการประกอบอาชีพ และการไปอยู่อาศัย

ตารางที่ ๒.๖ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญของความหมายของการท่องเที่ยว

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
วรรณ วลัยวานิช	การท่องเที่ยวนั้นอาจสรุปได้ในเงื่อนไข ๓ ประการ คือ ประการแรก ต้องเดินทางจากถิ่นที่อยู่อาศัยไปยังที่อื่น ชั่วคราว ประการที่สองต้องเดินทางไปด้วยความสมัครใจและประการสุดท้ายเดินทางด้วยจุดมุ่งหมายใด ๆ ก็ได้ ที่มีไว้เพื่อการประกอบอาชีพ หรือหารายได้
ปรีชา แดงโรจน์	กิจกรรมที่มีเงื่อนไขเกี่ยวข้องอยู่ ๓ ประการ คือ ๑) ต้องมีการเดินทาง ๒) ต้องมีสถานที่ปลายทางที่ประสงค์จะไปเยี่ยมเยือน และ ๓) ต้องมีจุดมุ่งหมายของการเดินทาง
ชูสิทธิ์ ชูชาติ	การเดินทางจากที่หนึ่งที่มีจุดหมายถึงที่อยู่อาศัยไปยังอีกที่หนึ่งถือเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมโดยมีแรงกระตุ้น จากความต้องการในด้านกายภาพ ด้านวัฒนธรรม ด้านการปฏิสัมพันธ์ และด้านสถานะหรือเกียรติคุณ
นิคม จารุมณี	การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมนันทนาการรูปแบบหนึ่งที่มีการเดินทางเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยมีการเดินทางจากที่หนึ่งที่มีจุดหมายถึงที่อยู่อาศัยไปยังอีกที่หนึ่งถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อม

^{๖๗}McIntosh, Robert W ; Goelder, Charles R ; & Ritchie, J.R. Brent, *Tourism Principles, Practices*, (USA: Philosophies, 2005), p.138-139.

^{๖๘}Gee, C, Makens, J & Choy,D, *The travel industry*, 2nd ed., (Van Nostrand Reinhold, New York, 2009), p.170.

ตารางที่ ๒.๖ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญความหมายของการท่องเที่ยว (ต่อ)

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ธรรมนุญ ประจวบเหมาะ	การเดินทางออกจากที่หนึ่งไปสู่สถานที่อื่นๆ เช่น การเดินทางออกจากบ้านตามปกติ และการเดินทางเพื่อไปอาศัยที่อื่นๆ
วินิจ วีรยางกูร	การท่องเที่ยวเป็นสินค้าที่มีความแตกต่างจากสินค้าอื่นๆ คือผู้ซื้อหรือนักท่องเที่ยวต้องมาหาสินค้าด้วยตนเองแทนที่สินค้าจะไปหาผู้ซื้อสำหรับตัวสินค้าก็มีความแตกต่างจากสินค้าทั่วไป คือ ผู้ซื้อไม่สามารถเก็บสินค้าไว้เป็นสมบัติได้ แต่ผู้ซื้อจะได้รับความรู้สึก ความพึงพอใจ ความแปลกใหม่ ประเทืองปัญญา พักผ่อน สุนุกสนาน ความคุ้มค่าของผู้ซื้อจึงอยู่ที่ความรู้สึกพึงพอใจ ประทับใจ
ประเสริฐ วิทยาธิรัฐ	การท่องเที่ยวเป็นผลรวมของปรากฏการณ์ต่าง ๆ และความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น จากปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับธุรกิจบริการต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับกิจกรรมหรือสร้างความพอใจให้กับนักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน
McIntosh, Robert W ; Goelder, Charles R ; & Ritchie, J.R. Brent	การท่องเที่ยวเป็นการเดินทางที่ทำให้ นักท่องเที่ยว มีความเพลิดเพลินสนุกสนาน โดยที่นักเดินทางนั้น คือนักท่องเที่ยวนั่นเอง

๒.๒.๓ หลักการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวจำเป็นต้องอาศัยหลักการในการจัดการ โดยทั่วไป เช่นกัน ซึ่งหลักการจัดการโดยทั่วไป หมายถึง การทำให้งานสำเร็จโดยอาศัยบุคคลอื่นเป็นผู้ทำซึ่งสามารถพิจารณารายละเอียดได้ ดังนี้

๑. ปัจจัยพื้นฐานในการจัดการ การจัดการปัจจัยพื้นฐานเหล่านี้ย่อมมี ประสิทธิภาพจะช่วยให้องค์กรนั้นประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ ดังนี้

๑.๑ คน (Man) หมายถึง ทรัพยากรบุคคลที่ถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะก่อให้เกิดผลสำเร็จทั้งในแง่ของปริมาณและคุณภาพงาน โดยเฉพาะการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวต้องอาศัยบุคลากรที่มีคุณภาพ มีความรู้ ความสามารถ และมีจิตสำนึกในการดูแลอนุรักษ์ ทรัพยากรการท่องเที่ยว

๑.๒ เครื่องจักร (Machine) หมายถึง อุปกรณ์ เครื่องจักรที่จัดหามา เพื่อใช้ปฏิบัติงานในการจัดการเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวให้เกิดประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่า

๑.๓ เงินทุน (Money) หมายถึง เงินทุนระยะสั้นหรือระยะยาวที่เป็น ปัจจัยสำคัญในการให้การสนับสนุนในการจัดหาทรัพยากรต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกให้การดำเนิน กิจกรรมขององค์กรเป็นไปอย่างราบรื่นและประสบผลสำเร็จ

๑.๔ วัสดุสิ่งของ (Material) หมายถึง วัตถุดิบ วัสดุสิ่งของที่ต้องจัดหา มาใช้ในการดำเนินกิจกรรมขององค์กรไม่ว่าจะเป็นการผลิตหรือการสร้างบริการที่ดีแก่ลูกค้า

๒. ปัจจัยด้านการตลาด (Market) หมายถึง ตลาดที่ประกอบด้วยลูกค้า หรือนักท่องเที่ยวที่ธุรกิจมุ่งที่จะเสนอขายสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว การจัดการด้าน ทรัพยากรการท่องเที่ยวซึ่งถือเป็นสินค้าและสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวจึงต้องดำเนินการให้ สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มแตกต่างกันในการดำเนินการจึงต้องมีการศึกษาถึงลักษณะความเป็นไปของการตลาด การวิเคราะห์กลุ่มนักท่องเที่ยว เช่น นักท่องเที่ยวที่นิยมรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การจัดการ ทรัพยากรการท่องเที่ยวต้องเน้นแนวทางการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศ ส่งเสริมให้ ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม เพื่อให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวคงสภาพสมบูรณ์ที่สุดในระยะยาว เป็นต้น

๓. ปัจจัยด้านวิธีการปฏิบัติงาน (Method) หมายถึง การกำหนด ระบบงาน ระเบียบ ขั้นตอน วิธีปฏิบัติงานในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวต้องกำหนดให้มี ประสิทธิภาพมากที่สุด สามารถกำหนดตัวบุคลากรและเลือกเครื่องมือในการจัดการได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะก่อให้เกิดการประหยัดต้นทุน ได้ผลงานตรงตามวัตถุประสงค์และมีมาตรฐานที่ดี

๔. ปัจจัยด้านการจูงใจผู้ปฏิบัติงาน (Motivation) ในการจัดการ ทรัพยากรการท่องเที่ยวให้ประสบผลสำเร็จคนเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง การจูงใจให้ ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องยินดีที่จะปฏิบัติงานอย่างเต็มประสิทธิภาพ และมีทัศนคติที่ดีต่อ การปฏิบัติงานจึงเป็นศิลปะของหัวหน้างานในการใช้ความสามารถของการเป็นผู้นำทำการจูงใจ และส่งเสริมขวัญกำลังใจต่อผู้ปฏิบัติงานให้ปฏิบัติงานให้ดีที่สุด คำนี้ถึงการประสานประโยชน์ของ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

๕. วิธีการจัดการ (Management) หมายถึง วิธีการกระบวนการหรือ มาตรการในการจัดการกับทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุตามเป้าหมายขององค์กร ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญมากต่อความสำเร็จในการจัดการ ทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืนตลอดไป^{๖๙}

๒.๒.๓ หลักการจัดการการท่องเที่ยว

การพัฒนาการท่องเที่ยวได้กำหนดหลักการจัดการท่องเที่ยวทุกรูปแบบอย่างยั่งยืนตาม หลักการพัฒนาการท่องเที่ยวของโลกไว้ดังนี้^{๗๐}

๑. อนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดี (Using Resource Sustainable) หมายถึง ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องมีวิธีการจัดการใช้ทรัพยากร ทั้งมรดกทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่อย่างดั้งเดิมอย่างเพียงพอหรือใช้อย่างมีประสิทธิภาพใช้อย่างประหยัดต้อง

^{๖๙}มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๕๕), หน้า ๒๖-๒๙.

^{๗๐}รำไพพรรณ แก้วสุริยะ, การท่องเที่ยวยั่งยืน (ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์) ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, (กรุงเทพมหานคร : กองอนุรักษ์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๗), หน้า ๓-๔.

คำนึงถึงต้นทุนอันเป็นคุณค่าและคุณภาพของธรรมชาติ ต้นทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญประกอบด้วย การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึงการสงวนรักษาคุณภาพของทรัพยากรให้มีคุณค่าต่อชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดีมีความสุข รู้วิธีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ปรับปรุง บำรุงให้เกิดประโยชน์ได้นาน เพิ่มพูนและเสริมสร้างไว้ให้มีความเพียงพอต่อการใช้ในการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม การปรับปรุงและฟื้นฟูทรัพยากรนั้น ต้องคงความเป็นเอกลักษณ์อย่างดั้งเดิมไว้ให้มากที่สุด เกิดผลกระทบอันเป็นผลเสียน้อยที่สุด โดยการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ประยุกต์กับเทคโนโลยีแบบใหม่ การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด อย่างเหมาะสม และสามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างยาวนาน

๒. ลดการบริโภคและใช้ทรัพยากรที่เกินความจำเป็น กับการลดการก่อของเสีย (Reducing Over-Consumption and Waste) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องร่วมกันวางแผนกับผู้เกี่ยวข้องจัดการการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพหรือจัดหาทรัพยากรอื่นที่มีคุณสมบัติ มีคุณภาพเหมือนกัน หรือใช้ทดแทนกันได้ เพื่อลดการใช้ทรัพยากรที่หายาก เช่น สิ่งก่อสร้างที่ใช้ไม้จากธรรมชาติ หากคิดให้ลดการใช้ไม้ลงโดยใช้วัสดุที่มีคุณสมบัติคล้ายไม้สร้างเสริมประกอบ ก็เป็นการลดการใช้ไม้ หรือลดการตัดต้นไม้ลงได้ เป็นต้น

๓. รักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติสังคม และวัฒนธรรม (Maintain Diversity) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องวางแผนขยายฐานการท่องเที่ยว โดยการรักษาและส่งเสริมให้มีความหลากหลาย เพิ่มขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม โดยการเพิ่มคุณค่า และมาตรฐานการบริการ เพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาท่องเที่ยวในสถานที่นั้นนานขึ้น หรือกลับไปเที่ยวซ้ำอีก เช่น แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นน้ำตก อาจเพิ่มกิจกรรมการดูนก การปีนหน้าผา เป็นต้น หรือหมู่บ้านวัฒนธรรม และแหล่งโบราณคดี อาจเพิ่มกิจกรรมการนั่งเกวียนเทียมวัวหรือควาย การทำเส้นทางจักรยานให้นักท่องเที่ยวขี่ชมรอบหมู่บ้าน การเป็นอาสาสมัครโบราณคดีขุดค้น ขุดแต่งแหล่งโบราณคดีโดยมีนักโบราณคดีสอนหลักการเบื้องต้นให้ เป็นต้น

๔. ประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว (Intergrading Tourism into Planning) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่เพียงแต่ทำงานตามแผนที่วางไว้ แต่ต้องประสานแผนการพัฒนา กับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น แผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองท้องถิ่น (อบต. หรือเทศบาล) แผนพัฒนาของสำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาของกระทรวงทบวง กรมที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อให้การพัฒนาการทำงานในสถานที่ท่องเที่ยวเดียวกันมีศักยภาพเพิ่มขึ้น

๕. ต้องนำการท่องเที่ยวขยายเศรษฐกิจในท้องถิ่น (Supporting Local Economy) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องประสานงานกับองค์กรปกครองท้องถิ่น และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น โดยสรรหาความโดดเด่นของทรัพยากรในท้องถิ่น นำไปประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการขายการท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปเที่ยวให้มากขึ้น เป็นการสร้างรายได้กระจายสู่ประชากรที่ประกอบการในท้องถิ่น เช่น การหาผลิตภัณฑ์ และกิจกรรมใหม่ๆ ในแต่ละตำบล อันเป็นนโยบายของรัฐบาลปัจจุบัน ก็เพื่อการขยายฐาน สร้างรายได้เสริมในท้องถิ่น

๖. การมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวกับท้องถิ่น (Involving Local Communities) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวควรร่วมทำงานกับท้องถิ่นแบบองค์รวม (Participation Approach) โดยเข้าร่วมทำในลักษณะหน่วยงานร่วมจัด เช่น เป็นหน่วยงานร่วมทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ เป็นหน่วยงานร่วมวิเคราะห์ หรือร่วมแก้ปัญหาด้วยกัน เป็นหน่วยงานร่วมส่งเสริมการขายการท่องเที่ยวด้วยกัน ร่วมประเมินผลการท่องเที่ยวเป็นต้น นอกจากนี้ยังต้องประสานเครือข่ายระหว่างองค์กรและท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพของการจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่นด้วย

๗. หมั่นประชุม และปรึกษาหารือกับผู้เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน (Consulting Stakeholders and the Public) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องประสานกับทุกภาคได้แก่ ชุมชนหรือประชาคมในพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว สถาบันการศึกษา สถาบันการศาสนา หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบในพื้นที่ เพื่อร่วมประชุมปรึกษาหารือ ทั้งการเพิ่มศักยภาพให้กับแหล่งท่องเที่ยว การประเมินผลกระทบการท่องเที่ยว การแก้ไขปัญหาที่เกิดจากผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและด้านการตลาด โดยจัดการประชุมกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อร่วมปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน เป็นการลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ที่ต่างกัน เช่น การกำหนดราคาค่าบริการรถโดยสาร หรือรถรับจ้างในท้องถิ่น ควรเป็นราคามาตรฐานเดียวกัน หรือการใช้ที่สาธารณะประโยชน์ การใช้น้ำดิบเพื่อบริโภคจากแหล่งเดียวกัน การจัดการขยะ การบำบัดน้ำเสีย

๘. การพัฒนาบุคลากร (Training Staff) การให้ความรู้ การฝึกอบรม การส่งพนักงานดูงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้พนักงานมีความรู้ มีแนวคิด และวิธีปฏิบัติในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน นับเป็นการพัฒนาบุคลากรในองค์กร เป็นการช่วยยกระดับมาตรฐานการบริการการท่องเที่ยว เช่น การฝึกอบรมพนักงานเสิร์ฟในร้านอาหารให้รู้วิธีการเสิร์ฟอาหารที่เป็นมาตรฐานสากล การฝึกแม่บ้านให้การต้อนรับแบบโฮมสเตย์

๙. การจัดเตรียมข้อมูลคู่มือบริการข่าวสารการท่องเที่ยวให้พร้อม (Marketing Tourism Responsibly) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องร่วมกับผู้เกี่ยวข้องจัดเตรียมข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว ข่าวสารบริการการขาย ให้พร้อมมีเพียงพอต่อการเผยแพร่ ซึ่งอาจจัดทำในรูปแบบสื่อทัศนูปกรณ์แบบต่างๆ เช่น คู่มือการท่องเที่ยว คู่มือการตลาด การท่องเที่ยวที่เป็นเอกสารแผ่นพับ หนังสือคู่มือ วิดีโอ แผ่นซีดีรอม เป็นต้น

๑๐. ประเมินผล ตรวจสอบ และวิจัย (Undertaking Research) ความจำเป็นต่อการช่วยแก้ปัญหาและเพิ่มคุณค่า รวมถึงคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวการลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยว ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวและผู้ประกอบการจะต้องมีการประเมินผล การตรวจสอบผลกระทบ และการศึกษาวิจัยอย่างสม่ำเสมอ โดยการสอบถามผู้ใช้บริการโดยตรง การสอบถามความเห็นจากใบประเมินผล หรือการวิจัยตลาดการท่องเที่ยว เพื่อทราบผลของการบริการนำมาปรับปรุงและแก้ไขการจัดการ การบริการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อความประทับใจและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวได้

หลักการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มีหลักการดังนี้^{๗๑} ๑) การอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรอย่างพอดี ทั้งในส่วนที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญและเน้นการทำธุรกิจในระยะยาว ๒) การลดการบริโภคที่เกินความจำเป็นและการลดของเสีย จะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการทำนุบำรุงสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายในระยะยาว และเป็นการเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยวด้วย ๓) การรักษาและส่งเสริมความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม จะช่วยขยายฐานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในอนาคต ๔) การประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว เข้ากับกรอบแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติ การพัฒนาท้องถิ่น และการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม จะช่วยขยายศักยภาพการท่องเที่ยว ๕) การท่องเที่ยว ที่รองรับกิจกรรมในท้องถิ่น โดยคำนึงถึงราคาและพัฒนาคุณค่าของสิ่งแวดล้อมไว้ ไม่เพียงแต่ทำให้เกิดการประหยัด แต่ยังป้องกันสิ่งแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลายอีกด้วย ๖) เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในด้านการจัดการผลตอบแทนของประชาชน และสิ่งแวดล้อมเพื่อช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและการจัดการการท่องเที่ยว ๗) การประสานความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการ ประชาชนท้องถิ่น องค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้อง เพื่อลดข้อขัดแย้งและร่วมแก้ปัญหา ๘) เป็นการฝึกอบรมบุคลากร โดยสอดแทรกแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาแบบยั่งยืนแก่บุคลากรท้องถิ่นทุก ๆ ระดับ เพื่อยกระดับการบริการการท่องเที่ยว ๙) ข้อมูลข่าวสารที่สื่อให้กับนักท่องเที่ยว โดยมุ่งสร้างความเข้าใจในการเคารพต่อธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว อีกทั้งเป็นการช่วยยกระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอีกทางหนึ่ง และ ๑๐) การวิจัยและติดตามผล เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพในการดำเนินงาน รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่แนวทางการแก้ไขที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

ตารางที่ ๒.๗ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญหลักการจัดการการท่องเที่ยว

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ราไพพรรณ แก้วสุริยะ	หลักการพัฒนาการท่องเที่ยว ดังนี้ ๑. อนุรักษ์ ๒. ลดการบริโภค ๓. รักษา ๔. ประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว ๕. ต้องนำการท่องเที่ยวขยายเศรษฐกิจในท้องถิ่น ๖. การมีส่วนร่วม ๗. หมั่นประชุม ๘. การพัฒนาบุคลากร ๙. การจัดเตรียมข้อมูลคู่มือบริการข่าวสารการท่องเที่ยวให้พร้อม ๑๐. ประเมินผล
อุษาวดี พลพิพัฒน์	๑) การอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากร ๒) การลดการบริโภคที่เกินความจำเป็น ๓) การรักษาและส่งเสริม ๔) การประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว เข้ากับกรอบแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติ

^{๗๑} อุษาวดี พลพิพัฒน์, การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน : กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนในประเทศไทย, จุลสารการท่องเที่ยว ๒๑,๔ (ตุลาคม-ธันวาคม), หน้า ๓๘-๔๘.

ตารางที่ ๒.๗ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญหลักการจัดการการท่องเที่ยว (ต่อ)

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
	๕) การท่องเที่ยวที่รองรับกิจกรรมในท้องถิ่น ๖) เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ๗) การประสานความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการ ประชาชนท้องถิ่น ๘) เป็นการฝึกอบรม บุคลากร ๙) ข้อมูลข่าวสารที่สื่อให้กับ นักท่องเที่ยว โดยมุ่งสร้างความเข้าใจในการ เคารพต่อธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมที่เป็น แหล่งท่องเที่ยว และ ๑๐) การวิจัยและติดตาม ผล เพื่อตรวจสอบ ประสิทธิภาพในการ ดำเนินงาน

๒.๒.๔ องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมใหญ่ที่มีองค์ประกอบเป็นอุตสาหกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้ง ทางตรงและทางอ้อมจำนวนมาก ได้แก่ อุตสาหกรรมการขนส่ง อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม อุตสาหกรรมที่พักแรม อุตสาหกรรมนันทนาการ อุตสาหกรรมการผลิตสินค้าและบริการข้างเคียง ต่าง ๆ ซึ่งได้มีผู้กำหนดแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไว้ดังนี้

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น ๕ ประเภทดังนี้^{๗๒}

๑. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) ได้แก่ การมีระบบโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม เช่น สนามบิน ระบบคมนาคม ตลอดจนบริการด้านอุตสาหกรรมขนส่ง เช่น การขนส่งทางอากาศ ทางบก และทางน้ำ ซึ่งจะเอื้ออำนวยให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปถึงจุดหมายปลายทาง (Destination) หรือแหล่งท่องเที่ยว (Attraction)

๒. การมีที่พักแรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว (Accommodation) ที่ต้องการค้างคืน ได้แก่ ที่พักประเภทต่าง ๆ เช่น โรงแรม รีสอร์ท เกสต์เฮาส์ โฮมสเตย์ ที่พักแรม ประเภทต่าง ๆ จะมีสิ่งอำนวยความสะดวกในระดับต่าง ๆ กันซึ่งจะทำให้มีราคาและบริการในระดับต่างกัน ได้แก่ ภัตตาคาร สระว่ายน้ำ บาร์ ฟิตเนสเซ็นเตอร์ ซาวน่า ศูนย์กลางธุรกิจ และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ

๓. แหล่งท่องเที่ยว (Attractions) นับเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญสูงสุดของการเดินทาง เพราะเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวอาจเป็นแหล่งธรรมชาติที่มีความโดดเด่น เช่น ดอยอินทนนท์ ซึ่งมีความหลากหลายทางชีวภาพของเทือกเขา หิมาลัย หรือแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ เช่น ปราสาทพนมรุ้งซึ่งแสดงถึงความรุ่งเรืองของอาณาจักรขอม ตลอดจนการท่องเที่ยวชนบทเพื่อสัมผัสวิถีชีวิตชาวบ้าน เรียนรู้ถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนโบราณสถานยุคเก่าแก่ก่อนประวัติศาสตร์ เช่น วัฒนธรรมบ้านเชียง เป็นต้น

^{๗๒} พยอม ธรรมบุตร, เอกสารประกอบการเรียนการสอนการเกี่ยวกับการเกี่ยวกับองค์ประกอบของการท่องเที่ยว, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๙), หน้า ๑-๓.

๔. กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) และกิจกรรมนันทนาการ (Tourist Activities และ Recreational Activities) นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในยุคปัจจุบันเพราะการท่องเที่ยวไม่ได้หมายถึงแค่การเดินทางไปชมโบราณสถาน อนุสาวรีย์ ความงดงามของธรรมชาติเท่านั้นแต่เป็นการที่นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การเดินป่าศึกษาาระบบนิเวศเขตเส้นศูนย์สูตรในป่าดิบชื้น การล่องแก่งในแม่น้ำ ท่องถ้ำ การปีนหน้าผา การดำน้ำ ในรูปแบบ Scuba Diving หรือ Snorkeling การพายเรือแคนูในบริเวณป่าชายเลน การตกปลาหมึกในทะเลลึกตลอดจนการร่วมกิจกรรมกับชุมชนเจ้าบ้าน เช่นการดำนา การเกี่ยวข้าว การร่วมพิธีบายศรีสู่ขวัญ เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมทั้งหมดจะเป็นประสบการณ์ (Experience) ที่อยู่ในความทรงจำของนักท่องเที่ยวและกิจกรรมดังกล่าวมักก่อให้เกิดการกระจายรายได้

๕. บริการเบ็ดเตล็ดทั้ง หมุดที่มีให้นักท่องเที่ยว (Ancillary) อาทิเช่น บริการด้านร้านอาหาร โรงพยาบาล ไปรษณีย์ สถานีบริการน้ำ มัน ร้านค้า ร้านขายของที่ระลึก ห้องสุขา ฯลฯ องค์ประกอบทั้ง ๕ ประการควรปรากฏอยู่บนระบบฐานข้อมูลการจัดการการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวทุกแหล่งที่เป็นจุดหมายปลายทาง (Destination Management System: DMS)

ตารางที่ ๒.๘ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญขององค์ประกอบของการท่องเที่ยว

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พยอม ธรรมบุตร	องค์ประกอบของการท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น ๕ ประเภทดังนี้ ๑. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ๒. การมีที่พักแรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ๓. แหล่งท่องเที่ยว ๔. กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) และกิจกรรมนันทนาการ (Tourist Activities และ Recreational Activities) ๕. บริการเบ็ดเตล็ดทั้ง หมุดที่มีให้นักท่องเที่ยว (Ancillary)

๒.๒.๕ การประยุกต์ใช้แนวคิดการท่องเที่ยว

อุตสาหกรรมท่องเที่ยว ประกอบด้วยธุรกิจหลายประเภททั้งธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรงและธุรกิจที่เกี่ยวข้องทางอ้อม หรือธุรกิจสนับสนุนต่าง ๆ การซื้อบริการของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ถือได้ว่าเป็นการส่งสินค้าออกที่มองไม่เห็นด้วยสายตา เพราะเป็นการซื้อด้วยเงินตราต่างประเทศ การผลิตสินค้า คือ บริการต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวซื้อก็จะมีการลงทุน ซึ่งผลประโยชน์จะตกอยู่ในประเทศและจะช่วยให้เกิดงานและอาชีพอีกหลายแขนง เกิดการหมุนเวียนเศรษฐกิจ นอกจากนี้ทางด้านสังคมการท่องเที่ยวเป็นการพักผ่อนคลายความตึงเครียด พร้อม ๆ กับ การได้รับความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมที่ผิดแผกแตกต่างออกไปอีกครั้ง การท่องเที่ยวมีบทบาทช่วยกระตุ้นให้มีการนำเอาทรัพยากรของประเทศมาใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง ที่ผู้อยู่ในท้องถิ่นได้เก็บมาประดิษฐ์เป็นหัตถกรรมพื้นบ้านขายเป็นของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยว และยังเป็นการนำเอา

ทรัพยากรของประเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างกว้างขวาง การประยุกต์ใช้แนวคิดการท่องเที่ยว
สรุปได้ดังนี้^{๗๓}

๑. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้ โดยนำเงินตราต่างประเทศให้แก่ประเทศชาติ
เช่นเดียวกับการส่งสินค้าออกไปขายต่างประเทศ

๒. การท่องเที่ยวแก้ปัญหาการขาดดุลการค้าและดุลชำระเงินของประเทศ กล่าวคือ
ประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนา และประสบปัญหาสภาวะการขาดดุลการค้าและดุลชำระเงิน
เนื่องจากประเทศกำลังพัฒนาต้องพึ่งพิงประเทศที่พัฒนาแล้วในการนำเข้าสินค้าที่ตนเองไม่สามารถ
ผลิตได้ เช่น เครื่องมือ เครื่องจักร และเทคโนโลยีต่าง ๆ อันเป็นปัจจัยที่จำเป็นต่อการพัฒนา
ประเทศและสินค้าเหล่านี้มีมูลค่าสูงมากเมื่อเทียบกับมูลค่าส่งออกสินค้าทางการเกษตร นอกจากนี้
ประเทศกำลังพัฒนายังต้องพึ่งสถาบันการเงินระหว่างประเทศเพื่อกู้ยืมเงินมาใช้ในการพัฒนาประเทศ
ดังนั้นรายได้จากการท่องเที่ยวมูลค่านับแสนล้านบาทต่อปีจึงช่วยลดดุลการค้าได้อย่างมาก

๓. การท่องเที่ยวช่วยเพิ่มรายได้จากการจัดเก็บภาษีของรัฐบาล คือ นักท่องเที่ยวต้อง
จ่ายภาษีต่าง ๆ เช่นเดียวกับคนอื่น ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม และจะต้องจ่ายภาษีเมื่อซื้อสินค้าและ
บริการและภาษีทางอ้อมที่จะจ่ายอีก เช่น ค่าธรรมเนียมการใช้สนามบิน ค่าภาษีศุลกากร
ค่าธรรมเนียมการประทับตราหนังสือเดินทาง และธุรกิจอื่นที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น ภาษี
กรมสรรพากร ภาษีหน่วยราชการส่วนท้องถิ่นจัดเก็บค่าบริการต่าง ๆ เช่น ค่าธรรมเนียมโรงแรม
ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตจำหน่ายอาหาร สุรา และเครื่องดื่ม เป็นต้น

๔. การท่องเที่ยวเป็นการกระจายรายได้ออกไปตามส่วนภูมิภาคของประเทศเนื่องจาก
การท่องเที่ยวประกอบด้วยธุรกิจขนาดเล็กจำนวนมาก ดังนั้น รายรับจากการท่องเที่ยวจึงกระจาย
ออกไปสู่ประชาชนอย่างรวดเร็ว

๕. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการจ้างงาน สร้างอาชีพให้แก่ประชาชนทั้งแรงงานทั่วไปและ
แรงงานที่มีความชำนาญ

๖. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการหมุนเวียนเงินตราอย่างกว้างขวางและกระตุ้นการผลิต
และการลงทุนในอัตราสูง ด้วยค่าทวีทางเศรษฐกิจ เป็นผลดีต่อระบบเศรษฐกิจอย่างยิ่ง เพราะ
นอกจากค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวจะมีผลโดยตรงต่อผู้จัดการที่พักและธุรกิจต่าง ๆ รวมทั้งสร้างงาน
อาชีพอีกมากมาย ผลทางอ้อมจากค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวยังทำรายได้ของแรงงานในธุรกิจ
ท่องเที่ยวต่าง ๆ หมุนเวียนรับจ่ายต่อไปอีกหลายรอบจนกระทั่งถึงจุดสิ้นสุดของตัวเอง ยิ่งหมุนเวียน
ได้มากรอบเพียงใดก็ยิ่งทำให้มูลค่าเพิ่มมากขึ้นเพียงนั้น อย่างไรก็ตามในสถานการณ์จริงไม่ใช่
ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวจะถูกนำมาหมุนเวียนไปทั้งหมด เพราะบางส่วนอาจถูกเก็บบอมนไว้
บางส่วนอาจจะถูกนำเอาไปใช้จ่ายนอกระบบเศรษฐกิจของท้องถิ่น ดังนั้น ถ้าหากรายได้ที่ได้รับ
นำมาใช้จ่ายในท้องถิ่นแล้ว ค่าทวีก็จะมีสูงมากขึ้น แต่ถ้าต้องสั่งซื้อสินค้าเข้าจากภายนอกท้องถิ่น
หรือภายนอกแหล่งท่องเที่ยวมาบริโภค ค่าทวีก็จะต่ำหรือน้อยมาก เมื่อนักท่องเที่ยวนำเงินเข้าไปใน
ระบบเศรษฐกิจของท้องถิ่นแหล่งท่องเที่ยววันนั้น

^{๗๓} เสรี วังสไฟจิตร, จุดหักเหของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวชวนให้เกิดขบวนการนิเวศวิทยาทาง
การเมือง, (กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๔), หน้า ๔๙-๕๐.

๗. การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่มีขีดจำกัด ไม่มีปัญหาเรื่องการผลิตและไม่มีกำหนดโควตาการจำหน่าย กล่าวคือ การผลิตไม่ขึ้นกับสภาพดิน ฟ้า อากาศ หรือเครื่องมือโดยเฉพาะเจาะจงเหมือนเช่นการผลิตในสาขาอื่น ๆ การท่องเที่ยวสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา แล้วแต่ความเหมาะสมของแต่ละประเทศแต่ละภูมิภาคของแต่ละประเทศ และขึ้นอยู่กับความสามารถของรัฐบาลแต่ละประเทศที่จะใช้กลยุทธ์ในการพัฒนาและส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของตน

๘. การท่องเที่ยวช่วยสนับสนุนการฟื้นฟูอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว สังคมไทยเป็นสังคมของชาติเก่าแก่สืบเนื่องมาเป็นพันปี จึงมีวัฒนธรรมระเบียบประเพณี นาฏศิลป์ การละเล่น ฯลฯ ที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นเป็นมรดกตกทอดที่ควรค่าแก่การนำออกเผยแพร่ระหว่างคนไทยด้วยกันเอง และแสดงแก่ชาวโลก เมื่อมีการท่องเที่ยวเป็นสื่อในการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมดังกล่าว เจ้าของท้องถิ่นที่จะตระหนักถึงความสำคัญของมรดกทางศิลปวัฒนธรรมในแง่ของการเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวและช่วยกันฟื้นฟูอนุรักษ์ไว้

๙. การท่องเที่ยวจะมีบทบาทในการสร้างสรรค์ความเจริญไปสู่ภูมิภาคต่าง ๆ เมื่อเกิดการเดินทางท่องเที่ยวจากภูมิภาคหนึ่งไปยังภูมิภาคหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นคนไทยหรือคนต่างประเทศก็ย่อมหลีกเลี่ยงไม่พ้นที่จะได้ช่วยสร้างสรรค์ให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ในท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น โรงแรม ภัตตาคาร สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ซึ่งก็จะต้องมีผู้ลงทุนในหลาย ๆ ลักษณะเป็นการสร้างความเจริญให้แก่ท้องถิ่นนั้น ๆ

๑๐. การท่องเที่ยวเป็นมาตรการที่ช่วยส่งเสริมความปลอดภัยและความมั่นคงให้แก่พื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพราะนักท่องเที่ยวจะเลือกเดินทางไปเที่ยวจะต้องมีความมั่นใจว่าจะมีความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สิน ฉะนั้นแหล่งใดที่นักท่องเที่ยวเข้าไปได้แหล่งนั้นจะต้องมีความปลอดภัยเพียงพอ

๑๑. การท่องเที่ยวมีส่วนช่วยเสริมสร้างสันติภาพสัมพันธไมตรี และความเข้าใจอันดีด้วยเป็นหนทางที่มนุษย์ต่างสังคมได้พบปะกัน ทำความรู้จักและเข้าใจกัน เมื่อประชากรในประเทศเดียวกันมีความเข้าใจกันโดยการเดินทางไปมาหาสู่กัน ผลคือความสามัคคีสมานฉันท์ของคนในชาติในทำนองเดียวกัน การท่องเที่ยวระหว่างประเทศก็จะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีที่จะนำไปสู่ความเป็นเพื่อนร่วมโลกที่จะช่วยกันรักษาสัมพันธไมตรีให้มั่นคง เป็นการช่วยจรโลกสันติภาพแก่โลก

ตารางที่ ๒.๙ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญการประยุกต์ใช้แนวคิดการท่องเที่ยว

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
เสรี วังสีไพจิตร	การประยุกต์ใช้แนวคิดการท่องเที่ยวสรุปได้ดังนี้ ๑. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้ ๒. การท่องเที่ยวแก้ปัญหาการขาดดุลการค้าและดุลชำระเงินของประเทศ ๓. การท่องเที่ยวช่วยเพิ่มรายได้จากการจัดเก็บภาษีของรัฐบาล ๔. การท่องเที่ยวเป็นการกระจายรายได้ออกไปตามส่วนภูมิภาคของประเทศเนื่องจากการ

ตารางที่ ๒.๙ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญการประยุกต์ใช้แนวคิดการท่องเที่ยว (ต่อ)

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
	ท่องเที่ยวประกอบด้วยธุรกิจขนาดเล็กจำนวนมาก ๕. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการจ้างงานสร้างอาชีพให้แก่ประชาชนทั้งแรงงานทั่วไปและแรงงานที่มีความชำนาญ ๖. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการหมุนเวียนเงินตราอย่างกว้างขวางและกระตุ้นการผลิตและการลงทุนในอัตราสูงด้วยค่าทวิทางเศรษฐกิจ ๗. การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่มีขีดจำกัด ๘. การท่องเที่ยวช่วยสนับสนุนการฟื้นฟูอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว ๙. การท่องเที่ยวจะมีบทบาทในการสร้างสรรค์ความเจริญไปสู่ภูมิภาคต่าง ๆ ๑๐. การท่องเที่ยวเป็นมาตรการที่ช่วยส่งเสริมความปลอดภัยและความมั่นคงให้แก่พื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ๑๑. การท่องเที่ยวมีส่วนช่วยเสริมสร้างสันติภาพสัมพันธไมตรี

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในการวิจัยครั้งนี้ ศึกษาในหัวข้อเกี่ยวกับความเป็นมาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ความหมายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หลักการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม องค์ประกอบของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การประยุกต์ใช้แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๒.๓.๑ ความเป็นมาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ชาติไทยเป็นชาติที่มีมรดกทางวัฒนธรรมอันแสดงถึงเอกลักษณ์ คักดีศรีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและความเจริญรุ่งเรืองของชาติไทย รวมทั้งเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการพัฒนาจิตใจ เศรษฐกิจ และสังคมของไทยมาอย่างยาวนาน จนสามารถรักษาความเป็นไทยไว้สืบมา พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ลงพระทัยในการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรมของชาติ จนพัฒนา ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน^{๗๔}

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นวิธีการหนึ่งในการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม มรดกสิ่งแวดลอมและประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น ในปัจจุบันกำลังเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวอย่างยิ่ง

^{๗๔}กระทรวงวัฒนธรรม, ชาติที่มีมรดกทางวัฒนธรรมอันแสดงถึงเอกลักษณ์คักดีศรี, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๕), หน้า ๒๓.

สำหรับประเทศไทยนั้น วัฒนธรรมที่จะมาใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยว ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวตาม โบราณสถาน สถานที่มีโบราณวัตถุ แหล่งประวัติศาสตร์ ศาสนสถาน งานศิลปกรรม สถาปัตยกรรม นาฏศิลป์วัฒนธรรม การละเล่นพื้นบ้าน เทศการงานประเพณี งานหัตถกรรม และสินค้าในท้องถิ่น ต่าง ๆ ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่และอัธยาศัยไมตรีของคนไทย การพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จะต้องทำให้คนเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมดั้งเดิม และคนภายนอกไม่ควรเข้าไปปรับเปลี่ยนอะไร ควรเข้าไปอย่างผู้มาเยือน รักษาสัดส่วนระหว่างจำนวนนักท่องเที่ยวกับการรักษาความเป็นตัวของตัวเองของคนในท้องถิ่น และจะต้องให้ชุมชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการ ทั้งในแง่ของการจัดรูปแบบการท่องเที่ยว และเรื่องราวได้ที่คนในท้องถิ่นจะได้รับ เพื่อนำกลับไปบำรุงรักษาต้นทุนทางวัฒนธรรมนั้นให้คงอยู่ต่อไป^{๗๕}

การเดินทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อบุคคลในชุมชนนั้น ๆ โดยให้เกิดขึ้นน้อยที่สุดหรือไม่ให้เกิดขึ้นเลย หากเป็นไปได้ทางด้านเจ้าบ้านหรือชุมชนท้องถิ่นนั้นสมควรจะรักษาวัฒนธรรมพื้นบ้านดั้งเดิมไว้ ไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือดัดแปลงศิลปวัฒนธรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว แต่ถ้าหากมีความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เข้ากับยุคสมัย และเพื่อไม่ให้เกิดความยึดเอื้อก็สามารถทำได้ แต่ต้องไม่ทำให้เสียรูปแบบดั้งเดิมหรือความหมายที่เป็นหัวใจสำคัญของวัฒนธรรมนั้น ๆ ซึ่งหากไม่รักษาไว้จะก่อให้เกิดการสูญเสียคุณค่าทางวัฒนธรรม

วัฒนธรรมมีลักษณะที่ไม่หยุดนิ่งต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาตลอด หากวัฒนธรรมใดหยุดนิ่งไม่พัฒนาวัฒนธรรมก็จะตาย ในขณะเดียวกันวัฒนธรรมของชาติใดชาติหนึ่งหรือเผ่าใดเผ่าหนึ่งก็ไม่ถือว่ามีความบริสุทธิ์ โดยไม่มีการผสมผสานกับวัฒนธรรมอื่นเลยแต่จะมีวิธีการสืบทอด รักษา และปรับปรุงวัฒนธรรมอย่างไรไม่ให้เกิดผลกระทบต่ออัตลักษณ์ของตนเอง ดังนั้นความสำคัญของวัฒนธรรมจึงไม่ได้อยู่ที่ว่ามีอายุยืนยาวหรือบริสุทธิ์หรือไม่บริสุทธิ์ แต่ความสำคัญของวัฒนธรรมมีนัยสำคัญอยู่ที่ว่าเมื่อผู้คนในสังคมนำมาปฏิบัติสืบทอดและส่งผลให้ผู้คนในสังคมนั้นมีวิถีชีวิตร่วมกันอย่างสงบสุขบนพื้นฐานของการพึ่งพาอาศัยกันตามทฤษฎีนิเวศ วัฒนธรรม

ตารางที่ ๒.๑๐ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญความเป็นมาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
กระทรวงวัฒนธรรม	ชาติไทยเป็นชาติที่มีมรดกทางวัฒนธรรมอันแสดงถึงเอกลักษณ์ ศักดิ์ศรีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและความเจริญรุ่งเรืองของชาติไทย รวมทั้งเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการพัฒนาจิตใจ เศรษฐกิจ และสังคมของไทยมาอย่างยาวนาน จนสามารถรักษาความเป็นไทยไว้ สืบมา พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ล้วนใฝ่พระทัยใน

^{๗๕} กุลธิกา สามะพุทธิ, การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม : ทางเลือกใหม่ของการเดินทาง, (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ๒๕๔๐), หน้า ๓๖- ๓๘.

ตารางที่ ๒.๑๐ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญความเป็นมาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (ต่อ)

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
กุลธิดา สามะพุทธิ	การทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ จนพัฒนา ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นวิธีการหนึ่งในการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม มรดกสิ่งแวดลอม และประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น ในปัจจุบันกำลังเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวอย่างยิ่ง สำหรับประเทศไทยนั้น วัฒนธรรมที่จะมาใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยว

๒.๓.๒ ความหมายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนับเป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่สามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศ ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวต่างนำเสนอทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความดึงดูดใจและสร้างความสนใจให้นักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งในปัจจุบันนี้แต่ละประเทศนั้นได้นำเอาวัฒนธรรมมาใช้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวชม เช่น การเยี่ยมชมมรดกทางประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม หรือการเข้าไปสัมผัสวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในประเทศนั้นๆ ซึ่งในแต่ละประเทศก็มีการสร้างความแตกต่างจากคู่แข่งให้เกิดเป็นเอกลักษณ์ของตัวเองเพื่อต้องการมอบประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวที่แปลกใหม่ให้กับนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวที่เที่ยวยุควัฒนธรรมได้กลายเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน เห็นได้จากผลสำรวจของนิตยสาร travel and leisure (๑๙๙๒) ที่ใช้ผลสำรวจของ Lou Harris เปรียบเทียบทัศนคติของนักท่องเที่ยวในปี ๑๙๘๒ และปี ๑๙๙๒ ด้วยคำถามที่ว่าอะไรเป็นสิ่งสำคัญที่สุดเมื่อคุณวางแผนในการเดินทางท่องเที่ยว จะเห็นว่าในช่วงปี ๑๙๘๒ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์หรือของมีค่าทางโบราณคดีมีความสำคัญเพียง ๒๗% เมื่อเทียบกับในปี ๑๙๙๒ ที่ให้ความสำคัญถึง ๕๐% ในปี ๑๙๘๒ นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับวัฒนธรรม ๔๘% เมื่อเทียบกับในปี ๑๙๙๒ นั้นให้ความสำคัญถึง ๘๘% บทสรุปหนึ่งของผลเปรียบเทียบที่ได้ในลักษณะนี้มาจากความเกี่ยวข้องกับเรื่องสภาพเศรษฐกิจในปี ๑๙๙๒ ที่ผู้คนมีการเปลี่ยนรูปแบบวิถีชีวิตของตนเอง มีการสรรหาความสุขให้กับตัวเองมากขึ้น ซึ่งสิ่งนี้เป็นตัวสะท้อนในข้อมูลให้เห็นว่าวัฒนธรรมมีความสำคัญเพิ่มขึ้นอย่างมากต่อการเดินทางท่องเที่ยวจนกลายเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเฉพาะที่เรียกว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อไปชมสิ่งซึ่งแสดงความเป็นวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในแต่ละยุคสมัย เพื่อเป็นการศึกษาเรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างและแปลกใหม่ไปจากวัฒนธรรมเดิมของตน และยังรวมถึงสถาปัตยกรรมที่สวยงามทรงคุณค่าที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของ

มนุษย์ทั้งในสภาพเศรษฐกิจ สังคม และธรรมเนียมประเพณีต่างๆ^{๗๖} องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ดังนี้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และร่องรอยทางประวัติศาสตร์โดยลักษณะอาจเป็นเมืองที่มีกำแพงเมืองเป็นขอบเขตที่ชัดเจน หรือเป็นชุมชนที่ไม่เด่นชัด เป็นสถานที่เคยเกิดเหตุการณ์สำคัญ^{๗๗} นอกจากนี้ยังรวมถึงสถานที่หรืออาคารสิ่งก่อสร้างที่มีอายุเก่าแก่หรือเคยมีเหตุการณ์สำคัญขึ้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยังรวมถึงสถานที่ที่เคยมีคนในอดีตเข้าไปใช้ประโยชน์ในการทำกิจกรรมต่างๆ ในการดำรงชีวิตหรือกิจกรรมทางวัฒนธรรมทั้งที่เป็น การถวาทหรือเป็นบางครั้งบางคราวอาจจะมีสิ่งก่อสร้างหรือไม่มีสิ่งก่อสร้างก็ได้ เช่น เหมืองแร่โบราณ แหล่งถลุงโลหะนอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรม ศิลปะ ทัศนกรรม ประติมากรรม ภาพวาด รูปปั้นและแกะสลักตลอดจนกิจกรรมต่างๆ ของคนในสังคม เช่น วิถีชีวิต ศาสนาประเพณี พิธีกรรมต่างๆ ดนตรี ภาษาและวรรณกรรม^{๗๘}

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประกอบไปด้วยองค์ประกอบหลายด้าน คือ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี สถาปัตยกรรม ศาสนา ดนตรีและการแสดง ภาษา วิถีชีวิต ประเพณี และลักษณะงานหรือเทคโนโลยีต่างๆที่นำมาใช้เฉพาะถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์ที่ต้องการหาความรู้หรือต้องการที่จะได้รับประสบการณ์ในด้านวัฒนธรรมต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยววนั้นๆ ซึ่งในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นได้มีการสอดแทรกความรู้หรือประสบการณ์ในด้านวัฒนธรรมจากแหล่งท่องเที่ยววนอกจากนั้นแล้วยังได้รับความเพลิดเพลินเข้ามาอีกด้วยเช่น การได้รับประสบการณ์ในด้านดนตรี การแสดงหรือการเล่นที่เป็นวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยววนั้น ซึ่งในการเดินทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นเป็นโอกาสที่ดีที่จะได้ทราบถึงวัฒนธรรมของชุมชนในแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกันได้ไปมาหาสู่หรือคบค้าสมาคมและได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ส่งผลให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีทำให้เกิดภาพพจน์ที่ดีของแต่ละสังคม เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างผู้คนต่างท้องถิ่นกัน เป็นการลดช่องว่างระหว่างชาวเมืองกับชาวชนบท นอกจากนี้ในระดับการท่องเที่ยวระหว่างประเทศก็จะเป็นการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างผู้คนต่างชาติ ต่างภาษา หรือต่างศาสนา ต่างวัฒนธรรม กระตุ้นให้เกิดความสนใจในความสวยงามและคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อคุณภาพชีวิตทำให้ทั้งนักท่องเที่ยวและเจ้าบ้านหันมาสนใจที่จะบำรุงรักษาประเพณีวัฒนธรรมและปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น^{๗๙}

^{๗๖} ไกรฤกษ์ ปิ่นแก้ว, การพัฒนานโยบายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสำหรับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปทุมธานีและนนทบุรี, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๗), หน้า ๓๔.

^{๗๗} บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร : เพรส แอนดตีไซน, ๒๕๕๘), หน้า ๔๔.

^{๗๘} ศิริเพ็ญ ตาบเพชร, แหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยว, (พิษณุโลก : บริษัทกูดส์อินเตอร์ เทรด จำกัด, ๒๕๕๕), หน้า ๑๕.

^{๗๙} ชัชวาลย์ ธรรมสอน, การศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นลุ่มแม่น้ำปิง, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๘), หน้า ๑๙.

นอกจากนี้ McKercher และ du Cros^{๔๐} ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่าองค์ประกอบ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเกี่ยวข้องกับปัจจัย ๔ ด้านคือ การท่องเที่ยว การใช้สถานที่ท่องเที่ยวเชิง มรดกวัฒนธรรม การใช้ประสบการณ์และผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยว

๑. การท่องเที่ยว คือ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยว โดยสมาชิกจากชุมชนต้องมีการจัดการกับมรดกวัฒนธรรมภายในท้องถิ่นของตนเองเพื่อดึงดูด นักท่องเที่ยวให้เกิดความสนใจอาจจะมีการเพิ่มเติมในเรื่องของกิจกรรมการท่องเที่ยวเข้ามาด้วยเพื่อ เป็นการดึงดูดแก่นักท่องเที่ยวที่ชอบเดินทางหาความสุขเป็นหลักด้วยเวลาและงบประมาณที่จำกัด ทั้งนี้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นมีความพิเศษตรงที่นักท่องเที่ยวจะเน้นที่การศึกษาหาความรู้ใน พื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม สถานที่ดังกล่าวจะมีการ บอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับ วัฒนธรรม องค์ความรู้และการให้คุณค่าของสังคมโดยสามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิต ความ เป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดีไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคมหรือ ขนบธรรมเนียมประเพณีซึ่งนอกเหนือจากสถานที่แล้ว เทศกาลและงานฉลองรวมไปถึงสินค้าพื้นเมือง ในพื้นที่ต่างๆ เช่น ประเพณีวันสารทเดือนสิบของจังหวัดนครศรีธรรมราช ประเพณีลากพระและ ประเพณีปล่อยเต่าของจังหวัดพังงา ประเพณีบุญบั้งไฟลำปางรองและประเพณีบุญหัวมันใหญ่ของ จังหวัดบุรีรัมย์ จัดได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าเชิงวัฒนธรรมเช่นเดียวกัน

๒. การใช้สถานที่ท่องเที่ยวเชิงมรดกทางวัฒนธรรม คำว่ามรดกให้เป็นแนวคิดที่กว้างซึ่ง รวมไปยังสถานที่ต่างๆ อันล้ำค่าที่จับต้องได้เช่นสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรม พื้นที่ที่ราย ล้อมด้วยสิ่งต่างๆ โบราณสถาน สถานที่ทางประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ยังมีมรดกอันล้ำค่าที่จับต้องไม่ได้ เช่นการสะสมสิ่งต่างๆ วิธีการดำเนินชีวิตสมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน สิ่งเหล่านี้ถูกอนุรักษ์ไว้เพื่อแสดงให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของชุมชนมากกว่านำมาดึงดูดนักท่องเที่ยวแต่ในความเป็นจริงนั้น สถานที่ท่องเที่ยวเชิงมรดกทางวัฒนธรรมก็สร้างความสนใจให้แก่ักท่องเที่ยวได้ไม่น้อยซึ่งจะมุ่งเน้น ไปในด้านสถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์ หรือวิถีชีวิตของคนในชุมชนจะเห็นได้ว่าการอนุรักษ์และการ พัฒนามรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไปนั้นเป็นเรื่องสำคัญ เพราะนอกจากจะเป็นความภาคภูมิใจใน ของประเทศแล้วยังมีคุณค่าที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลป ศาสตร์สุนทรียศาสตร์ชาติพันธุ์วิทยา และมานุษยวิทยา อีกทั้งยังสามารถส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ ของชุมชน และประเทศผ่านทางการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามที่น่ากังวลว่าผลจากการท่องเที่ยวที่เพิ่ม สูงขึ้นจะนำไปสู่ความเสื่อมโทรมของสถานที่ท่องเที่ยว และการสูญเสียมูลค่าทางวัฒนธรรม จึงอาจจะ กล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวเปรียบเสมือนดาบสองคมถ้าไม่มีการวางแผนอย่างเหมาะสม การจัดการเพื่อ รักษาสมดุลของการพัฒนาการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมจึงเป็นเรื่องสำคัญเพื่อ นำไปสู่การวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

๓. การใช้ประสบการณ์และผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวในการท่องเที่ยว อธิบายไว้ว่า ผลิตภัณฑ์คือสิ่งที่น่าสนใจเพื่อเรียกร้องความสนใจ ความเป็นเจ้าของเพื่อการอุปโภคหรือ

^{๔๐}McKercher, B. and du Cross, H., *Cultural Tourism: The Partnership between Tourism and Cultural Heritage Management*, (New York: Haworth Hospitality Press, 2002), p.125.

บริโภคที่สามารถตอบสนองความต้องการ ความจำเป็นและทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ ผลิตภัณฑ์ หมายถึง สิ่งที่มีรูปร่างจับต้องได้ บริการ บุคคล สถานที่ องค์กร ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวคือ สินค้าหรือบริการที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความพอใจของผู้บริโภคหรือผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการใช้สินค้าหรือบริการที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวต่างๆ โดยลักษณะของ สินค้าหรือบริการที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่มีทั้งที่สามารถจับต้องได้และมีตัวตนหรือที่ไม่สามารถจับ ต้องได้ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว หมายถึงสินค้าและบริการที่นำเสนอแก่ ตลาด เพื่อการเดินทางและท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการและทำให้เกิดความพึงพอใจ^{๘๑} ทั้งนี้ สินค้าและบริการที่สามารถทำการตลาดการท่องเที่ยวได้ หมายถึงรวมถึงส่วนต่าง ต่อไปนี้^{๘๒}

๑. สินค้าที่มีรูปร่างจับต้องได้ เช่น ห้องพักร้านอาหาร ที่นั่งบนเครื่องบิน อาหารและ เครื่องดื่มในร้านอาหาร
๒. บริการ เช่น บริการทำความสะอาดห้องพัก บริการต้อนรับบนเครื่องบิน บริการ ประกอบอาหาร บริการนำเที่ยว บริการจัดประชุมและนิทรรศการ
๓. สถานที่ เช่น แหล่งท่องเที่ยวหรือจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวต้องการไปเที่ยว ชม อาจเป็นประเทศ เมือง หรือสถานที่ที่มีความงดงาม
๔. บุคคลากร เช่น พนักงานต้อนรับ พนักงานทำความสะอาด พนักงานขับรถ
๕. องค์กร เช่น สมาคมโรงแรมไทย สมาคมมัคคุเทศก์อาชีพ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

๖. แนวความคิด เช่น เที่ยวทั่วไทย ใช้สินค้าไทย หัตถกรรมไทย

โดยทั่วไปนั้นนักท่องเที่ยวต้องการประสบการณ์ที่หลากหลาย ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมต้องมีการพัฒนาในส่วนของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวมีกระบวนการเปลี่ยนแปลงให้เกิด เป็นผลิตภัณฑ์โดยมีสถานที่ท่องเที่ยวที่เกี่ยวเนื่อง ซึ่งเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวสามารถใช้ได้ถือว่าเป็นอีก วิธีหนึ่งที่จะพัฒนาทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้ยั่งยืนได้ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว

จัดเป็นหัวใจสำคัญของส่วนประสมทางการตลาด หากผลิตภัณฑ์ไม่อาจตอบสนองความ ต้องการของลูกค้าและไม่สามารถทำให้ลูกค้าได้รับความพึงพอใจแล้ว การปรับใช้กลยุทธ์ด้านราคา การเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่าย หรือการส่งเสริมการขายด้วยวิธีการต่างๆ ก็คงไม่อาจทำให้ลูกค้า กลับมาใช้บริการอีก ในทางตรงกันข้ามหากลูกค้าพอใจในผลิตภัณฑ์ก็จะกลับมาซื้อผลิตภัณฑ์ซ้ำ และ อาจมีการซื้อผลิตภัณฑ์อื่นๆ เพิ่มเติมอีกจนอาจกลายเป็นลูกค้าประจำ นอกจากนี้ลูกค้าอาจแนะนำ ผลิตภัณฑ์อื่นๆ ให้คนอื่น ๆ โดยการบอกต่อ ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมและเพิ่มโอกาสในการขายและยัง สร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับผลิตภัณฑ์และผู้ประกอบการอีกด้วย ดังนั้นการพัฒนาสินค้าผลิตภัณฑ์ให้ เป็นที่ต้องการของตลาดอยู่เสมอจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับธุรกิจ จึงอาจกล่าวได้ว่า การบริโภคผลิตภัณฑ์ ทางการท่องเที่ยวเป็นการบริโภคสินค้าและบริการประกอบกันหลายประเภท ซึ่งนักท่องเที่ยวจะ

^{๘๑}ราณี อีสัยกุล, “อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาหน่วยที่ ๑-๗ ความรู้ เบื้องต้น เกี่ยวกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๕๔), หน้า ๕๖-๕๗.

^{๘๒}ศุภลักษณ์ อัครางกูร, พฤติกรรมนักท่องเที่ยว, (ขอนแก่น : โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา, ๒๕๕๓), หน้า ๗-๘.

บริโศคควบคู่กันไปในเวลาเดียวกัน นักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวก็ต้องมีนักท่องเที่ยว ซึ่งการเดินทางท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวต้องมีแรงจูงใจให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นการเดินทางเพื่อการเรียนรู้ หาประสบการณ์ หรือค้นหาตัวเอง แรงจูงใจสำหรับการท่องเที่ยวที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องทำให้นักท่องเที่ยวแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างกัน จึงทำให้ต้องมีการจำแนกประเภทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อเป็นการตัดสินใจในการเลือกเดินทางมายังจุดหมายนั้นๆ

สรุปว่าจากองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ทุกองค์ประกอบมีความสำคัญเกี่ยวข้องกัน แต่อย่างไรก็ตาม McKercher และ du Cros แสดงความเห็นว่านักท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญที่สุดเพราะถ้าไม่มีนักท่องเที่ยวที่ต้องการหาความรู้หรืออยากได้รับประสบการณ์ในด้านวัฒนธรรมนั้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมก็จะไม่เกิดขึ้น ทั้งนี้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสามารถแบ่งนักท่องเที่ยวออกเป็นหลายประเภทซึ่งแต่ละประเภทจะมีลักษณะและความต้องการที่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๒.๑๑ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญความหมายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ไกรฤกษ์ ปิ่นแก้ว	การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อไปชมสิ่งที่แสดงความเป็นวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในแต่ละยุคสมัย เพื่อเป็นการศึกษาเรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างและแปลกใหม่ไปจากวัฒนธรรมเดิมของตน และยังรวมถึงสถาปัตยกรรมที่สวยงามทรงคุณค่าที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ทั้งในสภาพเศรษฐกิจ สังคม และธรรมเนียมประเพณีต่างๆ
บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา	องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ดังนี้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และร่องรอยทางประวัติศาสตร์โดยลักษณะอาจเป็นเมืองที่มีกำแพงเมืองเป็นขอบเขตที่ชัดเจน
ศิริเพ็ญ ดาบเพชร	นอกจากนี้ยังรวมถึงสถานที่หรืออาคารสิ่งก่อสร้างที่มีอายุเก่าแก่หรือเคยมีเหตุการณ์สำคัญขึ้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยังรวมถึงสถานที่ที่เคยมีคนในอดีตเข้าไปใช้ประโยชน์ในการทำกิจกรรมต่างๆ ในการดำรงชีวิตหรือกิจกรรมทางวัฒนธรรมทั้งที่เป็นการถาวรหรือเป็นบางครั้งบางคราวอาจจะมีสิ่งก่อสร้างหรือไม่มีสิ่งก่อสร้างก็ได้

ตารางที่ ๒.๑๑ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญความหมายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (ต่อ)

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ซ์ชวาลย์ ธรรมสอน	ระดับการท่องเที่ยวระหว่างประเทศก็จะเป็น การเสริมสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่าง ผู้คนต่างชาติ ต่างภาษา หรือต่างศาสนา ต่าง วัฒนธรรม กระตุ้นให้เกิดความสนใจในความ สวยงามและคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อ คุณภาพชีวิตทำให้ทั้งนักท่องเที่ยวและเจ้าบ้าน หันมาสนใจที่จะบำรุงรักษาประเพณีวัฒนธรรม และปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น
McKercher, B. and du Cross, H.	องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การท่องเที่ยว การใช้สถานที่ท่องเที่ยวเชิงมรดก วัฒนธรรม การใช้ประสบการณ์และผลิตภัณฑ์ ทางการท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยว
ราณี อธิชัยกุล	หมายรวมถึง สิ่งที่มีรูปร่างจับต้องได้ บริการ บุคคล สถานที่ องค์กร ผลิตภัณฑ์ทางการ ท่องเที่ยวคือ สินค้าหรือบริการที่เกี่ยวกับการ ท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความพอใจของ ผู้บริโภคหรือผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการใช้ สินค้าหรือบริการที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวนั้นๆ โดยลักษณะของสินค้าหรือบริการที่เกี่ยวกับการ ท่องเที่ยวนั้นมีทั้งที่สามารถจับต้องได้และมี ตัวตนหรือที่ไม่สามารถจับต้องได้
ศุภลักษณ์ อัครางกูร	๑. สินค้าที่มีรูปร่างจับต้องได้ ๒. บริการ ๓. สถานที่ ๔. บุคคลากร ๕. องค์กร ๖. แนวความคิด

๒.๓.๓ หลักการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

หลักของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญมีอยู่ ๙ ประการ คือ ^{๘๓}

๑. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความสำคัญกับ ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี โดยยึดหลักที่ว่าต้องอนุรักษ์ทรัพยากร ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ให้ดีที่สุด เพื่อสามารถสืบต่อถึงอนุชนรุ่นหลัง

^{๘๓}บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร : เพรส แอนด์ ดีไซน์, ๒๕๕๘), หน้า ๑๕-๑๖.

๒. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการจัดการอย่างยั่งยืนทั้งเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักที่ว่าด้วยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือกระทบน้อยที่สุด

๓. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้แก่ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่สังคมและวัฒนธรรม โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาความแตกต่างทางด้านสังคมและวัฒนธรรมอันหลากหลาย

๔. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งนักท่องเที่ยว ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวและประชาชน ในท้องถิ่น โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับความรู้และประสบการณ์จาก การท่องเที่ยว พร้อมทั้งมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

๕. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์ โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการ แหล่งท่องเที่ยวและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว อันจะเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชน ท้องถิ่น

๖. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการตลาดของการบริการท่องเที่ยวครบตามเกณฑ์แห่งการอนุรักษ์อย่างแท้จริง โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ธุรกิจท่องเที่ยวเน้นในเรื่องอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

๗. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ เพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ที่ได้รับ ทำให้ต้องการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีก โดยยึด หลักที่ว่าต้องมีกิจกรรมท่องเที่ยวตรงตามความคาดหวังของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

๘. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่ และความสะอาดของพื้นที่ โดยยึดหลักที่ว่าต้องไม่เกินขีดความสามารถรองรับของพื้นที่ในทุกๆด้าน และต้องดูแลรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวอยู่เสมอ

๙. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว โดยยึดหลักที่ว่าต้องป้องกันรักษาความปลอดภัย แก่ นักท่องเที่ยวอย่างเข้มงวด เพื่อให้นักท่องเที่ยวอบอุ่นใจ

สิ่งที่จะถือว่าเป็นวัฒนธรรมในสังคมต่าง ๆ ใดนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ที่สำคัญดังต่อไปนี้^{๘๔}

๑. วัฒนธรรมต้องเป็นสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น (Man Made) ลักษณะประการนี้ หมายถึงว่าวัฒนธรรมไม่ใช่วัตถุที่มีอยู่แล้วในสังคม หรือในสภาพธรรมชาติ วัฒนธรรมไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นมาได้ วัฒนธรรมที่มีมนุษย์สร้างขึ้นมาจะอยู่นอกเหนือกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ แต่จะอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของสังคม เพราะมนุษย์เมื่อสร้างขึ้นไว้เป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละสังคม

^{๘๔}สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, สังคมศาสตร์เบื้องต้น, (ขอนแก่น : ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๘), หน้า ๓๖.

๒. วัฒนธรรมต้องมีการยอมรับร่วมกัน (Culture is Shared) สิ่งที่มีมนุษย์สร้าง และกำหนดความหมายหรือหน้าที่เอาไว้แล้ว จะถือว่าเป็นวัฒนธรรมได้ก็ต่อเมื่อ ได้รับการยอมรับ หรือเห็นพ้องต้องกันของสมาชิกส่วนใหญ่ของสังคม ไม่ใช่ยอมรับปฏิบัติกันเพียงไม่กี่คน

๓. วัฒนธรรมต้องมีการเรียนรู้ (Culture is Learned) บุคคลจะรู้จักวัฒนธรรม หรือปฏิบัติตามวัฒนธรรมต่าง ๆ ได้โดยการศึกษาเรียนรู้ไม่ใช่เป็นความรู้ที่เกิดจากสัญชาตญาณ (Instinct) พฤติกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลใช้ในสังคม ไม่ว่าจะเป็นมารยาท กิริยาอาการต่าง ๆ ตลอดจน การพูดจา ทักทาย เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาจากการเรียนรู้ทั้งสิ้นการเรียนรู้เป็นการพัฒนาบุคลิกภาพของ บุคคลให้สามารถดำรงอยู่ร่วมกันสังคมได้อย่างไม่มีปัญหา

๔. วัฒนธรรมต้องมีการถ่ายทอด (Culture is Transmitted) เนื่องจากวัฒนธรรมจะต้องดำรงอยู่คู่กับสังคมมนุษย์ ดังนั้นมนุษย์จึงมีวิธีการถ่ายทอดไปสู่สมาชิกรุ่นหลัง ๆ หรือสมาชิกรุ่นใหม่ของสังคมด้วยวิธีการที่ต่างกันทั้งทางตรงและทางอ้อม การอบรมสั่งสอน หรือการเรียนรู้ จากครอบครัว จากโรงเรียน จากเพื่อนเล่นหรือคนรู้จักเป็นการถ่ายทอดโดยตรง การเรียนรู้จากการสังเกต จากประสบการณ์ การแพร่กระจายเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมโดยทางอ้อม วัฒนธรรมที่ไม่มี การถ่ายทอดเราเรียกว่า “วัฒนธรรมที่ตายแล้ว ไตแก วัฒนธรรมในสมัยประวัติศาสตร์หรือวัฒนธรรมในสมัยก่อนประวัติศาสตร์

๕. วัฒนธรรมต้องมีการเปลี่ยนแปลง (Culture is Changed) รูปแบบของ วัฒนธรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคมต่าง ๆ ไม่ใช่สิ่งที่คงที่เสมอไป อาจจะเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้อง กับสภาพแวดล้อมสังคมที่เปลี่ยนไป เนื่องจากสภาพแวดล้อมของสังคมอาจถูกเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และสาเหตุอื่น รูปแบบของวัฒนธรรมหนึ่งที่เคยใช้ได้อย่างผลดีในขณะหนึ่ง อาจจะไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนไปได้ เช่น การควบคุมในสังคมขนาดเล็กใช้วิถีประชาและกฎ ศีลธรรม แต่พอสังคมมีขนาดใหญ่ขึ้น วิธีการควบคุมก็ต้องเปลี่ยนเป็นใช้กฎหมายเข้ามาแทนที่วิถี ประชาและกฎศีลธรรม เป็นต้น

ตารางที่ ๒.๑๒ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญหลักการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ไกรฤกษ์ ปิ่นแก้ว	การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อไปชมสิ่งที่แสดงความเป็นวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในแต่ละยุคสมัย เพื่อเป็นการศึกษาเรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างและแปลกใหม่ไปจากวัฒนธรรมเดิมของตน และยังรวมถึงสถาปัตยกรรมที่สวยงามทรงคุณค่าที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ทั้งในสภาพเศรษฐกิจ สังคม และธรรมเนียมประเพณีต่างๆ

ตารางที่ ๒.๑๒ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญหลักการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (ต่อ)

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา	การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และร่องรอยทางประวัติศาสตร์ โดยลักษณะอาจเป็นเมืองที่มีกำแพงเมืองเป็นขอบเขตที่ชัดเจน หรือเป็นชุมชนที่ไม่เด่นชัด เป็นสถานที่เคยเกิดเหตุการณ์สำคัญ
ศิริเพ็ญ ดาบเพชร	นอกจากนี้ยังรวมถึงสถานที่หรืออาคารสิ่งก่อสร้างที่มีอายุเก่าแก่หรือเคยมีเหตุการณ์สำคัญขึ้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยังรวมถึงสถานที่ที่เคยมีคนในอดีตเข้าไปใช้ประโยชน์ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตหรือกิจกรรมทางวัฒนธรรมทั้งที่เป็นการถาวรหรือเป็นบางครั้งบางคราวอาจจะมีสิ่งก่อสร้างหรือไม่มีสิ่งก่อสร้างก็ได้
ชัชวาลย์ ธรรมสอน	ระดับการท่องเที่ยวระหว่างประเทศก็จะเป็นการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างผู้คนต่างชาติ ต่างภาษา หรือต่างศาสนาต่างวัฒนธรรม กระตุ้นให้เกิดความสนใจในความสวยงามและคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อคุณภาพชีวิตทำให้ทั้งนักท่องเที่ยวและเจ้าบ้านหันมาสนใจที่จะบำรุงรักษาประเพณีวัฒนธรรม และปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น
McKercher, B. and du Cross, H.	การท่องเที่ยว การใช้สถานที่ท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรม การใช้ประสบการณ์และผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยว
ราณี อธิชัยกุล	ผลิตภัณฑ์คือสิ่งที่นำเสนอแก่ตลาดเพื่อเรียกร้องความสนใจ ความเป็นเจ้าของเพื่อการอุปโภคหรือบริโภคที่สามารถตอบสนองความต้องการความจำเป็นและทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ ผลิตภัณฑ์หมายถึง สิ่งที่มีรูปร่างจับต้องได้ บริการ บุคคล สถานที่ องค์กร ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวคือ สินค้าหรือบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความพอใจของผู้บริโภค

ตารางที่ ๒.๑๒ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญหลักการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (ต่อ)

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ศุภลักษณ์ อัครางกูร	๑. สินค้าที่มีรูปร่างจับต้องได้ ๒. บริการ ๓. สถานที่ ๔. บุคคลากร ๕. องค์การ ๖. แนวความคิด

๒.๓.๔ องค์ประกอบของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

นักท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบที่สำคัญหนึ่งของการท่องเที่ยว ซึ่งในการเดินทางท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวจะเดินทางไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวด้วยเหตุผลที่แตกต่างกันและแสวงประสบการณ์ที่แตกต่างกัน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวเพื่อแสวงหาความรู้เกี่ยวกับสถานที่หรือให้ความหมายแก่สถานที่นั้นๆ แต่ละคนสามารถมีจินตนาการที่แตกต่างกันในสถานที่เดียวกัน ดังนั้นการจำแนกนักท่องเที่ยวแบ่งออกแต่ละประเภททำให้ผู้ประกอบการสามารถจัดการสถานที่ท่องเที่ยวทำให้เกิดความน่าสนใจต่อนักท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างกัน

ประเภทนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมออกเป็น ๓ ประเภท^{๕๕}

๑. นักท่องเที่ยวตามแรงกระตุ้นทางวัฒนธรรม (Culturally Motivated) หมายถึงผู้ที่เดินทางท่องเที่ยวด้วยเหตุผลทางวัฒนธรรม นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มีความสนใจที่จะเรียนรู้ศึกษาวัฒนธรรมและมีพฤติกรรมที่จะพักอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวเป็นระยะเวลาสั้น

๒. นักท่องเที่ยวตามแรงบันดาลใจทางวัฒนธรรม (Culturally Inspired) หมายถึงผู้ที่ถูกดึงดูดใจด้วยศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักหรือได้รับการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ รูปภาพ โดยนักท่องเที่ยวประเภทนี้จะใช้ระยะเวลาที่จะพักอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวน้อยกว่าประเภทแรก แต่มีโอกาสที่จะเดินทางกลับมายังสถานที่ท่องเที่ยวอีกครั้งในอนาคต

๓. นักท่องเที่ยวตามแรงดึงดูดทางวัฒนธรรม (Culturally Attracted) หมายถึงผู้ที่มีความสนใจในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น โดยนักท่องเที่ยวประเภทนี้จะมีระยะเวลาในการท่องเที่ยวน้อย อาจจะเป็นในลักษณะเยี่ยมชมมากกว่าการพักอาศัย

นอกจากนี้ประเภทของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยใช้ระดับความสนใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยแบ่งออกเป็น ๔ ระดับดังนี้^{๕๖}

๑. นักท่องเที่ยวมีความสนใจต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างมาก หมายถึงนักท่องเที่ยวเดินทางไปท่องเที่ยวอย่างมีจุดหมายและมีความตั้งใจจะเดินทางไปอย่างเฉพาะเจาะจง เช่น นักท่องเที่ยวมีความตั้งใจไปชมพิพิธภัณฑ์หรือเทศกาลต่างๆ ของเมืองนั้นๆ

๒. นักท่องเที่ยวมีความสนใจต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพียงบางส่วน หมายถึงนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยวและได้สัมผัสกับวัฒนธรรมในเมืองนั้นๆ ซึ่งรวมถึงการไปเยี่ยมชมอุทยานหรือผองเพื่อน

^{๕๕}Bywater, M., The Market for Cultural Tourism in Europe, *Travel and Tourism Analyst*, (6), (2003): 30-46.

^{๕๖}Silberg T., Cultural tourism and business opportunities for museum and heritage sites, *Tourism Management*, 5(16). (2005): 316-365.

๓. นักท่องเที่ยวมีความสนใจต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบเสริม หมายถึง นักท่องเที่ยวมีความเห็นว่าวัฒนธรรมเป็นตัวเสริมอย่างหนึ่งในความสนใจอื่นๆ ซึ่งเหตุผลที่ทำให้ นักท่องเที่ยวเลือกเดินทางมาอาจจะไม่ใช่เหตุผลของความสนใจในด้านวัฒนธรรมแต่เมื่อมีโอกาสได้ เดินทางมาแล้วก็ไม่เสียโอกาสที่จะได้สัมผัสกับวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวอีกด้วย

๔. นักท่องเที่ยวมีความสนใจต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบบังเอิญ หมายถึง นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวแต่ไม่ได้มีความสนใจในเรื่องของวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวเลยแต่ มาพบเจอโดยบังเอิญ เช่น นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสสัมผัสกับวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นใกล้กับโรงแรมที่พัก ซึ่งนักท่องเที่ยวไม่ได้มีการวางแผนไว้แต่เดินทางมาพบเจอโดยบังเอิญ

ทั้งนี้ ลักษณะของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดังนี้ เป็นกลุ่มผู้สูงอายุและเป็นเพศหญิง มากกว่าเพศชาย นักท่องเที่ยวมีการได้รับและเสียค่าใช้จ่ายในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการ หาประสบการณ์ของตนเอง โดยเชื่อว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นทำให้เกิดความรู้และ ประสบการณ์ที่หลากหลายจึงทำให้นักท่องเที่ยวใช้ระยะเวลาในการเดินทางท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นและ สุดท้ายนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นเลือกที่จะพักแรมในโรงแรมหรือโมเต็ลเป็นส่วนมาก เนื่องจาก นักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใช้เวลาอยู่กับแหล่งท่องเที่ยวเพื่อศึกษาหาความรู้มากกว่าใช้เวลาอยู่ในที่พัก เป็นสาเหตุให้นักท่องเที่ยวไม่ได้ให้ความสำคัญกับที่พักมากนัก พวกเขาจึงเลือกพักที่โรงแรมหรือโมเต็ล ที่ไม่ได้มีความหรูหรามากมาย

อย่างไรก็ตามนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามความสนใจ ออกเป็น ๕ ประเภท ดังนี้^{๘๗}

๑. นักท่องเที่ยวที่มีเป้าหมายทางวัฒนธรรม (Purposeful Cultural Tourist) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นเป้าหมายหลักในการไปยังแหล่งท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวประเภทนี้ แสวงหาประสบการณ์เชิงลึกจากการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

๒. นักท่องเที่ยวที่สนใจวัฒนธรรม (Sightseeing Cultural Tourist) การท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมเป็นเหตุผลหลักในการเลือกไปยังแหล่งท่องเที่ยว แต่แสวงหาประสบการณ์ทางวัฒนธรรม แบบผิวเผิน

๓. นักท่องเที่ยวที่ไม่ได้คาดหวังทางวัฒนธรรมแต่ได้รับประสบการณ์ทางวัฒนธรรม (Serendipitous Cultural Tourist) นักท่องเที่ยวไม่ได้เดินทางด้วยเหตุผลทางการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม แต่เมื่อเสร็จสิ้นจากรัฐหรือภารกิจหลัก ก็จะแสวงหาประสบการณ์จากการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม

๔. นักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบบางครั้งคราว (Casual Cultural Tourist) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสร้างแรงจูงใจได้น้อยในการเลือกแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวหา ประสบการณ์จากแหล่งท่องเที่ยวเพียงผิวเผิน

๕. นักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบบังเอิญ (Incidental Cultural Tourist) นักท่องเที่ยว ไม่ได้เดินทางด้วยเหตุผลตามความสนใจทางวัฒนธรรม แต่มีโอกาสได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรม ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและแสวงหาประสบการณ์ทางวัฒนธรรมเพียงผิวเผิน

---

^{๘๗} Bob Mckercher, Hilary du Cros, *Cultural Tourism : The Partnership Between Tourism and Cultural Heritage Management*. (New York: The Haworth Hospitality, 2002), p.125.

สรุปได้ว่าจากความแตกต่างของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแต่ละกลุ่มนั้นทำให้ต้องมีการใช้กลยุทธ์โดยใช้ความร่วมมือแบบพันธมิตรที่เกิดจากกลุ่มธุรกิจต่างๆที่มีความเกี่ยวข้องหรือใช้วิธีการจัดรูปแบบแพคเกจทัวร์ที่ผสมผสานระหว่างการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับการท่องเที่ยวในรูปแบบอื่นๆ เข้าไปพร้อมด้วย ซึ่งอาจจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจมากขึ้นส่งผลให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นมีการพัฒนาได้อย่างยั่งยืนมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ความเข้าใจในพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพราะจะทำให้เจ้าของแหล่งท่องเที่ยวสามารถนำเสนอผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวได้

ตารางที่ ๒.๑๓ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญขององค์ประกอบของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
Bywater, M.	ประเภทนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมออกเป็น ๓ ประเภท ๑. นักท่องเที่ยวตามแรงกระตุ้นทางวัฒนธรรม ๒. นักท่องเที่ยวตามแรงบันดาลใจทางวัฒนธรรม ๓. นักท่องเที่ยวตามแรงดึงดูดทางวัฒนธรรม
Silberg T.	ความสนใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยแบ่งออกเป็น ๔ ระดับดังนี้ ๑. นักท่องเที่ยวมีความสนใจต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างมาก ๒. นักท่องเที่ยวมีความสนใจต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพียงบางส่วน ๓. นักท่องเที่ยวมีความสนใจต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบเสริม ๔. นักท่องเที่ยวมีความสนใจต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบบังเอิญ
Bob Mckercher, Hilary du Cros.	นักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามความสนใจออกเป็น ๕ ประเภท ดังนี้ ๑. นักท่องเที่ยวที่มีเป้าหมายทางวัฒนธรรม ๒. นักท่องเที่ยวที่สนใจวัฒนธรรม ๓. นักท่องเที่ยวที่ไม่ได้คาดหวังทางวัฒนธรรมแต่ได้รับประสบการณ์ทางวัฒนธรรม ๔. นักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบบางครั้งคราว ๕. นักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบบังเอิญ

๒.๓.๕ การประยุกต์ใช้แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับประชาชนในท้องถิ่นอื่น ๆ หรือประเทศอื่น ๆ เพื่อให้เข้าใจและซาบซึ้งต่อวัฒนธรรมของประชาชนเหล่านั้น ดังนั้น การท่องเที่ยวจึงเป็นการก่อให้เกิดความรู้ และการติดต่อสื่อสาร ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างความเข้าใจของคนทั้งโลกเข้าด้วยกัน อันจะนำไปสู่สันติสุขในการอยู่ร่วมกันทั้งในปัจจุบันและอนาคต^{๘๘} การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทำให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสและมองเห็นถึงวิถีชีวิตของสังคมในอดีตที่ผ่านมาที่ปรากฏให้เห็น เช่น แบบบ้าน งานหัตถกรรม เครื่องมือเครื่องใช้ในการทำมาหากิน และการแต่งกาย เป็นต้น ผู้คนเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมก็เพื่อที่จะเรียนรู้หาประสบการณ์และความบันเทิง นักท่องเที่ยวบางกลุ่มเห็นว่า คนท้องถิ่นที่มีวัฒนธรรมที่แปลกและโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ก็สามารถเป็นสิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยวได้เช่นกัน สิ่งที่ทำให้แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้โดดเด่นก็คือ การที่นักท่องเที่ยวสามารถเพิ่มพูนประสบการณ์ ความรู้และมุมมองทางด้านวัฒนธรรมที่กว้างไกล สิ่งจูงใจสำคัญของการท่องเที่ยว คือ ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในเรื่องของความแตกต่างในวิถีชีวิต การแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็นซึ่งกันและกัน^{๘๙}

การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ผู้อื่นและย้อนกลับมามองตนเอง อย่างเข้าใจ ความเกี่ยวกันของสรรพสิ่งในโลกที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ต้องเปลี่ยนการท่องเที่ยวให้เป็นการเดินทางให้คนกลุ่มเล็กสร้างภูมิปัญญาของกลุ่มไปศึกษาไปดูตามความสนใจของตนเอง เป็นการเดินทางไปรู้จัก การเดินทางต้องเป็นโลกส่วนตัว ไปอย่างเกรงใจ ไปอย่างเคารพต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของท้องถิ่นและชุมชน มีความสุขจากการเดินทางเป็นเป้าหมาย ไม่ใช่การไปบุกรุกพิธีกรรมความเชื่อของชาวบ้าน ไปซื้อทุกอย่างที่ขวางหน้า ต้องให้การศึกษาโดยเฉพาะกับเด็ก ๆ ให้เรียนรู้และเข้าใจการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เนื่องจากในปัจจุบันไม่มีทางหลีกเลี่ยง นักท่องเที่ยวไปได้ จึงควรให้การศึกษาแก่เยาวชน จะเผชิญสถานการณ์นี้อย่างไร จะได้ประโยชน์เกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมได้อย่างไร หลักสูตรการเรียนการสอนวิชาการท่องเที่ยว ควรจะมีหลักสูตรที่สร้างภูมิคุ้มกันไม่ให้มีการแสวงหาประโยชน์ที่ไม่เคารพผู้อื่น และต้องเร่งสร้างบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ รู้เรื่องวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ไม่ใช่รู้ภาษาอย่างเดียว มีแค่เทศก์ต้องมีความรู้เป็นวิทยากร ไม่ใช่คนรับใช้ของนักท่องเที่ยวที่ต้องบริการทุกอย่าง ต้องเรียนรู้ที่จะเคารพวัฒนธรรมของเพื่อนบ้านของชุมชนอื่น รวมทั้งเคารพในวัฒนธรรมศักดิ์ศรีและผู้คนของเราเองด้วย ต้องมีพื้นฐานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้มาเยือนจะละเมิดมิได้ เพราะหากเราไม่เคารพวัฒนธรรมของเรา นักท่องเที่ยวชาติอื่นก็ไม่เคารพเช่นกัน^{๙๐}

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวหาความรู้เพิ่มเติม โดยที่ไม่ต้องเข้าเรียนในชั้นเรียน นักท่องเที่ยวจะได้ทั้งความรู้ในด้านต่าง ๆ ของวัฒนธรรม อีกทั้งได้รับความเพลิดเพลิน สนุกสนานและความผ่อนคลายไปในตัว ที่สำคัญการท่องเที่ยวประเภทนี้ จะช่วยทำให้นักท่องเที่ยว

^{๘๘}McIntosh, R.W. and Goeldner, C.R., *Tourism Principles, Practices, Philosophies*, (New York: John Wiley and Sons, 2006) p.47.

^{๘๙}Howell, D.W., *Passport : An introduction to the travel and tourism industry*, (New York : South Western Publishing, 2003) p.135.

^{๙๐}โครงการวิทยุธรรม, *วิถีไทย : การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม*, (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์ พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง, ๒๕๖๐), หน้า ๘๙.

ประทับใจ ชาวซึ่งในสิ่งต่าง ๆ ที่พบเห็นแล้วเกิดความคิดไปสู่การอนุรักษ์ บำรุงรักษาวัฒนธรรม ประเพณี และสภาพแวดล้อมให้อยู่คู่กับแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ อย่างยั่งยืน

ตารางที่ ๒.๑๔ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญการประยุกต์ใช้แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
McIntosh, R.W. and Goeldner, C.R.	การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับประชาชนในท้องถิ่นอื่น ๆ หรือประเทศอื่น ๆ เพื่อให้เข้าใจและซาบซึ้งต่อวัฒนธรรมของประชาชนเหล่านั้น ดังนั้น การท่องเที่ยวจึงเป็นการก่อให้เกิดความรู้ และการติดต่อสื่อสาร ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างความเข้าใจของคนทั้งโลกเข้าด้วยกัน อันจะนำไปสู่สันติสุขในการอยู่ร่วมกันทั้งในปัจจุบันและอนาคต
Howell, D.W.	การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทำให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสและมองเห็นถึงวิถีชีวิตของสังคมในอดีตที่ผ่านมาที่ปรากฏให้เห็น
โครงการวิถีทรรศน์	หลักสูตรการเรียนการสอนวิชาการท่องเที่ยวควรมีหลักสูตรที่สร้างภูมิคุ้มกันไม่ให้เกิดการเสพยาขายที่ไม่เคารพผู้อื่น และต้องเร่งสร้างบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ รู้เรื่องวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ไม่ใช่รู้ภาษาอย่างเดียว มัคคุเทศก์ต้องมีความรู้เป็นวิทยากร ไม่ใช่คนรับใช้ของนักท่องเที่ยวที่ต้องบริการทุกอย่าง ต้องเรียนรู้ที่จะเคารพวัฒนธรรมของเพื่อนบ้านของชุมชนอื่น รวมทั้งเคารพในวัฒนธรรม ศักดิ์ศรีและผู้คนของเราเองด้วย ต้องมีพื้นฐานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้มาเยือนจะละเมิดมิได้ เพราะหากเราไม่เคารพวัฒนธรรมของเรา นักท่องเที่ยวชาติอื่นก็ไม่เคารพเช่นกัน

หลักสัปปายะ ๗ เป็นหลักในการพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่ให้เป็นที่สบายและเหมาะสม
 เกื้อกูลกับบุคคลที่อยู่อาศัยและบุคคลที่เข้ามาใช้ประโยชน์

สัปปายะ ๗ สิ่งที่เหมาะสม สิ่งที่เกี่ยวข้อง ช่วยสนับสนุนในการบำเพ็ญภาวนาให้ได้ผลดี
 ช่วยให้มีสมาธิตั้งมั่น ไม่เสื่อมถอย^{๙๑}

๑. อาวาสสัปปายะ ที่อยู่ซึ่งเหมาะสม เช่น ไม้พุ่มพุ่มดอกไม้

๒. โจรสัปปายะ ที่หาอาหาร ที่เที่ยวบิณฑบาตที่เหมาะสม เช่น มีหมู่บ้านหรือชุมชนที่มี
 อาหารบริบูรณ์อยู่ไม่ใกล้ไม่ไกลเกินไป

๓. ภัตสัปปายะ การพูดคุยที่เหมาะสม เช่น พูดคุยเล่าขานกันแต่ในกถาวัตถุ ๑๐ และ
 พูดแต่พอประมาณ

๔. บุคคลสัปปายะ บุคคลที่ถูกต้องเหมาะสม เช่น มีท่านผู้ทรงคุณธรรม ทรงภูมิปัญญา
 เป็นที่ปรึกษาเหมาะสม

๕. โภชนสัปปายะ อาหารที่เหมาะสม เช่น ถูกกับร่างกาย เกื้อกูลต่อสุขภาพ ฉ้นไม่ยาก

๖. อุตสัปปายะ ดินฟ้าอากาศธรรมชาติแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น ไม่หนาวเกินไป ไม่ร้อน
 เกินไป เป็นต้น

๗. อิริยาบถสัปปายะ อิริยาบถที่เหมาะสม เช่น บางคนถูกกับจงกรม บางคนถูกกับนั่ง
 ตลอดจนมีการเคลื่อนไหวที่พอดี

สัปปายะ^{๙๒} หมายถึงสภาพเอื้อ สภาวะที่เอื้อเกื้อหนุน โดยเฉพาะที่ช่วยเกื้อหนุนการ
 บำเพ็ญและประคับประคองเกื้อกูลกับทั้งร่างกายและจิตใจ ในความเสื่อม ความเจริญของ บุคคล ถ้า
 บุคคลอาศัยอยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ดี ก็จะก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในชีวิตได้ มาก ส่วนในทางการ
 ประพฤติวัตรปฏิบัติธรรมก็เช่นเดียวกัน สิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการประพฤติวัตร ปฏิบัติธรรม
 เรียกว่า สัปปายะ และสิ่งแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการ ประพฤติปฏิบัติทางจิต เรียกว่า อสัปปายะ
 ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคได้กล่าวถึง สิ่งแวดล้อมที่เป็น สัปปายะ และ อสัปปายะ สำหรับผู้ประพฤติวัตร
 และปฏิบัติกรรมฐาน ดังนี้

อวาโส โคจรโร ภาสสุ ปุคฺคโล โภชนํ อุตฺต อิริยาบถิติ

สตุเตเต อสปปายเ วิวชฺชเย สปปายเ สตุตฺเต เสเวถ

เอวณฺหิ ปฏิปชฺชโต น จิเรเนว กาลเณ โหติ กสฺสจฺจิ อปฺปนา

“พระโยคาวจร พึงเว้นสิ่งที่เป็นอสัปปายะ ๗ สิ่ง อันได้แก่ ที่อยู่ (อवास) โจรคาม การ
 พูดคุย บุคคล โภชนะ ฤดู อิริยาบถ ดังนั้น พึงเสพสิ่งที่เป็นสัปปายะ ๗ สิ่ง เพราะ เมื่อพระโยคาวจร
 ปฏิบัติได้อย่างนี้ อป ปนา ย่อมจะมีแก่พระโยคาวจรบางรูป โดยกาลไม่นานนัก” สัปปายะ ๗ คือ

อवासสัปปายะ ได้แก่ ที่อยู่อาศัย หรือ วัด ราวป่า โคนต้นไม้ สำนักปฏิบัติธรรม กุฏิสงฆ์
 อาราม เรือนว่างอันเป็นที่สบาย สงบ ปราศจากผู้คนสัญจรไปมา ไม่ใกล้หนองน้ำ บ่อน้ำ หรือแหล่ง
 ชุมชนจนเกินไป อันอาจจะเกิดความรำคาญจากการไปมาของผู้คน มีรั้ว รอบขอบเขต ปลอดภัยต่อ
 ความเป็นอยู่ สถานที่นั้นมีที่ที่เหมาะสมสำหรับการปฏิบัติธรรม การ เติบงกรรมเปลี่ยนอิริยาบถ

^{๙๑}ม.อ. ๓/๕๗๐/๒๘๖

^{๙๒} พระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่
 ๑๒. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๒๘๖.

โคจรสัปปายะ คือ สถานที่แห่งนั้นต้องมีทางโคจร หรือ ทางเดิน ถนนหนทางไป มาได้ สะดวก ไม่ไถลน้ำก ไม่ไถลน้ำก หนทางในการบิณฑบาตไม่ลำบากนัก เหมาะแก่การ จาริก อีกทั้งภายใน สถานที่ก็ควรมีทางเดินจงกรมที่เหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรม

ภัสสัปปายะ ได้แก่ การสนทนา พุดคุย การฟัง คือ การสนทนา พุดคุยกันแต่สิ่ง ที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติ ได้ฟังสิ่งที่จะทำให้จิตใจเกิดศรัทธา วิริยะ อุทสาหะ ความสงบ ระวังในการที่จะ ทำความเพียร หรือมีผู้รู้ พหูสูต ครูบาอาจารย์ที่อบรมสั่งสอนกรรมฐานให้ ได้รับความรู้ และเป็นอุป การคุณแก่การเจริญกรรมฐานให้ก้าวหน้า ให้เว้นการสนทนา พุด คุยในสิ่งที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ไม่ เป็นสัปปายะนั้นเสีย

บุคคลสัปปายะ คือ บุคคลที่อยู่ร่วมกัน บุคคลที่ติดต่อคบหา ควรเป็นผู้ตั้งมั่นใน ศีลธรรม มีความสันโดษ มกน้อย ชกจงแนะนำไปในทางที่จะเป็นประโยชน์ต่อการทำความ เพียร ความสงบ และถ้าเป็นครูบาอาจารย์ หรือบุคคลที่เคยเจริญกรรมฐานมาแล้ว ก็วยิ่ง เป็นประโยชน์มาก ให้ฟังวัน การคบหาสมาคมกับบุคคลที่มีจิตฟุ้งซ่าน บุคคลที่มากไปด้วย กามารมณ์ในทาง

โลกีย โภชนสัปปายะ ได้แก่อาหารที่บริโภค ควรเป็นอาหารที่สบายต่อความเป็นอยู่ใน อัฐภาพแห่งตน เมื่อบริโภคเข้าไปแล้วไม่ทำให้เกิดทุกขเวทนา เช่น ท้องอืด ท้องร่วง ท้อง เเดิน เป็น อาหารที่จะเป็นคุณประโยชน์แก่ร่างกายโดยประมาณ โดยไม่ต้องคำนึงถึงรสของ อาหารแม้รสจะดีแต่ เมื่อทำให้ร่างกายเกิดทุกขเวทณาก็ควรงดเสีย

อุตุสัปปายะ ได้แก่ฤดูอันเป็นที่สบาย หมายถึง อากาศตามฤดูกาล ความร้อน ความ เย็น ของอากาศ ซึ่งบางสถานบางฤดูอาจจะร้อนจัดเกินไป บางฤดูก็หนาวจัดเกินไป หรือ กลางวันร้อนจัด กลางคืนหนาวจัด ซึ่งสภาพอากาศเช่นนี้จะทำให้เกิดความเจ็บไข้ได้ป่วย แก่ร่างกาย จึงต้องเลือกให้ เหมาะสมแก่สภาพร่างกายของตน

อิริยาบถสัปปายะ ได้แก่ อิริยาบถอันเป็นที่สบาย หมายถึงอิริยาบถทั้ง ๔ หรือ การ เคลื่อนไหว ยืน เดิน นั่ง นอน อิริยาบถใดที่ทำให้จิตไม่สงบระงับ ก็แสดงว่าอิริยาบถนั้นไม่ สบายไม่ เหมาะสม จึงเว้นเสียจากการใช้อิริยาบถนั้น หากเมื่อจำเป็นก็ใช้แต่น้อย ทั้งหมด นี้เรียกว่า สัปปายะ เป็นสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการประพฤติวัตร ปฏิบัติธรรม

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำหลักสัปปายะ ๗ มาประยุกต์ใช้กับรูปแบบการบริหาร จัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ดังนี้

อาวาสสัปปายะ หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีลักษณะรื่นรม สามารถ ส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเป็นสถานที่รองรับนักท่องเที่ยว วัด ราวป่า โคนต้นไม้ สำนักปฏิบัติธรรม กุฎิสงฆ์ มีรั้ว รอบขอบเขต ปลอดภัย เหมาะสำหรับการท่องเที่ยว ส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมกับ กิจกรรมปฏิบัติธรรม การเดินจงกรม

โคจรสัปปายะ หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีลักษณะการจัดเส้นทาง การท่องเที่ยวให้เกิดการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพร้อมกับอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับเส้นทางเดิน ถนนหนทางไปมาได้สะดวก

ภัสสัปปายะ หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีลักษณะของการให้ข้อมูลที่ เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม รวมถึงการจัดให้มีมัคคุเทศก์ประจำท้องถิ่น การสนทนา พุดคุยกันแต่สิ่ง ที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

บุคคลสัปายะ หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีลักษณะของบุคคลที่มีความรู้ทางวัฒนธรรมชุมชน การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมกับบุคคล รวมถึงการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ผู้ตั้งมั่นในศีลธรรม มีความสันโดษ

โลกีย โภชนสัปายะ หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีลักษณะอาหารที่บริโภคควรเป็นอาหารที่สบายต่อนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวแต่ยังคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมการบริโภคของชุมชน ความเป็นอยู่ในอัตภาพแห่งตน

อุตุสัปายะ หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีลักษณะของการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตามฤดูกาล ความร้อน ความ เย็น ของอากาศ ซึ่งบางสถานบางฤดูอาจจะร้อนจัดเกินไป บางฤดูก็หนาวจัดเกินไป หรือ กลางวันร้อนจัดกลางคืนหนาวจัด ซึ่งสภาพอากาศเช่นนี้จะทำให้เกิดความเจ็บไข้ได้ป่วย แก่ร่างกาย จึงต้องเลือกให้เหมาะสมแก่สภาพร่างกายของนักท่องเที่ยว

อิริยาบถสัปายะ หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีลักษณะสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวสามารถเดินท่องเที่ยว ทำกิจกรรมนันทนาการ รวมถึงการพักผ่อนในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่จัดขึ้นก่อให้เกิดความรู้สึกละเอียดอ่อน อื่นทั้งความสบายในอิริยาบถ ๔ เชื่อมโยงไปถึงความสบายของจิตใจจากการปฏิบัติธรรม กิจกรรมโยคะสมาธิ เป็นต้น

สรุปได้ว่า ความสะดวกสบายสภาพแวดล้อมหรือปัจจัยที่ เหมาะสมในการส่งเสริมให้เกิดความสบาย เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้และพัฒนาตนเองและสังคมให้มีความเจริญก้าวหน้าทั้งในทางโลกและทางธรรม เมื่อวัดมีความเป็นสัปายะก็จะส่งผลให้พระสงฆ์สามารถปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนได้อย่างเต็มที่และยังทำให้ประชาชนมีความอยากเข้าวัดมากยิ่งขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์และประชาชนก็ จะดำเนินไปได้ด้วยดีมากขึ้นด้วย

ตารางที่ ๒.๑๕ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญหลักสัปายะ ๗

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ม.อ. ๓/๕๗๐/๒๘๖	สัปายะ ๗ สิ่งที่เหมาะสม สิ่งที่เกี่ยวข้อง ช่วยสนับสนุนในการบำเพ็ญภาวนาให้ได้ผลดี ช่วยให้มีสมาธิตั้งมั่น ไม่เสื่อมถอย
พระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ. ปยุตโต)	สัปายะ ๗ คือ อาวาสสัปายะ โคจรสัปายะ ภัตตสัปายะ บุคคลสัปายะ โลภียะ โภชนสัปายะ และ อุตุสัปายะ

๒.๕ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย

๒.๕.๑ วัดพระแก้ว (พระอารามหลวง) ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย

วัดพระแก้ว ตั้งอยู่ที่ถนนไตรรัตน์ ใจกลางเมืองเชียงราย วัดนี้เองที่ได้ค้นพบ พระแก้วมรกต หรือพระพุทธรูปหามณีรัตนปฏิมากร ที่ประดิษฐานอยู่ ณ วัดศรีรัตนศาสดาราม(วัดพระแก้ว) กรุงเทพฯ ในปัจจุบัน ตามประวัติเล่าว่า เมื่อปี พ.ศ. ๑๘๘๗ ในสมัย พระเจ้า สามฝั่งแกน เป็นเจ้าเมืองครองเชียงใหม่ นั้น ฟ้าได้ผ้า เจดีย์ร้างองค์หนึ่ง และได้พบ พระพุทธรูปลงรักปิดทอง อยู่ภายในเจดีย์ ต่อมารักเกะเทาะออก จึงได้พบว่า เป็นพระพุทธรูป สีเขียวที่สร้างด้วยหยก ซึ่งก็คือ พระแก้วมรกต นั้นเอง ปัจจุบัน วัดพระแก้ว เชียงราย เป็นที่ประดิษฐาน พระหยก ซึ่งสร้างขึ้นใหม่ ในวาระที่ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี มีพระชนมายุครบ ๙๐ พรรษา

สิ่งที่น่าสนใจภายในวัดพระแก้ว

พระเจดีย์ เมื่อปี พ.ศ. ๑๘๘๗ ได้เกิดฟ้าผ่า ลงองค์พระเจดีย์พังทลายลง และได้พบพระแก้วมรกตซ่อนไว้ในพระเจดีย์หลังจากนั้นได้อัญเชิญพระแก้วมรกตไปประดิษฐาน ณ เมืองต่างๆ คือ ลำปาง เชียงใหม่ หลวงพระบาง เวียงจันทน์ กรุงธนบุรี และกรุงเทพมหานคร ตามลำดับ กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนองค์พระเจดีย์ เป็น โบราณสถานสำคัญของชาติ เมื่อ พ.ศ.๒๔๗๘

พระอุโบสถ พระวิหารทรงเชียงแสน มีลักษณะฐานเตี้ย เเชิงหลังคาลาดต่ำ สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ.๒๔๓๓ ได้รับพระราชทาน วิสุคามสีมา เมื่อวันที่ ๖ เมษายน พ.ศ.๒๔๕๕ พระประธานในอุโบสถ (พระเจ้าล้านทอง) เป็นพระพุทธรูปสำริด ปางมารวิชัย นับเป็นพระพุทธรูปในสกุล ช่างศิลป์าละที่ใหญ่ และสวยงามที่สุดในประเทศไทย

หอพระหยก อาคารทรงล้านนาโบราณ เป็นที่ประดิษฐาน "พระพุทธรตนากร นวตวิสุธานุสรณ์มมงคล" หรือ "พระหยกเชียงราย" บนผนังอาคาร แสดงกิจกรรม จากตำนานพระแก้วมรกต และ ภาพวาดการสร้าง และพิธีอัญเชิญพระหยกเชียงรายสู่พระอารามในวันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๓๔

พิพิธภัณฑ์โฮงหลวงแสงแก้ว อาคารทรงล้านนาประยุกต์ เริ่มสร้างเมื่อวันที่ ๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๘ โดยมีคุณอมรา (แสงแก้ว) มุนิกานนท์ เป็นผู้อุปถัมภ์ ภายในเป็นพิพิธภัณฑ์จัดแสดงพระพุทธรูปสำคัญ รวมทั้งศิลปวัฒนธรรมเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในรูปแบบที่ทันสมัย

๒.๕.๒ วัดพระธาตุผาเงา ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน

วัดพระธาตุผาเงา ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำโขงทางด้านทิศตะวันตก ตรงข้ามกับประเทศลาว อยู่ในหมู่บ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย มีพื้นที่ทั้งหมด ๗๓๔ ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเนินเขาเล็กๆ ทอดยาวลงมาตั้งแต่บ้านจำปี ผ่านบ้านดอยจัน และมาสิ้นสุดที่บ้านสบคำ แต่ก่อนชาวบ้านเรียกดอยลูกนี้ว่า "ดอยคำ" แต่ต่อมาช่วงหลังๆ ชาวบ้านเรียกว่า "ดอยจัน"

ตำนาน จากพงศาวดารโยนกบอกว่า ขุนผาพิงหรือขุนพิง (พระองค์พิง) ผู้ครองนครโยนกองค์ที่ ๒๓ ช่วงปี พ.ศ. ๔๙๔ - ๕๑๒ เป็นผู้สร้างเจดีย์ไว้บนหินก้อนใหญ่ที่เชิงเขาดอยจันทร์ ซึ่งเข้าใจว่าหมายถึงพระธาตุผาเงาในวัดนี้ พระธาตุผาเงาได้ชำรุดทรุดโทรมลงมาก คาดว่าน่าจะมีการบูรณะมาบ้าง เพราะพระธาตุองค์นี้ตั้งอยู่ที่ลาดต่ำสุดของภูเขา ซึ่งง่ายต่อการดูแลซ่อมแซม

ส่วนผู้สร้างพระธาตุจอมจันและพระธาตุเจ็ดยอด อยู่บน "ดอยคำ" และ "ดอยจัน" ตามลำดับ เมื่อขุนคลังได้ขึ้นครองเมือง "เวียงเป็กสา" (เมืองเชียงแสนปัจจุบันนี้) ช่วงปี พ.ศ. ๙๙๖-๑๐๐๗ พระองค์ได้ชักชวนไพร่บ้านชาวเมืองทั้งหลายให้ช่วยกันสร้างเจดีย์ไว้บนยอดดอยคำ ซึ่งปัจจุบันชาวบ้านเรียกว่า "ดอยจันทร์" เจดีย์ที่ว่านี้หมายถึงพระธาตุจอมจันและพระธาตุเจ็ดยอด เจดีย์ทั้ง ๒ องค์นี้ถูกภัยธรรมชาติทำลาย เช่น ถูกแดด - ฝน และลมพัดทำลายมานานับพันปีจนเหลือแต่ซาก

ฐานไว้ประมาณ ๕ เมตร ประกอบกับช่วยนั้นภาวะเศรษฐกิจอาจจะฝืดเคืองจนทำให้ชาวบ้านทอดทิ้งศาสนาขาดการดูแลเอาใจใส่และที่ฐานองค์พระเจดีย์ทั้งสองก็มีรอยขูดเจาะ อาจจะเป็นฝีมือของพวกนักสะสมของเก่าเสาะแสวงหาโบราณวัตถุก็เป็นได้

การค้นพบหลวงพ่อดำเงา วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๑๙ เวลา ๑๔.๐๐ น. เมื่อคณะศรัทธาได้ปรับพื้นที่เรียบร้อยแล้ว ทุกคนต่างตื่นตื่นและปีติยินดี เมื่อได้พบพระพุทธรูปที่มีลักษณะสวยงามมาก ผู้เชี่ยวชาญโบราณวัตถุ วิเคราะห์ว่า พระพุทธรูปองค์นี้มีอายุระหว่าง 700-1,300 ปี คณะทั้งหมดจึงได้พร้อมกันตั้งชื่อพระพุทธรูปองค์นี้ว่า "หลวงพ่อดำเงา" และเปลี่ยนชื่อวัดใหม่เป็น "วัดพระธาตุผาเงา" ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

๒.๕.๓ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เชียงราย ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เชียงราย ตั้งอยู่ที่ ชั้น ๓ อาคารสมาคมพัฒนาประชากรและชุมชนจังหวัดเชียงราย ถนนธนาลัย ต.เวียง อ.เมืองเชียงราย (เยื้องสวนตุงและโคมเชียงราย) ดำเนินงานโดยสมาคมพัฒนาประชากรและชุมชนจังหวัดเชียงราย จัดแสดงและจัดฉายสไลด์โชว์วิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัตถุสิ่งของเครื่องมือ เครื่องใช้ ชุดแต่งกายประจำเผ่า รวมทั้งข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับชาวไทยภูเขา ๖ เผ่า คือ อาข่า ลีซอ กะเหรี่ยง มูเซอ เย้า และม้ง เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าชมทุกวัน เวลา ๙.๐๐ น.-๑๘.๐๐ น.

๒.๕.๔ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เชียงแสน ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เชียงแสน ตั้งอยู่ในตัวเมืองเชียงแสน เลขที่ ๗๐๒ ถ. พหลโยธิน อ.เชียงแสน จ.เชียงราย เป็นแหล่งรวบรวมโบราณวัตถุที่ได้มาจากบริเวณเมืองโบราณเชียงแสนและพื้นที่ใกล้เคียง เช่น ลวดลายปูนปั้นฝีมือล้านนา พระพุทธรูปและศิลาจารึกจากเชียงแสนและจากจังหวัดพะเยา พร้อมทั้งให้ข้อมูลทางด้านวิชาการเกี่ยวกับแหล่งโบราณคดี การตั้งถิ่นฐานของชุมชนและประวัติการสร้างเมืองเชียงแสน นอกจากนี้ยังมีการจัดแสดงศิลปะพื้นบ้านของชาวไทยใหญ่ ไทยลื้อและชาวเขาเผ่าต่างๆ เช่น เครื่องเงิน เครื่องดนตรี เครื่องประดับ เป็นต้น เปิดให้เข้าชม ทุกวันพุธ-อาทิตย์ เว้นวันหยุดนักขัตฤกษ์ ระหว่างเวลา ๙.๐๐ น.-๑๖.๐๐ น.

๒.๕.๕ พระธาตุจอมแจ้ง ตำบลแม่สรวย อำเภอแม่สรวย

วัดพระธาตุจอมแจ้งเป็นวัดเก่าแก่มาแต่โบราณ ตามตำนานกล่าวว่า มีพระมหาเถระเจ้ารูปหนึ่งได้เดินทางจาริกเทศนาสั่งสอนพุทธศาสนิกชน เพื่อเป็นการประกาศพุทธศาสนา มาจนถึงสถานที่แห่งนี้จนถึงรุ่งแจ้งสว่างพอดี เมื่อปี พ.ศ. ๒๐๐๑ จึงได้ขอวานตาแก่คนหนึ่งปฏิบัติธรรม ฝักรักษาพระธาตุแห่งนี้ให้ไปตักน้ำที่แม่น้ำช่วยขึ้นมาล้างหน้า และได้พักอยู่ที่นี้ ๗ วัน ก่อนที่จะเดินทางต่อไปได้มอบพระบรมสารีริกธาตุให้ตาแก่คนนั้น นำไปบรรจุลงในพระธาตุจนเป็นที่สำเร็จลุล่วงแล้วจึงเดินทางจาริกต่อไป และยังได้ทำนายไว้ว่าสมัยต่อไปข้างหน้า ชาวบ้านจะเรียกสถานที่แห่งนี้ว่า “พระธาตุจอมแจ้ง” ส่วนแม่น้ำช่วยนั้น ชาวบ้านจะเรียกเปลี่ยนไปว่า “แม่น้ำสรวย” ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๘๒ หลวงพ่ออดุลสีหัตถ์ (สิงห์คำ) ได้มาดำรงตำแหน่งเจ้าคณะตำบลแม่สรวย และเป็นเจ้าอาวาสวัดพระธาตุจอมแจ้ง ได้เทศนาอบรมประชาชนให้มีความเชื่อถือเลื่อมใสในองค์พระธาตุแน่นแฟ้นขึ้น จนประชาชนในเขตอำเภอแม่สรวยได้จัดงานบุญประเพณีทุกๆ วันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ และได้แนะนำชักชวนศรัทธาญาติโยมให้ช่วยกันบูรณปฏิสังขรณ์ สิ่งปลูกสร้างภายในวัดเพิ่มขึ้นและยังเป็นที่ประดิษฐานของหลวงพ่อดำทองทิพย์ซึ่งเป็นพระพุทธรูปเก่าแก่ และเชื่อกันว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อ

ในการไหว้ พระธาตุดอยจอมแจ้ง เชื่อกันว่า ถ้าได้กราบไหว้และตั้งจิตอธิษฐานท่านจะประสบความสำเร็จและรู้แจ้งเห็นจริง

๒.๕.๖ พระธาตุจอมแก้ว ตำบลเมืองพาน อำเภอพาน

พระธาตุจอมแก้ว ได้สร้างขึ้นโดยพญางำเมือง เจ้าเมืองภูกามยาว (พะเยา) ในราว พ.ศ. ๑๘๓๗ โดยที่พระองค์ได้เสด็จขึ้นดอยซางคำ (ชื่อเดิมของดอยจอมแก้ว) เพื่อตรวจดูอาณาเขตบ้านเมืองของพระองค์ว่ามีไพร่ฟ้าประชาราษฎร์ว่าอยู่ตรงไหนบ้าง จากนั้นจึงเสด็จไปยังดอยอีกลูกหนึ่งซึ่งอยู่ตอนเหนือของลำน้ำแม่ควาดวน และเสด็จเลียบต้นดอยควาดวน (ปัจจุบันคือ ดอยงาม) แล้วเสด็จไปยังเมืองภูกามยาว เมื่อพระองค์เสด็จถึงเมืองภูกามยาวใน เดือน ๔ ปีเดียวกัน จึงโปรดให้ขุนทเสนามาตย์ นำผู้ที่มีความรู้ในการก่อสร้างเจดีย์ พร้อมกับไพร่ฟ้าปลายแดน มาลงแรงช่วยกันสร้างพระธาตุจอมแก้วขึ้นที่ดอยซางคำ โดยได้บรรจุพระเกศาธาตุ และแก้วแหวนเงินทองเอาไว้ สร้างเสร็จสมบูรณ์ในเดือน ๘ จึงได้มีพิธีการเฉลิมฉลองสมโภชพระเจดีย์เป็นเวลา ๓ วัน ๓ คืน ในสมัยเจ้าเมืององค์ต่อมาบ้านเมืองอยู่ในสภาวะไม่สงบสุขประชาชนจึงได้อพยพไปอยู่ที่อื่น ทำให้พระธาตุจอมแก้วทรุดโทรมปรักหักพังจากภัยธรรมชาติ จนในปี พ.ศ. ๒๓๘๐ พระยาหาญเจ้าเมืองพานคนแรกจึงได้ทำการบูรณปฏิสังขรณ์ขึ้นมาใหม่จากซากเดิม จนในสมัยพญาไชยชนะสงคราม เจ้าเมืองพานคนที่ ๓ ได้ร่วมศรัทธา ๓ หมู่ ร่วมกันบูรณาพระธาตุขึ้นมาใหม่ให้ใหญ่กว่าเดิม แล้วบรรจุพระมหาชินธาตุเอาไว้มีประเพณีสงฆ์นำพระธาตุในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ เหนือ

ความเชื่อ ในการไหว้ พระธาตุดอยจอมแก้ว - ความหมายนัยยะที่ ๑ แก้วเป็นภาษาเหนือ แปลว่า แวะถ้าผู้ใดผ่านมาแวะกราบไหว้บูชาก็จะแคล้วคลาดปลอดภัยจากสิ่งเลวร้ายทั้งปวง - ความหมายนัยยะที่ ๒ แก้ว เปรียบเหมือนเสียงเริ่มพูด เริ่มเจรจา ถ้าได้กราบไหว้และตั้งจิตอธิษฐานการเจรจาธุรกิจจะประสบผลสำเร็จ

การเดินทาง จากอำเภอมแม่สรวยใช้ทางหลวงหมายเลข ๑๑๘ ย้อนกลับไปทางแยก เชียงราย - แม่สรวย อำเภอมแม่ลาวเลี้ยวขวาเข้าทางหลวงหมายเลข ๑ ถนน เชียงราย - พะเยา มุ่งสู่อำเภอพานข้ามสะพานข้ามน้ำแม่ลาว ผ่านบ่อน้ำพุร้อนห้วยทรายขาว เข้าเขตอำเภอพาน เลี้ยวขวาเข้าถนนสายในตรงแยกวัดไชยมงคล เข้าไปประมาณ ๓๐๐ เมตรจะพบทางเข้าพระธาตุจอมแก้วฝั่งขวามือ รวมรายการทั้งสิ้นประมาณ ๔๙ กิโลเมตร

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๖.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยและอธิบายข้อมูล ดังนี้

สุเมธ แสงนิมนวล ได้วิจัยเรื่อง ต้นแบบการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ต้นแบบ (Prototype) การบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยได้ ๙ ประการ ได้แก่ มีผู้นำองค์กรดี มีการมีส่วนร่วม มีการบริหารจัดการครบถ้วนสมบูรณ์ มีการพัฒนาท้องถิ่น แก้ปัญหาพัฒนาคุณภาพชีวิต มีจิตใจ “ธรรมภิบาล” มีความสามัคคีปรองดอง มีนวัตกรรม มีมาตรฐาน และมีต้นทุนที่ดี ซึ่งต้นแบบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้สา

มาระนำไปใช้ในการพัฒนาการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ ให้มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด^{๙๓}

วัฒนา นนทชิต ได้วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการท้องถิ่นที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการมีส่วนร่วมแบบร่วมกันรับผิดชอบขององค์กรที่มีชุมชนเป็นฐานในเทศบาลตำบลหนองบัวระเหว ผลการศึกษาพบว่า ๑) การบริหารจัดการท้องถิ่นที่ดีของเทศบาลตำบลหนองบัวระเหว ด้านการบริหารจัดการที่ดีแบบตอบสนอง แบบมีความรับผิดชอบต่อ และแบบพร้อมรับการตรวจสอบ อยู่ในระดับมาก ๒) การมีส่วนร่วมแบบร่วมกันรับผิดชอบต่อประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองบัวระเหวอยู่ในระดับมากทุกด้าน และ ๓) ผลการทดสอบความสัมพันธ์ พบว่า การมีส่วนร่วมแบบร่วมกันรับผิดชอบต่อองค์กรที่มีชุมชนเป็นฐาน ด้านการติดตามประเมินผล และรับภาระหรือค่าใช้จ่ายในการจัดทำกิจกรรมสาธารณะมีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการท้องถิ่นที่ดีของเทศบาลตำบลหนองบัวระเหว^{๙๔}

ปรีชา สุวรรณภูมิ ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิผลขององค์กรบริหารส่วนตำบลในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง กลุ่มที่ ๑ ประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า ๑) สภาพและปัญหาในการบริหารจัดการขององค์กรบริหารส่วนตำบล โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับสูงเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ จำนวน ๕ ด้านจากทั้งหมด ๘ ด้านคือ ด้านการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการ ด้านทรัพยากรบุคคล ด้านการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ ด้านความโปร่งใส และ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ในทำนองเดียวกันพบว่า ผลลัพธ์การบริหารจัดการองค์กรบริหารส่วนตำบลในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีผลสำเร็จหรือประสิทธิผลการดำเนินงานประมาณร้อยละ ๖๐ ๒) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับปัญหาทั้ง ๗ ด้านสูงกว่า ผู้ที่มีระดับการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป โดยระดับปัญหาทั้ง ๗ ด้านได้แก่ ด้านการนำองค์กร ด้านการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ ด้านการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการ ด้านการจัดการกระบวนการ ด้านการวัด การวิเคราะห์และการจัดการความรู้ ด้านความโปร่งใส และด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน มีความเห็นเกี่ยวกับปัญหาเพียงด้านเดียวคือ ด้านการนำองค์กร^{๙๕}

ปริญญา สร้อยทอง และสมศักดิ์ ศรีสันติสุข ได้วิจัยเรื่อง การศึกษารูปแบบการบริหารจัดการเทศบาลที่ดีในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการบริหารจัดการเทศบาลที่ดีในประเทศไทยสามารถกำหนดได้ ๕ รูปแบบ คือ รูปแบบที่ ๑ การกำกับดูแลเทศบาลโดยภาครัฐ รูปแบบ

^{๙๓}สุเมธ แสงนิมมาน, “ต้นแบบการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย”, *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*, สาขาวิชาการจัดการ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสยาม, ๒๕๕๕).

^{๙๔}วัฒนา นนทชิต, *การบริหารจัดการท้องถิ่นที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการมีส่วนร่วมแบบร่วมกันรับผิดชอบต่อองค์กรที่มีชุมชนเป็นฐานในเทศบาลตำบลหนองบัวระเหว*, (สุราษฎร์ธานี : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี, ๒๕๖๑), หน้า ๑.

^{๙๕}ปรีชา สุวรรณภูมิ, “รูปแบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิผลขององค์กรบริหารส่วนตำบลในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง กลุ่มที่ ๑ ประเทศไทย”, *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*, สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาองค์กร, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา, ๒๕๕๔).

แบบที่ ๒ การกำกับดูแลเทศบาลโดยภาคประชาชนและภาคประชาสังคม รูปแบบที่ ๓ การกำกับดูแลเทศบาลโดยภาคประชาชนและองค์กรภาคประชาชน รูปแบบที่ ๔ การกำกับดูแลเทศบาลโดยองค์กรของตนเอง และรูปแบบที่ ๕ การกำกับดูแลเทศบาลโดยระบบคุณภาพ รูปแบบที่มีค่าเฉลี่ยระดับความเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยมากที่สุด ได้แก่ รูปแบบที่ ๕ และรูปแบบที่ ๔ ตามลำดับ รูปแบบการบริหารจัดการเทศบาลที่ดีมีความเหมาะสมมากที่สุด ได้แก่รูปแบบที่ ๔ และรูปแบบที่มีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริงมากที่สุด ได้แก่ รูปแบบที่ ๕ อนึ่งไม่ว่าในการนำรูปแบบใดไปประยุกต์ใช้จริงนั้น มีข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญว่า ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการนำรูปแบบไปปฏิบัติควรเป็นผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้องของเทศบาล และควรเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนและภาคประชาสังคมเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบประเมินผล รวมทั้งการออกแบบกลไกการตรวจสอบที่มีความชัดเจนตามกรอบโครงสร้างการทำงานและกรอบอำนาจหน้าที่ในการดำเนินงานของเทศบาลอย่างต่อเนื่อง^{๙๖}

ธีรวิทย์ ทองนอก ได้วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการ ของเทศบาลเมืองหนองปรือ จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า เทศบาลเมืองหนองปรือ จังหวัดชลบุรีมีการนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการเข้ากับการบริหารจัดการเทศบาลเมืองหนองปรือให้สามารถปฏิบัติราชการได้อย่างมีประสิทธิภาพผ่านการดำเนินโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้ (๑) การบริหารจัดการองค์กรด้วยการพัฒนาศักยภาพบุคลากรของเทศบาลเมืองหนองปรือให้มีการยึดมั่น และประพฤติปฏิบัติดำรงตนอยู่ในหลักพุทธธรรม คุณธรรม และจริยธรรม อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับหลักสังคหวัตถุ ๔ หลักอิทธิบาท ๔ และหลักโลกบาลธรรม (๒) การบริหารจัดการองค์กรแบบมุ่งเน้นการมีส่วนร่วม โดยการพัฒนาศักยภาพและสร้างโอกาสให้ภาคประชาสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ ซึ่งสอดคล้องกับหลักอปริหานิยธรรม ๗ หลักสัปปุรุษธรรม ๗ และหลักอริยสัจ ๔ (๓) การบริหารจัดการองค์กรด้วยการเสริมสร้างจริยธรรม โดยกำหนดให้มีการสอดแทรกกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธธรรมไว้ในโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ครั้งละน้อย ๆ แต่บ่อย ๆ และต่อเนื่องตามความเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับหลักพรหมวิหาร ๔ สำหรับองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คือ ผลสำเร็จที่เทศบาลเมืองหนองปรือได้รับนั้นมาจากกรณีที่เทศบาลเมืองหนองปรือได้มีการนำหลักโลกบาลธรรมไปใช้ในการบริหารจัดการองค์กรให้สามารถปฏิบัติราชการได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงที่สุด^{๙๗}

กิตติชนัน บุญเกาะ ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยหลักธรรมาภิบาลและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้วยหลักธรรมาภิบาลและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย ๗ องค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ๑) ส่งเสริมพัฒนาความรู้ที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ และความรู้เป็นคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับข้าราชการท้องถิ่น ๒) วางแนวทางปฏิบัติตั้งอยู่บนพื้นฐาน

^{๙๖}ปริญญา สร้อยทอง และสมศักดิ์ ศรีสันติสุข, “การศึกษารูปแบบการบริหารจัดการเทศบาลที่ดีในประเทศไทย”, *Journal of Community Development Research*, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ (๒๕๕๕): ๙๑.

^{๙๗}ธีรวิทย์ ทองนอก, “การบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการ ของเทศบาลเมืองหนองปรือ จังหวัดชลบุรี”, *ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑).

ทางสายกลางและความไม่ประมาท มีความพอเพียง ๓) ส่งเสริมให้ข้าราชการท้องถิ่นปฏิบัติในทางที่ถูกต้อง ขอบธรรม มีความอดทนอดกลั้น ๔) ส่งเสริมข้าราชการท้องถิ่นให้มีความพากเพียร มีความอุตสาหพยายามทำงานหนัก ขยันหมั่นเพียร ๕) ดำเนินการที่บรรลุผลความสำเร็จและความสำเร็จเป็นผลมาจากความสามารถของหน่วยงาน ความขยันและอดทน ความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัย ๖) ส่งเสริมให้ข้าราชการท้องถิ่นมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อในการปฏิบัติงานและ ๗) ประเมินผลที่มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ โดยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เข้าถึงโดยสะดวก มีส่วนร่วมและมีความพึงพอใจ ๘) ประเมินผลที่ผู้รับบริการผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความพึงพอใจในความถูกต้องสมบูรณ์ เหมาะสมและความคุ้มค่าของโครงการกิจกรรมต่างๆ^{๘๘}

พระอธิการสุรศักดิ์ สุขุมมาโล, พระมหาสุนันท์ สุนนโท, พระปลัดระพิน พุทธิสารโ ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า ๑. สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ วัดมีทรัพยากรการท่องเที่ยว สิ่งปลูกสร้างที่สวยงามมีกิจกรรมวัฒนธรรมประเพณีในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ด้าน ปัญหา อุปสรรค ขุมชนรอบ ๆ จัดวางสิ่งของไม่เป็นระเบียบ มีสุนัขจรจัดและคนจรจัดใช้เป็นที่พักผ่อนร้านค้าว่างขายไม่เป็นระเบียบ ๒. กระบวนการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ใช้การพิมพ์ของ ติดป้ายไว้นิล ส่วนบุคลากรเป็นผู้มีอายุ ที่มีจิตอาสาช่วยงานกิจกรรม การบริการข้อมูลข่าวสาร และการจัดสถานที่ถ่ายภาพเป็นที่ระลึก การรักษาความปลอดภัย ติดตั้งกล้องวงจรปิดและมีเจ้าหน้าที่คอยดูแล ๓. การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ควรจัดทำแผนที่การท่องเที่ยวเว็บไซต์/เพจ/Facebook/Instagram/Line/YouTubeภาษาอังกฤษ ภาษาอาเซียนบุคลากรควรจัดฝึกอบรมด้านภาษาต่างประเทศและเปิดรับฟังข้อร้องเรียน/ข้อเสนอแนะ/เพื่อปรับปรุงแก้ไข และควรมีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความปลอดภัยตลอดเวลา^{๘๙}

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวมีผู้นำองค์กรดี มีการมีส่วนร่วม มีการบริหารจัดการครบถ้วนสมบูรณ์ มีการพัฒนาท้องถิ่น แก้ปัญหาพัฒนาคุณภาพชีวิต มีความสามัคคีปรองดอง มีนวัตกรรม มีมาตรฐาน และมีต้นทุนที่ดี นอกจากนี้การบริหารจัดการที่ดีแบบตอบสนองแบบมีความรับผิดชอบต่อ และแบบพร้อมรับการตรวจสอบ การบริหารจัดการองค์การด้วยการเสริมสร้างจริยธรรม โดยกำหนดให้มีการสอดแทรกกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธธรรมไว้ในโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ครั้งละน้อย ๆ แต่บ่อย ๆ และต่อเนื่องตามความเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับหลักพรหมวิหาร ๔ สำหรับองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คือ ผลสำเร็จที่เทศบาลเมือง

^{๘๘}กิติรัชน บัญญา, “รูปแบบการบริหารจัดการองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยหลักธรรมาภิบาลและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการพัฒนาสังคม, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ๒๕๖๐), หน้า ๑.

^{๘๙}พระอธิการสุรศักดิ์ สุขุมมาโล, พระมหาสุนันท์ สุนนโท, พระปลัดระพิน พุทธิสารโ, “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดสระบุรี”, วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๒ (เมษายน – มิถุนายน ๒๕๖๔): ๑-๑๓.

หนองปรือได้รับนั้นมาจากการที่เทศบาลเมืองหนองปรือได้มีการนำหลักสากลธรรมไปใช้ในการบริหารจัดการองค์การให้สามารถปฏิบัติราชการได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

ตารางที่ ๒.๑๖ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ

นักวิจัย	ผลการวิจัย
สุเมธ แสงนิมนวล	การบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยได้ ๙ ประการ ได้แก่ มีผู้นำองค์กรดี มีการมีส่วนร่วม มีการบริหารจัดการครบถ้วนสมบูรณ์ มีการพัฒนาท้องถิ่น แก้ปัญหาพัฒนาคุณภาพชีวิต มีจิตใจ “ธรรมาภิบาล” มีความสามัคคีปรองดอง มีนวัตกรรม มีมาตรฐาน และมีต้นทุนที่ดี ซึ่งต้นแบบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ ให้มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด
วัฒนา นนทชิต	๑) การบริหารจัดการท้องถิ่นที่ดีของเทศบาลตำบลหนองบัวระเหว ด้านการบริหารจัดการที่ดีแบบตอบสนอง แบบมีความรับผิดชอบ และแบบพร้อมรับการตรวจสอบ อยู่ในระดับมาก ๒) การมีส่วนร่วมแบบร่วมกันรับผิดชอบของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองบัวระเหว อยู่ในระดับมากทุกด้าน และ ๓) การมีส่วนร่วมแบบร่วมกันรับผิดชอบขององค์การที่มีชุมชนเป็นฐาน ด้านการติดตามประเมินผล และรับภาระหรือค่าใช้จ่ายในการจัดทำกิจกรรม สาธารณะมีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการท้องถิ่นที่ดีของเทศบาลตำบลหนองบัวระเหว
ปรีชา สุวรรณภูมิ	ด้านการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการ ด้านทรัพยากรบุคคล ด้านการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ ด้านความโปร่งใส และด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการนำองค์การ ด้านการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ ด้านการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการ ด้านการ

ตารางที่ ๒.๑๖ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ (ต่อ)

นักวิจัย	ผลการวิจัย

ปริญญา สร้อยทอง และสมศักดิ์ ศรีสันติสุข	จัดการกระบวนการ ด้านการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ ด้านความโปร่งใส และด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน รูปแบบการบริหารจัดการเทศบาลที่ดีในประเทศไทยสามารถกำหนดได้ ๕ รูปแบบ คือ รูปแบบที่ ๑ การกำกับดูแลเทศบาลโดยภาครัฐ รูปแบบที่ ๒ การกำกับดูแลเทศบาลโดยภาคประชาสังคมและภาคประชาสังคม รูปแบบที่ ๓ การกำกับดูแลเทศบาลโดยภาคประชาชนและองค์กรภาคประชาชน รูปแบบที่ ๔ การกำกับดูแลเทศบาลโดยองค์กรของตนเอง และรูปแบบที่ ๕ การกำกับดูแลเทศบาลโดยระบบคุณภาพ รูปแบบที่มีค่าเฉลี่ยระดับความเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยมากที่สุด ได้แก่ รูปแบบที่ ๕ และรูปแบบที่ ๔ ตามลำดับ
ธีรวิทย์ ทองนอก	(๑) การบริหารจัดการองค์การด้วยการพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีการยึดมั่น และประพฤติปฏิบัติดำรงตนอยู่ในหลักพุทธธรรม คุณธรรม และจริยธรรม อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับหลักสังคหวัตถุ ๔ หลักอิทธิบาท ๔ และหลักโลกบาลธรรม (๒) การบริหารจัดการองค์การแบบมุ่งเน้นการมีส่วนร่วม โดยการพัฒนาศักยภาพและสร้างโอกาสให้ภาคประชาสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ ซึ่งสอดคล้องกับหลักอภิธานิยธรรม ๗ หลักสัพปุรสธรรม ๗ และหลักอริยสัจ ๔ (๓) การบริหารจัดการองค์การด้วยการเสริมสร้างจริยธรรม โดยกำหนดให้มีการสอดแทรกกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธธรรมไว้ในโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ครั้งละน้อย ๆ แต่บ่อย ๆ และต่อเนื่องตามความเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับหลักพรหมวิหาร ๔ สำหรับองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คือ ผลสำเร็จที่เทศบาลเมืองหนองปรือได้รับนั้นมาจากการที่เทศบาล

ตารางที่ ๒.๑๖ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ (ต่อ)

นักวิจัย

ผลการวิจัย

กิติรัชน บัญญา

พระอธิการสุรศักดิ์ สุขุมมาโล, พระมหาสุมนันท์
สุนนโท, พระปลัดระพีณ พุทธิสารโ

เมืองหนองปรือได้มีการนำหลักโลกบาลธรรมไปใช้ในการบริหารจัดการองค์การให้สามารถปฏิบัติราชการได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด องค์ประกอบที่สำคัญ ๑) ส่งเสริมพัฒนาความรู้ที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ ๒) วางแนวทางปฏิบัติตั้งอยู่บนพื้นฐานทางสายกลาง ๓) ส่งเสริมให้ข้าราชการท้องถิ่นปฏิบัติในทางที่ถูกต้องชอบธรรม ๔) ส่งเสริมข้าราชการท้องถิ่นให้มีความ پاکเพียร ๕) ดำเนินการที่บรรลุผลความสำเร็จ ๖) ส่งเสริมให้ข้าราชการท้องถิ่นมีจิตสำนึกรับผิดชอบในการปฏิบัติงานและ ๗) ประเมินผลที่มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ ๘) ประเมินผลที่ผู้รับบริการผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความพึงพอใจในความถูกต้องสมบูรณ์ เหมาะสมและความคุ้มค่าของโครงการกิจกรรมต่างๆ

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการ ท้องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการโฆษณาและ ประชาสัมพันธ์ควรจัดทำแผนที่การท่องเที่ยวยุติ/เพจ/Facebook/Instagram/Line/ YouTube ภาษาอังกฤษ ภาษาอาเซียนบุคลากร ควรจัดฝึกอบรมด้านภาษาต่างประเทศและ เปิดรับฟังข้อร้องเรียน/ข้อเสนอแนะ/เพื่อ ปรับปรุงแก้ไข และควรมีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษา ความปลอดภัยตลอดเวลา

๒.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนด กรอบแนวคิดในการวิจัยและอธิบายข้อมูล ดังนี้

มิ่งสรรพ์ ขาวสอาด และคณะ ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาโครงการมูลค่าเพิ่มในประเทศ ของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาที่เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว คือ ภาครัฐขาดการกระจายการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้แก่ท้องถิ่น ทำให้เกิดความเสื่อมโทรม ของแหล่งท่องเที่ยว และการอนุรักษ์รักษาวัฒนธรรมเป็นไปได้ยากเพราะคนในท้องถิ่นขาดจิตสำนึก ร่วม ปัญหาการใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมายทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ที่บิดเบือน การจัดการ ท่องเที่ยวที่คาบเกี่ยวกันหลายหน่วยงาน เช่น วัดพระธาตุตอดอยสุเทพ การขาดความร่วมมือระหว่าง หน่วยงานจึงปัญหาในการจัดการและบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวไม่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น การ พัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง โดยให้มีการหารือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จะเป็น

กระบวนการพัฒนาที่จำเป็นในการสร้างพื้นฐานของอุตสาหกรรมให้มีความเข้มแข็งและเกิดประโยชน์ต่อสังคมอย่างยั่งยืนตลอดไปนอกจากนั้น ในยุคปัจจุบันมีแนวโน้มของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมและวัฒนธรรมในสื่อออนไลน์ เช่น กองสร้างสรรคกิจกรรม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) จึงได้จัดทำ กิจกรรม "ไหว้พระขอพร ๙ พระอารามหลวง" ขึ้น เพื่อให้ประชาชน และนักท่องเที่ยวที่สนใจได้เดินทางท่องเที่ยวสักการะสถานที่ อันเป็นมงคล เพื่อการเริ่มต้นอย่างมีความสุขสงบทางใจ ตามคติความเชื่อของไทย อีกทั้งยังเป็นการเรียนรู้ถึงคุณค่าของ โบราณสถานที่สำคัญของเกาะรัตนโกสินทร์และบริเวณโดยรอบ และสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) ได้กำหนดภารกิจสำคัญในการพัฒนาข้อมูลดาวเทียมและข้อมูลภูมิสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการตามยุทธศาสตร์จังหวัด โดยเฉพาะในด้านการท่องเที่ยว โดยได้คัดเลือกจังหวัดที่มีความพร้อมในการถ่ายทอดเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศไปใช้เป็นฐานในการพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืน

การนำเสนอแนวทางการใช้ประโยชน์จะเน้นให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด ซึ่งจะครอบคลุมถึงการนำเสนอความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง การสนับสนุนข้อมูลดาวเทียมรายละเอียดสูง เพื่อจัดทำแผนที่ต้นแบบด้านการบริหารจัดการพื้นที่และการท่องเที่ยว โดยจัดทำในรูปแผนที่รายจังหวัด มีรายละเอียดประกอบด้วยแผนที่ภาพถ่ายดาวเทียมรายละเอียดปานกลาง ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดทั้งหมด พร้อมขอบเขตการปกครองแยกตามอำเภอ แผนที่ภาพถ่ายดาวเทียมรายละเอียดสูง ครอบคลุมบริเวณตัวเมือง ซ้อนทับด้วยรายละเอียดสถานที่สำคัญอื่น ๆ ได้แก่ สถานที่ราชการ วัด โรงพยาบาล สถานีตำรวจ แหล่งท่องเที่ยว เส้นทางคมนาคม รวมทั้งระยะทางในการเข้าถึงแต่ละพื้นที่ ซึ่งจะเป็ประโยชน์ทั้งในด้านการบริหารจัดการพื้นที่โดยทั่วไป และการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของจังหวัด ได้แก่ ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ รวมทั้งข้อมูลรายละเอียดสถานที่สำคัญ และสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม ขณะนี้ได้ดำเนินการแล้วเสร็จ รวมจำนวน ๑๕ พื้นที่ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร พัทยา กาญจนบุรี กาฬสินธุ์ เชียงใหม่ นครพนม นครราชสีมา นครศรีธรรมราช เพชรบุรี แพร่ เลย ศรีสะเกษ อุตรธานี อุบลราชธานี และสงขลา เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร สทอภ.ได้จัดทำแผนที่ท่องเที่ยวเฉพาะเส้นทางที่สำคัญเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ใช้ประโยชน์ สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกสบายและเข้าถึงพื้นที่ได้มากกว่าที่สายตามองเห็น ได้แก่ ๑. เส้นทางไหว้พระ ๙ วัด : นำเสนอแผนที่ได้แก่ ภาพถ่ายดาวเทียมกรุงเทพมหานคร ตอนในด้วยข้อมูลดาวเทียมรายละเอียดสูงพร้อมแสดงตำแหน่งที่ตั้งของวัดซึ่งประชาชนนิยมเดินทางไปสักการะเพื่อความเป็นสิริมงคลทั้ง ๙ วัด ประกอบด้วย วัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม พร้อมรายละเอียดความสำคัญและวันเวลาไหว้พระของแต่ละวัด รวมทั้งขอแนะนำสำหรับนักท่องเที่ยวดำเนินทาง๒. เส้นทางเที่ยวรอบเกาะรัตนโกสินทร์ : นำเสนอ แผนที่ภาพถ่ายดาวเทียมรายละเอียดสูงบริเวณเกาะ รัตนโกสินทร์ แสดงเส้นทางท่องเที่ยวที่สำคัญ ๕ เส้นทาง ได้แก่ ๑) เส้นทางรอบเกาะรัตนโกสินทร์ขึ้นในชมวัดพระศรีรัตนศาสดาราม พระบรมมหาราชวัง วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ๒) เส้นทางรอบเกาะรัตนโกสินทร์ขึ้นนอกตอนเหนือล่าง ชมวัดบวรนิเวศวิหาร ป้อมพระสุเมรุ และวัดชนะสงคราม ๓) เส้นทางรอบเกาะรัตนโกสินทร์ขึ้นนอกตอนกลาง ชมวัดราชพิพิธสถิตมหาสีมาราม วัดสุทัศน์เทพ

ราราม วัดราชนันทดา และโลหะปราสาท ๔) เส้นทางรอบเกาะรัตนโกสินทร์ชั้นนอกตอนเหนือบน ชม วัดอินทรวิหาร วัดมกุฏกษัตริยาราม วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม และวังจันทร์เกษม และ ๕) เส้นทางรอบเกาะรัตนโกสินทร์ชั้นนอกตอนใต้ ๓. เส้นทางล่องคลองบางกอกน้อย นำเสนอแผนที่ ภาพถ่ายดาวเทียม บริเวณกรุงเทพมหานคร ด้านตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา ครอบคลุมคลอง บางกอกน้อย สถานที่สำคัญควรค่าแก่การเยี่ยมชม รวมทั้งข้อมูลประกอบในการเดินทาง แผนที่ ท่องเที่ยวจากภาพถ่ายดาวเทียมรายจังหวัด และแผนที่เส้นทางท่องเที่ยวสำคัญ ของกรุงเทพมหานคร จัดทำเป็นแผ่นพับใช้งานได้สะดวก และเผยแพร่ใน Website ของ สทอภ. ในรูปแบบการใช้ข้อมูล ดาวเทียมเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว^{๑๐๐}

กาญจนา แสงลิมสุวรรณ และศรันยา แสงลิมสุวรรณ ได้วิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวเชิง มรดกวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า สถานการณ์ตลาดการท่องเที่ยวในปัจจุบันได้มีการ แข่งขันอย่างรุนแรง ทำให้ประเทศไทยต้องปรับทิศทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยใช้อัตลักษณ์ของ ประเทศ เช่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนั้น การวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกทาง วัฒนธรรมเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ที่ต้องพัฒนาในประเทศไทย เพราะนอกจากการท่องเที่ยวจะเป็น อุตสาหกรรมหลักที่สร้างรายได้ และนำเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ประเทศไทยแล้ว การท่องเที่ยวยัง ก่อให้เกิดการสร้างอาชีพสืบเนื่องจากการท่องเที่ยว เช่น การผลิตหัตถกรรมพื้นบ้าน หรือการ ให้บริการด้านต่างๆ นับได้ว่าการท่องเที่ยวมีบทบาทในการกระตุ้นให้เกิดการผลิตและการนำ ทรัพยากรของประเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสถานการณ์ตลาดการ ท่องเที่ยวในปัจจุบันมีการแข่งขันอย่างรุนแรง ประเทศไทยจึงควรส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยให้ ความสำคัญกับการใช้วัฒนธรรม เป็นจุดขายในการแข่งกับแหล่งท่องเที่ยวทั่วโลก นอกจากนี้ยังรวมถึง การจัดการโครงสร้างองค์กรและการจัดการที่เหมาะสมต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และ การดำเนินโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งรวมถึงการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพร้อม กับการอนุรักษ์พัฒนาวัฒนธรรมให้ยั่งยืนในระยะยาวต่อไป^{๑๐๑}

แสงเดือน รติธร ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดที่มีผลต่อนักท่องเที่ยวชาว จีนในการตัดสินใจเลือกมาท่องเที่ยวในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวชาวจีนส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย อายุระหว่าง ๒๑-๓๐ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ๒๙,๙๓๑หยวนขึ้นไป พฤติกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นปัจจัยผลักดันในการตัดสินใจเลือกมาท่องเที่ยวใน ประเทศไทยคือ การมีประสบการณ์ในการมาเยือนประเทศไทยแล้วอย่างน้อย ๑ ครั้ง วางแผนการ เดินทางท่องเที่ยวทุกอย่างด้วยตนเองและเดินทางกับบริษัททัวร์ในระดับที่ใกล้เคียงกัน มีเพื่อนหรือ ญาติเป็นผู้ร่วมเดินทางท่องเที่ยว มีค่าใช้จ่ายสำหรับการท่องเที่ยวประมาณ ๕,๙๕๑- ๑๑,๙๗๐ หยวน ค้นหาค่าข้อมูลการท่องเที่ยวผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต มีวัตถุประสงค์การท่องเที่ยวคือ เพื่อการพักผ่อน วันหยุด โดยต้องการไปแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ในภาคตะวันออกและภาคใต้เมื่อมาเยือน

^{๑๐๐} มิ่งสรรพ์ ขาวสะอาดและคณะ, การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการที่ยั่งยืนในกลุ่มแม่น้ำโขง ๒, รายงานวิจัย, (เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๙).

^{๑๐๑}กาญจนา แสงลิมสุวรรณ และศรันยา แสงลิมสุวรรณ, การท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน , วารสารนักบริหาร, ปีที่ ๓๒ ฉบับที่ ๔ (ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๕๕): ๑๓๙-๑๔๖.

ประเทศไทย ส่วนปัจจัยดึงดูดที่มีอิทธิพลต่อนักท่องเที่ยวชาวจีนในการเลือกมาท่องเที่ยวในประเทศไทย คือ อาหารไทย วัฒนธรรมไทย ความงดงามของธรรมชาติ ทะเลและชายหาดที่สวยงาม และความพร้อมของข้อมูลการท่องเที่ยวตามลำดับ โดยมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ระดับเห็นด้วยระดับมาก^{๑๐๒}

สุรศักดิ์ ศิลาวรรณา ได้วิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวและการเผยแพร่พระพุทธศาสนา : บทบาทของวัดในเขตกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาวัดบวรนิเวศวิหารและวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม ผลการวิจัยพบว่า วัดมีความสำคัญต่อสังคมไทย มาตั้งแต่อดีตกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ แม้บทบาทและหน้าที่ของวัดจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยบ้าง หากแต่ วัดก็ยังเป็นศูนย์รวมจิตใจชาวไทยพุทธ และชาวต่างชาติที่สนใจเข้ามาเยี่ยมชมวัดนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางมาเยี่ยมชมวัดส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีอายุมากกว่า ๒๐ ปีขึ้นไป แรงจูงใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาที่วัดเพราะต้องการชมความสวยงามของโบราณสถาน และพระพุทธรูปที่ประดิษฐานภายในวัด รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆภายในวัด อาทิเช่น การทำบุญตักบาตร บริจาคทาน และเดินชมเพื่อท่องเที่ยวบริเวณโดยรอบของวัด ผลจากการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า วัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลทั้งในแง่บวกและแง่ลบต่อสังคมไทย ดังนั้น การที่จะนำวัดมาเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ควรตระหนักถึงผลกระทบที่วัดจะได้รับมาในภายหลัง แม้ว่าวัดจะมีบทบาทคลาดเคลื่อนไปอย่างไรก็ตาม วัดก็ยังเป็นศูนย์กลางของสังคมไทย และมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวไทยพุทธ และพระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน^{๑๐๓}

กฤษฎา พิณศรีและคณะ ได้วิจัยเรื่อง ศึกษาศักยภาพแหล่งโบราณสถานวัฒนธรรมล้านช้างในอีสานใต้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่า แหล่งโบราณสถานวัฒนธรรมล้านช้างที่อาจพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจำนวนทั้งสิ้น ๑๙ แห่งส่วนใหญ่มีศักยภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อแยกพิจารณาเป็นรายข้อได้พบว่าข้อที่มีศักยภาพค่อนข้างสูงส่วนใหญ่เป็นด้านที่เกี่ยวกับความสำคัญของโบราณสถานเช่นมีรูปแบบทางศิลปะฝีมืองานช่างแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นมีประวัติศาสตร์อันยาวนานเป็นแหล่งที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่สำคัญในอดีตหรือมีความเกี่ยวข้องกับประเพณีวัฒนธรรมหรือความสำคัญในท้องถิ่นส่วนข้อที่มีศักยภาพค่อนข้างน้อยส่วนใหญ่เป็นด้านที่เกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวและประชาสัมพันธ์แสดงให้เห็นว่าโดยสภาพและความสำคัญของตัวโบราณสถานรวมทั้งประเพณีและวัฒนธรรมหรือวันสำคัญในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับโบราณสถานนั้นสามารถที่จะนำไปเป็นจุดขายสำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้หากแต่ต้องมีการพัฒนาปรับปรุงเพื่อส่งเสริมให้โบราณสถานมีศักยภาพเพิ่มมากขึ้นเช่นการปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยวและบูรณะให้อยู่ในสภาพดีการบูรณาการการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน

^{๑๐๒}แสงเดือน รติธร, ปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดที่มีผลต่อนักท่องเที่ยวชาวจีนในการตัดสินใจเลือกมาท่องเที่ยวในประเทศไทย, วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย (สสอท.), ปีที่ ๑๘ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม ๒๕๕๕): ๘๔-๑๐๔.

^{๑๐๓}สุรศักดิ์ ศิลาวรรณา, การท่องเที่ยวและการเผยแพร่พระพุทธศาสนาบทบาทของวัดในเขตกรุงเทพมหานครกรณีศึกษา วัดบวรนิเวศวิหารและวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม, วารสารนักบริหาร, ปีที่ ๓๒ ฉบับที่ ๔ (ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๕๕): ๑๔๖-๑๖๖.

รวมทั้งการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นไว้เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในท้องถิ่นให้ยั่งยืนต่อไป^{๑๐๔}

บัญชา นาคทองและคณะ ได้วิจัยเรื่อง ศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมอีสานใต้พบว่าพัฒนาการทางการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อีสานใต้ให้ความสำคัญด้านศิลปวัฒนธรรมมากขึ้นพร้อมกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมอยู่ในระดับมาก ลำดับแรกคือจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดอุบลราชธานีลำดับที่สองคือจังหวัดบุรีรัมย์และศรีสะเกษ ลำดับที่สามคือจังหวัดสุรินทร์และจังหวัดชัยภูมิแนวทางพัฒนาศักยภาพมุ่งให้เป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนให้เกิดประโยชน์ทางสังคมเศรษฐกิจสิ่งแวดล้อมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและการพัฒนาปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวจากความจำเป็นมากไปน้อยดังนี้การประชาสัมพันธ์ความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว ความสวยงามทางภูมิทัศน์สภาพแวดล้อมความชัดเจนของป้ายบอกทางและกิจกรรมเสริมความรู้แนวทางและยุทธศาสตร์พึงพาเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่ กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านมี ๔ แนวทางคือสร้างองค์ความรู้ด้านฐานข้อมูลเชิงพื้นที่ทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมประเพณีศิลปหัตถกรรมกลุ่มชาติพันธุ์สร้างพัฒนาการความร่วมมือกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านระหว่างประเทศรัฐกับเอกชนส่งเสริมบทบาทร่วมกันในระดับภูมิภาคสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงและถ่ายทอดความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมกับประเทศเพื่อนบ้านการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมอีสานใต้ในจังหวัดนครราชสีมาบุรีรัมย์สุรินทร์ศรีสะเกษอุบลราชธานีและชัยภูมิมีความพร้อมที่จะพัฒนาส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและเชื่อมโยงในระดับภูมิภาคได้โดยใช้พื้นฐานทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมประเพณีศิลปหัตถกรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีร่วมกันเป็นตัวเชื่อมประสานความร่วมมือระหว่างประเทศโดยเฉพาะประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวราชอาณาจักรกัมพูชาและสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม^{๑๐๕}

ปองพล ธวัชหทัยกุลและคณะ ได้วิจัยเรื่อง แนวทางในการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ไว้ ๔ ด้าน ดังนี้ ด้านการพัฒนาทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวเน้นการพัฒนา รูปแบบการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ด้านการพัฒนาบริการการท่องเที่ยวกลยุทธ์พัฒนา ด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์กลยุทธ์พัฒนา ด้านอื่น ๆ สำหรับการกำหนดยุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งเบื้องต้นโดยเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ยุทธศาสตร์การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาระบบงานสนับสนุนการท่องเที่ยว^{๑๐๖}

^{๑๐๔} กฤษฎา พิณศรีและคณะ, ศักยภาพแหล่งโบราณสถานวัฒนธรรมล้านช้างในอีสานใต้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, **รายงานวิจัย**, (มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ๒๕๕๐).

^{๑๐๕} บัญชา นาคทองและคณะ, โครงการศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมอีสานใต้, **รายงานวิจัย**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๐).

^{๑๐๖} ปองพล ธวัชหทัยกุลและคณะ, แนวทางในการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้, **รายงานวิจัย**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๐), หน้า บทคัดย่อ.

พระมหาเสรีชน นริสสุโร (พันธ์ ประโคน) นายสายชล ปัญญชิต นายภูเบศ วนิชชานนท์ ได้วิจัยเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า

๑) กระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย เน้นกระบวนการจัดการโดยเครือข่ายอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและวัดเป็นองค์กรหลัก อย่างไรก็ตามยังขาดมิติของการเชื่อมโยงสู่การจัดการความรู้ ทั้งมิติด้านกฎหมาย บุคลากร ประวัติศาสตร์และคุณค่าเชิงพระพุทธศาสนา โดยสามารถแบ่งกระบวนการจัดการท่องเที่ยวออกเป็น ๔ ลักษณะ ได้แก่ กระบวนการจัดการท่องเที่ยวตามเทศกาล กระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงเครือข่ายชุมชน กระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงเครือข่ายผู้ประกอบการ กระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ

๒) สำหรับการศึกษาด้านเส้นทางการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทยนั้นพบว่า เส้นทางการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ยังขาดการบูรณาการเป็นชุดองค์ความรู้ที่สามารถสร้างการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งแก่ชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนระบบเศรษฐกิจได้ อย่างไรก็ตามก็มีการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย มีโอกาสและความพร้อมในการพัฒนาให้ก้าวหน้ามากขึ้น โดยต้องอาศัยความร่วมมือเชิงองค์กร ความมั่นคงและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมควบคู่กันไป ทั้งนี้สามารถแบ่งเส้นทางการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทยออกเป็น ๓ เส้นทางการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาเชิงบูรณาการทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เส้นทางการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาเชิงการจัดการความรู้และการบริหารจัดการสมัยใหม่และเส้นทางการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาเชิงพุทธศิลปกรรม และ

๓) ความสัมพันธ์และผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทยนั้นพบว่า การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาได้ช่วยส่งเสริมโอกาสในการพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรของวัด การพัฒนาสิ่งแวดล้อมทั้งทางกายภาพและการทำนุบำรุงพุทธศิลปกรรมภายในวัด รวมทั้งมีส่วนต่อการสนับสนุนให้เกิดรายได้กับวัด ชุมชนและผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามก็ตีผลกระทบที่เป็นข้อควรระวังคือการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมทั้งในมิติพระพุทธศาสนาและคุณค่าของท้องถิ่น อีกทั้งการไม่ป้องกันไม่ให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนากลายเป็นสินค้าด้านการท่องเที่ยวเกินไป ตลอดจนควรพัฒนาการจัดการความรู้และการพัฒนาอย่างยั่งยืนแก่สถานที่ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาด้วย^{๑๐๗}

พระมหาสำราญ จานุตโตโม (ประเสริฐซึ้ง) ได้วิจัยเรื่อง การจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า ๑. การจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ด้านศาสนสถาน ได้แก่ สิ่งปลูกสร้างที่มีความสำคัญทางพระพุทธศาสนา อันแสดงถึงศิลปวัฒนธรรมที่มีมาตั้งแต่อดีต ซึ่งแต่ละท้องถิ่นก็จะมีศิลปะที่แตกต่างกันออกไป การดูแลให้คงอยู่ในสภาพเดิมจึงเป็นเรื่องยาก เนื่องจากมีอายุและความเก่าแก่ด้วยประการหนึ่งและการจะหาช่างฝีมือที่มีความสามารถจริงๆ ก็ยาก จึงต้องมีผู้ที่มีความรู้และความเข้าใจในการดูแลบูรณะซ่อมแซมให้คงสภาพเดิมไว้ให้ได้มากที่สุดในส่วนของสิ่งปลูกสร้างอื่นที่สร้างใหม่ก็ควรสร้างให้มีรูปแบบที่เป็นศิลปะที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ด้านบุคคล เป็นสิ่งสำคัญ

^{๑๐๗} พระมหาเสรีชน นริสสุโร (พันธ์ ประโคน) นายสายชล ปัญญชิต นายภูเบศ วนิชชานนท์, “การจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย”, รายงานวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

เพราะบุคคลหรือนุชย์เป็นตัวแปรสำคัญในทุกๆ เรื่อง การมีบุคลากรที่ดีมีทักษะและความสามารถก็จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้การท่องเที่ยวก้าวไปสู่ตลาดโลกได้อย่างรวดเร็วเรื่องของคุณค่าจึงกลายเป็นเรื่องที่มีความสำคัญค่อนข้างมากที่สุด ด้านกิจกรรมภายในวัดต่างๆ วัดก็จะมีกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว โดยเฉพาะวัดใดที่มีพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ที่มีความสำคัญและเก่าแก่ก็จะมีผู้คนให้ความศรัทธานับถือเป็นจำนวนมาก เช่น หลวงพ่อบ้านแหลมที่ประชาชน นักท่องเที่ยวต่างก็หลั่งไหลกันเข้ามาเพื่อสักการะสักครั้งหนึ่งในชีวิตแต่ทั้งนี้กิจกรรมอื่นๆ ที่จะช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มีความเจริญเติบโตเพิ่มมากขึ้นก็มีอีกมากมาย เช่น งานประจำปีของวัด การจัดปฏิบัติธรรมประจำปีหรือสร้างกิจกรรมขึ้นในช่วงเทศกาลหรือวันหยุด ด้านสิ่งแวดล้อมเป็นอีกด้านที่มีตัวแปรในการควบคุมค่อนข้างยาก สิ่งแวดล้อมภายใน ได้แก่ อาณาเขตบริเวณภายในวัดและรอบๆ วัดที่มีการดูแลจัดการรักษาความสะอาดและมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยเหมาะแก่การรับรองนักท่องเที่ยวที่มาเยือนซึ่งแต่ละวัดสามารถบริหารจัดการได้ด้วยตนเองแต่สิ่งแวดล้อมภายนอก เช่น ร้านอาหารของที่ระลึก ร้านเครื่องดื่ม ร้านอาหารต่างๆ เหล่านี้ ซึ่งวัดไม่สามารถควบคุมได้ จึงต้องมีความร่วมมือกันทุกฝ่ายที่จะไม่สร้างบรรยากาศสิ่งแวดล้อมให้หม่นหมองด้วยการเอารัศมีเปรียบนักท่องเที่ยวหรือการไม่ช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดไม่ใส่ใจซึ่งกันและกันซึ่งอาจเป็นปัญหาตามมาในภายหลังมากมาย ๒. รูปแบบการจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงครามด้านศาสนสถานมีแผนงาน คือการอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุให้มีความมั่นคงแข็งแรงและคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ความเป็นไทยอย่างแท้จริงด้วยการบูรณปฏิสังขรณ์โบราณสถานเก่าให้มีความมั่นคงแข็งแรงและก่อสร้างศาสนสถานใหม่ที่คงเอกลักษณ์ความเป็นไทยและวิถีชีวิตชุมชนอย่างชัดเจน โดยปรึกษาหารือกับผู้มีความเชี่ยวชาญกับกรมศิลปากรด้านบุคคลมีแผนงาน คือ การพัฒนาทักษะทางด้านภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการพัฒนาทักษะความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของท้องถิ่นและทักษะทางด้านภาษาแก่ บุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ด้านกิจกรรมภายในวัดมีแผนงาน คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวลักษณะปฏิบัติธรรมบูรณาการกับการอนุรักษ์โบราณสถานและศึกษาประวัติศาสตร์ โดยการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมการปฏิบัติธรรมเชิงรุกให้แก่ประชาชน ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมการอนุรักษ์และปลูกจิตสำนึกในการรักษาโบราณสถานอย่างจริงจัง ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมการศึกษาประวัติศาสตร์ ศาสนบุคคลและศาสนสถาน ด้านสิ่งแวดล้อมมีแผนงาน คือ บูรณาการวิถีชีวิตความเป็นไทยร่วมกับศาสนาอื่นอย่างสันติสุข โดยการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและศาสนาในการพัฒนาวัดและสิ่งแวดล้อมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงบูรณาการระหว่างวัดบ้านชุมชน ศาสนาอื่น และภาคีเครือข่าย^{๑๐๘}

พระสุธีรัตนบัณฑิต (อาภากรโ) และพระใบฎีกาสัญญา อภิวัฒน์ (สดประเสริฐ) ได้วิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทยและอาเซียน ผลการวิจัยพบว่า ยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและ

^{๑๐๘} พระมหาสำราญ ฐานุตโตโม (ประเสริฐซึ้ง), การจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดสมุทรสงคราม”, **พุทธศาสตร์คุณวิบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑).

วัฒนธรรมนั้น มียุทธศาสตร์ที่สำคัญ ได้แก่การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมเชิงศาสนาและวัฒนธรรม การบริหารจัดการการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม การพัฒนาบุคลากรการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม การสร้างเครือข่ายภูมิศาสตร์วัฒนธรรมและการท่องเที่ยวซึ่งอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนยังมีแนวโน้มและการเติบโตและมีศักยภาพสูง มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเป็นเอกลักษณ์ มีวิถีชีวิตวิถีชุมชนและวัฒนธรรมที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว หากมีการส่งเสริมจากภาครัฐที่เหมาะสมจะทำให้มีแนวโน้มที่จะเกิดการพัฒนาและเป็นเครือข่ายท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวของประเทศและนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน^{๑๐๙}

พระเอกลักษณะ อชิโต ประเสริฐ ธิลาว พระมหากฤษณา กิตติโสภโณ ได้วิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธของวัดในจังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า ๑. วัดจัดการท่องเที่ยวเรียบร้อย สวยงาม มีการพัฒนาและปรับปรุงศาสนสถานแบบประหยัดเรียบง่าย มีการส่งเสริมการศึกษาแก่บุคลากร ๒. พระสงฆ์และประชาชนมีความคิดเห็นต่อกระบวนการในการจัดการท่องเที่ยว ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ๓. รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธ ได้แก่ การอนุรักษ์โบราณสถาน และโบราณวัตถุให้มีความมั่นคงแข็งแรง และคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ความเป็นไทยการพัฒนาทักษะทางด้านภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวลักษณะเชิงปฏิบัติธรรมบูรณาการกับการอนุรักษ์โบราณสถานและการบูรณาการวิถีชีวิตความเป็นไทยร่วมกับศาสนอื่นอย่างสันติสุข^{๑๑๐}

พระครูศรีกิตยาธรร (นนทชัย เจริญยุทธ) และคณะ ได้วิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ ๔ เพื่อเสริมสร้างการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) อำเภอเมืองจังหวัดภูเก็ต ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ ๔ เพื่อเสริมสร้างการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต เป็นการประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ ๔ ได้แก่ การนำหลักอาหารสัปปายะมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างการท่องเที่ยวในส่วนของสถานที่นำหลักอาหารสัปปายะมาประยุกต์ใช้ในการจัดการด้านอาหารนำหลักบุคคลสัปปายะมาประยุกต์ใช้ในการจัดการด้านบุคคลนำหลักธรรม สัปปายะมาประยุกต์ใช้ในการจัดการด้านปฏิบัติธรรมซึ่งเมื่อนำหลักสัปปายะ ๔ มาประยุกต์ใช้ทำให้การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดไชยธาราราม เป็นการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพทั้งในส่วนของวัดไชยธารารามและจิตใจแก่นักท่องเที่ยว^{๑๑๑}

^{๑๐๙} พระสุธีรัตนบัณฑิต (อาภากร) และพระใบฎีกาสัญญา อภิวัฒน์ (สดประเสริฐ), “ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทยและอาเซียน”, วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๓ (กันยายน- ธันวาคม ๒๕๕๙): ๗-๒๔.

^{๑๑๐} พระเอกลักษณะ อชิโต ประเสริฐ ธิลาว พระมหากฤษณา กิตติโสภโณ, “รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธของวัดในจังหวัดสมุทรสงคราม”, วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มีนาคม ๒๕๖๓): ๑๒๑-๑๓๔.

^{๑๑๑} พระครูศรีกิตยาธรร (นนทชัย เจริญยุทธ) และคณะ, “การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ ๔ เพื่อเสริมสร้างการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต”, วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๖๔): ๕๑๗-๕๓๐.

พระทิพย์พนาภรณ์ ขยาภินนโท (เลาลี) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบและกระบวนการสร้างจิตสำนึกสาธารณะเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในล้านนา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของวัดในล้านนา แบ่งออกเป็น ๔ รูปแบบ คือ ๑) การท่องเที่ยววัดเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ๒) การท่องเที่ยววัดเชิงนิเวศ ๓) การท่องเที่ยววัดเชิงการเรียนรู้หลักพุทธธรรม และ ๔) การท่องเที่ยววัดเชิงการปฏิบัติธรรมองค์ประกอบ ตัวชี้วัด และแนวทางพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในล้านนาตามหลักสัปปายะ ๗ เป็นแนวคิดในการพัฒนาปรับปรุงที่อยู่อาศัยหรือวัดให้เป็นสถานที่ให้เป็นที่สบายและเหมาะสมแก่กุลกับบุคคลที่อยู่อาศัยและบุคคลที่เข้ามาใช้ประโยชน์ ๗ ด้าน คือ ๑) อวารสัปปายะ (ที่อยู่อาศัยเป็นที่สบาย) ๒) โคจรสัปปายะ (แหล่งอาหารเป็นที่สบาย) ๓) ภัตสัปปายะ (ถ้อยคำเป็นที่สบาย) ๔) บุคคลสัปปายะ (บุคคลเป็นที่สบาย) ๕) โภชนสัปปายะ (อาหารเป็นที่สบาย) ๖) อุตุสัปปายะ (อุณหภูมิเป็นที่สบาย) และ ๗) อิริยาบถสัปปายะ (การเคลื่อนไหวเป็นที่สบาย) การเสริมสร้างคุณค่าและกระบวนการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในล้านนามีเป้าหมาย ๒ ประการ คือ (๑) คุณค่าและกระบวนการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะทางกาย ได้แก่ กายภาวนา เป็นการฝึกอบรมตนเอง และศีลภาวนา การฝึกอบรมพฤติกรรมทางด้านสังคม (๒) คุณค่าและกระบวนการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะทางจิต ได้แก่ จิตตภาวนาเป็นการฝึกอบรมด้านจิตใจปัญญาภาวนาการฝึกอบรมด้านปัญญา

๑๑๒

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวสถานการณ์ตลาดการท่องเที่ยวในปัจจุบันได้มีการแข่งขันอย่างรุนแรง ทำให้ประเทศไทยต้องปรับทิศทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยใช้อัตลักษณ์ของประเทศ เช่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนั้น การวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกทางวัฒนธรรมเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ที่ต้องพัฒนาในประเทศไทย เพราะนอกจากการท่องเที่ยวจะเป็นอุตสาหกรรมหลักที่สร้างรายได้ และนำเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ประเทศไทยแล้ว การท่องเที่ยวยังก่อให้เกิดการสร้างอาชีพสืบเนื่องจากการท่องเที่ยว

^{๑๑๒}พระทิพย์พนาภรณ์ ขยาภินนโท (เลาลี), “รูปแบบและกระบวนการสร้างจิตสำนึกสาธารณะเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในล้านนา”, รายงานวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙).

ตารางที่ ๒.๑๗ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ

นักวิจัย	ผลการวิจัย
มิ่งสรรพ ขาวสะอาดและคณะ	ปัญหาที่เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว คือ ภาครัฐขาดการกระจายการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้แก่ท้องถิ่น ทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว และการอนุรักษ์รักษาวัฒนธรรมเป็นไปได้ยากเพราะคนในท้องถิ่นขาดจิตสำนึกร่วม ปัญหาการใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมายทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ที่บิดเบือน
กาญจนา แสงลิ้มสุวรรณ และศรันยา แสงลิ้มสุวรรณ	สถานการณ์ตลาดการท่องเที่ยวในปัจจุบันได้มีการแข่งขันอย่างรุนแรง ทำให้ประเทศไทยต้องปรับทิศทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยใช้อัตลักษณ์ของประเทศ การวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกทางวัฒนธรรมเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ที่ต้องพัฒนาในประเทศไทย
แสงเดือน รตินธร	วางแผนการเดินทางท่องเที่ยวทุกอย่างด้วยตนเองและเดินทางกับบริษัททัวร์ในระดับที่ใกล้เคียงกัน มีเพื่อนหรือญาติเป็นผู้ร่วมเดินทางท่องเที่ยว มีค่าใช้จ่ายสำหรับการท่องเที่ยวประมาณ ๕,๙๙๑- ๑๑,๙๗๐ หยวน ค้นหาข้อมูลการท่องเที่ยวผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต มีวัตถุประสงค์การท่องเที่ยวคือ เพื่อการพักผ่อนวันหยุด โดยต้องการไปแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ในภาคตะวันออกและภาคใต้เมื่อมาเยือนประเทศไทย ส่วนปัจจัยดึงดูดที่มีอิทธิพลต่อนักท่องเที่ยวชาวจีนในการเลือกมาท่องเที่ยวในประเทศไทย คือ อาหารไทย วัฒนธรรมไทย ความงดงามของธรรมชาติ ทะเลและชายหาดที่สวยงาม และความพร้อมของข้อมูลการท่องเที่ยวตามลำดับ โดยมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ระดับเห็นด้วยระดับมาก
สุรศักดิ์ ศิลาวรรณ	แรงจูงใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาที่วัด เพราะต้องการชมความสวยงามของโบราณสถาน และพระพุทธรูปที่ประดิษฐาน

ตารางที่ ๒.๑๗ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ (ต่อ)

นักวิจัย	ผลการวิจัย
กฤษฎา พิณศรีและคณะ	ภายในวัด รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ภายในวัด อาทิเช่น การทำบุญตักบาตร บริจาคทาน และเดินชมเพื่อท่องเที่ยวบริเวณ โดยรอบของวัด ผลจากการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า วัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวมีอิทธิพลทั้งในแง่บวกและแง่ลบต่อสังคมไทย ดังนั้น การที่จะนำวัดมาเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ควรตระหนักถึงผลกระทบที่วัดจะได้รับมาในภายหลัง แม้ว่าวัดจะมีบทบาทคลาดเคลื่อนไปอย่างไรก็ตาม วัดก็ยังเป็นศูนย์กลางของสังคมไทย และมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวไทยพุทธ และพระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน แหล่งโบราณสถานวัฒนธรรมล้านช้างที่อาจพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจำนวนทั้งสิ้น ๑๙ แห่งส่วนใหญ่มีศักยภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อแยกพิจารณาเป็นรายข้อได้พบว่าข้อที่มีศักยภาพค่อนข้างสูงส่วนใหญ่เป็นด้านที่เกี่ยวกับความสำคัญของโบราณสถานเช่นมีรูปแบบทางศิลปะฝีมืองานช่างแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นมีประวัติศาสตร์อันยาวนานเป็นแหล่งที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่สำคัญในอดีตหรือมีความเกี่ยวข้องกับประเพณีวัฒนธรรม
บัญชา นาคทองและคณะ	แนวทางพัฒนาศักยภาพมุ่งให้เป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนให้เกิดประโยชน์ทางสังคมเศรษฐกิจสิ่งแวดล้อมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและการพัฒนาปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวจากความจำเป็นมากไปน้อยดังนี้การประชาสัมพันธ์ความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวความสวยงามทางภูมิทัศน์สภาพแวดล้อมความชัดเจนของป้ายบอกทางและกิจกรรมเสริมความรู้แนวทางและยุทธศาสตร์พึงพาเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่ม

ตารางที่ ๒.๑๗ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ (ต่อ)

นักวิจัย	ผลการวิจัย
ปองพล วัลลพทัตกุลและคณะ	อีสานได้สู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ยุทธศาสตร์พึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งเบื้องต้นโดยเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ยุทธศาสตร์การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเกี่ยวกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาระบบงานสนับสนุนการท่องเที่ยว
พระมหาเสรีชน นริสโร (พันธ์ ประโคน) นายสายชล ปัญญชิต นายภูเบศ วนิชชานนท์	การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาได้ช่วยส่งเสริมโอกาสในการพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรของวัด การพัฒนาสิ่งแวดล้อมทั้งทางกายภาพและการทำนุบำรุงพุทธศิลปกรรมภายในวัด รวมทั้งมีส่วนต่อการสนับสนุนให้เกิดรายได้กับวัด ชุมชนและผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามก็ตีผลกระทบที่เป็นข้อควรระวังคือการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมทั้งในมิติพระพุทธศาสนาและคุณค่าของท้องถิ่น อีกทั้งการไม่ป้องกันไม่ให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนากลายเป็นสินค้าด้านการท่องเที่ยวเกินไป ตลอดจนควรพัฒนาการจัดการความรู้และการพัฒนาอย่างยั่งยืนแก่สถานที่ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาด้วย
พระมหาสำราญ ฐานุตโตโม (ประเสริฐซึ้ง)	ด้านศาสนสถาน ได้แก่ สิ่งปลูกสร้างที่มีความสำคัญทางพระพุทธศาสนา อันแสดงถึงศิลปวัฒนธรรมที่มีมาตั้งแต่อดีต ซึ่งแต่ละท้องถิ่นก็จะมีศิลปะที่แตกต่างกันออกไป การดูแลให้คงอยู่ในสภาพเดิมจึงเป็นเรื่องยากเนื่องจากมีอายุและความเก่าแก่ด้วยประการหนึ่งและการจะหาช่างฝีมือที่มีความสามารถจริงๆ ก็ยาก จึงต้องมีผู้ที่มีความรู้และความเข้าใจในการดูแลบูรณะซ่อมแซมให้คงสภาพเดิมไว้ให้ได้มากที่สุดในส่วน of สิ่งปลูกสร้างอื่นที่

ตารางที่ ๒.๑๗ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ (ต่อ)

นักวิจัย	ผลการวิจัย
พระสุธีรัตนบัณฑิต (อาภากรโ) และพระใบฎีกา สัญญา อภิวัฒน์ (สศประเสริฐ)	สร้างใหม่ก็ควรสร้างให้มีรูปแบบที่เป็นศิลปะที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ด้านบุคคล การมีบุคลากรที่ดีมีทักษะและความสามารถก็จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้การท่องเที่ยวก้าวไปสู่ตลาดโลกได้อย่างรวดเร็วเรื่องของบุคคลจึงกลายเป็นเรื่องที่มีความสำคัญค่อนข้างมากที่สุดด้านกิจกรรมภายในวัดต่างๆ วัดก็จะมีกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว โดยเฉพาะวัดใดที่มีพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์มีความสำคัญและเก่าแก่ก็จะมีผู้คนให้ความศรัทธานับถือเป็นจำนวนมาก การบริหารจัดการการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม ยังมีแนวโน้มและการเติบโตและมีศักยภาพสูงมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเป็นเอกลักษณ์ มีวิถีชีวิตวิถีชุมชนและวัฒนธรรมที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว หากมีการส่งเสริมจากภาครัฐที่เหมาะสมจะทำให้มีแนวโน้มที่จะเกิดการพัฒนาและเป็นเครือข่ายท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวของประเทศและนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน
พระเอกลักษณ์ อชิโต ประเสริฐ ธิลาว พระมหา กฤษณา กิตติโสภณ	รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธ ได้แก่ การอนุรักษ์โบราณสถาน และโบราณวัตถุให้มีความมั่นคงแข็งแรง และคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ความเป็นไทยการพัฒนาทักษะทางด้านภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวลักษณะเชิงปฏิบัติธรรมบูรณาการกับการอนุรักษ์โบราณสถานและการ บูรณาการวิถีชีวิตความเป็นไทยร่วมกับศาสนอื่นอย่างสันติสุข

ตารางที่ ๒.๑๗ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ (ต่อ)

นักวิจัย	ผลการวิจัย
พระครูศรีกิตยาธร (นนทชัย เจริญยุทฺธ) และคณะ	การนำหลักอวาสสัปปายะมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างการท่องเที่ยวในส่วนของสถานที่นำหลักอาหารสัปปายะมาประยุกต์ใช้ในการจัดการด้านอาหารนำหลักบุคคลสัปปายะมาประยุกต์ใช้ในการจัดการด้านบุคคลนำหลักธรรม สัปปายะมาประยุกต์ใช้ในการจัดการด้านปฏิบัติธรรมซึ่งเมื่อนำหลักสัปปายะ ๔ มาประยุกต์ใช้ทำให้การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา
พระทิพย์พนาภรณ์ ชยาภินนโท (เลาลี)	๑) การท่องเที่ยววัดเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ๒) การท่องเที่ยววัดเชิงนิเวศ ๓) การท่องเที่ยววัดเชิงการเรียนรู้หลักพุทธธรรม และ ๔) การท่องเที่ยววัดเชิงการปฏิบัติธรรม องค์ประกอบ ตัวชี้วัด และแนวทางพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวทางพุทธศาสนาในล้านนาตามหลักสัปปายะ ๗ เป็นแนวคิดในการพัฒนาปรับปรุงที่อยู่อาศัยหรือวัดให้เป็นสถานที่ให้เป็นที่สบายและเหมาะสมแก่ผู้ดูแลบุคคลที่อยู่อาศัยและบุคคลที่เข้ามาใช้ประโยชน์ ๗ ด้าน คือ ๑) อวาสสัปปายะ (ที่อยู่อาศัยเป็นที่สบาย) ๒) โคจรสัปปายะ (แหล่งอาหารเป็นที่สบาย) ๓) ภัตตสัปปายะ (ถ้อยคำเป็นที่สบาย) ๔) บุคคลสัปปายะ (บุคคลเป็นที่สบาย) ๕) โภชนสัปปายะ (อาหารเป็นที่สบาย) ๖) อุตสัปปายะ (อุณหภูมिเป็นที่สบาย) และ ๗) อิริยาบถสัปปายะ (การเคลื่อนไหวเป็นที่สบาย)

๒.๗ กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยมีความสนใจในเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ว่ามีรูปแบบการบริหารจัดการอย่างไร โดยมีการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

หลักการบริหารเบื้องต้นของสุธี สุทธิสมบุรณ์ และสมาน รังสิโยภษณ์^{๑๑๓} ได้แก่ ๑. การวางแผน ๒. การปฏิบัติตามแผน ๓. ตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน ๔. ปรับปรุงแก้ไขและนพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ ที่ว่าด้วย การจัดการ ที่มุ่งเน้นการเป็นที่ เป็นสิ่งดึงดูดใจมีสิ่งอำนวยความสะดวกการขนส่งมีความสะดวก และการต้อนรับที่เป็นที่พึงพอใจสูงสุด

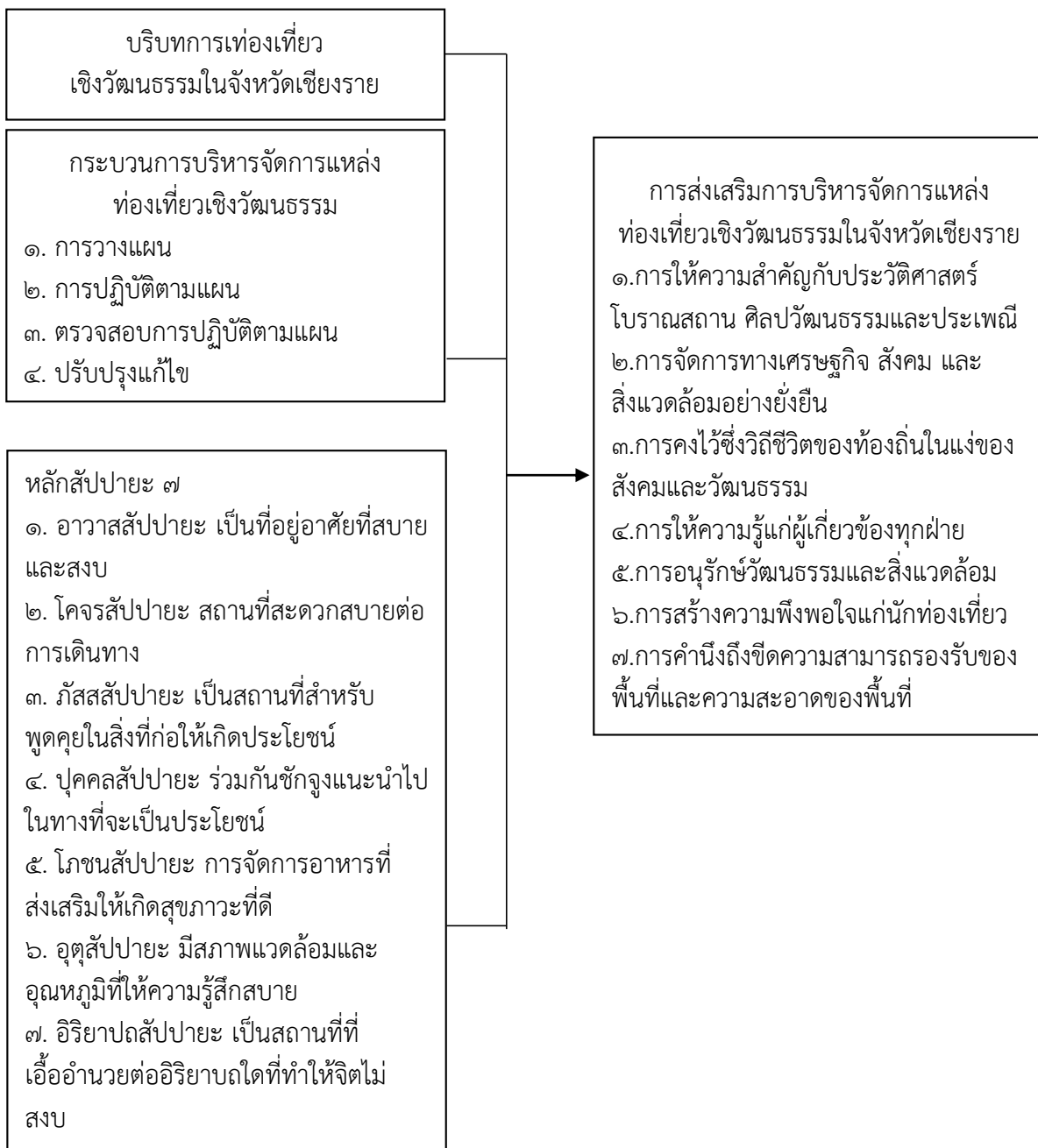
หลักสัปปายะ ^{๑๑๔} ได้แก่ ๑. อาวาสสัปปายะ เป็นที่อยู่อาศัยที่สบาย และสงบ ๒. โคจรสัปปายะ สถานที่สะดวกสบายต่อการเดินทาง ๓. ภัตตสัปปายะ เป็นสถานที่สำหรับพุดคุยในสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์ ๔. บุคคลสัปปายะ ร่วมกันชักจูงแนะนำไปในทางที่จะเป็นประโยชน์ ๕. โภชนสัปปายะ การจัดการอาหารที่ส่งเสริมให้เกิดสุขภาวะที่ดี ๖. อุตุสัปปายะ มีสภาพแวดล้อมและอุณหภูมิที่ให้ความรู้สึกรบาย ๗. อิริยาปถสัปปายะ เป็นสถานที่ที่เอื้ออำนวยต่ออิริยาบถที่ทำให้จิตใจไม่สงบ

รูปแบบการบริหารจัดการ ^{๑๑๕} ด้าน ๑. การให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ๒. การจัดการทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ๓. การคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่ของสังคมและวัฒนธรรม ๔. การให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ๕. การอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ๖. การสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว ๗. การคำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่และความสะอาดของพื้นที่ มาเป็นกรอบแนวคิด ดังนี้

^{๑๑๓}สุธี สุทธิสมบุรณ์ และสมาน รังสิโยภษณ์, หลักการบริหารเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร : สวัสดิการสำนักพิมพ์ ก.พ., ๒๕๔๖), หน้า ๑๒.

^{๑๑๔}พระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ. ปยุตโต), (๒๕๔๖, หน้า ๒๘๖).

^{๑๑๕}บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร : เพรส แอนดตีไซน, ๒๕๕๘), หน้า ๔๔.

แผนภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย” ด้วยวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ตามลักษณะการศึกษารวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงปริมาณ (Quantitative research) ที่มีเนื้อหาสนับสนุนผลการวิจัยชัดเจนมากขึ้น สำหรับวิธีการวิจัย ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารข้อมูลทุติยภูมิ โดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary survey) การสัมภาษณ์ (Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus group) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยการแจกแบบสอบถาม (Survey Research) ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอขั้นตอนดำเนินการวิจัยมีกระบวนการวิจัยและขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ การวิจัยเชิงปริมาณ

๓.๒.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๒.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๒.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๓ การวิจัยเชิงคุณภาพ

๓.๒.๑ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๒.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๒.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๒.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) ตามลักษณะการศึกษารวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงปริมาณ (Quantitative research) ที่มีเนื้อหาสนับสนุนผลการวิจัยชัดเจนมากขึ้น สำหรับวิธีการวิจัย ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารข้อมูลทุติยภูมิ โดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary survey) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยการแจกแบบสอบถาม (Survey Research)

๓.๒ การวิจัยเชิงปริมาณ

๓.๒.๑ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง

๑. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่เป็นตัวแทน เช่น นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด รองนายกเทศมนตรี รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และสมาชิกสภาท้องถิ่นที่สังกัดในองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงราย ๑๔๔ แห่ง จำนวน ๑,๘๗๒ คน^๑

๒. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดรองนายกเทศมนตรี รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และสมาชิกสภาท้องถิ่นที่สังกัดในองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล และองค์การบริหารส่วนจังหวัดในจังหวัดเชียงราย คำนวณจากสูตรของยามาเน^๒ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๓๐ คน

โดยมีสูตรการคำนวณ ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

เมื่อ n หมายถึง จำนวนตัวอย่าง

N หมายถึง จำนวนประชากรทั้งหมด

e หมายถึง ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ เท่ากับ ๐.๐๕

$$\begin{aligned} &= \frac{1,872}{1 + 1,872 (0.05)^2} \\ &= \frac{1,872}{1 + 1,872 (0.0025)} \\ &= 329.58 \end{aligned}$$

ดังนั้น ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ จำนวน 330 คน

^๑กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, ระบบศูนย์ข้อมูลเลือกตั้งผู้บริหาร สมาชิกสภาท้องถิ่น และทะเบียน อปท, (ออนไลน์), แหล่งที่มา : <http://ele.dla.go.th> วันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๒.

^๒ Yamane, T., *Statistic : An Introductory Analysis*, 3rd ed., (New York : Harper and Row, 1973), p. 136.

ตารางที่ ๓.๑ แสดงกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

อำเภอ	จำนวน องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
อำเภอดอยหลวง	๓	๓๙	๗
อำเภอเชียงรุ้ง	๔	๕๕	๑๐
อำเภอแม่ลาว	๗	๙๑	๑๖
อำเภอแม่ฟ้าหลวง	๔	๕๒	๙
อำเภอขุนตาล	๔	๕๘	๑๐
อำเภอเวียงแก่น	๔	๕๒	๙
อำเภอพญาเม็งราย	๖	๘๔	๑๕
อำเภอเวียงป่าเป้า	๙	๑๑๘	๒๑
อำเภอแม่สรวย	๙	๑๒๒	๒๒
อำเภอแม่สาย	๑๐	๑๓๐	๒๓
อำเภอเชียงแสน	๗	๙๔	๑๗
อำเภอแม่จัน	๑๓	๑๔๒	๒๕
อำเภอป่าแดด	๕	๖๕	๑๒
อำเภอพาน	๑๖	๒๐๘	๓๖
อำเภอเทิง	๑๒	๑๕๖	๒๗
อำเภอเชียงของ	๘	๑๐๔	๑๙
อำเภอเวียงชัย	๖	๗๘	๑๔
อำเภอเมืองเชียงราย	๑๖	๒๐๘	๓๖
อบจ.เชียงราย	๑	๑๖	๓
รวม	๑๔๔	๑,๘๗๒	๓๓๐

๓.๒.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยจะใช้แบบสอบถามโดยการสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยพัฒนาขึ้นตามกรอบแนวคิดการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น ๕ ตอนคือ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับกระบวนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

ตอนที่ ๓ เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสี่ปายะ ๗ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

ตอนที่ ๔ เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

ตอนที่ ๕ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

การหาคุณภาพเครื่องมือ

๑. นำแบบสอบถามที่ผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา(Content Validity) แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (Index of Item Objective Congruence, IOC) ทั้งนี้สามารถพิจารณาข้อคำถามที่มีค่า ตั้งแต่ ๐.๕ ขึ้นไป โดยใช้เกณฑ์^๓ ดังนี้

- +๑ หมายความว่า มั่นใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้อง
- ๐ หมายความว่า ไม่มั่นใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้อง
- ๑ หมายความว่า ข้อคำถามไม่มีความสอดคล้อง

๒. ผู้วิจัยขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเพื่อเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ผลการตรวจสอบพบว่า แบบสอบถาม มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ๐.๘๐-๑.๐๐

๓. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด รองนายกเทศมนตรี รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และสมาชิกสภาท้องถิ่นที่สังกัดในองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐ คน ที่ไม่ได้ถูกเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach, Alpha Coefficiency) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๙๒ จากนั้นนำแบบสอบถามดังกล่าวเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบ แก้ไขและให้ข้อเสนอแนะ

๓.๒.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด รองนายกเทศมนตรี รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และสมาชิกสภาท้องถิ่นที่สังกัดในองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงราย จำนวน ๓๓๐ คน ผู้วิจัยดำเนินการแจกจ่ายด้วยตนเองกับกลุ่มตัวอย่าง ในงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการจัดเก็บข้อมูลในเชิงปริมาณตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

^๓ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน, การประยุกต์ใช้ SPSS วิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัย, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กาฬสินธุ์ : ประสานการพิมพ์, ๒๕๕๑), หน้า ๕๗.

๑) จัดเตรียมเครื่องมือตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม ตรงตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการแจกแบบสอบถาม

๒) ติดต่อขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา รัฐศาสตร์ เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อเข้าแจกแบบสอบถาม

๓) นำส่งหนังสือขออนุญาตและขอความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอแจกแบบสอบถาม และดำเนินการแจกและรับกลับคืนด้วยตนเอง

๔) ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถาม ที่รับกลับมาแล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๒.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

๑. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

๒. ข้อคำถามตั้งแต่ตอนที่ ๒-๔ วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ๕ ระดับ^๔ โดยกำหนดเกณฑ์การแปลผล ดังนี้

๕ หมายถึง มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด

๔ หมายถึง มีระดับความคิดเห็นมาก

๓ หมายถึง มีระดับความคิดเห็นปานกลาง

๒ หมายถึง มีระดับความคิดเห็นน้อย

๑ หมายถึง มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

การแปลคะแนน โดยการนำแบบสอบถามมาหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย^๕

โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย มีดังนี้

๔.๕๑ - ๕.๐๐ หมายถึง มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด

๓.๕๑ - ๔.๕๐ หมายถึง มีระดับความคิดเห็นมาก

๒.๕๑ - ๓.๕๐ หมายถึง มีระดับความคิดเห็นปานกลาง

๑.๕๑ - ๒.๕๐ หมายถึง มีระดับความคิดเห็นน้อย

๑.๐๐ - ๑.๕๐ หมายถึง มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

๓. ข้อคำถามแสดงความแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค ทำการวิเคราะห์โดยอธิบายผลเป็นความเรียง

^๔ชานินทร์ ศิลป์จารุ, วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนสามัญปิซซิเนสเซอร์แอนด์ดี, ๒๕๕๕), หน้า ๘๖-๘๗.

^๕ไพศาล หวังพานิช, การวัดและประเมินผลการเรียน, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ลักษณ์, ๒๕๕๑), หน้า ๑๑๒.

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้คือ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าสถิติ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สำหรับบรรยายข้อมูลทั่วไป

สูตรการหาค่าสถิติที่ใช้ในการวิจัย

๑. การหาค่าร้อยละ (Percentage)^๖ คือ

$$P = \frac{x \times 100}{N}$$

เมื่อ P = ค่าร้อยละ

X = จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม

N = จำนวนข้อมูล

๒. การหา “ค่าเฉลี่ย”^๗ (Mean)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ = ค่าเฉลี่ย

$\sum x$ = ผลรวมของผู้ตอบแบบสอบถาม

N = จำนวนข้อมูล

๓. การหา “ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน”^๘ (Standard Deviation)

$$S.D. = \sqrt{\frac{N \sum x^2 - (\sum x)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ S.D. = ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$\sum x^2$ = ผลรวมกำลังสองของคะแนน

N = จำนวนข้อมูล

$(\sum x)^2$ = ผลรวมของคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง

๓.๓ การวิจัยเชิงคุณภาพ

๓.๓.๑ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

(๑) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การสัมภาษณ์อย่างแบบเจาะจงกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ที่เป็นผู้มีความเกี่ยวข้อง

^๖นิภา เมธาวิชัย, *วิทยาการวิจัย*, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏธนบุรี, ๒๕๓๕), หน้า ๒๓๘.

^๗สังศรี ชมภูวงศ์, *การวิจัย*, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (นครศรีธรรมราช : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, ๒๕๔๗), หน้า ๕๕.

^๘ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา*, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๐), หน้า ๕๓.

กับการวิจัย ๑) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นนักวิชาการด้านศาสนา จำนวน ๖ รูป ๒) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน ๖ คน ๓) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นนักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน ๒ คน ๔) ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานภาครัฐ จำนวน ๒ คน ๕) ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานภาคเอกชน จำนวน ๓ คน รวมจำนวนทั้งสิ้น จำนวน ๑๙ รูปหรือคน ดังต่อไปนี้คือ

กลุ่มที่ ๑ ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นนักวิชาการด้านศาสนา

ลำดับที่	ชื่อ-ฉายา/นามสกุล	ตำแหน่ง
ลำดับที่ ๑	พระพุทธิญาณมุนี	เจ้าอาวาสวัดพระธาตุผาเงา จังหวัดเชียงราย
ลำดับที่ ๒	พระรัตนมุนี, ผศ.ดร.	รักษาการเจ้าอาวาสวัดพระแก้ว จังหวัดเชียงราย
ลำดับที่ ๓	พระครูวิจิตรศิลปอาจารย์	เจ้าอาวาสวัดร่องชุ่น จังหวัดเชียงราย
ลำดับที่ ๔	พระไพศาลประชาทร วิ	เจ้าอาวาสวัดห้วยปลากั้ง จังหวัดเชียงราย
ลำดับที่ ๕	พระครูพิพัฒนเจติยาภิบาล	เจ้าอาวาสวัดพระธาตุจอมแจ้ง จังหวัดเชียงราย
ลำดับที่ ๖	พระอธิการ กตสาโร	เจ้าอาวาสวัดร่องเสือเต้น จังหวัดเชียงราย

กลุ่มที่ ๒ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ลำดับที่	ชื่อ-ฉายา/นามสกุล	ตำแหน่ง
ลำดับที่ ๗	นายเทิดเกียรติ สุกใส	ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย
ลำดับที่ ๘	นายวันชัย จงสุทธนามณี	นายกเทศมนตรีนครเชียงราย
ลำดับที่ ๙	นายอาคม จันตะมา	นายกเทศมนตรีตำบลแม่สรวย จังหวัดเชียงราย
ลำดับที่ ๑๐	นายสุรพล วงศ์วัฒน์	นายกเทศมนตรีตำบลป่าอ้อดอนชัย จังหวัดเชียงราย
ลำดับที่ ๑๑	นายศรีเมือง ท่ามา	ผู้นำชุมชนวัดห้วยปลากั้ง จังหวัดเชียงราย
ลำดับที่ ๑๒	นายอนันท์ สมพันธ์	ผู้ใหญ่บ้านสบคำ จังหวัดเชียงราย

กลุ่มที่ ๓ ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นนักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์

ลำดับที่	ชื่อ-ฉายา/นามสกุล	ตำแหน่ง
ลำดับที่ ๑๓	ผศ.ดร.รัฐพล เย็นใจมา	หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ และอาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ มหาบัณฑิต
ลำดับที่ ๑๔	ผศ.ดร.ธิติวุฒิ หมั่นมี	อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ มหาบัณฑิต

กลุ่มที่ ๔ ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นจากหน่วยงานภาครัฐ

ลำดับที่	ชื่อ-ฉายา/นามสกุล	ตำแหน่ง
ลำดับที่ ๑๕	นางเกลียวพรรณ ขำโณนจิว	ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดเชียงราย
ลำดับที่ ๑๖	นายพิสันต์ จันทร์ศิลป์	หัวหน้าสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย

กลุ่มที่ ๕ ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นจากหน่วยงานภาคเอกชน

ลำดับที่ ๑๗	ดร.อนุรัตน์ อินทร	ประธานหอการค้าจังหวัดเชียงราย
ลำดับที่ ๑๘	นายฉัตรชัย พัฒนานุภาพ	ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงราย
ลำดับที่ ๑๙	คุณศิริพันธ์ ปานชาติรี	ผู้จัดการโรงแรม The Riverie by Katathani

(๒) ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ที่เป็นผู้มีความเกี่ยวข้องกับ การวิจัย จำนวน ๑๒ รูปหรือคน ดังต่อไปนี้คือ

กลุ่มที่ ๑ ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นนักวิชาการด้านศาสนา

ลำดับที่	ชื่อ-ฉายา/นามสกุล	ตำแหน่ง
ลำดับที่ ๑	พระครูวิมลศิลป์กิจ	รองเจ้าคณะอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย
ลำดับที่ ๒	พระครูสุจิตมเจติยานุการ	ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระธาตุผาเงา จังหวัดเชียงราย
ลำดับที่ ๓	พระภุชยณณ เขมธมโม	เลขานุการเจ้าอาวาสวัดร่องเสือเต้น จังหวัดเชียงราย

กลุ่มที่ ๒ ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นนักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์

ลำดับที่	ชื่อ-ฉายา/นามสกุล	ตำแหน่ง
ลำดับที่ ๔	ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง	อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย
ลำดับที่ ๕	รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม	ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ลำดับที่ ๖	รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือ	อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย
ลำดับที่ ๗	ผศ.ดร.ธิดาภูมิ หมั่นมี	อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย
ลำดับที่ ๘	ดร.อภิญาญา ฉัตรช่อฟ้า	อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย
ลำดับที่ ๙	ดร.บวร ชมชื่นศรี	อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย

ลำดับที่ ๑๐ ผศ.ดร. ประเสริฐ ธิดาว

อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย

ลำดับที่ ๑๑ อ.สุมาลี บุญเรือง

อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย

กลุ่มที่ ๓ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ลำดับที่ ชื่อ-ฉายา/นามสกุล

ตำแหน่ง

ลำดับที่ ๑๒ นายอภิรักษ์ อินตะวัง

นายกเทศบาลตำบลแม่ยาว เทศบาลตำบล

แม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

๓.๒.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยจะใช้เครื่องมือสำรวจข้อมูลเชิงประจักษ์ แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ การสังเกตและเครื่องมือการบันทึกซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพและนำข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อค้นหารูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

๑. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Interviews Form)

ผู้วิจัยได้ใช้เพื่อเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

ซึ่งมีทั้งแบบสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อให้หาซึ่งข้อมูลโดยได้มีประเด็นการสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

๑. กำหนดโจทย์ หรือคำถามการวิจัย คือ คำถามที่ต้องการคำตอบจากการวิจัยหรือเป็นสิ่งที่ต้องตอบโจทย์ของวัตถุประสงค์ โดยพิจารณาจากประเด็นการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงรายการประยุกต์หลักธรรมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย และรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

๒. สร้างแบบสัมภาษณ์จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิด และข้อค้นพบ ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่ชัดเจน สามารถอธิบายเสริม สนับสนุน ข้อโต้แย้งต่าง ๆ ให้ละเอียดและเสริมให้ความรู้ ความเข้าใจในปรากฏการณ์จากการศึกษาเชิงเอกสารให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

๓. การตรวจสอบและหาคุณภาพของแบบสัมภาษณ์

ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ สามารถหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหารายชื่อ (item content validity index, I-CVI) และความตรงเชิงเนื้อหาทั้งฉบับ (content validity foe scale, S-CVI) ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

๓.๑ ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาคุณุณีนิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจเครื่องมือที่ออกแบบไว้

๓.๒ หาความตรงตามเนื้อหา รายข้อ และความตรงเชิงเนื้อหา ทั้งฉบับ โดยการนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้ว เสนอแนะกรรมการที่ปรึกษาคุณุณีนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน ๕ รูปหรือคน

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยก่อนนำไปใช้ เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระ ความตรงตามเนื้อหา รายข้อ และความตรงเชิงเนื้อหา ทั้งฉบับ ตลอดจนภาษาที่ใช้โดยผู้เชี่ยวชาญพิจารณา มาตรฐานประเมินความสอดคล้องจะมี ๕ ระดับ คือ

๑ = ไม่สอดคล้อง

๒ = สอดคล้องบางส่วน

๓ = ค่อนข้างสอดคล้อง

๔ = มีความสอดคล้องมาก

เกณฑ์การแปลความหมายการหาค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา จะนำเฉพาะข้อที่ได้รับการประเมิน ๓ หรือ ๔ เท่านั้น (ถือว่ามีความสอดคล้อง) มาคำนวณผู้เชี่ยวชาญอย่างน้อย ๓ คน ไม่ควรเกิน ๑๐ คน (เกินความจำเป็น)^๔ ซึ่งค่าความตรงตามเนื้อหา รายข้อ (item content validity index, I-CVI) มีค่า ๑ และความตรงเชิงเนื้อหา ทั้งฉบับ (content validity foe scale, S-CVI) มีค่า ๑ แสดงว่าแบบสัมภาษณ์มีความตรงตามเนื้อหา

๒. แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion Form)

ผู้วิจัยได้เชิญ นักวิชาการ ประกอบด้วย โดยมีขั้นตอนดังนี้

๑. นำแบบจำลองที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาพัฒนาเป็นตัวแบบการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย เพื่อนำมาประกอบการวิจัยในการกำหนดประเด็นที่จะศึกษา และเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์รวมทั้งนำมาใช้ในการวิเคราะห์ด้วย

๒. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบประเมินผลเพื่อยืนยันแบบจำลองโดยการตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ และการใช้ประโยชน์ และขอเสนอแนะเพื่อการนำไปพัฒนาต่อยอด

๓. สร้างแบบจำลองและนำเข้าสู่การสนทนากลุ่มเฉพาะ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่ชัดเจนสามารถอธิบายเสริมสนับสนุน ข้อโต้แย้งต่าง ๆ ให้ละเอียด และเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจในปรากฏการณ์ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

---

^๔Lynn, M.R, "Determination and Quantification of Content Validity", *Nursing Research*, 36 (6) (1986) : 382-385.

๓.๒.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนดังนี้

๑. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยการรวบรวมจากหนังสืออ้างอิงทางพระพุทธศาสนาต่างๆ จากพระไตรปิฎก (ภาษาบาลี) ฉบับมหาจุฬาไตรปิฎก ๒๕๐๐, พระไตรปิฎก (ภาษาไทย) ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ

๒. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยการรวบรวมจากหนังสือ วารสารบทความงานวิจัยเกี่ยวกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎีตลอดจนข้อมูลทางสถิติที่รวบรวมโดยหน่วยงานราชการหรือสถาบันการศึกษาและแหล่งข้อมูลที่เป็นที่ยอมรับ ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑) จัดเตรียมเครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview Guide) ด้วยคัดเลือกแบบเจาะจง โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกจากโดยคัดเลือกแบบเจาะจง กลุ่มที่ ๑ ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นนักวิชาการด้านศาสนา กลุ่มที่ ๒ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มที่ ๓ ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นนักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ กลุ่มที่ ๔ ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานภาครัฐ กลุ่มที่ ๕ ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานภาคเอกชน

๒) ติดต่อขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือที่จะเข้าสัมภาษณ์

๓) ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของผลการสัมภาษณ์แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

๓. การสัมภาษณ์ (Interview)

การวิจัยครั้งนี้ ใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) โดยเป็นการสัมภาษณ์ที่ผู้สัมภาษณ์เตรียมแต่จุดมุ่งหมายไว้แล้วใช้วิธีการสนทนาซักถามแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยผู้สัมภาษณ์ต้องพยายามให้ผู้ถูกสัมภาษณ์รู้สึกว่ามีบรรยากาศที่เป็นกันเอง และอาจมีการป้อนคำถามนำบ้าง สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

๑) ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนลงสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เริ่มต้นด้วยการนัดหมายวันเวลาที่จะสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างพร้อมกับขอเอกสารต่างๆ พร้อมกันนั้น ผู้วิจัยจะต้องศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง เตรียมสมุดจดบันทึกและอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

๒) ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสนทนาสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุและขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียง ในขณะที่สัมภาษณ์ ขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่า ข้อมูลต่างๆ ที่บันทึกเสียงไว้ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ

๔. การสนทนากลุ่มเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ (Focus Group Discussion)

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ (Focus Group Discussion) เพื่อนำเสนอการพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

๑) ตัดต่อประสานงานผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผู้วิจัยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อขอความร่วมมือในการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ โดยการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) รวมทั้งสิ้นจำนวน ๑๒ รูปหรือคน พร้อมชี้แจงรายละเอียด วัตถุประสงค์ ขั้นตอน กระบวนการ สถานที่ วัน และเวลา ในการสนทนากลุ่ม

๒) ขอนหนังสือ ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญ จากหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓) จัดเตรียมประเด็นคำถาม โครงร่าง และเอกสาร ให้เพียงพอกับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

๔) ประสานงานเพื่อยืนยัน วัน เวลา สถานที่ กับผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน

๕) จัดเตรียมสถานที่ ทีมงาน และดำเนินการสนทนาด้วยตนเอง

๖) ทำการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล ในแต่ละประเด็นคำถาม ตามประสบการณ์ของผู้เชี่ยวชาญ และรายงานผลการวิจัย

๓.๒.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

๑) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาเก็บให้เป็นระบบ ระเบียบ ให้ความหมายกับข้อมูล จัดหมวดหมู่ ความหมายของข้อมูล วิเคราะห์และสรุปรวบรวมความหมาย ผู้วิจัยเลือกใช้ “การตรวจสอบสามเส้า (Triangulation)”^{๑๐} โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บข้อมูล รวมถึงวิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี ผลการวิจัย และนำข้อมูลทั้งหมดมาพิจารณาแล้ว แม้จะมาจากแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกันทั้งเวลา สถานที่และบุคคลเพื่อที่จะตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยหลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participation Observation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้วิจัยจะนำคำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๑๕ รูปหรือคน มาสรุปประเด็นตามข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์และขอบเขตด้านเนื้อหาของการวิจัย

๒) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ดังนี้

๑. วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

^{๑๐}Denzin, Norman k., and Yvonna S. Lincoln, *Handbook of Qualitative Research*, (Thousand Oaks, Calif: Sage Publications, 2000), p.391.

ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย โดยตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ

๒. การวิเคราะห์เนื้อหาซึ่งได้จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีเพื่อช่วยวิเคราะห์ข้อมูลให้เกิดความหนักแน่น

๓. การตีความ ซึ่งได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ที่ได้จัดบันทึกไว้จากปรากฏการณ์ที่พบเห็น

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มโดยหลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participation Observation) การสัมภาษณ์สนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยจะนำคำตอบที่ได้จากการสนทนากลุ่มจำนวน ๑๒ รูปหรือคนมาสรุปประเด็นตามรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์และขอบเขตด้านเนื้อหาของการวิจัย

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย” มีวัตถุประสงค์ ๑. เพื่อศึกษากระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ๒. เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ๓. เพื่อศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นการตอบแบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๑๕ รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๑๒ รูปหรือคนเพื่ออธิบายผลการวิจัยเชิงปริมาณให้เกิดความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น ๕ ตอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

๔.๒ กระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

๔.๓ รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

๔.๔ การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

๔.๕ ผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ

๔.๖ องค์กรความรู้

๔.๖.๑ องค์กรความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

๔.๖.๒ องค์กรความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

๔.๑ การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

๔.๑.๑ สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการสำรวจความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างจากนายกองค้การบริหารส่วนจังหวัดนายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดรองนายกเทศมนตรี รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และสมาชิกสภาท้องถิ่นที่สังกัดในองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล และองค์การบริหารส่วนจังหวัดในจังหวัดเชียงราย แจกแบบสอบถามจำนวน ๓๓๐ ฉบับ ผลการวิเคราะห์ดังนี้

ตารางที่ ๔.๑ จำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (n = ๓๓๐)

สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	๑๔๒	๔๓.๐๓
หญิง	๑๘๘	๕๖.๙๗
รวม	๓๓๐	๑๐๐.๐๐
อายุ		
๒๐-๔๐ ปี	๓๙	๑๑.๘๒
๔๑-๖๐ ปี	๒๓๔	๗๐.๙๑
๖๐ ปีขึ้นไป	๕๗	๑๗.๒๗
รวม	๓๓๐	๑๐๐.๐๐
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	๑๔	๔.๒๔
มัธยมศึกษา	๑๒๒	๓๖.๙๗
อาชีวศึกษา (ปวช./ปวส./ปวท.)	๓๖	๑๐.๙๑
ปริญญาตรี	๑๑๓	๓๔.๒๔
สูงกว่าปริญญาตรี	๔๕	๑๓.๖๔
รวม	๓๓๐	๑๐๐.๐๐
รายได้ต่อเดือน		
น้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท	๘๕	๒๕.๗๖
๑๐,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาท	๑๗๗	๕๓.๖๔
๒๐,๐๐๑ - ๓๐,๐๐๐ บาท	๔๘	๑๔.๕๕
๓๐,๐๐๑ บาทขึ้นไป	๒๐	๖.๐๖
รวม	๓๓๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม จำแนกได้ดังนี้

เพศ พบว่า เพศของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ เพศหญิง จำนวน ๑๘๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๙๗ และเพศชาย จำนวน ๑๔๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๐๓

อายุ พบว่า อายุของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ อายุ ๔๑-๖๐ ปี จำนวน ๒๓๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๙๑ รองลงมาคือ อายุ ๖๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๕๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๒๗ และน้อยที่สุดคือ อายุ ๒๐-๔๐ ปี จำนวน ๓๙ ราย คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๘

ระดับการศึกษา พบว่า ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ มัธยมศึกษา จำนวน ๑๒๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๙๗ รองลงมาคือ ปริญญาตรี จำนวน ๑๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๒๔ และน้อยที่สุดคือ ประถมศึกษา จำนวน ๑๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๒๔

รายได้ต่อเดือน พบว่า รายได้ต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ ๑๐,๐๐๑-๒๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๗๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๖๔ รองลงมาคือ น้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๘๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๗๖ และน้อยที่สุดคือ ๓๐,๐๐๑ บาทขึ้นไป จำนวน ๒๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๐๖

๔.๑.๒ การวิเคราะห์กระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ในภาพรวม

(n = ๓๓๐)

กระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย	ระดับความคิดเห็น		
	($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
๑. ด้านการวางแผน	๓.๙๗	๐.๗๓	มาก
๒. ด้านการปฏิบัติตามแผน	๓.๙๐	๐.๘๑	มาก
๓. ด้านการตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน	๓.๘๘	๐.๗๗	มาก
๔. ด้านการปรับปรุงแก้ไข	๓.๘๑	๐.๘๐	มาก
รวมเฉลี่ย	๓.๘๙	๐.๗๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ในภาพรวม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๙$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการวางแผน มีระดับความคิดเห็นสูงที่สุด ($\bar{X} = ๓.๙๗$) รองลงมาคือ ด้านการปฏิบัติตามแผน ($\bar{X} = ๓.๙๐$) และต่ำที่สุดคือ ด้านการปรับปรุงแก้ไข ($\bar{X} = ๓.๘๑$)

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ด้านการวางแผน

(n = ๓๓๐)

กระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดเชียงราย	ระดับความคิดเห็น		
	($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
๑. ตั้งองค์กรกลางเพื่อบริหารจัดการการท่องเที่ยวใน ภาพรวมของจังหวัดโดยทุกภาคส่วนร่วมวางแผนและ จัดการแบบบูรณาการ	๓.๙๕	๐.๗๓	มาก
๒. การวางแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวแบบบูรณา การจังหวัดเชียงราย	๔.๑๓	๐.๗๒	มาก
๓. เตรียมการอบรมบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัด เชียงราย	๔.๐๗	๐.๖๔	มาก
๔. การสร้างระบบการบริหารจัดการนักท่องเที่ยว	๓.๘๔	๐.๘๓	มาก
๕. วางแผนจัดการเตรียมความพร้อมและสิ่งอำนวยความสะดวก สะดวกในแหล่งท่องเที่ยว	๓.๙๔	๐.๘๑	มาก
๖. ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแผนการจัดการแหล่ง ท่องเที่ยวประจำปีร่วมกับคนในชุมชน	๔.๐๑	๐.๖๒	มาก
๗. สร้างแบบประเมินผลการพัฒนาการท่องเที่ยวของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย	๓.๘๗	๐.๗๓	มาก
รวมเฉลี่ย	๓.๙๗	๐.๗๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กระบวนการบริหารจัดการแหล่ง
ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ด้านการวางแผน พบว่า
โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๗$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เมื่อ
พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การวางแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวแบบบูรณาการจังหวัดเชียงราย
มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ($\bar{X} = ๔.๑๓$) รองลงมาคือ เตรียมการอบรมบุคลากรด้านการท่องเที่ยว
เชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ($\bar{X} = ๔.๐๗$) และต่ำที่สุดคือ การ
สร้างระบบการบริหารจัดการนักท่องเที่ยว ($\bar{X} = ๓.๘๔$)

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ด้านการปฏิบัติตามแผน
(n = ๓๓๐)

กระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดเชียงราย	ระดับความคิดเห็น		
	($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
๑. ปฏิบัติแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวแบบบูรณา การจังหวัดเชียงราย	๓.๗๕	๐.๘๖	มาก
๒. ปฏิบัติตามแผนในด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวก ในแหล่งท่องเที่ยวเช่น การบริการห้องน้ำที่พักร ที่จอดรถ เป็นต้น	๔.๑๘	๐.๗๐	มาก
๓. ปฏิบัติแผนในด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวภายใน แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	๓.๘๔	๐.๘๔	มาก
๔. ปฏิบัติตามแผนในด้านการประสานงานกับหน่วยงาน ต่างๆ เช่น ททท.ประจำจังหวัดเชียงราย เป็นต้น	๓.๙๙	๐.๗๒	มาก
๕. ปฏิบัติตามแผนในด้านการสนับสนุน งบประมาณวัสดุ หรืออุปกรณ์ต่างๆ ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว	๓.๗๒	๐.๙๑	มาก
รวมเฉลี่ย	๓.๙๐	๐.๘๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กระบวนการบริหารจัดการแหล่ง
ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ด้านการปฏิบัติตามแผน
พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๙๐) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก
เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปฏิบัติตามแผนในด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่ง
ท่องเที่ยวเช่น การบริการห้องน้ำที่พักรที่จอดรถ เป็นต้น มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ($\bar{X}$ = ๔.๑๘)
รองลงมาคือ ปฏิบัติตามแผนในด้านการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เช่น ททท.ประจำจังหวัด
เชียงราย เป็นต้น ($\bar{X}$ = ๓.๙๙) และต่ำที่สุดคือ ปฏิบัติตามแผนในด้านการสนับสนุน งบประมาณวัสดุ
หรืออุปกรณ์ต่างๆ ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X}$ = ๓.๗๒)

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กระบวนการการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ด้านการตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน

(n = ๓๓๐)

กระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย	ระดับความคิดเห็น		
	($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
๑. ตรวจสอบการดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวแบบบูรณาการจังหวัดเชียงราย	๓.๘๔	๐.๘๑	มาก
๒. ตรวจสอบการดำเนินการตามแผนในด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว	๔.๐๗	๐.๗๓	มาก
๓. ตรวจสอบการดำเนินการตามแผนในด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	๓.๙๖	๐.๘๑	มาก
๔. ตรวจสอบการดำเนินการตามแผนในด้านการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เช่น ททท.ประจำจังหวัดเชียงราย	๓.๘๑	๐.๗๙	มาก
๕. ตรวจสอบการดำเนินการการปฏิบัติตามแผนในด้านการสนับสนุน งบประมาณวัสดุหรืออุปกรณ์ต่างๆ ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว	๓.๗๑	๐.๗๑	มาก
รวมเฉลี่ย	๓.๘๘	๐.๗๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กระบวนการการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ด้านการตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๘$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ตรวจสอบการดำเนินการตามแผนในด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว มีระดับความคิดเห็นสูงที่สุด ($\bar{X} = ๔.๐๗$) รองลงมาคือ ตรวจสอบการดำเนินการตามแผนในด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ($\bar{X} = ๓.๙๖$) และต่ำที่สุดคือ ตรวจสอบการดำเนินการการปฏิบัติตามแผนในด้านการสนับสนุน งบประมาณวัสดุหรืออุปกรณ์ต่างๆ ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = ๓.๗๑$)

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กระบวนการการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ด้านการปรับปรุงแก้ไข

(n = ๓๓๐)

กระบวนการการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดเชียงราย	ระดับความคิดเห็น		
	($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
๑. มีการปรับปรุงแก้ไขแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว แบบบูรณาการจังหวัดเชียงราย	๓.๙๑	๐.๗๖	มาก
๒. มีการปรับปรุงแก้ไขแผนการดำเนินงานในด้านการ บริการสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว	๔.๐๒	๐.๖๓	มาก
๓. มีการปรับปรุงแก้ไขแผนการดำเนินงานในด้าน กิจกรรมทางการท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม	๓.๘๗	๐.๘๙	มาก
๔. มีการปรับปรุงแก้ไขแผนการดำเนินงานในด้านการ ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เช่น ททท.ประจำ จังหวัดเชียงราย	๓.๖๔	๐.๘๓	มาก
๕. มีการปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติตามแผนในด้านการ สนับสนุน งบประมาณวัสดุหรืออุปกรณ์ต่างๆ ในการ จัดการแหล่งท่องเที่ยว	๓.๖๒	๐.๘๘	มาก
รวมเฉลี่ย	๓.๘๑	๐.๘๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กระบวนการการบริหารจัดการแหล่ง
ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ด้านการปรับปรุงแก้ไข
พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๘๑) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก
เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการปรับปรุงแก้ไขแผนการดำเนินงานในด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวก
ในแหล่งท่องเที่ยว มีระดับความคิดเห็นสูงที่สุด ($\bar{X}$ = ๔.๐๒) รองลงมาคือ มีการปรับปรุง
แก้ไขแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวแบบบูรณาการจังหวัดเชียงราย ($\bar{X}$ = ๓.๙๑) และต่ำที่สุดคือ
มีการปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติตามแผนในด้านการสนับสนุน งบประมาณวัสดุหรืออุปกรณ์ต่างๆ ใน
การจัดการแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X}$ = ๓.๖๒)

๔.๑.๒ การวิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว
เชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ในภาพรวม
(n = ๓๓๐)

	รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดเชียงราย	ระดับความคิดเห็น		
		($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
๑.	ด้านการให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี	๓.๗๓	๐.๗๓	มาก
๒.	ด้านการจัดการทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม อย่างยั่งยืน	๓.๗๖	๐.๗๖	มาก
๓.	ด้านการคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่ของสังคมและ วัฒนธรรม	๓.๗๙	๐.๗๔	มาก
๔.	ด้านการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย	๓.๗๑	๐.๘๐	มาก
๕.	ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม	๓.๖๙	๐.๘๑	มาก
๖.	ด้านการสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว	๓.๘๗	๐.๗๗	มาก
๗.	ด้านการคำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่และ ความสะอาดของพื้นที่	๓.๖๗	๐.๖๙	มาก
รวมเฉลี่ย		๓.๗๕	๐.๗๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รูปแบบการบริหารจัดการแหล่ง
ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ในภาพรวม พบว่า
โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๕$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เมื่อ
พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการสร้าง ความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว มีระดับความคิดเห็นสูงสุด
($\bar{X} = ๓.๘๗$) รองลงมาคือ ด้านการคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่ของสังคมและวัฒนธรรม ($\bar{X} =$
๓.๗๙) และต่ำที่สุดคือ ด้านการคำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่และความสะอาดของพื้นที่
($\bar{X} = ๓.๖๑$)

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ด้านการให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี

(n = ๓๓๐)

รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดเชียงราย	ระดับความคิดเห็น		
	($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
๑. มีการดูแลเอาใจใส่ในการอนุรักษ์โบราณสถานภายใน วัดให้คงความสวยงามอยู่ในสภาพดี	๓.๘๕	๐.๗๒	มาก
๒. ให้ความสำคัญกับทรัพยากร การท่องเที่ยวประเภท ศิลปวัฒนธรรมภายในวัด	๓.๗๔	๐.๗๔	มาก
๓. ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ประเพณีของไทย อาทิ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีแห่เทียนพรรษา เป็นต้น	๓.๖๐	๐.๗๓	มาก
รวมเฉลี่ย	๓.๗๓	๐.๗๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ด้านการให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๗๓) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการดูแลเอาใจใส่ในการอนุรักษ์โบราณสถานภายในวัดให้คงความสวยงามอยู่ในสภาพดี มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ($\bar{X}$ = ๓.๘๕) รองลงมาคือ ให้ความสำคัญกับทรัพยากร การท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรมภายในวัด ($\bar{X}$ = ๓.๗๔) และต่ำที่สุดคือ ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ประเพณีของไทย อาทิ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีแห่เทียนพรรษา เป็นต้น ($\bar{X}$ = ๓.๖๐)

ตารางที่ ๔.๙ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ด้านการจัดการทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

(n = ๓๓๐)

รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดเชียงราย	ระดับความคิดเห็น		
	($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
๑. การจัดการการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการสร้างงานและสร้างรายได้ให้แก่ท้องถิ่น	๓.๘๑	๐.๘๖	มาก
๒. มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยไม่สร้างผลกระทบต่อสังคม อาทิ ปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของคนในชุมชน	๓.๗๑	๐.๗๐	มาก
๓. มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม เช่น ปัญหาขยะ ปัญหาจราจร เป็นต้น	๓.๗๕	๐.๗๑	มาก
รวมเฉลี่ย	๓.๗๖	๐.๗๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๙ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ด้านการจัดการทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๖$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การจัดการการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการสร้างงานและสร้างรายได้ให้แก่ท้องถิ่น มีระดับความคิดเห็นสูงที่สุด ($\bar{X} = ๓.๘๑$) รองลงมาคือ มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม เช่น ปัญหาขยะ ปัญหาจราจร เป็นต้น ($\bar{X} = ๓.๗๕$) และต่ำที่สุดคือ มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยไม่สร้างผลกระทบต่อสังคม อาทิ ปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของคนในชุมชน ($\bar{X} = ๓.๗๑$)

ตารางที่ ๔.๑๐ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ด้านการคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่ของสังคมและวัฒนธรรม

(n = ๓๓๐)

รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย	ระดับความคิดเห็น		
	($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
๑. มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น อาทิ วิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน	๓.๘๗	๐.๖๗	มาก
๒. มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมที่ดีงามของชาวพุทธ	๓.๘๐	๐.๗๔	มาก
๓. มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยคงไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่น	๓.๗๐	๐.๘๐	มาก
รวมเฉลี่ย	๓.๗๙	๐.๗๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๐ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ด้านการคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่ของสังคมและวัฒนธรรมพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๙$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น อาทิ วิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน มีระดับความคิดเห็นสูงที่สุด ($\bar{X} = ๓.๘๗$) รองลงมาคือ มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมที่ดีงามของชาวพุทธ ($\bar{X} = ๓.๘๐$) และต่ำที่สุดคือ มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยคงไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X} = ๓.๗๐$)

ตารางที่ ๔.๑๑ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว
เชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ด้านการให้ความรู้
แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

(n = ๓๓๐)

รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดเชียงราย	ระดับความคิดเห็น		
	($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
๑. มีการให้ข้อมูลสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ของแหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรการท่องเที่ยว ภายในวัดแก่นักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม	๓.๗๓	๐.๘๔	มาก
๒. ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นมี โอกาสได้รับความรู้และประสบการณ์ด้านการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากวัด เช่นเดียวกับ นักท่องเที่ยว	๓.๖๙	๐.๘๖	มาก
๓. แหล่งท่องเที่ยวมีการสอดแทรกจิตสำนึกใน การ อนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและ สิ่งแวดล้อมเข้าไว้ในการท่องเที่ยวด้านการอนุรักษ์ วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม	๓.๗๑	๐.๗๐	มาก
รวมเฉลี่ย	๓.๗๑	๐.๘๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๑ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รูปแบบการบริหารจัดการแหล่ง
ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ด้านการให้ความรู้แก่
ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๑$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อส่วนใหญ่
อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการให้ข้อมูลสำคัญทางประวัติศาสตร์และ
วัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรการท่องเที่ยวภายในวัดแก่นักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม
มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ($\bar{X} = ๓.๗๓$) รองลงมาคือ แหล่งท่องเที่ยวมีการสอดแทรกจิตสำนึกใน
การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมเข้าไว้ในการท่องเที่ยวด้านการ
อนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = ๓.๗๑$) และต่ำที่สุดคือ ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวและ
ประชาชนในท้องถิ่นมีโอกาสได้รับความรู้และประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากวัด
เช่นเดียวกับนักท่องเที่ยว ($\bar{X} = ๓.๖๙$)

ตารางที่ ๔.๑๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว
เชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ด้านการอนุรักษ์
วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

(n = ๓๓๐)

	รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดเชียงราย	ระดับความคิดเห็น		
		($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
๑.	มีการจัดงานเทศกาลงานประจำปี ในช่วงเวลาที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและศิลปวัฒนธรรม ประเพณีให้คนต่างถิ่นได้รู้จัก	๓.๘๒	๐.๘๑	มาก
๒.	มีการส่งเสริมสินค้าหัตถกรรมพื้นเมืองให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว	๓.๕๔	๐.๘๐	มาก
๓.	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ประชาชนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวได้ร่วมมือกันในการดูแลรักษาความสะอาดบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเป็นอย่างดี	๓.๗๐	๐.๘๑	มาก
รวมเฉลี่ย		๓.๖๙	๐.๘๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๙$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการจัดงานเทศกาลงานประจำปี ในช่วงเวลาที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและศิลปวัฒนธรรม ประเพณีให้คนต่างถิ่นได้รู้จัก มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ($\bar{X} = ๓.๘๒$) รองลงมาคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ประชาชนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวได้ร่วมมือกันในการดูแลรักษาความสะอาดบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเป็นอย่างดี ($\bar{X} = ๓.๗๐$) และต่ำที่สุดคือ มีการส่งเสริมสินค้าหัตถกรรมพื้นเมืองให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว ($\bar{X} = ๓.๕๔$)

ตารางที่ ๔.๑๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ด้านการสร้างควมพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว

(n = ๓๓๐)

รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย	ระดับความคิดเห็น		
	($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
๑. การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทโบราณสถานศิลปวัฒนธรรมและประเพณีทำให้ท่านรู้สึกถึงความสวยงามและทรงคุณค่า	๔.๐๐	๐.๖๓	มาก
๒. การจัดการการท่องเที่ยวทำให้ท่านรู้สึกเกิดความศรัทธา และน่าเลื่อมใส	๓.๙๗	๐.๘๙	มาก
๓. การจัดการการท่องเที่ยวทำให้ท่านรู้สึกคุ้มค่ากับค่าใช้จ่ายและเวลาที่เสียไปในการเดินทางมาท่องเที่ยว	๓.๖๕	๐.๗๘	มาก
รวมเฉลี่ย	๓.๘๗	๐.๗๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ด้านการสร้างควมพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๗$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทโบราณสถานศิลปวัฒนธรรมและประเพณีทำให้ท่านรู้สึกถึงความสวยงามและทรงคุณค่า มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ($\bar{X} = ๔.๐๐$) รองลงมาคือ การจัดการการท่องเที่ยวทำให้ท่านรู้สึกเกิดความศรัทธา และน่าเลื่อมใส ($\bar{X} = ๓.๙๗$) และต่ำที่สุดคือ การจัดการการท่องเที่ยวทำให้ท่านรู้สึกคุ้มค่ากับค่าใช้จ่ายและเวลาที่เสียไปในการเดินทางมาท่องเที่ยว ($\bar{X} = ๓.๖๕$)

ตารางที่ ๔.๑๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ด้านการคำนึงถึงขีดความสามารถ รองรับของพื้นที่และความสะอาดของพื้นที่

(n = ๓๓๐)

รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดเชียงราย	ระดับความคิดเห็น		
	($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
๑. การจัดการการท่องเที่ยวได้คำนึงถึงความเหมาะสมระหว่างจำนวนนักท่องเที่ยวกับความสามารถในการรองรับของพื้นที่	๓.๔๕	๐.๖๖	ปานกลาง
๒. มีการจัดการบริเวณแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสะอาดอยู่ตลอดเวลา	๓.๗๙	๐.๖๔	มาก
๓. แหล่งท่องเที่ยวมีมาตรการในการดูแลรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี	๓.๗๗	๐.๗๘	มาก
รวมเฉลี่ย	๓.๖๗	๐.๖๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ด้านการคำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่และความสะอาดของพื้นที่ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๖๗) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการจัดการบริเวณแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสะอาดอยู่ตลอดเวลา มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ($\bar{X}$ = ๓.๗๙) รองลงมาคือ แหล่งท่องเที่ยวมีมาตรการในการดูแลรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี ($\bar{X}$ = ๓.๗๗) และต่ำที่สุดคือ การจัดการการท่องเที่ยวได้คำนึงถึงความเหมาะสมระหว่างจำนวนนักท่องเที่ยวกับความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ($\bar{X}$ = ๓.๔๕)

๔.๑.๓ การวิเคราะห์การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงรายตามหลักสี่ปายะ ๗

ตารางที่ ๔.๑๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงรายตามหลักสี่ปายะ ๗ ในภาพรวม

(n = ๓๓๐)

การส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตามหลักสี่ปายะ ๗ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย		ระดับความคิดเห็น		
		($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
๑.	ด้านอวาสสี่ปายะ	๓.๖๖	๐.๗๘	มาก
๒.	ด้านโคจรสี่ปายะ	๓.๘๒	๐.๗๗	มาก
๓.	ด้านภัสสี่ปายะ	๓.๗๗	๐.๗๖	มาก
๔.	ด้านบุคคลสี่ปายะ	๓.๖๒	๐.๗๖	มาก
๕.	ด้านโภชนสี่ปายะ	๓.๗๙	๐.๗๗	มาก
๖.	ด้านอุตุสี่ปายะ	๓.๕๘	๐.๘๖	มาก
๗.	ด้านอิริยาบถสี่ปายะ	๓.๕๙	๐.๗๑	มาก
รวมเฉลี่ย		๓.๖๙	๐.๗๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตามหลักสี่ปายะ ๗ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ในภาพรวม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๙$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านโคจรสี่ปายะ มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ($\bar{X} = ๓.๘๒$) รองลงมาคือ ด้านโภชนสี่ปายะ ($\bar{X} = ๓.๗๙$) และต่ำที่สุดคือ ด้านอุตุสี่ปายะ ($\bar{X} = ๓.๕๘$)

ตารางที่ ๔.๑๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัด เชียงรายตามหลักสี่ปายะ ๗ ด้านอวาาสสี่ปายะ

(n = ๓๓๐)

การส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรมตามหลักสี่ปายะ ๗ ขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย	ระดับความคิดเห็น		
	($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
๑. การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเหมาะสมกับบริบทเชิงพื้นที่	๓.๙๑	๐.๗๒	มาก
๒. นำลักษณะเด่นของพื้นที่จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว	๓.๗๐	๐.๗๕	มาก
๓. จัดสรรงบประมาณพัฒนาพื้นที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว	๓.๔๕	๐.๗๖	ปานกลาง
๔. จัดทำแผนงานทุกระยะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมอย่างยั่งยืน	๓.๕๖	๐.๗๑	มาก
๕. จัดกิจกรรมสร้างการมีส่วนร่วมพัฒนาพื้นที่แหล่ง ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	๓.๖๖	๐.๙๔	มาก
รวมเฉลี่ย	๓.๖๖	๐.๗๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การประยุกต์หลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตามหลักสี่ปายะ ๗ ด้านอวาาสสี่ปายะ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๖๖) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเหมาะสมกับบริบทเชิงพื้นที่ มีระดับความคิดเห็นสูงที่สุด ($\bar{X}$ = ๓.๙๑) รองลงมาคือ นำลักษณะเด่นของพื้นที่จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X}$ = ๓.๗๐) และต่ำที่สุดคือ จัดสรรงบประมาณพัฒนาพื้นที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว ($\bar{X}$ = ๓.๔๕)

ตารางที่ ๔.๑๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงรายตามหลักสี่ปายะ ๗ ด้านโคจรสี่ปายะ

(n = ๓๓๐)

การส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตามหลักสี่ปายะ ๗ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย	ระดับความคิดเห็น		
	($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
๑. พัฒนาเส้นทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	๓.๖๕	๐.๔๘	มาก
๒. ส่งเสริมผู้ประกอบการตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	๓.๘๗	๐.๗๙	มาก
๓. ประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวในสื่อออนไลน์	๓.๙๓	๐.๘๙	มาก
๔. จัดทำป้ายประกอบเส้นทางท่องเที่ยว	๓.๙๒	๐.๘๕	มาก
๕. จัดกิจกรรมรองรับตลอดเส้นทางท่องเที่ยว	๓.๗๕	๐.๘๔	มาก
รวมเฉลี่ย	๓.๘๒	๐.๗๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตามหลักสี่ปายะ ๗ ด้านโคจรสี่ปายะ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๒$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวในสื่อออนไลน์ มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ($\bar{X} = ๓.๙๓$) รองลงมาคือ จัดทำป้ายประกอบเส้นทางท่องเที่ยว ($\bar{X} = ๓.๙๒$) และต่ำที่สุดคือ พัฒนาเส้นทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ($\bar{X} = ๓.๖๕$)

ตารางที่ ๔.๑๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัด เชียงรายตามหลักสี่ปายะ ๗ ด้านภัสสสี่ปายะ

(n = ๓๓๐)

	การส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตามหลักสี่ปายะ ๗ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย	ระดับความคิดเห็น		
		($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
๑.	พัฒนามัคคุเทศก์ท้องถิ่น	๔.๐๑	๐.๖๐	มาก
๒.	พัฒนาทักษะทางภาษาแก่มัคคุเทศก์ท้องถิ่น	๓.๗๖	๐.๙๐	มาก
๓.	สร้างเครือข่ายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่	๓.๕๔	๐.๗๘	มาก
รวมเฉลี่ย		๓.๗๗	๐.๗๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตามหลักสี่ปายะ ๗ ด้านภัสสสี่ปายะ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๗$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พัฒนามัคคุเทศก์ท้องถิ่น มีระดับความคิดเห็นสูงที่สุด ($\bar{X} = ๔.๐๑$) รองลงมาคือ พัฒนาทักษะทางภาษาแก่มัคคุเทศก์ท้องถิ่น ($\bar{X} = ๓.๗๖$) และต่ำที่สุดคือ สร้างเครือข่ายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่ ($\bar{X} = ๓.๕๔$)

ตารางที่ ๔.๑๙ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหาร จัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัด เชียงรายตามหลักสี่ปายะ ๗ ด้านบุคคลสี่ปายะ

(n = ๓๓๐)

การส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตามหลักสี่ปายะ ๗ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย	ระดับความคิดเห็น		
	($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
๑. พัฒนาบุคลากรส่งเสริมการท่องเที่ยว	๓.๕๙	๐.๕๑	มาก
๒. บุคลากรมีความชำนาญเฉพาะด้านรองรับการท่องเที่ยว	๓.๖๔	๐.๙๐	มาก
๓. มีเครือข่ายหน่วยงานส่งเสริมการท่องเที่ยว	๓.๘๒	๐.๘๙	มาก
๔. บุคลากรมีทักษะในการจัดทำแผนกิจกรรมการท่องเที่ยวตลอดปี	๓.๔๓	๐.๗๓	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	๓.๖๒	๐.๗๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๙ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตามหลักสี่ปายะ ๗ ด้านบุคคลสี่ปายะ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๒$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีเครือข่ายหน่วยงานส่งเสริมการท่องเที่ยว มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ($\bar{X} = ๓.๘๒$) รองลงมาคือ บุคลากรมีความชำนาญเฉพาะด้านรองรับการท่องเที่ยว ($\bar{X} = ๓.๖๔$) และต่ำที่สุดคือ บุคลากรมีทักษะในการจัดทำแผนกิจกรรมการท่องเที่ยวตลอดปี ($\bar{X} = ๓.๔๓$)

ตารางที่ ๔.๒๐ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหาร จัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัด เชียงรายตามหลักสัปปายะ ๗ ด้านโภชนสัปปายะ

(n = ๓๓๐)

	การส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตามหลักสัปปายะ ๗ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย	ระดับความคิดเห็น		
		($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
๑.	มีศูนย์อาหารบริการนักท่องเที่ยว	๔.๐๘	๐.๘๗	มาก
๒.	มีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในบริเวณบริการอาหาร	๓.๘๘	๐.๘๗	มาก
๓.	การจัดการทรัพยากรท้องถิ่นรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว	๓.๗๙	๐.๕๒	มาก
๔.	การจัดกิจกรรมส่งเสริมผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่น เชื่อมโยงการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนในพื้นที่	๓.๖๔	๐.๗๘	มาก
๕.	ส่งเสริมการผลิตภัตตาคารเมนูอาหารเชื่อมโยงการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนในพื้นที่	๓.๕๕	๐.๘๒	มาก
รวมเฉลี่ย		๓.๗๙	๐.๗๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๐ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตามหลักสัปปายะ ๗ ด้านโภชนสัปปายะ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๗๙) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีศูนย์อาหารบริการนักท่องเที่ยว มีระดับความคิดเห็นสูงที่สุด ($\bar{X}$ = ๔.๐๘) รองลงมาคือ สภาพแวดล้อมและบรรยากาศในบริเวณบริการอาหาร ($\bar{X}$ = ๓.๘๘) และต่ำที่สุดคือ ส่งเสริมการผลิตภัตตาคารเมนูอาหารเชื่อมโยงการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนในพื้นที่ ($\bar{X}$ = ๓.๕๕)

ตารางที่ ๔.๒๑ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหาร จัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัด เชียงรายตามหลักสี่ปายะ ๗ ด้านอุตสาหกรรม

(n = ๓๓๐)

	การส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตามหลักสี่ปายะ ๗ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย	ระดับความคิดเห็น		
		($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
๑.	มีสิ่งแวดล้อมทรัพยากรส่งเสริมการท่องเที่ยว	๓.๕๙	๐.๙๔	มาก
๒.	การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน	๓.๕๔	๐.๘๔	มาก
๓.	การสร้างความตระหนักการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน	๓.๖๑	๐.๘๑	มาก
รวมเฉลี่ย		๓.๕๘	๐.๘๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๑ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตามหลักสี่ปายะ ๗ ด้านอุตสาหกรรมพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๘$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การสร้างความตระหนักการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ($\bar{X} = ๓.๖๑$) รองลงมาคือ มีสิ่งแวดล้อมทรัพยากรส่งเสริมการท่องเที่ยว ($\bar{X} = ๓.๕๙$) และต่ำที่สุดคือ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน ($\bar{X} = ๓.๕๔$)

ตารางที่ ๔.๒๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงรายตามหลักสี่ปายะ ๗ ด้านอิริยาบถสี่ปายะ

(n = ๓๓๐)

กระบวนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสี่ปายะ ๗ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย	ระดับความคิดเห็น		
	($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
๑. มีแผนการจัดกิจกรรมสนองตอบให้กับนักท่องเที่ยว	๓.๕๓	๐.๕๓	มาก
๒. มีกิจกรรมเด่นที่แตกต่างดึงดูดนักท่องเที่ยว	๓.๖๒	๐.๗๖	มาก
๓. มีกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างตลอดปี	๓.๗๗	๐.๗๒	มาก
๔. สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว	๓.๕๙	๐.๗๖	มาก
๕. จัดสรรงบประมาณพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน	๓.๔๒	๐.๗๘	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	๓.๕๙	๐.๗๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตามหลักสี่ปายะ ๗ ด้านอิริยาบถสี่ปายะ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๙$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างตลอดปี มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ($\bar{X} = ๓.๗๗$) รองลงมาคือ มีกิจกรรมเด่นที่แตกต่างดึงดูดนักท่องเที่ยว ($\bar{X} = ๓.๖๒$) และต่ำที่สุดคือ จัดสรรงบประมาณพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน ($\bar{X} = ๓.๔๒$)

๔.๒ กระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ถูกเลือกแบบเฉพาะเจาะจงจาก ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นนักวิชาการด้านศาสนา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นนักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานภาครัฐ และผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานภาคเอกชน รวมจำนวนทั้งสิ้น จำนวน ๑๙ รูปหรือคน เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่ชัดเจนสามารถอธิบายสนับสนุน รวมทั้งให้ข้อคิดเห็นโดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วย

๔.๒.๑ กระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการวางแผน

จากการวิเคราะห์ข้อมูล การสัมภาษณ์ ในประเด็นด้านการวางแผน พบว่า

การวางแผนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพึงกระทำ เพื่อเป็นการพัฒนาและ ส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องและเหมาะสม ซึ่งต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ จากนั้นก็นำแผนงานและโครงการไปสู่การปฏิบัติโดยพบได้จากการให้สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

๑. สร้างแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวแหล่งใหม่ในเมืองตบใจห้อยนักท่องเที่ยวที่เน้นการท่องเที่ยวประเภทเมืองโดยมีวัตถุประสงค์ในการสร้างแหล่งท่องเที่ยวแหล่งใหม่นี้ได้มีการนำแนวความคิดเรื่องของการจัดการตลาดชุมชน โดยการผสมผสานแนวคิดความเป็นอดีตดั้งเดิม ความโดดเด่นในการบริหารจัดการคือการอนุรักษ์ความเป็นต้นฉบับซึ่งเป็นกลิ่นไอวัฒนธรรมของท้องถิ่นเมืองเชียงแสน^๑

๒. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศ และเป็นผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของท้องถิ่น การท่องเที่ยวเป็นปัจจัยอันสำคัญที่อำนวยความสะดวกให้กับประชาชนในท้องถิ่นในการสร้างงาน สร้างอาชีพ และสร้างรายได้ นอกจากนั้นยังเป็นการกระตุ้นการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ตามมาอีกด้วย^๒

๓. เมื่อการท่องเที่ยวขยายตัว และไม่มีการบริหารจัดการพื้นที่ที่ดีก็อาจจะเกิดผลกระทบจากการท่องเที่ยว เช่น ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม พื้นที่ธรรมชาติบางส่วนถูกทำลายจากการสร้างที่พักในแหล่งธรรมชาติ ทำให้เกิดปัญหาน้ำเสีย การจัดการขยะ และสิ่งปฏิกูล การส่งเสริมการท่องเที่ยว และการป้องกันผลกระทบเหล่านี้สามารถจะใช้มาตรการทางด้านกฎหมายภายในเข้ามาควบคุมได้ เพียงแต่การออกกฎหมายของประเทศไทยมีความล่าช้า และอาจจะไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของบริบทแต่ละพื้นที่^๓

๔. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานรัฐที่มีความใกล้ชิดกับท้องถิ่นมากที่สุดมีอำนาจหน้าที่ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำได้ และตอบสนอง

^๑สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑ วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๓.

^๒สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

^๓สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๔ วันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๖๔.

ความต้องการของท้องถิ่นได้ดีที่สุด การส่งเสริมการท่องเที่ยวจะมีประสิทธิภาพได้หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน^๔

๕. ผลลัพธ์ที่ได้จากการท่องเที่ยวนั้นมีหลายมิติ เช่น การกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม การจัดทำมาตรการทางกฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวจึงต้องคำนึงถึงความแตกต่างของแหล่งท่องเที่ยว ความร่วมมือร่วมใจจากชุมชนท้องถิ่น เจ้าของพื้นที่ที่มีแหล่งท่องเที่ยว และการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่มีหน้าที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว^๕

๖. หน่วยงานภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน ตัวแทนภาคประชาชนได้ใช้เวทีจัดทำแผนพัฒนาระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น เป็นกลไกแสดงความต้องการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ การส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวซึ่งเป็นฐานเศรษฐกิจหลักของจังหวัดเชียงราย ให้มีการสร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้าการท่องเที่ยว เน้นมาตรฐาน และส่งเสริมการพัฒนาอย่างต่อเนื่องแบบครบวงจร โดยสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการ และองค์กรท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา เพื่อนำแผนยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติให้บรรลุผล รวมถึงการพัฒนาวัดในจังหวัดเชียงราย รวมถึงวัดในอำเภอเชียงแสน ซึ่งสัมพันธ์กับระบบนิเวศทางวัฒนธรรมของประเทศตามแนวชายแดน เชื่อมโยงระบบนิเวศวัฒนธรรมวิถีพุทธ^๖

๗. การส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมต้องกำหนดบทบาทของประชาชนในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เช่น การควบคุมรูปแบบอาคาร^๗

๘. จังหวัดเชียงรายมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ต้องประสานความร่วมมือกับกรมศิลปากรในการดูแลรักษาโบราณสถานและโบราณวัตถุ และต้องควบคุมการบริหารจัดการพื้นที่โดยรอบโบราณสถานด้วย^๘

๙. การส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงรายมีการวางแผนในการกำหนดบทบาทกำหนดบทบาทของผู้นำชุมชนในการดูแลธรรมชาติ วางระบบในการดูแล สอดส่องภัยคุกคามทางธรรมชาติเพื่อความยั่งยืน^๙

๑๐. สร้างความเข้าใจในบริบทของการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้กับหน่วยงานสนับสนุน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินให้เข้าใจถึงผลลัพธ์ของการท่องเที่ยวไม่ใช่วัตถุเสมอไป เป็นความอึดอเมใจ เป็นการชื่นชม สืบสานวัฒนธรรมประเพณี การกระจายรายได้ไปสู่ท้องถิ่น^{๑๐}

^๔สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

^๕สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๗ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

^๖สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๘ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

^๗สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๙ วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^๘สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

^๙สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๑ วันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๐}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

๑๑. วัดร่องขุ่น วัดพระธาตุดาเวาเน้นการสร้างเครือข่าย ประสานความร่วมมือ และเพิ่มสมรรถนะองค์กร ของการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย ให้เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านฯ โดยการจัดตั้งศูนย์สารสนเทศการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมการตลาด^{๑๑}

๑๒. กระทรวงวัฒนธรรมและวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย พร้อมวัฒนธรรมอำเภอเชียงแสน มีบทบาทปฏิบัติงานเชิงพื้นที่ ได้ส่งเสริมสนับสนุนการรวมพลังของกลุ่มหรือเครือข่ายทางสังคม และประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนเพื่อส่งเสริมพัฒนาคุณธรรมที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย^{๑๒}

๑๓. ภาครัฐที่มีผลต่อการสนับสนุนการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมวัดในจังหวัดเชียงรายเป็นกระบวนการที่นำไปสู่การกำหนดนโยบายการวางแผนให้หน่วยงานภาครัฐ ภาครัฐใช้ยุทธศาสตร์พัฒนาจังหวัดเชียงรายและส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย จัดประชุมร่วมทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ตัวแทนภาคประชาชนเข้าร่วมประชุมกำหนดวิสัยทัศน์ เชียงราย วิสัยทัศน์ เชียงราย : เชียงรายเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของล้านนา^{๑๓}

๑๔. งบประมาณในการจัดสรรให้กับแหล่งท่องเที่ยวยังมีน้อย แต่หน่วยที่รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ มีการหางบประมาณของหน่วยเอง โดยได้รับการสนับสนุนจากผู้เข้ามาทำกิจกรรมต่าง ๆ ในส่วนที่ตัวเองรับผิดชอบจึงมีความเพียงพอและมีประสิทธิภาพที่จะดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว^{๑๔}

๑๕. จัดทำแผนการศึกษา วิเคราะห์และออกแบบระบบฐานข้อมูลองค์ความรู้ ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่กลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึง ได้โดยสะดวก โดยผ่านทางออนไลน์ - จัดทำระบบฐานข้อมูลองค์ความรู้แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนที่สะดวกในการใช้งาน (User Friendly) - จัดทำเนื้อหาองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน รูปแบบที่น่าสนใจ ง่ายต่อการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายต่างๆ และมีการปรับปรุงให้เป็นปัจจุบัน - การจัดทำ Road show เพื่อสร้างการรับรู้แก่กลุ่มเป้าหมายเพื่อกระตุ้นให้ใช้ประโยชน์จากระบบฐานข้อมูล^{๑๕}

กล่าวโดยสรุป การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศ และเป็นผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การท่องเที่ยวเป็นปัจจัยอันสำคัญที่อำนวยความสะดวกให้กับประชาชนในท้องถิ่นในการสร้างงาน สร้างอาชีพ และสร้างรายได้ หน่วยงานภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน ตัวแทนภาคประชาชนร่วมกันการสร้างเครือข่าย ประสานความร่วมมือ และเพิ่มสมรรถนะองค์กร ร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นเป็นกลไกสำคัญเพื่อส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเกิดความยั่งยืน ภาครัฐสนับสนุนการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมวัดในจังหวัดเชียงรายเป็นกระบวนการที่นำไปสู่การกำหนดนโยบายการวางแผนให้หน่วยงานภาครัฐ จัดทำระบบฐานข้อมูลองค์ความรู้แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนที่สะดวกในการใช้งาน จัดทำเนื้อหาองค์ความรู้

^{๑๑}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๔ วันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

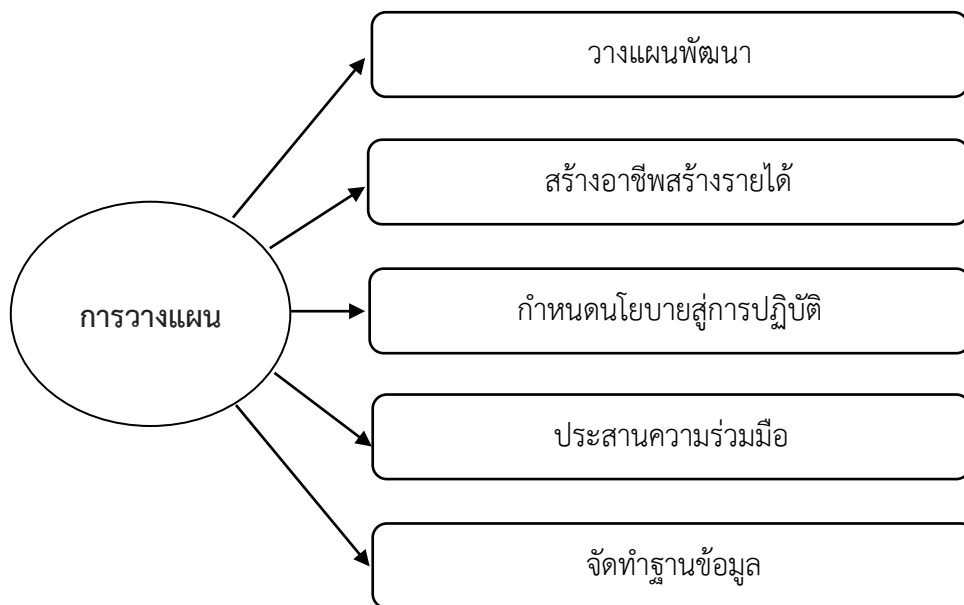
^{๑๒}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๕ วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^{๑๓}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๖ วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^{๑๔}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๘ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน รูปแบบที่น่าสนใจ ง่ายต่อการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายต่างๆ และมีการปรับปรุงให้เป็นปัจจุบัน - การจัดทำ Road show เพื่อสร้างการรับรู้แก่กลุ่มเป้าหมายเพื่อกระตุ้นให้ใช้ประโยชน์จากระบบฐานข้อมูล ดังแผนภาพที่ ๔.๑

แผนภาพที่ ๔.๑ การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมด้านการวางแผน

๔.๒.๒ กระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการปฏิบัติตามแผน

จากการวิเคราะห์ข้อมูล การสัมภาษณ์ ในประเด็นด้านการปฏิบัติตามแผน พบว่าการปฏิบัติตามแผนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นภารกิจหลักของการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการปฏิบัติตามแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวตามยุทธศาสตร์การพัฒนาโดยพบได้จากการให้สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

๑. การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายได้มีการปฏิบัติตามแผนการพัฒนาของทางวัดเป็นหลักโดยมุ่งเน้นการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ^{๑๖}

๒. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว^{๑๗}

๓. ปฏิบัติแผนในด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีกระบวนการเตรียมความพร้อมชุมชนอย่างมืออาชีพ และมีช่องทางการตลาดรองรับ มีแผนการทำงานระยะสั้นและระยะยาว เพื่อบริการผลผลิตปลายทางร่วมกัน^{๑๘}

^{๑๖}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๖}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๗ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๗}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๙ วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^{๑๘}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑ วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

๔. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ที่จะมีการปฏิบัติตามแผนในด้านการประสานงานกับการท่องเที่ยวและกีฬาประจำจังหวัดเชียงราย แหล่งท่องเที่ยววัดร่องเสือเต้นเข้าไปมีส่วนร่วมในการให้บริการต่างๆ ตามแผนที่ได้จัดทำร่วมกัน^{๑๙}

๕. วัดพระธาตุผาเงาปฏิบัติตามแผนในด้านการสนับสนุน งบประมาณวัสดุหรืออุปกรณ์ต่างๆ ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทั้งจากหน่วยงานภาคเอกชน และหน่วยงานภาครัฐ^{๒๐}

๖. หน่วยงานภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน ตัวแทนภาคประชาชนได้ใช้เวทีจัดทำแผนพัฒนาระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่นเป็นกลไกแสดงความต้องการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ^{๒๑}

๘. การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวซึ่งเป็นฐานเศรษฐกิจหลักของจังหวัดเชียงราย ให้มีการสร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้าการท่องเที่ยว เน้นมาตรฐาน และส่งเสริมการพัฒนาอย่างต่อเนื่องแบบครบวงจร โดยสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการ และองค์กรท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา เพื่อนำแผนยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติให้บรรลุผล^{๒๒}

๗. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเข้าไปร่วมในการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนและการบริหารนักท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับบริบทของการท่องเที่ยวโดยชุมชน^{๒๓}

๘. กระตุ้นและเสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้คนในชุมชนพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชนโดยใช้แนวคิดการมีส่วนร่วมและสร้างแรงจูงใจให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ จนถึงปลายน้ำ^{๒๔}

๙. องค์กรบริหารส่วนจังหวัดเชียงรายจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรระยะสั้น และระยะยาวด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนและผลักดันการนำหลักสูตรไปใช้ในการพัฒนาบุคลากรในทุก ๆ ด้านในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย

๑๐. จังหวัดเชียงรายมีการบริหารจัดการทุนมนุษย์ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อส่งเสริมและผลักดันการดำเนินงานของการท่องเที่ยวโดยชุมชนพัฒนาบุคลากรในชุมชน สร้างภาคีเครือข่าย นำนักวิชาการที่เกี่ยวข้องให้มีความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน^{๒๕}

๑๑. วัดร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนส่งเสริมการเพิ่มคุณค่าและมูลค่าของต้นทุนทรัพยากรชุมชนสู่การเป็นสินค้าและบริการบนฐานอัตลักษณ์เอกลักษณ์ และการมีส่วนร่วมของชุมชน

^{๑๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๓ วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๔ วันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๗ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๙ วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^{๒๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

สู่ต้นแบบเป็นแหล่งเรียนรู้การพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยเน้นวัฒนธรรมของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเป็นหลัก^{๒๖}

๑๒. วัดมีการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานต้นทุนทรัพยากรชุมชนเพื่อพัฒนาคุณค่าผลิตภัณฑ์ชุมชนเพิ่มคุณค่า มูลค่าของสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างเหมาะสม^{๒๗}

๑๓. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงรายมีการพัฒนาศักยภาพชุมชนการท่องเที่ยวได้ดำเนินการตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อการยอมรับของนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ^{๒๘}

๑๔. วัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้มีการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมสำหรับแหล่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วม^{๒๙}

๑๕. การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงรายมีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน รองรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยว^{๓๐}

๑๖. ดำเนินการจัดการมาตรการและกลไกการส่งเสริมและผลักดันการดำเนินงานของการท่องเที่ยวโดยชุมชน^{๓๑}

กล่าวโดยสรุป การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายได้มีการปฏิบัติตามแผนการพัฒนา ขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว มีกระบวนการเตรียมความพร้อมอย่างมืออาชีพ มีการปฏิบัติตามแผนในด้านการประสานงาน ด้านการสนับสนุน งบประมาณวัสดุหรืออุปกรณ์ต่างๆ กับการท่องเที่ยวและกีฬาประจำจังหวัดเชียงราย แหล่งท่องเที่ยววัดร่องเสือเต้นเข้าไปมีส่วนร่วมในการให้บริการต่างๆ ตามแผนที่ได้จัดทำร่วมกัน ส่งเสริมการพัฒนาอย่างต่อเนื่องแบบครบวงจร โดยสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการ และองค์กรท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา เพื่อนำแผนยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติให้บรรลุผล การมีส่วนร่วมของชุมชนสู่ต้นแบบเป็นแหล่งเรียนรู้การพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยเน้นวัฒนธรรมของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเป็นหลัก มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน รองรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยว ดังแผนภาพที่ ๔.๒

^{๒๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๑ วันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

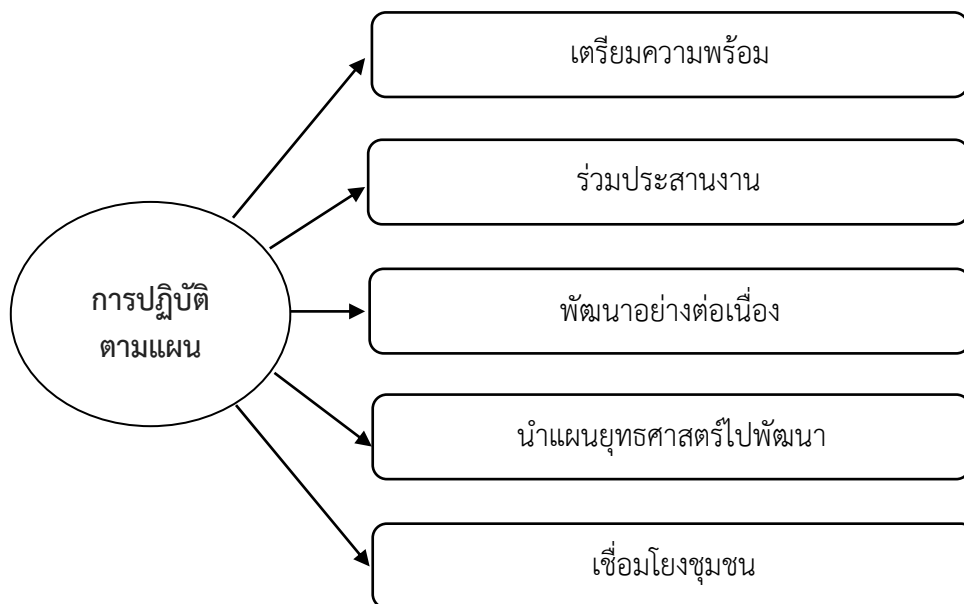
^{๒๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^{๒๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๔ วันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^{๓๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๕ วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^{๓๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๖ วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

แผนภาพที่ ๔.๒ การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมด้านการปฏิบัติตามแผน

๔.๒.๓ กระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน

จากการวิเคราะห์ข้อมูล การสัมภาษณ์ ในประเด็นด้านการตรวจสอบการปฏิบัติตามแผนพบว่า

การตรวจสอบการปฏิบัติตามแผนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการตรวจสอบการปฏิบัติตามแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวตามยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อนำไปพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนโดยพบได้จากการให้สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

๑. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตรวจสอบการดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวแบบบูรณาการจังหวัดเชียงราย^{๓๒}

๒. การดำเนินการตามแผนในด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวจะมีการเข้าร่วมตรวจสอบแหล่งท่องเที่ยวเนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายได้รับผลกระทบจากแผ่นดินไหว จึงต้องเข้าตรวจสอบแหล่งท่องเที่ยว^{๓๓}

๓. การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมหลักๆ แล้วจะมีการตรวจสอบการดำเนินการตามแผนในด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม^{๓๔}

^{๓๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๓๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๘ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๓๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๙ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

๔. การประเมินผลเป็นกระบวนการของการดำเนินงาน เป็นการพิจารณาตัดสินสิ่งที่จะประเมินอย่าง เป็นรูปแบบที่ชัดเจนหรืออย่างมีระบบ ประกอบด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินว่าประเมินไป เพื่ออะไร ต้องทำการวิเคราะห์คุณภาพของวัตถุประสงค์ ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์และ เป้าหมาย หลังจากนั้นจึงทำการกำหนดรูปแบบของการประเมินเปรียบเทียบคุณค่าของสิ่งที่ประเมินกับที่คาดหวัง^{๓๕}

๕. เมื่อมีการจัดสรรงบประมาณมาให้แหล่งท่องเที่ยวก็จะมีการตรวจสอบการดำเนินการ การปฏิบัติตามแผนในด้านการสนับสนุน งบประมาณวัสดุหรืออุปกรณ์ต่างๆ ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว^{๓๖}

๖. มีการตรวจสอบเส้นทางท่องเที่ยวและพื้นที่ต่างๆ เช่น ทางเท้า สะพาน เพื่อให้คนทุกเพศทุกวัยและทุกคนได้มีโอกาสเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้เท่าเทียมกัน^{๓๗}

๗. การประเมินผลการดำเนินการตามแผนการจัดการท่องเที่ยวเป็นกระบวนการของการดำเนินงานเป็นการพิจารณาตัดสินสิ่งที่จะประเมินอย่าง เป็นรูปแบบที่ชัดเจนหรืออย่างมีระบบ ซึ่งทุกภาคส่วนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการไม่ว่าจะเป็นวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคีเครือข่ายที่เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมร่วมกัน^{๓๘}

๘. เมื่อมีการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนแล้วองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงรายมีการจัดทำตัวชี้วัดเพื่อ งานพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในภาพรวมโดยหน่วยงานหลักและหน่วยงานที่สนับสนุนที่รับผิดชอบดูแลกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนและจัดทำฐานข้อมูลกลางเผยแพร่ในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน^{๓๙}

๙. รายได้จากการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพิ่มขึ้นจากการจัดรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชนและอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยวมีการกระจายรายได้ของการท่องเที่ยวสู่ชุมชน และภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในชุมชนเพิ่มขึ้น^{๔๐}

๑๐. การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงรายมีเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนระดับภาคครบทุกภาคจำนวนเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนและชุมชนที่ดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพิ่มขึ้นในฐานข้อมูลการท่องเที่ยวโดยชุมชน^{๔๑}

กล่าวโดยสรุป การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมหลักๆ แล้วจะมีการตรวจสอบการดำเนินการตามแผนในด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีการประเมินอย่าง เป็นรูปแบบที่ชัดเจนหรืออย่างมีระบบ เมื่อมีการจัดสรรงบประมาณให้แหล่งท่องเที่ยวก็จะมีการตรวจสอบการดำเนินการ การปฏิบัติตามแผนในด้านการสนับสนุน

^{๓๕}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑ วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๓๖}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๔ วันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๓๗}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๗ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

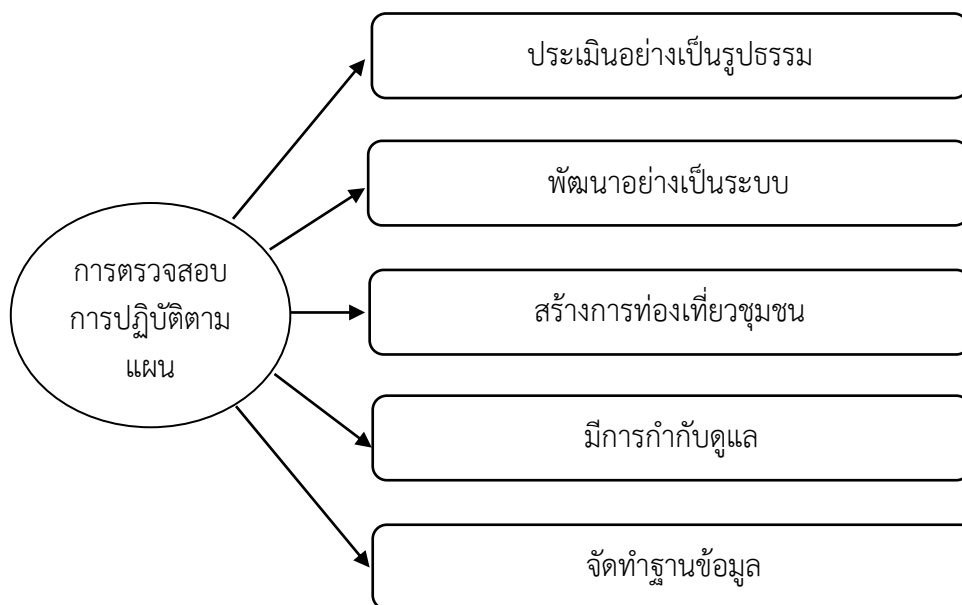
^{๓๘}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๙ วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^{๓๙}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๔๐}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๑ วันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๔๑}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

งบประมาณวัสดุหรืออุปกรณ์ต่างๆ ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว เมื่อมีการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนแล้ว มีการจัดทำตัวชี้วัดเพื่องานพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในภาพรวมโดยหน่วยงานหลักและหน่วยงานที่สนับสนุนที่รับผิดชอบดูแลกำกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนและจัดทำฐานข้อมูลกลางเผยแพร่ในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังแผนภาพที่ ๔.๓

แผนภาพที่ ๔.๓ การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
ด้านการตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน

๔.๒.๔ กระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการปรับปรุงแก้ไข

จากการวิเคราะห์ข้อมูล การสัมภาษณ์ ในประเด็นด้านการปรับปรุงแก้ไข พบว่า

การปรับปรุงแก้ไขการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการทบทวนแผนปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวและแนวโน้มการพัฒนาการท่องเที่ยว ความต้องการของผู้มาท่องเที่ยวและพัฒนาการของการดำเนินการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตามบริบทของการท่องเที่ยว โดยพบได้จากการให้สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

๑. จังหวัดเชียงรายมีการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยมีการประเมินผลแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานพัฒนาท่องเที่ยวชุมชนให้เป็นผลสำเร็จ^{๔๒}

^{๔๒}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

๒. วัด ชุมชนและภาคีเครือข่ายไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนจะมีการเข้าร่วมปรับปรุงแก้ไขแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวแบบบูรณาการจังหวัดเชียงราย โดยมีการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานเชียงราย เป็นหน่วยงานหลัก^{๔๓}

๓. มีการปรับปรุงแก้ไขแผนการดำเนินงานในด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมทางการท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การดำเนินงานในด้านการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติตามแผนในด้านการสนับสนุนงบประมาณวัสดุหรืออุปกรณ์ต่างๆ ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว^{๔๔}

๔. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย คนในชุมชนมีรายได้เลี้ยงชีพ ชุมชนมีการเข้าใจเรื่องศิลปะ วัฒนธรรม มากขึ้น^{๔๕}

๕. ในการที่นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมภายในวัดพระธาตุดาเวง วัดพระแก้ว วัดร่องขุ่น วัดห้วยปลากั้ง วัดพระธาตุดอยแม่จ๋าม วัดร่องเสือเต้น สิ่งอำนวยความสะดวกมีความพร้อมและเพียงพอ ยังทำให้ชุมชนมีเศรษฐกิจดีขึ้น มีรายได้จากร้านค้าชุมชนที่วัดจัดไว้ให้^{๔๖}

๖. วัดพระแก้วมีการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกโดยเฉพาะ ที่นั่งพัก ที่จอดรถ สุขา ให้เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว^{๔๗}

๗. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไม่มากนัก ยึดหลักการปฏิบัติจากวัด และชุมชนเป็นหลัก สนับสนุนข้อมูลให้แก่ นักท่องเที่ยว เช่น แผนที่ ไปสเตอร์ เป็นต้น ทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน^{๔๘}

๘. การพัฒนาการท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อชุมชนทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม คือ เกิดการสร้างงาน พัฒนาอาชีพที่เกี่ยวข้อง มีแหล่งรายได้ใหญ่ ระบบสาธารณสุขปลอดภัย การพัฒนาหรือปรับปรุงเนื่องจากกระบวนการท่องเที่ยว และมีความก้าวหน้าสาธารณสุขปลอดภัยจากโรค แต่ในขณะเดียวกันชุมชนจะได้รับผลกระทบด้านลบด้วย เช่น ชุมชนที่เติบโตเร็วเกินไป โครงสร้างของชุมชนอาจเปลี่ยนแปลงไป วัฒนธรรมเดิมและวิถีชีวิตของชุมชนถูกกลืนไปกับอิทธิพลของวัฒนธรรมจากภายนอก ที่ผ่านมามีชุมชนแทบไม่ได้รับประโยชน์ที่แท้จริง^{๔๙}

๙. การลดผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชน การสร้างโอกาสและประโยชน์ที่แท้จริงแก่ชุมชนและท้องถิ่นจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อชุมชนมีโอกาสในการเข้า มามีส่วนร่วมในกระบวนการ

^{๔๓}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑ วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๔๔}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๔๕}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๓ วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๔๖}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๔ วันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๔๗}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๔๘}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๔๙}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๗ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

พัฒนาการท่องเที่ยวเท่านั้น ดังนั้นการมีส่วนร่วมของชุมชนจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด องค์ประกอบหนึ่งของการท่องเที่ยวโดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม^{๕๐}

๑๐. การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมสำคัญ การกำกับดูแลและควบคุม การท่องเที่ยวให้มากขึ้น เนื่องจากเป็นเจ้าของท้องถิ่นเกิดความรักและหวงแหนทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ช่วยกันดูแลความสะอาดเรียบร้อย ความร่วมมือกันของท้องถิ่น รวมทั้งมีส่วนร่วมในการดูแลความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัย และชุมชนสามารถให้บริการและให้ ข้อมูลด้านความเป็นอยู่ และวัฒนธรรมกับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี^{๕๑}

๑๑. การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนต้องมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการ เพื่อให้เกิด ประโยชน์ต่อท้องถิ่นคือ กระจายรายได้ยกระดับคุณภาพชีวิต ได้รับผลตอบแทนมาบำรุงรักษาแหล่ง ท่องเที่ยวและสามารถควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ และยั่งยืน ส่งผลให้สังคมมีการ พัฒนาอย่างเหมาะสม มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้วยการพัฒนาของท้องถิ่นเอง ดังนั้นองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นจึงควรมีแนวทางในการเปิดโอกาสให้ชุมชน กลุ่มผู้นำชุมชนและองค์กรต่าง ๆ มี ส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบกระบวนการในการบริหารจัดการท่องเที่ยว^{๕๒}

๑๒. ชุมชนเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยกันออกแบบปรับปรุงพื้นที่และขับเคลื่อนการ ท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชนให้น่าสนใจและตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว เพราะประชาชนใน ชุมชนคือผู้รู้ข้อมูลในชุมชนดีกว่าหน่วยงานอื่น ๆ ที่เข้ามาร่วมพัฒนาส่งเสริม ประเด็นสำคัญที่สุดคือ จะต้องให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ จัดกิจกรรมและดูแลแบ่งปันเรื่องของ ผลประโยชน์อย่างลงตัวและยุติธรรมกับทุกฝ่าย ขณะเดียวกันจะต้องปลูกฝังแนะนำแนวทางให้ชุมชน ได้รู้ จักหวงแหนอนุรักษ์ รักษาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนให้คงทนและยั่งยืน^{๕๓}

๑๓. การขับเคลื่อน การปรับปรุงแก้ไข การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงรายส่วนใหญ่จะมาจากความร่วมมือแรงร่วมใจของคนในชุมชน ซึ่งอาศัยอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ จึงเกิดการรวมตัวมีเป้าหมายในการพัฒนาร่วมกันจึงทำให้แหล่งท่องเที่ยว ในท้องถิ่นนั้น ๆ สามารถดำรงอยู่ได้^{๕๔}

๑๔. แนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเกิดจากการมีส่วนร่วมของ ประชาชน ประชาชนมีโอกาสแสดงทัศนะแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็นเพื่อแสวงหาทางเลือกและ การตัดสินใจต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกันทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีการเข้า กระบวนการนี้ตั้งแต่แรกเริ่มจนกระทั่งการติดตามผลและประเมินผล รวมถึงกระบวนการปรับปรุง พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวเกิดความยั่งยืน^{๕๕}

กล่าวโดยสรุป จังหวัดเชียงรายมีการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยมี การประเมินผลแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการ

^{๕๐}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๙ วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^{๕๑}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

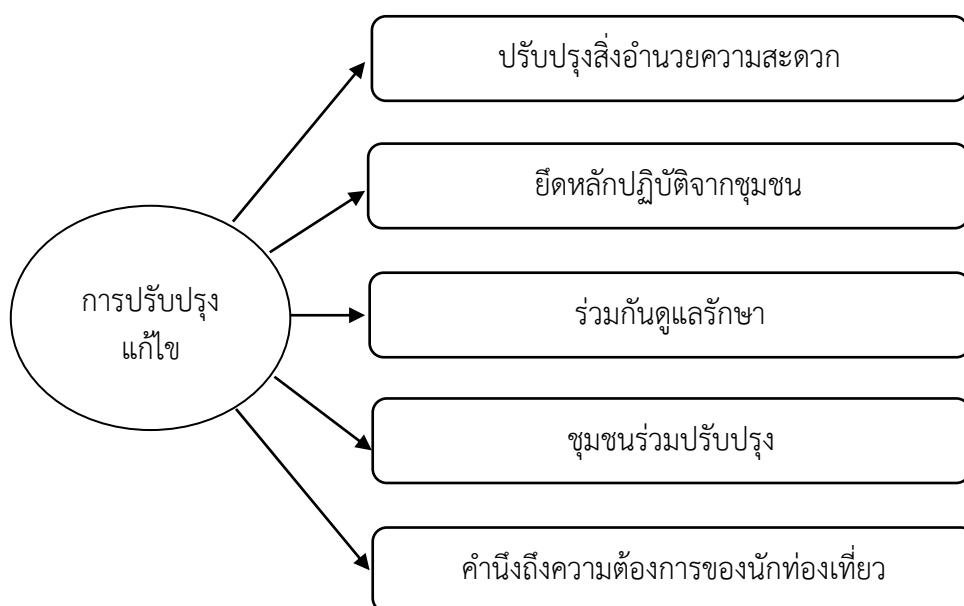
^{๕๒}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๑ วันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๕๓}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^{๕๔}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๔ วันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^{๕๕}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

ดำเนินงานพัฒนาท่องเที่ยว โดยมีการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานเชียงราย เป็นหน่วยงานหลัก มีการปรับปรุงแก้ไขแผนการดำเนินงานในด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวก ในแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมทางการท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ยึดหลักการปฏิบัติ จากวัด และชุมชนเป็นหลัก สนับสนุนข้อมูลให้แก่ นักท่องเที่ยว การสร้างโอกาสและประโยชน์ที่ แท้จริงแก่ชุมชนและท้องถิ่นจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อชุมชนมีโอกาสในการเข้า มามีส่วนร่วมใน กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นเจ้าของท้องถิ่นเกิดความรักและหวงแหนทรัพยากร การท่องเที่ยวทั้งธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ช่วยกันดูแลความสะอาดเรียบร้อย ความร่วมมือของ ท้องถิ่น รวมทั้งมีส่วนร่วมในการดูแลความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัย และชุมชนสามารถให้บริการ และให้ข้อมูลด้านความเป็นอยู่ และวัฒนธรรมกับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ผู้นำชุมชนและองค์กร ต่าง ๆ มีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้น ชุมชนร่วมแรงร่วมใจเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยกันออกแบบปรับปรุง พื้นที่และขับเคลื่อนการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชนให้น่าสนใจและตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว ดังแผนภาพที่ ๔.๔

แผนภาพที่ ๔.๔ การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมด้านการปรับปรุงแก้ไข

ตารางที่ ๔.๒๓ ผลสรุปการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

ประเด็น ที่	ประเด็น	ปริมาณ	
		ความถี่	รูปหรือคนที่ให้ข้อมูลสำคัญ
๑.	การวางแผน ร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นเป็นกลไกสำคัญเพื่อส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเกิดความยั่งยืน ภาครัฐสนับสนุน การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมวัดในจังหวัดเชียงราย เป็นกระบวนการที่นำไปสู่การกำหนดนโยบายการวางแผนให้หน่วยงานภาครัฐ จัดทำระบบฐาน ข้อมูลองค์ความรู้แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน	๑๕	๑, ๒, ๔, ๕, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘
๒	การปฏิบัติตามแผน ขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวก ในแหล่งท่องเที่ยว มีกระบวนการเตรียมความพร้อมอย่างมืออาชีพ มีการปฏิบัติตามแผนในด้านการประสานงาน ด้านการสนับสนุน งบประมาณวัสดุหรืออุปกรณ์ต่างๆ กับ การท่องเที่ยวและกีฬาประจำจังหวัดเชียงราย แหล่งท่องเที่ยววัดร่องเสือเต้นเข้าไปมีส่วนร่วมในการให้บริการต่างๆ ตามแผนที่ได้จัดทำร่วมกัน ส่งเสริมการพัฒนาอย่างต่อเนื่องแบบครบวงจร โดยสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน	๑๖	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖

ตารางที่ ๔.๒๓ ผลสรุปการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย (ต่อ)

ประเด็น ที่	ประเด็น	ปริมาณ	
		ความถี่	รูปหรือคนที่ให้ข้อมูลสำคัญ
๓	การตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน กิจกรรมทางการท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีการประเมินอย่างเป็นรูปแบบที่ชัดเจนหรืออย่างมีระบบ เมื่อมีการจัดสรรงบประมาณมาให้แหล่งท่องเที่ยวก็จะมี การตรวจสอบการดำเนินการการปฏิบัติตามแผนในด้านการสนับสนุน งบประมาณ วัสดุหรืออุปกรณ์ต่างๆ ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว	๑๐	๑, ๔, ๗, ๘, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๗, ๑๘, ๑๙
๔	การปรับปรุงแก้ไข ประเมินผลแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวดูโดยชุมชน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานพัฒนาท่องเที่ยว โดยมีการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานเชียงราย เป็นหน่วยงานหลัก มีการปรับปรุงแก้ไขแผนการดำเนินงานในด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมทางการท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ยึดหลักการปฏิบัติจากวัด และชุมชนเป็นหลัก สนับสนุนข้อมูลให้นักท่องเที่ยว การสร้างโอกาสและประโยชน์ที่แท้จริงแก่ชุมชนและท้องถิ่น	๑๔	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๑๐, ๑๑, ๑๓, ๑๔, ๑๗

๔.๓ รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ถูกเลือกแบบเฉพาะเจาะจงจาก ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นนักวิชาการด้านศาสนา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นนักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานภาครัฐ และผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานภาคเอกชน รวมจำนวนทั้งสิ้น จำนวน ๑๙ รูปหรือคน เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่ชัดเจนสามารถอธิบายสนับสนุน รวมทั้งให้ข้อคิดเห็นโดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วย

๔.๓.๑ รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี

จากการวิเคราะห์ข้อมูล การสัมภาษณ์ ในประเด็นการให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี พบว่า

การให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี สังคมและวิถีชีวิตของชุมชนด้านประวัติศาสตร์ ปรากฏท้องถิ่น วิถีชีวิตการประกอบอาชีพ ศิลปะและประเพณีในอดีตและปัจจุบัน เพื่อเสริมสร้างสิ่งใหม่ดำรงสภาพเดิม สร้างความเข้าใจและรับรู้ความเป็นจริงในปัจจุบัน โดยนำเอามิติเชิงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นวิธีการและเครื่องมือในการพัฒนาบนพื้นฐานคน ชุมชน ท้องถิ่นเป็นเจ้าของ ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดทิศทางสร้างความภาคภูมิใจในตนเอง การคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น และเกิดการเรียนรู้ระหว่างคนภายในและคนนอกชุมชน โดยพบได้จากการให้สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

๑. การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อรองรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดทั้ง ๖ วัด มีศักยภาพที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญและน่าสนใจที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มามีเยี่ยมชมนประกอบด้วย ความเป็นประวัติศาสตร์ ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวิถีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรมความเชื่อ ภาษา ข้าวของเครื่องใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิตทรัพยากรทางธรรมชาติ กลุ่มอาชีพต่างๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของชุมชนวัฒนธรรม ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีคุณค่าควรแก่ศึกษาเรียนรู้ นับเป็นพื้นที่ที่เอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม^{๕๖}

๒. การท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายเน้นการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมของชุมชนเน้นการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ต้องมองการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นแบบองค์รวมโดยให้เน้นคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา การรับรู้ถ่ายทอดวัฒนธรรม และการอนุรักษ์วัฒนธรรม มีการพัฒนาด้านเศรษฐกิจที่หลากหลาย และพึ่งตนเองได้ การพัฒนาจากความต้องการของประชาชน ดูแลเอาใจใส่ด้านสิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ^{๕๗}

^{๕๖}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑ วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๕๗}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๓ วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

๓. การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การเลือกท่องเที่ยวในรูปแบบประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีเพื่อศึกษาวิถีชีวิต มรดกทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดความยั่งยืนซึ่งศักยภาพเหล่านี้ถือว่าเป็นหลักในการดำเนินชีวิต การอนุรักษ์ส่งเสริมและสืบทอดไปสู่ลูกหลาน^{๕๘}

๔. การท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายเน้นการท่องเที่ยวของชุมชนเหมาะสมสำหรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแหล่งท่องเที่ยวเน้นการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีเน้นสิ่งดึงดูดใจ การเข้าถึง และสิ่งอำนวยความสะดวก^{๕๙}

๕. ความพร้อมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเนื่องจากในจังหวัดเชียงรายมีประวัติศาสตร์โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีมากมายที่เป็นจุดเด่นและเป็นแหล่งเรียนรู้ อีกทั้งยังมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่หลากหลาย นอกจากนี้จังหวัดเชียงรายยังมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวอีกด้วย^{๖๐}

๖. การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเน้นการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรท้องถิ่น ความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนวัฒนธรรม การบริหารจัดการในรูปคณะกรรมการดำเนินงาน การส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนเกิดการตระหนักเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการชุมชนร่วมกัน^{๖๑}

๗. ความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนเพื่อให้เกิดความยั่งยืนประกอบด้วยศักยภาพของพื้นที่ ศักยภาพของชุมชนที่มีความเป็นเอกลักษณ์และเข้มแข็งพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทั้งทางบวกและทางลบ และการให้ชุมชนมีความรู้ในด้านการจัดการท่องเที่ยว มีการรวมกลุ่มทำงานอย่างเป็นระบบ เคารพ กฎ ระเบียบและกติกายจะทำให้งานราบรื่น เกิดความรักใคร่สามัคคีกันในชุมชน^{๖๒}

๘. การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนนั้นเป็นหลักการที่จะนำการท่องเที่ยวไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน จำเป็นต้องมีการเตรียมพร้อมทั้งทางสถานที่และบุคลากร ต้องมีการสำรวจปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์แวดล้อมให้เหมาะสม การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนมีศูนย์เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชน การจัดการพิพิธภัณฑ์ชุมชนมีการเผยแพร่ข่าวสารข้อมูล^{๖๓}

๙. รวมทั้งประสานความร่วมมือทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและคนในชุมชนให้ตระหนักในคุณค่าและเห็นความสำคัญในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีการจัดตั้งคณะกรรมการสำหรับการดำเนินงาน การแบ่งหน้าที่ที่ชัดเจน การประสานความร่วมมือกับองค์กรในท้องถิ่น^{๖๔}

^{๕๘}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๔ วันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๕๙}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๖๐}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๘ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๖๑}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๙ วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^{๖๒}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๖๓}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๑ วันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๖๔}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๔ วันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

๑๐. ศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนที่เห็นว่าแนวทางการพัฒนา ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น จำเป็นต้องพัฒนาให้เป็นระบบ คือ มีการวางแผนในเรื่อง การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อม การพัฒนาเรื่องการสัญจร และการ วางแผนพัฒนาเรื่องการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เป็นระบบ เช่น มีการใช้สื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้ง วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ มีการพัฒนาป้ายบอกทาง^{๖๕}

๑๑. การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยว โดยทุกฝ่ายจำเป็นต้องหันหน้าเข้าหากันเรื่องความร่วมมือของแต่ละตำบลเรื่องการจัดบุคลากรให้ มีความพร้อม การบริหารให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวแบบวันเดียว เพื่อสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวที่ไม่ต้องการพักแรม การจัดการเที่ยวที่พักคือมีที่พักสำหรับ นักท่องเที่ยวที่ต้องการบรรยากาศความเป็นส่วนตัวแบบธรรมชาติ^{๖๖}

๑๒. สำหรับแนวทางที่จะสร้างให้การท่องเที่ยวในชุมชนมีศักยภาพอย่างสูงและการจัด ตารางการท่องเที่ยวแบบรายเดือนเพื่อเป็นอีกหนึ่งแนวทางของการพัฒนา ศักยภาพด้านการท่องเที่ยว ให้มีประสิทธิภาพสำหรับผู้ที่ต้องการมาสัมผัสชีวิตแต่ละเดือนต้องอยู่ที่ชุมชนและการมีส่วนร่วมของ ชุมชนและการพัฒนา ศักยภาพของชุมชนให้เอื้อต่อชุมชน^{๖๗}

๑๓. แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนวัฒนธรรมที่เน้นความเป็น อัตลักษณ์เฉพาะซึ่งยังวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวของชุมชนซึ่งมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นที่เอื้อต่อการ ท่องเที่ยวทั้งในแง่ประวัติศาสตร์ กลุ่มชาติพันธุ์ ภาษา วรรณกรรม การละเล่นพื้นบ้านศาสนา พิธีกรรมและความเชื่อ โบราณสถานโบราณวัตถุ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและ สภาพภูมิประเทศทางธรรมชาติแนวทางการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม^{๖๘}

๑๔. การมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรมในจังหวัดเชียงรายจะร่วมกันรณรงค์สร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนให้มีความรู้สึกในการเป็น เจ้าของมีความรับผิดชอบร่วมกันในการดูแลรักษาประวัติศาสตร์โบราณสถาน สิ่งแวดล้อม ความ สะอาดของสถานที่และความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว สร้างคุณค่าให้แก่ชุมชน โดยร่วมกันศึกษา ค้นคว้าหาสิ่งที่ดีและมีประโยชน์เพื่อนำมาจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว รวมทั้งความมีอัธยาศัยไมตรี ของ ชุมชน^{๖๙}

๑๕. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนรับผิดชอบร่วมกันใน การดำเนินงานและการแบ่งปันผลประโยชน์ และ จัดเตรียมความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานที่ จำเป็นสำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ ด้านศูนย์ข้อมูลเส้นทางท่องเที่ยว ด้านอาหาร

^{๖๕}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๕ วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^{๖๖}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๖ วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

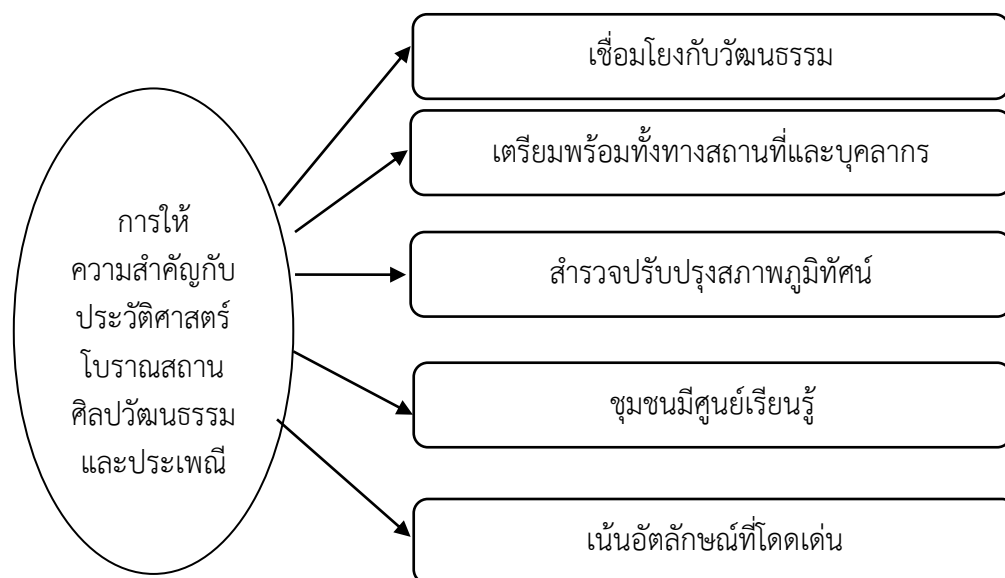
^{๖๗}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๖๘}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๘ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๖๙}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๙ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

เครื่องดื่ม ห้างน้ำ จุดชมวิว การสื่อสาร และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวด้านรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน^{๗๐}

กล่าวโดยสรุป การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อรองรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เน้นประวัติศาสตร์โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมของชุมชนเน้นสิ่งดึงดูดใจ การเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวก ความพร้อมของชุมชน สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรท้องถิ่นเป็นหลักการที่จะนำการท่องเที่ยวไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน จำเป็นต้องมีการเตรียมพร้อมทั้งทางสถานที่และบุคลากร ต้องมีการสำรวจปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ แวดล้อมให้เหมาะสม การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนมีศูนย์เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชน การจัดการพิพิธภัณฑ์ชุมชนมีการเผยแพร่ข่าวสารข้อมูล รวมทั้งประสานความร่วมมือทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและคนในชุมชน เน้นความเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวทั้งในแง่ประวัติศาสตร์ กลุ่มชาติพันธุ์ ภาษา วรรณกรรม การละเล่นพื้นบ้านศาสนา พิธีกรรมและความเชื่อ โบราณสถานโบราณวัตถุ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและสภาพภูมิประเทศทางธรรมชาติแนวทางการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ดังแผนภาพที่ ๔.๕

แผนภาพที่ ๔.๕ การให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี

๔.๓.๒ รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการจัดการทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

จากการวิเคราะห์ข้อมูล การสัมภาษณ์ ในประเด็นการจัดการทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน พบว่า

^{๗๐}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๘ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

การบริหารจัดการ การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนซึ่งมุ่งเน้นที่จะสร้างความสมดุลทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม รวมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ปัจจุบันรูปแบบของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนถูกคาดหวังให้เป็นเครื่องมือในการสร้าง ความเข้มแข็งให้กับท้องถิ่น ทั้งกระตุ้นการมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อม การสร้างงาน การกระจายรายได้สู่ชุมชน ไปจนถึงการแก้ไขปัญหาความยากจนโดยพบได้จากการให้สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

๑. การบริหารจัดการในรูปของคณะกรรมการระดับตำบล ระดับชุมชนร่วมกันพัฒนา โดยเลือกตั้งจากสมาชิกของชมรมการท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อชุมชนเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและร่วมมือดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง^{๗๑}

๒. สร้างจิตสำนึกในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เห็นคุณค่าและความสำคัญ วางแผนการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม บริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่หลากหลาย และการสร้างช่องทางสื่อสารประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมชุมชน^{๗๒}

๓. การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงรายโดยชุมชนในรูปขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคณะทำงาน และการกำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมดำเนินงาน และร่วมรับประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม^{๗๓}

๔. จัดให้มีคณะกรรมการร่วมกับองค์กรท้องถิ่น องค์กรบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์กรบริหารส่วนตำบล สภาวัฒนธรรมตำบล โดยคณะกรรมการนี้เกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันและเห็นความสำคัญ โดยการวางแผน ประชาสัมพันธ์ สนับสนุนส่งเสริม ติดตามผล และปรับปรุงพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการจัดการทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน^{๗๔}

๕. การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นการใช้ประโยชน์สูงสุดในทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่ดีให้แก่ผู้มาเยือนและเป็นการปรับปรุงคุณภาพชีวิต โดยความร่วมมือของหลาย ๆ ฝ่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในท้องถิ่นนั้น ๆ การพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพ โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในจังหวัดเชียงราย^{๗๕}

๖. รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้เกิดความยั่งยืนได้นั้น จะต้องเข้าใจว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวนั้นมีทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมซึ่งเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็น

^{๗๑}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑ วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๗๒}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๗๓}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๓ วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๗๔}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๔ วันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๗๕}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

สิ่งที่สัมผัสจับต้องได้ มีทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น ทรัพยากรรูปธรรมที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นป่าไม้ โบราณสถาน โบราณวัตถุ กิจกรรมการละเล่นต่าง ๆ ในท้องถิ่น^{๗๖}

๖. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงรายจะร่วมกับวัด และชุมชนสร้างสรรค์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวก็ต้องอาศัยสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งทางธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น การจะสร้างความรู้สึกที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยวต้องเน้นที่การวางแผนทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในทุกๆ ด้าน กล่าวคือ การพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องสามารถตอบสนองความต้องการหรือสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวและผู้คนในท้องถิ่น โดยที่ มีการจัดการทรัพยากรต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ยังคงสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นและระบบนิเวศในพื้นที่นั้นไว้ด้วยหลักการของการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน^{๗๗}

๗. การรณรงค์การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวที่กำลังเป็นประเด็นที่น่าสนใจ การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนโดยชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน เหล่านี้มีเป้าหมายร่วมกัน การคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ชุมชนและสังคม ให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลและยั่งยืน^{๗๘}

๘. การท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายเป็นการท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืนทางด้านวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่วัดใช้วิถีชีวิตและการดำรงอยู่วัฒนธรรมในชุมชนมาเป็นหลักการแห่งความยั่งยืนทางด้านวัฒนธรรม ซึ่งศักยภาพของชุมชนของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีการคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมของตนเอง แต่ละพื้นที่ก็มีความแตกต่างกัน^{๗๙}

๙. การท่องเที่ยวย่อมได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจเกิดการเรียนรู้ระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อช่องทางต่าง ๆ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามาเป็นส่วนสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องซึ่งเป็นนโยบายของจังหวัดเชียงรายอยู่แล้ว^{๘๐}

๑๐. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเปิดให้ชุมชนมีส่วนร่วมและเข้ามาจัดการกับการท่องเที่ยว ชุมชนมีส่วนกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวจัดรูปแบบการท่องเที่ยวและดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวด้วยชุมชนเอง

๑๑. จังหวัดเชียงรายมีต้นทุนทางวัฒนธรรมที่สูงมาก เป็นเสมือนสินทรัพย์ที่ผ่านการสั่งสมจนเกิดเป็นมูลค่า การประยุกต์และบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมมาใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ย่อมสามารถพัฒนาเศรษฐกิจไทยให้สดใสในอนาคตได้อย่างแน่นอน ทุนวัฒนธรรมทำให้เกิด

^{๗๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๗๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๗ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๗๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๘ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๗๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๙ วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^{๘๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

มูลค่าเพิ่ม ทั้งยังเป็นจุดศูนย์กลางที่เชื่อมโยงกับทุนประเภทอื่นๆ ถือเป็นหัวใจที่สำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์^{๘๑}

๑๒. การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายได้นำวิถีจากรากความเป็นชุมชนมาสร้างมูลค่าเพิ่มและคงไว้ซึ่งความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน โดยการสร้างนวัตกรรมผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน ชุมชนร่วมอนุรักษ์^{๘๒}

๑๓. การท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายเป็นพลังขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจที่สำคัญเนื่องจากการให้บริการที่ประกอบด้วยธุรกิจมากมายหลายประเภทก่อให้เกิดการจ้างงานและสร้างรายได้ให้ภาคประชาชนเป็นจำนวนมากทำให้เกิดการหมุนเวียนของกระแสการเงินไปสู่ทุกระดับสังคมอย่างทั่วถึง ส่งผลดีต่อเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงราย^{๘๓}

๑๔. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าไปร่วมส่งเสริมให้การท่องเที่ยว โดยเน้นการประสานงานระหว่างเครือข่ายภาครัฐกับภาคเอกชน กระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ประโยชน์ทั้งต่อสถาบันครอบครัวและต่อสังคมโดยรวมอันจะนำไปสู่การสร้างและกระตุ้นจิตสำนึกรักษาสีน้ำผึ้งล้อมรวมทั้งให้เกิดความรักและภาคภูมิใจในเอกลักษณ์วัฒนธรรมไทย^{๘๔}

๑๕. การท่องเที่ยวจะนำมาซึ่งการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และประชาชนของประเทศ รวมไปถึงการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของสถานที่ที่น่าสนใจเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เห็นและเข้าใจถึงวัฒนธรรมประเพณีและนอกเหนือจากนั้นทำให้นักท่องเที่ยวได้พักผ่อน มีประสบการณ์สร้างความสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อผู้ร่วมเดินทางและเพื่อนมนุษย์อีกด้วย^{๘๕}

กล่าวโดยสรุป องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงรายจะร่วมกับวัด และชุมชนสร้างสรรค์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวก็ต้องอาศัยสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งทางธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น การจะสร้างความรู้สึที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยวต้องเน้นที่การวางแผนทางการส่งเสริมการท่องเที่ยว คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ชุมชนและสังคมให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลและยั่งยืน การท่องเที่ยวช่วยยอมรับประโยชน์ทางเศรษฐกิจเกิดการเรียนรู้ระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อช่องทางต่าง ๆ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามาเป็นส่วนสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องซึ่งเป็นนโยบายของจังหวัดเชียงราย และนำวิถีจากรากความเป็นชุมชนมาสร้างมูลค่าเพิ่มและคงไว้ซึ่งความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน โดยการสร้างนวัตกรรมผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน ดังแผนภาพที่ ๔.๖

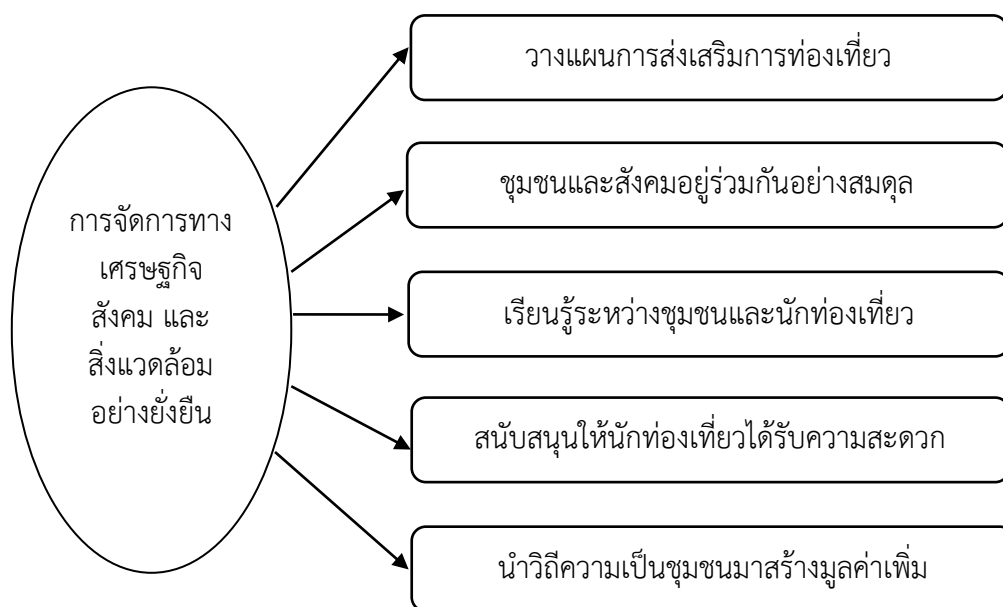
^{๘๑}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๑ วันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๘๒}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๘๓}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๕ วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^{๘๔}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๖ วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^{๘๕}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

แผนภาพที่ ๔.๖ การจัดการทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

๔.๓.๓ รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่ของสังคมและวัฒนธรรม

จากการวิเคราะห์ข้อมูล การสัมภาษณ์ ในประเด็นการคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่ของสังคมและวัฒนธรรม พบว่า

การคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่ของสังคมและวัฒนธรรมเป็นการให้ความสำคัญด้านการคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของชาวพุทธ เพื่อเป็นการเผยแผ่วัฒนธรรมที่ดั้งเดิมให้แก่นักท่องเที่ยว โดยพบได้จากการให้สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

๑. การจัดทำหลักสูตรเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่เด็กและเยาวชนในชุมชน โดยให้ประชาชนชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการเผยแพร่ความรู้และจัดทำหลักสูตร เพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อไป^{๕๖}

๒. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการศึกษาหาความรู้ในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้และการให้คุณค่าของสังคมโดยสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าหรือสภาพแวดล้อมอย่างธรรมชาติที่สามารถแสดงออกให้เห็นถึงความสวยงามและประโยชน์ที่ได้รับจากธรรมชาติสามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดีไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจสังคมหรือขนบธรรมเนียมประเพณี^{๕๗}

^{๕๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑ วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๕๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

๓. การท่องเที่ยวที่สามารถสนองความต้องการหรือสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว และผู้คนในท้องถิ่น โดยมีการจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ให้คงรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น และระบบนิเวศในพื้นที่นั้นไว้ให้คงอยู่ต่อไป โดยมีแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน^{๘๘}

๔. การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นการ ส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิม และประเพณีของคนในท้องถิ่นมีรายได้จากการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะ เป็นการขายอาหาร สินค้าพื้นเมือง การนำเที่ยว การแสดงศิลปะพื้นเมืองของที่ระลึก^{๘๙}

๕. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการติดตาม พร้อมหาแนวทางในการปรับปรุง แก้ไขปัญหาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืน ทั้งนี้ คนในชุมชนต้องการพัฒนาแบบค่อยเป็นค่อยไป ปรับเปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม แต่ยังคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตดั้งเดิมและยังต้องการพัฒนา ศักยภาพของตนเองชุมชนเองด้วยความร่วมมือจากภาคีเครือข่าย^{๙๐}

๖. การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยร่วมกันอนุรักษ์โบราณสถานสร้าง แหล่งท่องเที่ยวให้เป็นจุดแลนด์มาร์ค วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่ผสมผสานวัฒนธรรมหลายเชื้อชาติ ทั้งนี้คน ในชุมชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยเข้าร่วมเป็น คณะกรรมการตลาด เป็นตัวแทนผู้ประกอบการร้านค้า มีการประชุมวางแผนเพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน^{๙๑}

๗. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้องอนุรักษ์หรือคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่น เพิ่มพูนคุณค่า ประสพการณ์ ให้แก่นักท่องเที่ยว ให้ความรู้และส่งเสริมชุมชนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วม คำนึงถึง ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว รวมทั้งดำเนินกิจกรรมการตลาดที่สอดคล้องกับหลักการของ การอนุรักษ์^{๙๒}

๘. จังหวัดเชียงรายส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่าง ยั่งยืนมีแนวคิดเพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนจากทรัพยากรที่มีอยู่ การดำเนินกิจกรรมต่างๆ คำนึงถึงส่วนรวม ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สามารถออกแบบรูปแบบของกิจกรรมเพื่อให้เข้ากับชุมชนนั้นๆ และยังคงคำนึงว่าจะไม่ส่งผลเสีย ให้แก่ชุมชน ในการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวคนภายในชุมชนสามารถมีส่วนร่วมออกความคิดเห็นในการลง ประชามติในการประชุมเพื่อจัดกิจกรรม ซึ่งล้วนแต่จะทำให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนของจังหวัด เชียงรายเกิดขึ้นตอบสนองถึงความยั่งยืนของชุมชนและสามารถอนุรักษ์ทรัพยากรทั้งหมดภายใน ชุมชนนั้นได้^{๙๓}

^{๘๘}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๔ วันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๘๙}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๙๐}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๗ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๙๑}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๙ วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^{๙๒}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๙๓}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๑ วันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

๙. การจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงรายมีการคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น อาทิ วิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน และการจัดการการท่องเที่ยวโดยคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมที่งดงามของชาวพุทธ^{๙๔}

๑๐. วัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมการปลูกฝังให้ประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวได้เห็นคุณค่าและเกิดความหวงแหนในทรัพยากรการท่องเที่ยว มีการจัดงานเทศกาล งานประจำปีในช่วงเวลาที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและศิลปวัฒนธรรม ประเพณีให้คนต่างถิ่นได้รู้จัก มีการส่งเสริมสินค้าหัตถกรรมพื้นเมืองให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวได้ร่วมมือกันการดูแลรักษาความสะอาดบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเป็นอย่างดี^{๙๕}

๑๑. การบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายไม่ว่าจะเป็นโบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ทำให้ชุมชนรู้สึกถึงความสวยงามและทรงคุณค่า การจัดการการท่องเที่ยวที่ทำให้รู้สึกเกิดความศรัทธาและความน่าเลื่อมใส และการจัดการการท่องเที่ยวทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกคุ้มค่ากับค่าใช้จ่ายและเวลาที่เสียไปในการเดินทางมาท่องเที่ยว

๑๒. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับวัด ชุมชนจัดการการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความเหมาะสมระหว่างจำนวนนักท่องเที่ยวกับความสามารถในการรองรับของพื้นที่ รวมถึงมีการจัดการบริเวณแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสะอาดอยู่ตลอดเวลา และมีการจัดการการท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงการรองรับนักท่องเที่ยวของโบราณสถานในแหล่งท่องเที่ยว^{๙๖}

๑๓. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงรายจัดการการท่องเที่ยวดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว มีมาตรการในการดูแลรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี และมีมาตรการการดูแลความปลอดภัยและการอำนวยความสะดวกทางด้านการจราจรในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเป็นอย่างดี^{๙๗}

๑๔. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งเสริมการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวโดยประสานความร่วมมือและแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน^{๙๘}

กล่าวโดยสรุป การจัดทำหลักสูตรเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่เด็กและเยาวชนในชุมชน โดยให้ปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการเผยแพร่ความรู้และจัดทำหลักสูตร เพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถสนองความต้องการหรือสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวและผู้คนในท้องถิ่น โดยมีการจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ให้คงรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น และระบบนิเวศในพื้นที่นั้นไว้ให้คงอยู่ ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีแนวคิดเพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนจาก

^{๙๔}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

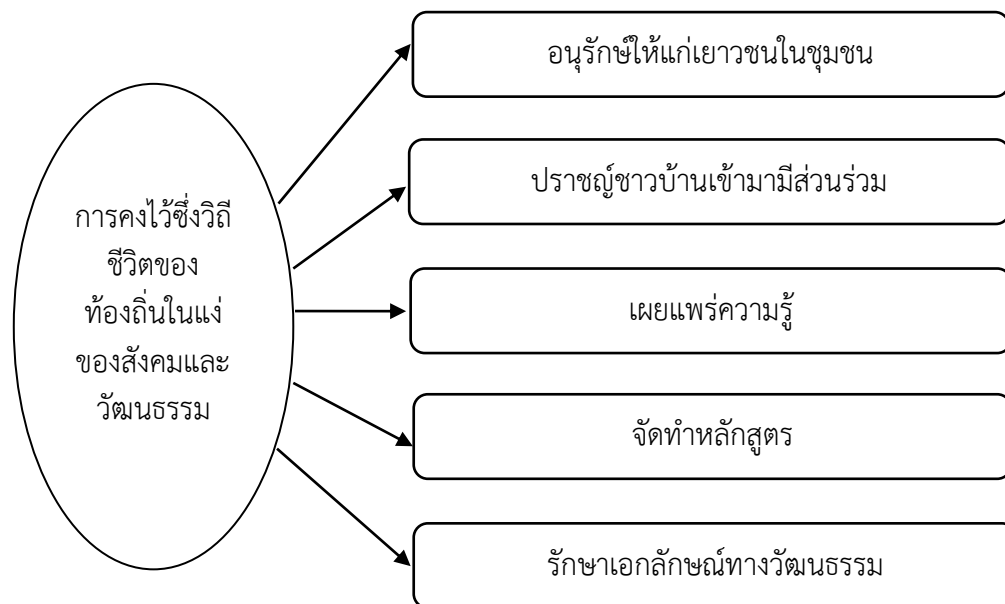
^{๙๕}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^{๙๖}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๔ วันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^{๙๗}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๖ วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^{๙๘}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๘ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

ทรัพยากรที่มีอยู่ ตอบสนองถึงความยั่งยืนของชุมชนและสามารถอนุรักษ์ทรัพยากรทั้งหมดภายในชุมชนนั้นได้ ดังแผนภาพที่ ๔.๗

แผนภาพที่ ๔.๗ การคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่ของสังคมและวัฒนธรรม

๔.๓.๔ รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล การสัมภาษณ์ ในประเด็นการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายพบว่า

การให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้อง เป็นการให้ความรู้ในประเด็นการท่องเที่ยวชุมชนอย่างทั่วถึงไม่เฉพาะนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวเท่านั้น แต่รวมทั้งผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น โดยพบได้จากการให้สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

๑. รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงรายมีศิลปวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ เป็นเอกลักษณ์ สะท้อนให้เห็นคุณค่าของบรรพบุรุษ และภูมิปัญญาในอดีต ซึ่งเป็นความรู้ที่สามารถนำไปเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตของคนในรุ่นปัจจุบัน และรุ่นต่อ ๆ ไป ซึ่งถือเป็นความยั่งยืนของศิลปวัฒนธรรมไทย^{๙๙}

๒. การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมให้ความรู้กับชุมชนในการกำหนดอัตลักษณ์ของชุมชนที่มีส่วนส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยการพัฒนา รูปแบบการท่องเที่ยวเส้นทางกิจกรรม การปรับปรุงภูมิทัศน์ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการให้ข้อมูลการท่องเที่ยวควบคู่กับการให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้เกิดจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์

^{๙๙}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑ วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงการรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชน^{๑๐๐}

๓. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกับวัด ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนร่วมกันจัดการสถานที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวซึ่งดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกมีความสะดวกในการเดินทาง การให้บริการร้านค้าและสินค้ามีการให้บริการที่ดี สุภาพอ่อนน้อม และมีอัธยาศัยดีให้บริการนักท่องเที่ยวด้วยความเต็มใจ และใส่ใจนักท่องเที่ยว^{๑๐๑}

๔. กิจกรรมท่องเที่ยวที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน เป็นกิจกรรมที่เรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรม ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้านที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และสามารถไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต หรือฝึกทักษะอาชีพต่างๆ ได้ตามความถนัดและความสนใจ^{๑๐๒}

๕. จุดเด่นที่ทำให้แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงรายมีอัตลักษณ์ และสร้างความพึงพอใจกับนักท่องเที่ยวได้อย่างสูงสุด คือ การที่วัดและชุมชนมีความเข้มแข็ง คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกับวัดดำรงไว้ซึ่งวิถีชีวิตดั้งเดิม มีผู้ประกอบการร้านค้าที่มีความเป็นกันเอง มีมิตรภาพและไมตรีจิต^{๑๐๓}

๖. คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการบุกเบิกการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงราย โดยรวมตัวกันทำกิจกรรมระหว่างผู้นำชุมชน กลุ่ม องค์กร และประชาชนในพื้นที่ ทั้งในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชน^{๑๐๔}

๗. แนวทางในการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องเพื่อการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน ควบคู่กับการให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้เกิดจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม^{๑๐๕}

๘. นักท่องเที่ยวมีการรับรู้อัตลักษณ์เกี่ยวกับการมีอัธยาศัยไมตรีและแสดงออกซึ่งไมตรีจิตต่อนักท่องเที่ยว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคนในชุมชนบริการด้วยความเต็มใจ และใส่ใจนักท่องเที่ยวเสมือนเป็นเพื่อนหรือญาติ นำเสนอแต่สิ่งดีๆ ให้กับนักท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม การสนทนากับพ่อค้าแม่ค้า มีความเป็นกันเอง พร้อมทั้งจะให้ข้อมูล ซึ่งสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวให้อยากกลับมาเที่ยวอีก หรือบอกต่อให้ผู้อื่นทราบ^{๑๐๖}

๙. จังหวัดเชียงรายมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมซึ่งดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สมควรอนุรักษ์ไว้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการวางแผนและการจัดการที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เข้าไปมีส่วนร่วมกับวัดซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

^{๑๐๐}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๐๑}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๗ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๐๒}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๘ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๐๓}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๙ วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^{๑๐๔}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๐๕}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๑ วันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๐๖}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

ในชุมชน ไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งยังช่วยกันอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพทางธรรมชาติให้คงเดิมไว้ให้มากที่สุดและเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมไทยช่วยกันสืบสานให้คงอยู่สืบไป เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจแบบค่อยเป็นค่อยไปส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน เกิดดุลยภาพระหว่างสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ^{๑๐๗}

๑๐. วัด ร่วมกับชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการตั้งกฎระเบียบเพื่อควบคุมการให้บริการของผู้ค้า รวมทั้งกริยามารยาท ซึ่งคนในชุมชนก็ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ซึ่งเป็นไปตามระเบียบ ด้วยการให้ผู้ค้าทุกคนใช้วาจาที่สุภาพ และให้บริการที่เป็นมิตรกับนักท่องเที่ยว อีกทั้งผู้ค้าจะต้องเข้าร่วมประชุม สองอาทิตย์/ครั้ง เพื่อนำประเด็นที่เกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ เพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหา^{๑๐๘}

๑๑. แนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดเชียงรายมีการพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่มีจิตอาสาในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน มีการรวมกลุ่มกันในการให้ความช่วยเหลือ ประสานงาน และให้ข้อมูลซึ่งกันและกัน เพื่อเป็นเครือข่าย^{๑๐๙}

๑๒. การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงรายมีการดำเนินการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความเข้าใจในวัฒนธรรมและได้รับความเพลิดเพลิน พร้อมทั้งสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม^{๑๑๐}

๑๓. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงรายเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งนักท่องเที่ยว ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับความรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยว^{๑๑๑}

๑๔. การพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมทั้งทางด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกความปลอดภัย การสร้างความเข้าใจแก่ผู้ประกอบธุรกิจที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในการปฏิบัติตนขณะท่องเที่ยว หน่วยงานที่รับผิดชอบมีการกำหนดแผนที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวให้ชัดเจน สร้างความร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชน สร้างมาตรการกฎระเบียบ เพื่อกำกับดูแลควบคุมปัญหาที่เกิดขึ้น สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีจิตสำนึกในการให้บริการที่ดีมีมาตรฐานมีความรับผิดชอบต่อนักท่องเที่ยว เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนตลอดไป^{๑๑๒}

กล่าวโดยสรุป จังหวัดเชียงรายมีศิลปวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ เป็นเอกลักษณ์ สะท้อนให้เห็นคุณค่าของบรรพบุรุษ และภูมิปัญญาในอดีต ซึ่งเป็นความรู้ที่สามารถนำไปเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตของคนในรุ่นปัจจุบันและรุ่นต่อ ๆ ไป ซึ่งถือเป็นความยั่งยืนของศิลปวัฒนธรรมไทย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกับวัด ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนร่วมกันจัดการสถานที่

^{๑๐๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^{๑๐๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๔ วันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

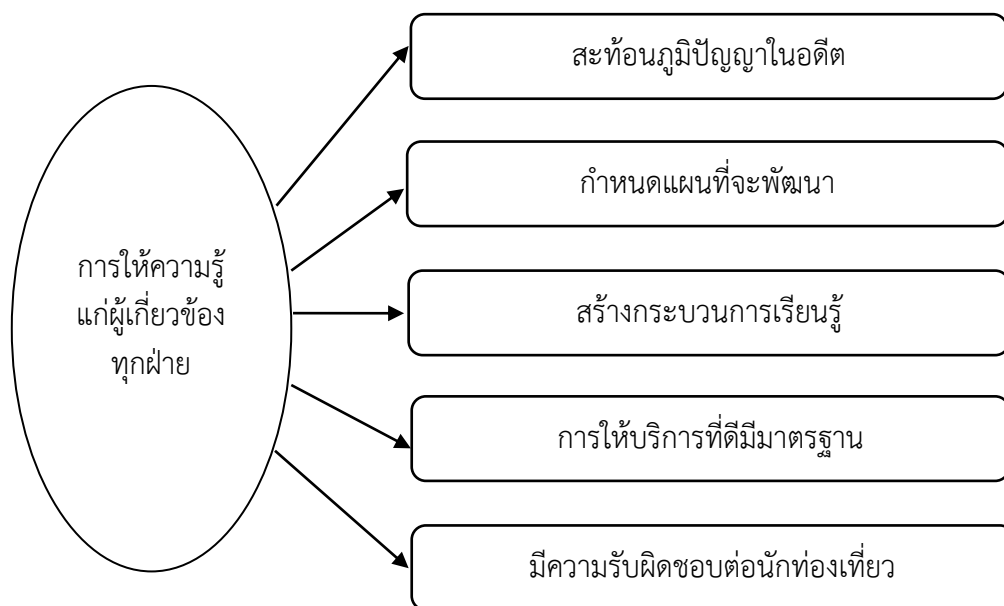
^{๑๐๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๕ วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^{๑๑๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๖ วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^{๑๑๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๑๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๙ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

เป็นแหล่งท่องเที่ยวซึ่งดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกมีความสะดวกในการเดินทาง การให้บริการร้านค้าและสินค้ามีการให้บริการที่ดี วัด ชุมชน มีการตั้งกฎระเบียบเพื่อควบคุมการให้บริการของผู้ค้า หน่วยงานที่รับผิดชอบมีการกำหนดแผนที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวให้ชัดเจน สร้างความร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชน สร้างมาตรการ กฎระเบียบ เพื่อกำกับดูแลควบคุมปัญหาที่เกิดขึ้น สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้ใช้บริการที่เกี่ยวข้องได้มีจิตสำนึกในการให้บริการที่ดีมีมาตรฐาน มีความรับผิดชอบต่อนักท่องเที่ยว เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป ดังแผนภาพที่ ๔.๘

แผนภาพที่ ๔.๘ การให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

๔.๓.๕ รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

จากการวิเคราะห์ข้อมูล การสัมภาษณ์ ในประเด็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมพบว่า

การอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เป็นการให้ความสำคัญโดยการขอร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวให้ร่วมมือกันดูแลรักษาความสะอาดบริเวณวัดหนองโพเพื่อเป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยพบได้จากการให้สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

๑. ชุมชนต้องรักและหวงแหนวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับวัด ชุมชนจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้องได้รับการยอมรับและเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ องค์กรปกครองท้องถิ่นและรัฐบาลต้องมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวใน

ท้องถิ่น และ ผู้มีส่วนร่วมในการจัดและพัฒนากองท่องเที่ยวได้รับผลประโยชน์ร่วมกันอย่างเป็นธรรม^{๑๑๓}

๒. การส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงราย ภาครัฐ องค์กรที่เกี่ยวข้อง และคนในชุมชนไม่มุ่งเน้นประโยชน์ทางด้าน เศรษฐกิจเพียงด้านเดียวเป็นสิ่งสำคัญ ควรมุ่งเน้น วัตถุประสงค์และความต้องการของเจ้าของชุมชน และประโยชน์ที่ ชุมชนพึงจะได้รับอย่างยั่งยืนใน ทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านคุณภาพชีวิต ความมั่นคงทาง สังคม ความงามทางศิลปวัฒนธรรมของชุมชนด้วย ทั้งนี้เพื่อป้องกันการผูกพันทางวัฒนธรรมและ ทรัพยากรธรรมชาติที่อาจเกิดขึ้นได้^{๑๑๔}

๓. ทรัพยากรธรรมชาติ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการบริหารจัดการ และผู้ที่มีบทบาทในการเป็นผู้มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ ได้แก่ กรมต่าง ๆ ในกระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ซึ่งมีบทบาทดูแลและอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทาง ธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ ส่วนกรมศิลปากรส่วนใหญ่ดูแลและอนุรักษ์ ทรัพยากรการท่องเที่ยวทาง ศิลปวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ เป็นต้น^{๑๑๕}

๔. การท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการ ของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นใน ปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษา ทรัพยากรของอนุชนรุ่นหลังด้วย^{๑๑๖}

๕. การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะเน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยเฉพาะ สิ่งแวดล้อมที่เป็นปัจจัยหลักของการท่องเที่ยวให้คงอยู่ใน สภาพที่ยั่งยืนไม่เสื่อมสลาย โดยเฉพาะการ สร้างจิตสำนึก และมีระบบการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ใช้ ประโยชน์สืบไป^{๑๑๗}

๖. การท่องเที่ยวที่สนองตอบความต้องการของนักท่องเที่ยว และผู้ เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว โดยเน้นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้ สามารถรักษาความมั่นคงของระบบนิเวศ ตลอดจนวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยว ทั้งใน ปัจจุบันและอนาคต ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดความสุขทั้งของนักท่องเที่ยวและ ชุมชน ตลอดจน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพราะนอกจากจะมีรายได้เพิ่มขึ้นและ ยังมีมาตรฐานชีวิตที่ดีขึ้น ชนบทธรรมนิยมประเพณีได้รับการส่งเสริม อนุรักษ์ โดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้รับการเอาใจใส่ ดูแล เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป^{๑๑๘}

๗. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงรายจะต้องคงความดั้งเดิมของธรรมชาติและวัฒนธรรมให้มากที่สุด โดยให้นี้ก เสนอว่าทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เรานำมาใช้เป็นการยืมมาจาก อนาคต ดังนั้นจะต้องรักษาไว้ให้ลูกหลานของเราได้เห็นอย่างที่เราเห็นในปัจจุบันการพัฒนาหรือ

^{๑๑๓}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑ วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๑๔}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๑๕}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๓ วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๑๖}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๔ วันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๑๗}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๑๘}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๙ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

เปลี่ยนแปลงทรัพยากรการท่องเที่ยวจะต้องกระทำเท่าที่จำเป็นไม่ทำลายสภาพเดิมจนเปลี่ยนแปลงไป^{๑๑๙}

๘. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าไปสนับสนุนการให้ข้อมูลสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรการท่องเที่ยวภายในวัดแก่นักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นมีโอกาสได้รับความรู้และประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากวัดพระธาตุผาเงา เช่นเดียวกับนักท่องเที่ยว และมีการสอดแทรกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมเข้าไว้ในการท่องเที่ยว^{๑๒๐}

๙. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการปลูกฝังให้ประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวได้เห็นคุณค่าและเกิดความห่วงใยในทรัพยากรการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงราย^{๑๒๑}

๑๐. การประสานการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายเข้ากับกรอบแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติ การพัฒนาท้องถิ่น และการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม จะช่วยขยายศักยภาพการท่องเที่ยวในระยะยาว^{๑๒๒}

๑๑. การบริหารจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงราย รวมถึงการจัดบริการอื่น ๆ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วัด ชุมชนดำเนินการภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อขบวนการท่องเที่ยว ต้องตระหนักดีต่อการมีส่วนร่วมของประชากร ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อขบวนการท่องเที่ยว ต้องยอมรับให้ประชาชนทุกส่วนได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ต้องขึ้นนำภายใต้ความปรารถนาของประชาชนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยว^{๑๒๓}

๑๒. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวได้ร่วมมือกันในการดูแลรักษาความสะอาดบริเวณแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายเป็นอย่างดี^{๑๒๔}

๑๓. การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมงานศิลปวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงรายที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ จัดขึ้น เพื่อให้ได้รับความเพลิดเพลินตื่นตาตื่นใจในสุนทรียศิลป์และศึกษาความเชื่อการยอมรับนับถือ การเคารพพิธีกรรมต่าง ๆ อีกทั้งได้รับความรู้ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว^{๑๒๕}

^{๑๑๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๒๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๗ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๒๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๘ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

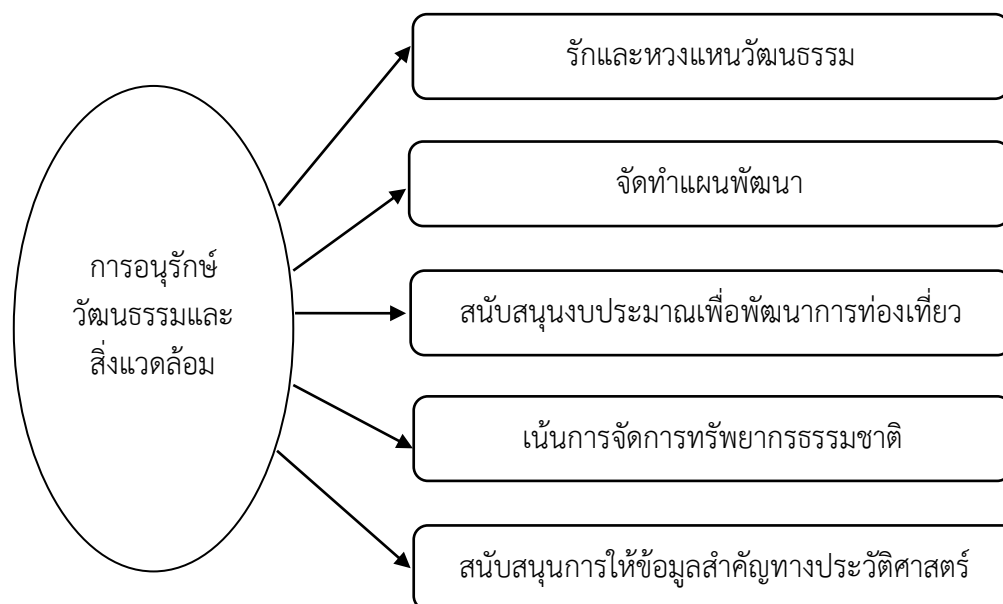
^{๑๒๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๙ วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^{๑๒๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๒๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๑ วันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๒๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

กล่าวโดยสรุป ชุมชนต้องรักและหวงแหนวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับวัด ชุมชนจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้องได้รับการยอมรับและเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ รัฐบาลต้องมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวใน โดยเน้นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้สามารถรักษาความมั่นคงของระบบนิเวศ ตลอดจนวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ชุมชน สนับสนุนการให้ข้อมูลสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว และทรัพยากรการท่องเที่ยวภายในวัดแก่นักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม ดังแผนภาพที่ ๔.๙

แผนภาพที่ ๔.๙ การอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

๔.๓.๖ รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว

จากการวิเคราะห์ข้อมูล การสัมภาษณ์ ในประเด็นการสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวพบว่า

การสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายให้ความสำคัญการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทโบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรม และประเพณี เพื่อสร้างความประทับใจและพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว โดยพบได้จากการให้สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

๑. การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยการส่งเสริมให้เขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรมและภูมิปัญญาทางภาคเหนือของประเทศไทย ที่จะช่วยสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคมและ วัฒนธรรมให้กับท้องถิ่นและประเทศ^{๑๒๖}

^{๑๒๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๓ วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

๒. แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายพัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของเชียงรายสู่การเป็นเมืองหลักและพัฒนาส่งเสริมให้เป็นเมืองท่องเที่ยวรอง ในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว^{๑๒๗}

๓. พัฒนากลไกการจัดการท่องเที่ยวของเขตพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้มีศักยภาพ และมีความสามารถในการจัดการและรองรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ^{๑๒๘}

๔. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้าร่วมกับวัด ชุมชน และภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวยกระดับการจัดการตลาดการท่องเที่ยวของเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาอย่างยั่งยืน โดยเน้นการเจาะกลุ่มตลาดนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพทั้งไทยและต่างประเทศ^{๑๒๙}

๕. การท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวของเมืองท่องเที่ยวหลักและเมืองท่องเที่ยวรองในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาให้เข้มแข็งพร้อมแข่งขันได้ตลอดจนเชื่อมโยงการท่องเที่ยวไปยังภายนอกเขต^{๑๓๐}

๖. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมยกระดับและสร้างระบบการทำงานเชิงเครือข่ายกับทุกภาคีในการพัฒนาการท่องเที่ยวของเขต พัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาสู่การเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาล้านนา เชิงสร้างสรรค์^{๑๓๑}

๗. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วัด ชุมชน ภาคีเครือข่ายเร่งสร้างนวัตกรรมในการพัฒนาวัฒนธรรมและภูมิปัญญาล้านนาเพื่อการเพิ่มคุณค่าและมูลค่าบนฐานอัตลักษณ์สู่การเป็นทรัพยากรและสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ตลอดจนถึงดำเนินการบริหารส่วนจังหวัดเชียงรายและบริการที่เน้นสุนทรียศาสตร์ของการท่องเที่ยว และการเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมกับประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง^{๑๓๒}

๘. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วัด ชุมชน ภาคีเครือข่ายส่งเสริมกลยุทธ์การตลาดผ่านการนวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสร้างและ สื่อสารภาพลักษณ์ของเมืองท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาล้านนา บนฐานการมีส่วนร่วมทุกภาคี โดยมุ่งเน้นการตลาดในกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพ^{๑๓๓}

๙. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วัด ชุมชน ภาคีเครือข่ายร่วมกันดำเนินการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในและนอกคลัสเตอร์และเชื่อมโยงสูงอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงเพื่อเพิ่มระยะเวลาพำนัก ผ่านการยกระดับกิจกรรมการท่องเที่ยวและการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวและพึงพอใจกลับมาเที่ยวซ้ำ^{๑๓๔}

^{๑๒๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๔ วันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๒๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๒๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๓๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๗ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๓๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๓๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๔ วันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^{๑๓๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๖ วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^{๑๓๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

๑๐. การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทโบราณสถานศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงราย ทำให้รู้สึกถึงความสวยงามและทรงคุณค่าพร้อมทั้งส่งเสริมการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำ^{๑๓๕}

๑๑. การจัดการการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของวัดในจังหวัดเชียงรายทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความศรัทธา และน่าเลื่อมใสและให้เกิดความพึงพอใจสูงสุดต่อนักท่องเที่ยว^{๑๓๖}

๑๒. การจัดการการท่องเที่ยววัดในจังหวัดเชียงราย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วัด ชุมชน และภาคีเครือข่ายคำนึงถึงสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นห้องน้ำ สถานที่จอดรถ เป็นต้น ส่วนชุมชนหน้าวัดพระแก้ว จะมีนักท่องเที่ยวไปซื้อน้ำดื่ม อาหาร ตลอดจนถึงเครื่องไทยทาน การส่งเสริม การท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย หอพระหยก ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานพระแก้วมรกต โหงหลวงแสงแก้ว พิพิธภัณฑสถานอุโบสถ จะแตกต่างจากที่อื่น หน่วยงานที่สนับสนุนและจัดการการท่องเที่ยวของวัด องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เทศบาลนครเชียงราย^{๑๓๗}

๑๓. แผนการพัฒนาการท่องเที่ยวของวัดร่วมกับเทศบาล โดยเทศบาลมีรถรางพรีนาเที่ยววัดในเมืองเชียงราย วัดพระแก้วเป็นหนึ่งในวัดนั้น สิ่งอำนวยความสะดวกที่วัดพระแก้วต้องสร้างเพิ่ม เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ควรจัดหาสถานที่จอดรถเพิ่มเติม หรือจัดหน้าวัดเป็นสถานที่จอดรถชั่วคราวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว^{๑๓๘}

๑๔. แนวโน้มกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน ต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย ควรเชิญชวนหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย ประชาสัมพันธ์จังหวัด ช่วยกันประชาสัมพันธ์ให้คนหันมาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากขึ้น^{๑๓๙}

กล่าวโดยสรุป การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยการส่งเสริมให้เขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่จะช่วยสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม วัด ชุมชน ภาคีเครือข่ายส่งเสริมกลยุทธ์การตลาดผ่านการนวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสร้างและสื่อสารภาพลักษณ์ของเมืองท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาล้านนาบนฐานการมีส่วนร่วมทุกภาคี โดยมุ่งเน้นการตลาดในกลุ่มนักท่องเที่ยว รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นห้องน้ำ สถานที่จอดรถ เป็นต้น ดังแผนภาพที่ ๔.๑๐

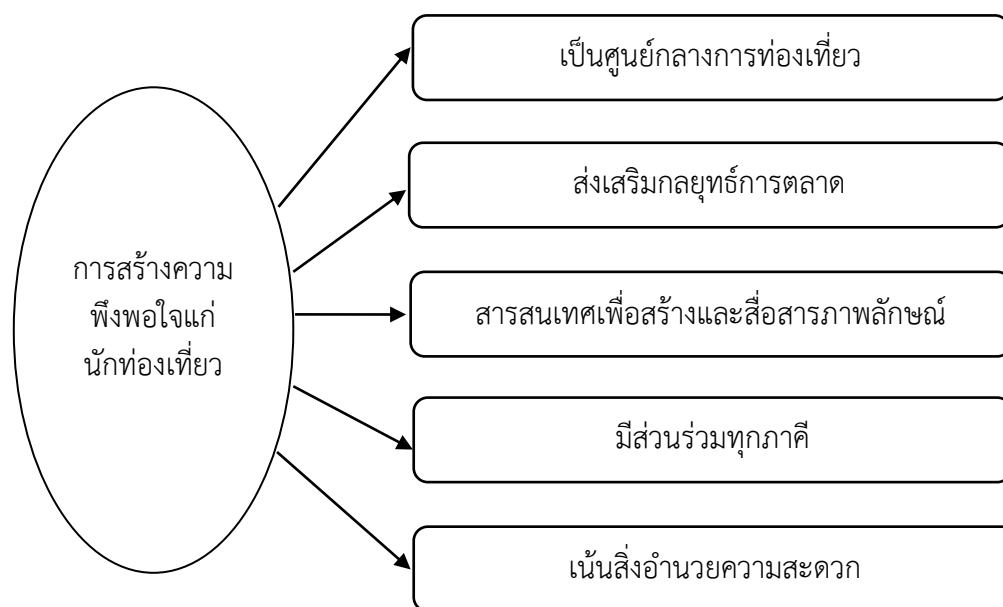
^{๑๓๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๘ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๓๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๙ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๓๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๘ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๓๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๓๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

แผนภาพที่ ๔.๑๐ การสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว

๔.๓.๗ รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการคำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่และความสะอาดของพื้นที่

จากการวิเคราะห์ข้อมูล การสัมภาษณ์ ในประเด็นการคำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่และความสะอาดของพื้นที่ พบว่า

การคำนึงถึงขีดความสามารถรองรับ และความสะอาดของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายให้ความสำคัญกับการกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าไปเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถานหลวงพ่อดำในแต่ละรอบให้เหมาะสมกับการรองรับของพื้นที่บริเวณพิพิธภัณฑสถานหลวงพ่อดำ โดยพบได้จากการให้สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

๑. การจัดการการท่องเที่ยวของวัดในจังหวัดเชียงรายได้คำนึงถึงความเหมาะสมระหว่างจำนวนนักท่องเที่ยวกับความสามารถในการรองรับของพื้นที่^{๑๔๐}

๒. วัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงรายมีการจัดการบริเวณแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสะอาดอยู่ตลอดเวลา^{๑๔๑}

๓. วัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงรายมีการจัดการการท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของแหล่งโบราณสถานในแหล่งท่องเที่ยว^{๑๔๒}

๔. การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ทั้งระดับประเทศและระดับท้องถิ่น ซึ่งการท่องเที่ยวเป็นการใช้ต้นทุนทางทรัพยากรทั้งธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมที่มีอยู่ในพื้นที่ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาท่องเที่ยวในสถานที่นั้น ๆ^{๑๔๓}

^{๑๔๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๔๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๗ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๔๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๘ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๔๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๙ วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

๕. การพัฒนาท่องเที่ยวที่เหมาะสมจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนและการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชุมชนเพื่อเป็นความภูมิใจของคนในท้องถิ่น อย่างไรก็ตามการพัฒนากการท่องเที่ยวอย่างไม่เหมาะสมอาจนำไปสู่ผลกระทบต่อชุมชน อันได้แก่ การเพิ่มขึ้นของมลพิษ การเสื่อมถอยของวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่เคยมีอยู่ อัตราการเกิดอาชญากรรมที่สูงขึ้น ทั้งนี้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นเป็นการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาสิ่งที่แสดงความเป็นวัฒนธรรม^{๑๔๔}

๖. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นยังมีความพิเศษตรงที่นักท่องเที่ยวจะได้รับทราบประวัติความเป็นมา เรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้ และการให้คุณค่าของสังคม โดยสามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดีไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ มุมมอง ความคิด ความศรัทธา ความนิยมของบุคคลในอดีตที่ถ่ายทอดมาถึงคนรุ่นปัจจุบันผ่านสิ่งเหล่านี้ ตัวอย่างการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม^{๑๔๕}

๗. การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว การให้บริการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างครบวงจร การให้ความสำคัญแก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ และการสร้างจิตสำนึกการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ดังนั้นสิ่งที่ ตามมาจากการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยว คือ ผลกระทบด้านต่าง ๆ ทั้งทางบวกและทางลบในเวลาเดียวกัน ซึ่งผลกระทบเหล่านี้เมื่อเกิดขึ้นแล้ว สิ้นเปลืองเวลาและงบประมาณในการฟื้นฟูรักษา แต่หากมีการวางแผนที่ดีและมีมาตรการป้องกันเสียแต่เบื้องต้นก็จะช่วยลดความเสี่ยงจากผลกระทบต่าง ๆ^{๑๔๖}

๘. การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี จัดการทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน คงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่ ของสังคมและวัฒนธรรม ให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย อนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม สร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว และคำนึงถึงขีดความสามารถรองรับพื้นที่ และความสะอาดของพื้นที่ รักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว^{๑๔๗}

๙. แหล่งท่องเที่ยววัดทางวัฒนธรรมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกันจัดทำป้ายบอกทาง ป้ายเชิญชวน ป้ายประชาสัมพันธ์หลายๆจุด และแผนที่เส้นทางที่ จะไปเชื่อมต่อกับสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้เคียง เปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวของวัด เช่น การแสดงดนตรีไทย การรำไทย ชมรมพระเครื่อง นวดแผนประคบสมุนไพร ปลอ่ยนก ปลอ่ยปลา ให้มีการศึกษาดูงานด้านหลักคิด หลักการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เพื่อต่อยอดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการ

^{๑๔๔}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๔๕}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๑ วันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๔๖}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๔๗}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

ท่องเที่ยวในชุมชน เรียนรู้ประวัติศาสตร์ อารยธรรมศาสนาและวิถีชีวิตชุมชน เช่น มัคคุเทศก์ท้องถิ่น อาสา ของที่ระลึก วัฒนธรรมชุมชน^{๑๔๘}

๑๐. แนวทางการยกระดับการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัด เชียงรายเน้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการแหล่งท่องเที่ยว เช่น การเป็นคณะกรรมการการท่องเที่ยวของวัด บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น การฝึกอบรม การให้บริการนักท่องเที่ยว จัดให้มีกิจกรรมการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มีความ หลากหลายและน่าสนใจมากขึ้น เช่น กิจกรรมปล่อยนกปล่อยปลา มีการปรับปรุงป้ายข้อมูลภายในวัด ป้ายประชาสัมพันธ์ ป้ายบอกเส้นทาง^{๑๔๙}

๑๑. การพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่พบว่าสิ่งที่ดึงดูดใจการท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรมของหมู่บ้านโนนขำนั้น มีแหล่งท่องเที่ยวที่ยังคงถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นทั้งแบบวิถี ชนบทและประเพณีวัฒนธรรมที่ควรส่งเสริมการอนุรักษ์เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และควรพัฒนาเรื่องการคมนาคมเข้าถึงหมู่บ้านได้อย่างสะดวก ควรจัดตั้งคณะกรรมการการท่องเที่ยว ของหมู่บ้านที่ช่วยจัดการเรื่องการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมด้วย^{๑๕๐}

๑๒. การบริหารจัดการให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรม และประเพณี ควรให้ความสำคัญด้านการให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมให้คงอยู่ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ และเข้าใจถึงการคงไว้ซึ่งประเพณีที่ดั้งเดิมต่อไป^{๑๕๑}

๑๓. การคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่ของสังคมและวัฒนธรรมในการจัดการท่องเที่ยว ในจังหวัดเชียงราย ควรให้ความสำคัญด้านการคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของชาวพุทธ เพื่อเป็นการเผยแผ่วัฒนธรรมที่ดั้งเดิมให้แก่นักท่องเที่ยว^{๑๕๒}

กล่าวโดยสรุป การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และ สิ่งแวดล้อม ทั้งระดับประเทศและระดับท้องถิ่น ซึ่งการท่องเที่ยวเป็นการใช้ต้นทุนทางทรัพยากรทั้ง ธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมที่มีอยู่ในพื้นที่ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาท่องเที่ยว การพัฒนา ท่องเที่ยวที่เหมาะสมจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนและการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชุมชนเพื่อเป็นความภูมิใจของคนใน ท้องถิ่น อย่างไรก็ตามการพัฒนารท่องเที่ยวอย่างไม่เหมาะสมอาจนำไปสู่ผลกระทบต่อชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกันจัดทำป้ายบอกทาง ป้ายเชิญชวน ป้ายประชาสัมพันธ์หลายจุด และแผนที่เส้นทางที่จะไปเชื่อมต่อกับสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้เคียง เปิดโอกาสให้ชุมชนได้มี ส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวของวัด ดังแผนภาพที่ ๔.๑๑

^{๑๔๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๔ วันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

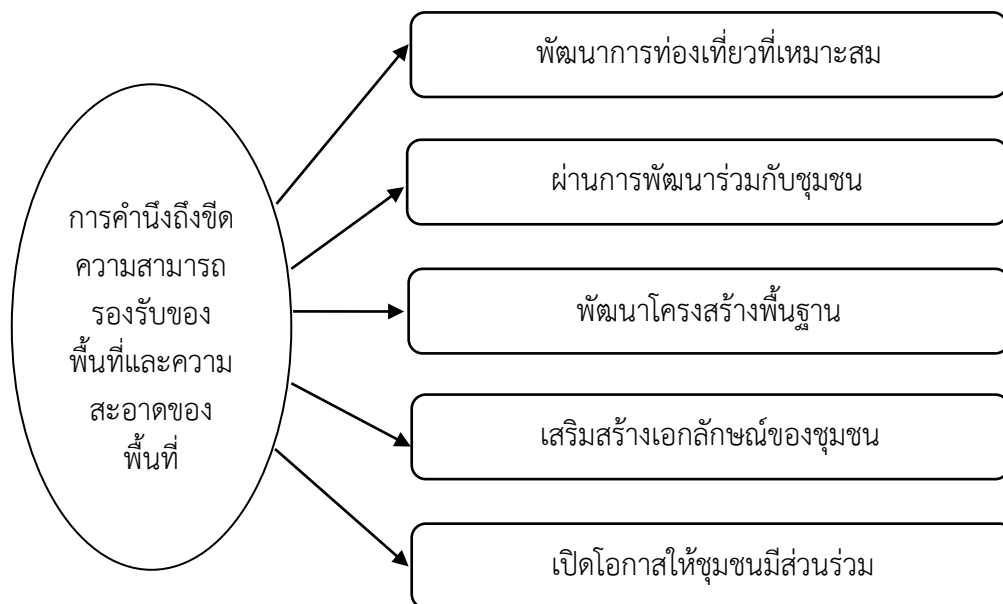
^{๑๔๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๕ วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^{๑๕๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๖ วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^{๑๕๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๕๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๘ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

แผนภาพที่ ๔.๑๑ การคำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่และความสะอาดของพื้นที่

ตารางที่ ๔.๒๔ ผลสรุปการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

ประเด็น ที่	ประเด็น	ปริมาณ	
		ความถี่	รูปหรือคนที่ให้ข้อมูลสำคัญ
๑.	การให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกความพร้อมของชุมชน สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน และองค์กรท้องถิ่นเป็นหลักการที่จะนำการท่องเที่ยวไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน จำเป็นต้องมีการเตรียมพร้อมทั้งทางสถานที่และบุคลากร ต้องมีการสำรวจปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์แวดล้อมให้เหมาะสม การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนมีศูนย์เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชน	๑๕	๑, ๓, ๔, ๖, ๘, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๑๙

ตารางที่ ๔.๒๔ ผลสรุปการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญรูปแบบการบริหารจัดการแหล่ง
ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย (ต่อ)

ประเด็น ที่	ประเด็น	ปริมาณ	
		ความถี่	รูปหรือคนที่ให้ข้อมูลสำคัญ
๒	การจัดการทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวก็ต้องอาศัยสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งทางธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น การจะสร้างความรู้สึกที่ดีให้นักท่องเที่ยวต้องเน้นที่การวางแผนทางการส่งเสริมการท่องเที่ยว คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ชุมชนและสังคม ให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลและยั่งยืน	๑๕	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๕, ๑๖, ๑๗
๓	การคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่ของสังคมและวัฒนธรรม ให้ประชาชนชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการเผยแพร่ความรู้และจัดทำหลักสูตร เป็นการอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถสนองความต้องการหรือสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวและผู้คนในท้องถิ่น โดยมีการจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ให้คงรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น และระบบนิเวศในพื้นที่นั้นไว้ให้คงอยู่	๑๔	๑, ๒, ๔, ๕, ๗, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๖, ๑๘
๔	การให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย การให้บริการรวมถึงการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน บางแห่งผู้นำบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะมีบทบาทเป็นแกนนำ	๑๑	๑, ๒, ๗, ๘, ๙, ๑๑, ๑๓, ๑๔, ๑๖, ๑๙

ตารางที่ ๔.๒๔ ผลสรุปการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญรูปแบบการบริหารจัดการแหล่ง
ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย (ต่อ)

ประเด็น ที่	ประเด็น	ปริมาณ	
		ความถี่	รูปหรือคนที่ให้ข้อมูลสำคัญ
๕	จัดกิจกรรมร่วมกับวัด ให้บริการนักท่องเที่ยว ทำกิจกรรมร่วมกับนักท่องเที่ยว นำปัญหาความต้องการไปจัดทำแผนพัฒนา สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนสนับสนุนพื้นที่ ดูแล บำรุงรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา ภาษา วรรณกรรม ศิลปกรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ การอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ชุมชนต้องรักและหวงแหนวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับวัด ชุมชนจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้องได้รับการยอมรับและเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่	๑๓	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๙
๖	การสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว ส่งเสริมให้เขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่จะช่วยสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม วัด ชุมชน ภาคีเครือข่ายส่งเสริมกลยุทธ์การตลาดผ่านการนวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสร้างและสื่อสารภาพลักษณ์ของเมืองท่องเที่ยวทาง	๑๔	๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๑๐, ๑๒, ๑๔, ๑๖, ๑๗, ๑๙

ตารางที่ ๔.๒๔ ผลสรุปการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย (ต่อ)

ประเด็น ที่	ประเด็น	ปริมาณ	
		ความถี่	รูปหรือคนที่ให้ข้อมูลสำคัญ
๗	วัฒนธรรมและภูมิปัญญาล้านนา บนฐานการมีส่วนร่วมทุกภาคี การคำนึงถึงขีดความสามารถ รองรับของพื้นที่และความสะอาด ของพื้นที่ การพัฒนาท่องเที่ยวที่เหมาะสมจะ นำไปสู่การพัฒนาชุมชนผ่านการ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน และการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของ ชุมชนเพื่อเป็นความภูมิใจของคน ในท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม การ พัฒนาการท่องเที่ยวอย่างไม่ เหมาะสมอาจนำไปสู่ผลกระทบ ต่อชุมชน องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นร่วมกันจัดทำป้ายบอกทาง ป้ายเชิญชวน	๑๓	๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘

๔.๔ การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ถูกเลือกแบบเฉพาะเจาะจงจาก ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นนักวิชาการด้านศาสนา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นนักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานภาครัฐ และผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานภาคเอกชน รวมจำนวนทั้งสิ้น จำนวน ๑๙ รูปหรือคน เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่ชัดเจนสามารถอธิบายสนับสนุน รวมทั้งให้ข้อคิดเห็นโดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วย

๔.๔.๑ การประยุกต์หลักสัปปายะเพื่อการส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านอวาสสัปปายะ

จากการวิเคราะห์ข้อมูล การสัมภาษณ์ ในประเด็นด้านอวาสสัปปายะ พบว่าหลักสัปปายะในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านอวาสสัปปายะ เมื่อวัดมีความ เป็นสัปปายะก็จะส่งผลให้พระสงฆ์สามารถปฏิบัติตาม

บทบาทหน้าที่ของตนได้อย่างเต็มที่และยังทำให้ประชาชนมีความอยากเข้าวัดมากยิ่งขึ้น โดยพบได้จากการให้สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

๑. วัดมีสถานะเป็นศูนย์กลางของชุมชนและสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งมีบทบาทหน้าที่ในการเป็นสถานที่สำหรับประกอบศาสนกิจของพุทธศาสนิกชน บทบาทหน้าที่ในการเป็นที่พึ่งทางกายและใจ และบทบาทหน้าที่เชิงสังคม อันเป็นภาพสะท้อนให้เห็นว่าวิถีชีวิตของคนไทยนั้นผูกโยงเกี่ยวข้องกับวัดตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย วัดมิใช่มีบทบาทในเชิงการเป็นพื้นที่ทางศาสนาเพียงเท่านั้น แต่วัดยังเป็นพื้นที่ ทางสังคมที่ คนทุกเพศทุกวัยสามารถเข้ามาใช้ประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ ได้ตามความเหมาะสม^{๑๕๓}

๒. การจัดการพื้นที่ภายในวัดให้มีความเป็นสัปปายะทั้งสำหรับพระสงฆ์และประชาชนจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ถ้าหากวัดไม่สามารถตอบสนองหรือสนองเคราะห์ประชาชนในประเด็นต่างๆ ที่กล่าวมาได้ ก็จะมีส่งผลให้ประชาชนเห็นความสำคัญของวัดน้อยลงและจะเข้าวัดน้อยลงตามไปด้วย^{๑๕๔}

๓. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าไปร่วมการบริหารจัดการวัดโดยจัดบริเวณวัดให้มีความสะอาด วัดจะต้องสะอาดไม่มีสิ่งไม่ชวนมองที่ระบรวนจิตใจ วัดจะต้องไม่มีกลิ่นเหม็นหรือหอมจนเกิดการรบกวนสมาธิของผู้เข้าไปท่องเที่ยวในวัด ร่วมจัดสถานที่ บริเวณวัดให้สะอาดรื่นรมย์ เก็บขยะไม่ให้มีกลิ่นขยะ เป็นต้น^{๑๕๕}

๔. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นไปตามหลักอวาสาสัปปายะแสงสว่างเหมาะสมกับการศึกษาปฏิบัติธรรมวัดควรจะมีการติดไฟฟ้าให้แสงสว่างเพื่อการใช้ประโยชน์ทั้งในการอยู่อาศัย การสัญจร และการศึกษาปฏิบัติธรรม เพื่อให้บริการแก่ทั้งพระสงฆ์และประชาชน^{๑๕๖}

๕. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นไปตามหลักอวาสาสัปปายะมีความสงบ วัดจะต้องปราศจากมลภาวะทางเสียง หรือถ้าจำเป็นต้องกระทำกิจกรรมใดที่มีเสียงดังรบกวนก็ต้องใช้เวลาไม่นานเกินไป และต้องไม่ มีผู้คนพลุกพล่านรบกวนผู้ศึกษาปฏิบัติธรรม^{๑๕๗}

๖. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นไปตามหลักอวาสาสัปปายะมีความแข็งแรงปลอดภัย อาคารและสิ่งปลูกสร้างในบริเวณวัดจะต้องมีความมั่นคงแข็งแรง และมีความปลอดภัยต่อชีวิตและร่างกายของผู้ที่อยู่ในวัดและผู้เข้ามาประกอบกิจกรรมทั้งทางศาสนาและสังคม^{๑๕๘}

๗. วัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีอาคารสถานที่สำหรับการศึกษาและปฏิบัติธรรมให้แก่พระสงฆ์และประชาชนอย่างเพียงพอและเหมาะสม และมีพื้นที่ประกอบกิจกรรมสาธารณะที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน^{๑๕๙}

^{๑๕๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑ วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๕๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๕๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๓ วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๕๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๔ วันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๕๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๕๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๕๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๘ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

๘. การทำวัดให้เป็นอารามเป็นรมณีสถานในเบื้องต้นเมื่อผู้คนเข้ามาที่วัดแล้วจะต้องเกิดความรูสึกยินดี รื่นรมย์ เจริญตาเจริญใจต่อสิ่งที่ได้เห็นในเชิงกายภาพของวัด ประการวัดควรมีการแบ่งเขตพื้นที่การใช้งานทางศาสนาอย่างเหมาะสม ชัดเจนและเป็นสัดส่วนโดยเฉพาะอย่างยิ่งเขตธรณีสงฆ์ อันเป็นพื้นที่ส่วนตัวของพระสงฆ์ จำเป็นจะต้องแยกเป็นสัดส่วนที่ชัดเจนไม่ให้เกิดความพลุกพล่าน เพื่อที่จะได้ไม่ส่งผลกระทบต่อความเป็นส่วนตัวและกิจวัตรของพระสงฆ์ที่จำพรรษาอยู่ในวัด ซึ่งภายในวัดควรมีป้ายกำกับบอกทางเพื่อป้องกันการสับสนของผู้ที่เข้ามาใช้ประโยชน์จากพื้นที่ของวัด^{๑๖๐}

๙. ที่ตั้งของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชื่อมโยงกับการปฏิบัติธรรมไม่ควรอยู่ห่างจากชุมชนเกินไป เนื่องจากพระสงฆ์และชุมชนบริเวณรอบวัดจำเป็นจะต้องมีปฏิสัมพันธ์ในเชิงต่างฝ่าย ต่างเกี่ยวพันและพึ่งพาอาศัยกัน พระสงฆ์จำเป็นจะต้องออกบิณฑบาตเพื่อรับอาหารและปัจจัยต่างๆ จากญาติโยม ส่วนชุมชนเองก็มีวัดเป็นศูนย์กลางที่สำคัญของชุมชน ประการสุดท้ายคือการทำให้วัดเป็นสถานที่ที่เหมาะสมกับการเป็นสถานปฏิบัติธรรมวัดจะต้องเป็นสถานที่ที่มีความร่มรื่น สะอาด สว่าง และสงบ^{๑๖๑}

๑๐. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นสถานที่ที่สงบร่มเย็น อยู่แล้วมีความสบายกายสบายใจ เจริญหูเจริญตา รูสึกปลอดภัยทุกเวลาที่ อยู่ในสถานที่ นี้ เพราะว่าวัดควรให้ความสำคัญกับความปลอดภัยและความสบายใจของผู้ที่เข้ามาใช้บริการในวัด รู้ว่าเป็นวัดของตนเอง สามารถที่จะเข้าถึงข้อมูลและเป็นมิตรกับทุกคน ทั้งนี้การเป็นพระสงฆ์ที่อาศัยอยู่ในวัด พระธาตุผาเงาให้ความร่วมมือในทุกกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ของวัดพร้อมทั้งมีตำแหน่งหน้าที่ในบางกิจกรรม^{๑๖๒}

๑๑. วัดพระแก้วมีสถานที่ที่ให้ความรื่นรมย์ สร้างความสุขใจเป็นรูปแบบและแนวทางในการปรับปรุง พัฒนาวัด เพื่อให้วัดเป็นสถานที่ที่สร้างความรื่นรมย์และสร้างความสุข ด้วยการจัดตกแต่งสถานที่ต่าง ๆ ภายในวัด ให้สามารถสร้างความสุขเป็นเบื้องต้นให้กับผู้มาวัดนาคปรก^{๑๖๓}

๑๒. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นรมณีสถานทางพระพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญต่อพุทธศาสนิกชนที่จะได้ทำหน้าที่ในการดูแลพระพุทธศาสนา ก่อให้เกิดรูปแบบในการพัฒนาวัดตามสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ การเดินทางมีสภาพเอื้อต่อสภาวะที่เกี่ยวพัน การบำเพ็ญศีล สมาธิ และปัญญา^{๑๖๔}

๑๓. แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นรมณีสถานเหมาะสมแก่การท่องเที่ยววัดและเหมาะสมต่อการปฏิบัติธรรม รูปแบบควรเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกัน เช่น ควรทำให้เป็นที่น่าสนใจ ดึงดูดใจ นอกเหนือจากการมาทำบุญ จัดสถานที่ให้สะอาดตา ร่มรื่น มีมุนั่งฟังเสียงพระสวดมนต์ มีกิจกรรมวัดและชุมชนได้ทำร่วมกัน วัดมีกิจกรรมที่น่าสนใจ และจัดกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ^{๑๖๕}

๑๔. การส่งเสริมสนับสนุนให้วัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมร่วมกับทางวัดที่จัดขึ้นถือว่าเป็นจิต

^{๑๖๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๙ วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^{๑๖๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๖๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๔ วันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

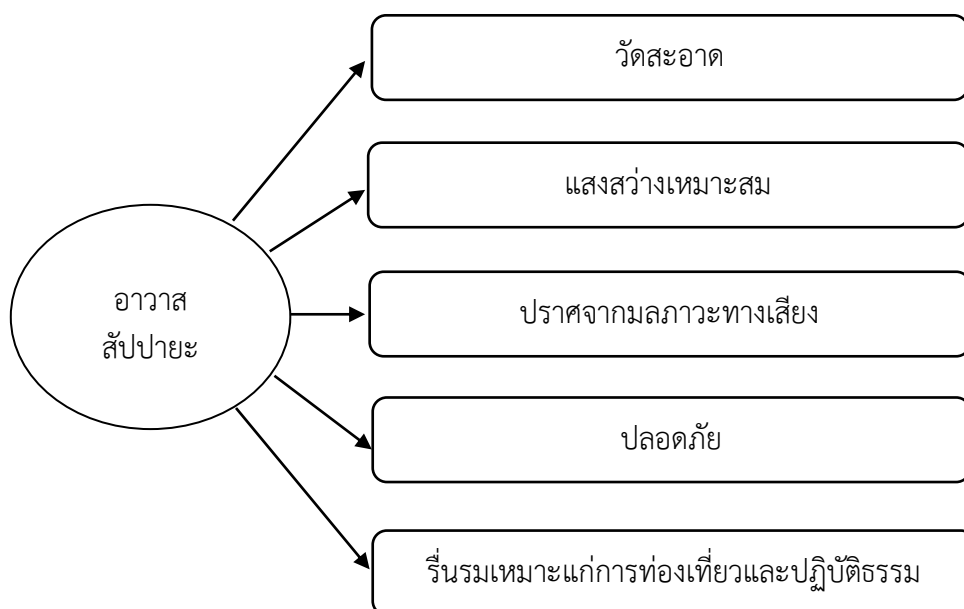
^{๑๖๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๕ วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^{๑๖๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๖ วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^{๑๖๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

อาสาในการช่วยเหลือกิจกรรมของวัดในส่วนที่ขาด ทั้งนี้ยังมีความสามารถที่มีความตั้งใจของแต่ละบุคคลในการเข้ามาช่วยเหลือกิจกรรมร่วมกับวัด^{๑๖๖}

กล่าวโดยสรุป การจัดการพื้นที่ภายในวัดให้มีความเป็นสัปปายะทั้งสำหรับพระสงฆ์และประชาชนจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าไปร่วมการบริหารจัดการวัดโดยจัดบริเวณวัดให้มีความสะอาด แสงสว่างเหมาะสมกับการศึกษาปฏิบัติธรรม ปราศจากมลภาวะทางเสียง สิ่งปลูกสร้างในบริเวณวัดจะต้องมีความมั่นคงแข็งแรง และมีความปลอดภัยต่อชีวิตและร่างกายของผู้ที่อยู่ในวัดและผู้เข้ามาประกอบกิจกรรม แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นรมณีสถานเหมาะสมแก่การท่องเที่ยววัดและเหมาะสมต่อการปฏิบัติธรรม ดังแผนภาพที่ ๔.๑๒

แผนภาพที่ ๔.๑๒ การประยุกต์หลักสัปปายะด้านอawas สัปปายะ

๔.๔.๒ การประยุกต์หลักสัปปายะเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านโคจรสัปปายะ

จากการวิเคราะห์ข้อมูล การสัมภาษณ์ ในประเด็นด้านโคจรสัปปายะ พบว่าหลักสัปปายะในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านโคจรสัปปายะ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดสภาพแวดล้อมวัด เส้นทางเข้าสู่วัด ให้มีความสวยงามเป็นธรรมชาติ สะอาด สงบ เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเกิดความภูมิใจคุณค่าและสถานที่ให้บันเทิงรื่นรมย์ทางใจ โดยพบได้จากการให้สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

๑. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและปรับปรุงเส้นทางเป็นหน่วยงานที่ประสานด้านงบประมาณในการพัฒนาเส้นทางให้มีความเหมาะสมสะดวกสามารถเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม^{๑๖๗}

^{๑๖๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๘ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๖๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑ วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

๒. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักที่จะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและสนับสนุนกิจกรรมของวัดซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ภายในจังหวัดและเป็นหน่วยงานแรกๆที่มีบทบาทเพราะมีกิจกรรมหลายๆ อย่างร่วมกัน รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่มีลักษณะโดดเด่นทางวัฒนธรรมจำเป็นจะต้องเข้าไปพัฒนาให้สามารถใช้ประโยชน์และสร้างความภูมิใจให้แก่ท้องถิ่นทั้งนี้เพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีทั้งกำลังคนและเครือข่ายมีส่วนร่วมในการจัดการได้มากกว่าการบริหารงานเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสามารถเชื่อมโยงให้นักท่องเที่ยวและสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน ดำเนินต่อไปได้รวมถึงการจัดทำแผนสนับสนุนในระยะ ๑ ปีในระยะ ๓ ปีหรือกลางในระยะยาวงานวิจัยและพัฒนาจำเป็นจะต้องเริ่มจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนด้านระยะคือการสร้างเส้นทางให้เหมาะสมกับการท่องเที่ยว^{๑๖๘}

๓. ส่วนมากวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ มีความสวยงามทั้งด้านธรรมชาติและวัฒนธรรมสงบั้นหน่วยงานหลักที่เข้ามาช่วยสนับสนุนการสร้างเส้นทางและดูแลเส้นทางให้สะอาดสะดวกต่อการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวจะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนั้นจะมีหน่วยงานอื่นๆที่เข้ามาสนับสนุนทางนี้ก็เกิดจากการประสานของหน่วยงานในท้องถิ่น โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคือความสัมพันธ์โดยตรงกับวัด^{๑๖๙}

๔. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีทั้งให้การสนับสนุนการสร้างเส้นทางขนาดเล็กๆ เพราะงบประมาณมีจำกัด หากต้องพัฒนาเส้นทางขนาดใหญ่ เพิ่มความสะดวกสบายเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมหลายจุด จำเป็นจะต้องอาศัยหน่วยงานภาครัฐอื่นๆเข้ามาสนับสนุน^{๑๗๐}

๕. เส้นทางเข้าถึงแหล่งเที่ยวนับเป็นสิ่งสำคัญการพัฒนาเส้นทางให้มีความเหมาะสมหน่วยงานภาครัฐจะต้องมีการจัดทำแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา ระยะสั้นๆและวางแผนพัฒนาในระยะยาวเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นระบบแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจึงจะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมและร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่วัดจัดขึ้นหรือแหล่งท่องเที่ยวอื่นจัดขึ้น^{๑๗๑}

๖. เส้นทางจะสะดวกเหมาะสมต่อการเข้ามาเยี่ยมชมวัดซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวและสร้างการมีส่วนร่วมกับวัดหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีบุคลากรและประสานชุมชนให้เข้ามาสนับสนุนและพัฒนาเส้นทางได้อย่าง"เหมาะสม"^{๑๗๒}

๗. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นวัดหรือแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีสภาพสวยงามเส้นทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหน่วยงานในท้องถิ่นและหน่วยงานอื่นๆเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนเพื่อให้เส้นทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวได้รับการพัฒนารวมถึงได้รับการปกป้องรักษาไม่ให้เกิดการทำลายสภาพแวดล้อม รักษาไว้ซึ่งความเป็นธรรมชาติและสวยงามทางวัฒนธรรม^{๑๗๓}

^{๑๖๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๗ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๖๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๗๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๓ วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๗๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๔ วันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๗๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๗๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

๘. การพัฒนาเส้นทางเพื่อให้นักท่องเที่ยวและผู้ที่เกี่ยวข้องในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้ใช้เส้นทางอย่างสะดวกครบครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักโดยเฉพาะนักการเมืองของท้องถิ่นจะต้องนำปัญหาความต้องการด้านการใช้เส้นทางพัฒนาเส้นทางมาเป็นนโยบายหลักในการพัฒนาเส้นทางเพื่อให้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว^{๑๗๔}

๙. ท้องถิ่นจะได้รับประโยชน์อย่างมากจากการเข้ามาของแหล่งท่องเที่ยวรวมถึงเส้นทางสะดวกจะนำมาซึ่งความประสานงาน กับหน่วยงานอื่นทำให้เกิดกิจกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและแหล่งท่องเที่ยวหากนักการเมืองท้องถิ่นหรือหน่วยงานในท้องถิ่นไม่ดำเนินกิจกรรมด้านการพัฒนาเส้นทางจัดแสดงให้ประชาชนได้เห็นว่าการทำงานในฐานะตัวแทนประชาชนนั้นนักการเมืองเหล่านั้นไม่ได้ดำเนินการพัฒนาสิ่งใดเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นเลยอีกครั้งการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาเส้นทางเสร็จสมบูรณ์แล้วก็ต้องวางแผนในระยะยาวสร้างการมีส่วนร่วมหรือดำเนินการดูแลเส้นทางให้สะอาดและปกป้องรักษาเส้นทางธรรมชาติเส้นทางวัฒนธรรมไม่ให้ถูกทำลาย การเป็นนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นการมีทีมงานที่เข้มแข็งก็จะช่วยเข้ามาดูแลและจัดการด้านนโยบายและการดำเนินงานต่างๆเพื่อให้ประโยชน์ประโยชน์ต่อประชาชน^{๑๗๕}

๑๐. การสร้างเส้นทางเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเที่ยวและเข้าร่วมกิจกรรมกับแหล่งท่องเที่ยวที่ชุมชนได้จัดขึ้นโดยมากแหล่งท่องเที่ยวต่างๆจะได้รับการบรรจุแผนพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ชุมชนจัดขึ้น รายการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมการท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวสำคัญที่องค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลรับผิดชอบอยู่นั้นจะต้องบรรจุเข้าไว้ในแผนพัฒนาทุกปีเพื่อให้การพัฒนาเส้นทางได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องรวมถึงการบำรุงดูแลรักษา^{๑๗๖}

๑๑. องค์การบริหารส่วนตำบลส่วนมากจะมีการวางแผนพัฒนาเส้นทางโดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีแหล่งท่องเที่ยวสำคัญจะให้การสนับสนุนและบรรจุแผนพัฒนาเส้นทางแผนการดูแลระยะสั้นระยะยาวอย่างจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเส้นทางสัญจรไปมาที่สำคัญ^{๑๗๗}

๑๒. โดยความเป็นจริงการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องทำหน้าที่ในการประสานงานในการพัฒนาเส้นทาง การท่องเที่ยว ที่มีอยู่ในเขตรับผิดชอบหรือประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่สามารถดำเนินการในโครงการขนาดใหญ่แต่ในความเป็นจริงการดำเนินงานต่างๆให้เกิดการพัฒนาเส้นทางให้มีความพร้อมรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวการสัญจรไปมาของประชาชนซึ่งบุคลากรที่ดำเนินการต้องมีความรู้ความสามารถรวมถึงการประสานงานกับหน่วยงานอื่นแต่หากการดำเนินงานของบุคลากรหรือองค์กรมีความขัดแย้งกับชุมชนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวการดำเนินงานก็จะไม่สามารถดำเนินการได้^{๑๗๘}

^{๑๗๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๙ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๗๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๘ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๗๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๙ วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^{๑๗๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๗๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๑ วันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

๑๓. แนวทางในการดำเนินงานที่ควรจะเป็นสำหรับการพัฒนาเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวหรือเส้นทางของชุมชนในแต่ละปีหน่วยงานและชุมชนผู้ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวควรจัดประชุมและจัดทำแผนงานมีการทบทวนร่วมกับชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการพัฒนาเส้นทาง”^{๑๗๙}

๑๔. การพัฒนาเส้นทางหรือการพัฒนาแหล่งที่อยู่อาศัยองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาก็คือการสร้างเส้นทางให้มีความพร้อมรองรับกิจกรรมต่างๆได้อย่างเหมาะสมทั้งนี้ การสร้างเส้นทางให้มีความพร้อมหรือเหมาะสมมิใช่เพียงเส้นทางที่เป็นถนนโครงสร้างพื้นฐานเท่านั้นแต่ยังรวมไปถึงการพัฒนาเส้นทางให้มีความพร้อมทางด้านการท่องเที่ยวหรือกิจกรรมอื่นๆเช่นการพัฒนาโปรแกรมเส้นทางท่องเที่ยวรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวก็จะต้องมีความเหมาะสมด้วย ในหลักพระพุทธศาสนาจึงกำหนดหลักสัปปายะ ไว้รองรับการดำเนินกิจกรรมต่างๆให้สามารถดำเนินการไปได้ในประเด็นนี้เส้นทาง เป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้เกิดความเชื่อมโยงจำเป็นจะต้องอาศัยความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาเส้นทางและดูแลเส้นทางให้มีความพร้อมอยู่เสมอเพราะกิจกรรมการท่องเที่ยวต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง^{๑๘๐}

๑๕. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแหล่งเที่ยวเชื่อมโยงวัดสวยงามมีความพร้อมต้อนรับนักท่องเที่ยว ให้เที่ยวเมืองไทยนั้นได้ขึ้นชื่อว่าเป็นเมืองพุทธ วัดสวยงามโดยเฉพาะวัดภาคเหนือโดดเด่นในเรื่องของศาสนาและวัฒนธรรม มีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศานามานานหลายร้อยปี นั้นมีวัดวาอารามเป็นจำนวนมาก ให้ผู้คนเข้าไปกราบไหว้ ถวายศีลหรือปฏิบัติธรรม เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและสั่งสอนให้เราเป็นคนดี นอกจากนี้มีที่เที่ยทางธรรมชาติที่สวยงาม ทั้งภูเขา แม่น้ำ น้ำตก เมืองที่ประวัติศาสตร์ยาวนาน มีศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญ วัดแต่ละแห่งมีความสวยงาม เส้นทางสะดวก โปรแกรมท่องเที่ยวจัดได้หลายรูปแบบหลายเส้นทาง ทั้งนี้เพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งในระดับพื้นที่และในระดับจังหวัดจนถึงระดับประเทศมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องประสานและสร้างความร่วมมืออย่างเป็นระบบในการจัดสรรงบประมาณพัฒนาเส้นทางโครงสร้างพื้นฐานให้มีความพร้อมรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยเฉพาะเส้นทางในภาคเหนือมีการพัฒนาเส้นทางหลักสะดวกสบายเชื่อมโยงไปยังหมู่บ้านต่างๆซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ที่บางแหล่งท่องเที่ยวยังไม่เปิดรับ นักท่องเที่ยว แต่บางแหล่งท่องเที่ยวมีการพัฒนาเส้นทางรองรับการท่องเที่ยว หรืออาจเปิดรับกิจกรรมการท่องเที่ยวบางช่วงขณะ หลักการในพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวให้สัปปายะหรือเหมาะสมจึงต้องอาศัยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่รวบรวมข้อมูลการพัฒนาเส้นทางและขยายผลไปสู่การปฏิบัติในระดับต่างๆตามแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวและการพัฒนาประเทศ^{๑๘๑}

๑๖. หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ และมีความพร้อมในด้านต่างๆโดยเฉพาะเส้นทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวมีความเป็นธรรมชาติสะอาดและเหมาะสมรองรับการ

^{๑๗๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๘๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^{๑๘๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๔ วันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

ท่องเที่ยวสะดวกและปลอดภัยทางจังหวัดจะบรรจุเข้าในแผนพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว ทั้งนี้ กิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆจะต้องอาศัยความร่วมมือและการจัดทำแผนผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งแสดงถึงความร่วมมือ ภาคการท่องเที่ยวและการพัฒนาด้านอื่นๆรองรับการท่องเที่ยว^{๑๘๒}

๑๗. วัดและชุมชนร่วมจัดการวัดให้เป็นสถานที่ที่มีความร่มรื่น สะอาด ไม้ รุ่ยวาย อยู่แล้ว มีความสุขสงบ สถานที่ผ่อนคลายเป็นได้ กำหนดการงานให้มีความชัดเจนต้องการให้วัดเป็นเช่นไร ฝ่ายบริหารกำหนดผู้รับผิดชอบงบประมาณ ดำเนินการในส่วนที่บำรุงรักษา โรงเรียนใช้สถานที่วัดจัดการเรียนการสอน ทางวัดให้การช่วยเหลือโรงเรียนทุกรูปแบบการบริหารจัดการยังขาดงบประมาณในการสร้าง ไม้ มีแผนผังในการสร้าง และขาดบุคคลากรดูแลแบบยั่งยืน การวางแผนแม่บทเพื่อที่จะจัดทำระบบนิเวศน์ จัดภูมิทัศน์ภายในวัด และคำนึงถึงความเหมาะสม^{๑๘๓}

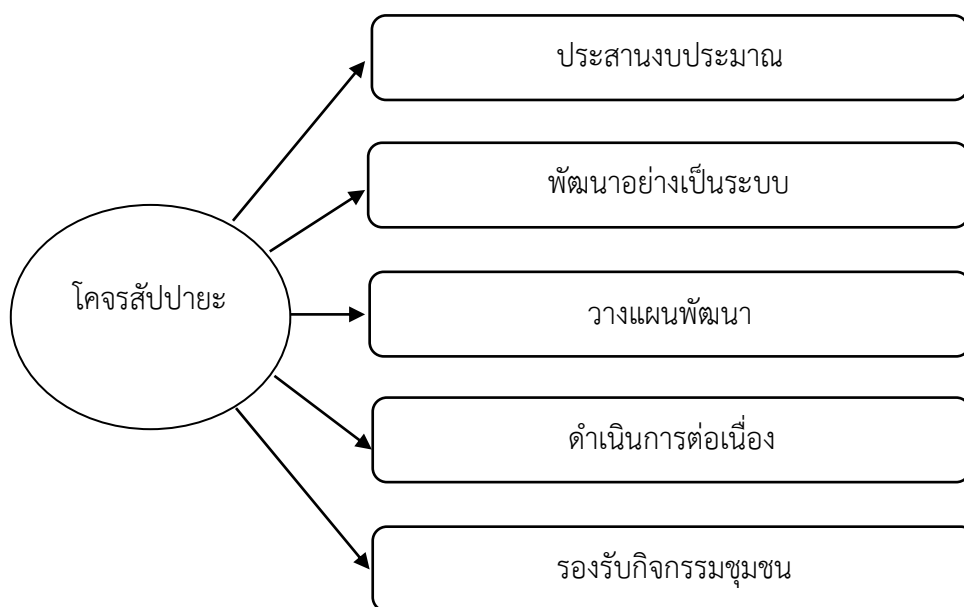
๑๘. ภายในวัดจะต้องมีทางเดินที่ไม่ชำรุดสามารถเดินหรือทำกิจกรรมได้อย่างสะดวกและปลอดภัยรวมถึงมีป้ายบอกทางไปยังสถานที่ต่างๆ มีการจัดแบ่งบริเวณพุทธาวาส สังฆาวาส และธรรมาวาสหรือธรณีสงฆ์อย่างชัดเจน มีการตรวจสอบและดูแลซ่อมแซมทางเดินภายในวัดให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์อยู่เสมอ และเส้นทางเดินที่พระสงฆ์จะต้องออกไปบิณฑบาตในชุมชนจะต้องมีความสะดวกไม่ใกล้หรือไกลจนเกินไป^{๑๘๔}

กล่าวโดยสรุป องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและปรับปรุงเส้นทางเป็นหน่วยงานที่ประสานด้านงบประมาณในการพัฒนาเส้นทางให้มีความเหมาะสมสะดวกสามารถเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมลักษณะโดดเด่นทางวัฒนธรรม จำเป็นจะต้องเข้าไปพัฒนาให้สามารถใช้ประโยชน์และสร้างความภูมิใจให้แก่ท้องถิ่น เส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวนับเป็นสิ่งสำคัญ การพัฒนาเส้นทางให้มีความเหมาะสมหน่วยงานภาครัฐจะต้องมีการจัดทำแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา ระยะสั้นๆ และวางแผนพัฒนาในระยะยาวเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นระบบ นำปัญหาความต้องการมาเป็นนโยบายหลักในการพัฒนาเส้นทางเพื่อให้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว บรรจุแผนพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ชุมชนจัดขึ้น รายการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมการท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวสำคัญที่องค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลเทศบาลรับผิดชอบอยู่นั้นจะต้องบรรจุเข้าไว้ในแผนพัฒนาทุกปีเพื่อการพัฒนาเส้นทางได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องรวมถึงการบำรุงดูแลรักษาอย่างต่อเนื่อง ดังแผนภาพที่ ๔.๑๓

^{๑๘๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๕ วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^{๑๘๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๖ วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^{๑๘๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

แผนภาพที่ ๔.๑๓ การประยุกต์หลักสี่ปายะด้านโคจรสี่ปายะ

๔.๔.๓ การประยุกต์หลักสี่ปายะเพื่อการส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านภัสสสี่ปายะ

จากการวิเคราะห์ข้อมูล การสัมภาษณ์ ในประเด็นด้านภัสสสี่ปายะ พบว่า

หลักสี่ปายะในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านภัสสสี่ปายะ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดสภาพแวดล้อมภายในวัดที่ เหมาะสมต่อการแลกเปลี่ยนพูดคุยกันทั้งในหมู่คณะสงฆ์และประชาชน รวมถึงการสร้างบรรยากาศในการอบรมสั่งสอนธรรมทั้งสำหรับพระสงฆ์และประชาชน จัดทำแผนงาน บุคลากรรองรับการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยพบได้จากการให้สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

๑. การพูดคุยและจัดกิจกรรมในสถานที่แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีความเหมาะสม เพราะแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีความละเอียดอ่อนโดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เป็นวัดต้องการความสงบ หรือแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติการส่งเสียงดังพูดคุยที่ไม่เหมาะสมอาจส่งผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวหรือนักท่องเที่ยวอื่นๆ^{๑๘๕}

๒. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะจัดบุคลากรเข้ามาประสานกับแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เพื่อช่วยดูแลและสนับสนุนต้อนรับนักท่องเที่ยวทั้งป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการสนับสนุนบุคลากร ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเช่นจัดให้เทศในรูปแบบต่างๆโดยเฉพาะคนในท้องถิ่น เข้ามาพูดคุยต้อนรับนักท่องเที่ยว^{๑๘๖}

๓. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐทั้งวัดและชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดหาคณะกรเพื่อให้คำแนะนำการต้อนรับนักท่องเที่ยวทั้งนี้เพราะแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมส่วนมากจำเป็นต้องอาศัยบุคลากรในท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถมี

^{๑๘๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๘๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๘ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

ประสบการณ์สามารถอีกทั้งยังแก่นักท่องเที่ยวรวมถึงให้เกิดการจัดกิจกรรมที่สนองต่อความต้องการ อีกทั้งยังให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยว ระหว่างเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยว การแต่งกายการพูดคุยหรือจัดกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความเหมาะสม ต่อแหล่งท่องเที่ยว^{๑๘๗}

๔. รูปแบบและลักษณะของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ชมวัด ร่วมกิจกรรมสวดมนต์ ปฏิบัติธรรม ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวพักกาย พักใจ จิตผ่อนคลายความเครียด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมร่วมกับเครือข่ายกำหนดแนวทางเพื่อให้นักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนากิจกรรมระหว่างท่องเที่ยวก่อให้เกิดความจดจำและประทับใจอย่างลึกซึ้งในพื้นที่ของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีโอกาสในการจัดการการวางแผนท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เช่น การเรียนภาษาท้องถิ่น การวาดภาพ การแกะสลักและการ โดยเฉพาะเมื่อท่องเที่ยวชมวัฒนธรรมชุมชน การคุยและทำอาหารพื้นบ้าน เป็นต้น^{๑๘๘}

๕. กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จากการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การพูดคุยที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนักท่องเที่ยวเป็นเพียงผู้รับข้อมูลโดยไม่มองคู่มือหรือวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือมองเพียงผ่านสายตาหรือการเยี่ยมชม ชื่อของที่ระลึก จะส่งผลต่อจำนวนนักท่องเที่ยวที่ลดปริมาณลง ขาดการบอกต่อ แต่การท่องเที่ยวได้รับข้อมูลที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรเครือข่ายจัดเตรียมให้ สร้างกิจกรรมเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมได้โดยผ่านประสบการณ์การท่องเที่ยวจะช่วยให้ นักท่องเที่ยว เกิดความซาบซึ้งและประทับใจในกิจกรรมที่แหล่งท่องเที่ยวจัดต้อนรับและมีการบอกต่อ แนะนำให้นักท่องเที่ยวอื่นๆได้เข้ามาเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น^{๑๘๙}

๖. การพูดคุยในชุมชนรวมไปถึงการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยว ได้รับรู้เกี่ยวกับกิจกรรมสำคัญในแหล่งท่องเที่ยวจะช่วยให้ นักท่องเที่ยวสนใจและเข้าร่วม เที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดทำแผนงาน แนวทางจัดการ จัดหาบุคลากรพร้อมกับการคัดเลือก กิจกรรมให้สอดคล้องกับหลักการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

๗. มีการกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การท่องเที่ยวเป็นการจัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้รับ ประสบการณ์ทางวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เกี่ยวกับวัฒนธรรมอาหารที่มีพร้อมจัดให้ตัวแทนชุมชน ภูมิปัญญาชุมชนประกอบกับการบรรยายเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักท่องเที่ยว

๘. การให้ข้อมูลคุณค่าทางสังคม วัฒนธรรมชุมชนของแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย วิถีชาวพุทธและสิ่งแวดล้อมที่เชื่อมโยงกับกิจกรรมที่เป็นวิถีชีวิตของชุมชน และแทนการพูดคุย เราจัดทำเอกสารส่งเสริมการท่องเที่ยวสามารถเผยแพร่ได้ตามแนวทางของชุมชนเองสร้างความ ประทับใจ จดจำแก่นักท่องเที่ยว^{๑๙๐}

๙. ให้ข้อมูลระหว่างท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายพร้อมมีกิจกรรมท่องเที่ยวเสริม ประสบการณ์ตรงกับเจ้าของวัฒนธรรม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะจัดทำแผนงานร่วมกับเครือข่าย

^{๑๘๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๘๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๑ วันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๘๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๙๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๘ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

จัดตั้งกลุ่มรับผิดชอบโดยตรงจากการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อดำเนินการภายใต้แผนงานที่ชัดเจนที่มีกรอบระยะเวลา ขอบประมาณ กระบวนการให้บริการ นอกจากนี้ การวางแผนและแสดงศักยภาพของชุมชน จัดเวทีพูดคุยแลกเปลี่ยน แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสามารถรองรับทุนการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ในระยะเริ่มต้น เช่น การจัดบ้านพักเป็นโฮมสเตย์ใกล้แหล่งท่องเที่ยว ใกล้วัด เพราะบางวัดมีกิจกรรมตักบาตรเช้า แต่ไม่มีที่พักในวัด การจำหน่ายของที่ระลึกบางประเภทต้องอาศัยการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ ให้นักท่องเที่ยวเห็นคุณค่าเส้นใยธรรมชาติต่างๆ มาถักทอเป็นผืนผ้าไว้สำหรับสวมใส่ ซึ่งเป็นผืนผ้าที่มีความเรียบง่าย แต่คงทนถาวรมากด้วยคุณภาพและคุณค่าของตัวเส้นใยธรรมชาติเอง และมีความสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นชุมชนจนกลายเป็นขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมประเพณี และ เอกลักษณ์ของแต่ละชุมชน^{๑๙๑}

๗. สำนักงานพระพุทธศาสนาจะมีแนวทางในการพัฒนาและเตรียมความพร้อมเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะวัดได้จัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสมมีการแลกเปลี่ยนและนำเสนอต่อที่ประชุมเพื่อให้เกิดการส่งเสริมการท่องเที่ยวเหมาะสมต่อกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ทั้งนี้เพราะวัดในจังหวัดเชียงรายสายวัดเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศการจัดหาบุคลากรและข้อมูลเพื่อแลกเปลี่ยน กลับนักท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งสำคัญและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา^{๑๙๒}

๘. การท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมแหล่งท่องเที่ยวของวัดการพูดคุยเพื่อให้ นักท่องเที่ยวและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ตระหนักและมีจิตสำนึกต่อการท่องเที่ยวเชิงเป็นสิ่งที่สำคัญองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดให้มีการประชุมร่วมระหว่างผู้วิสุทธ์เพื่อให้เกิด การสร้างจิตสำนึกแก่ประชาชนในชุมชนและนักท่องเที่ยว ประเด็นหลักในการพูดคุยในที่ประชุม เรากำหนดวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาจิตสำนึกและความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวระหว่างเที่ยวพร้อมมีส่วนร่วมทำคุณประโยชน์แก่สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจชุมชน เพื่อให้เกิดประสบการณ์ที่มีคุณค่าสูง ภูมิใจที่เป็นส่วนหนึ่งกิจกรรมทางประเพณีวัฒนธรรมแก่นักท่องเที่ยว เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชุมชนที่แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและเพื่อดูแลรักษาและคงไว้ซึ่งคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโบราณสถาน ภาพสะท้อนประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น^{๑๙๓}

๙. การส่งเสริมการท่องเที่ยวทุกระดับโดยเฉพาะในระดับท้องถิ่น แหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมแหล่งท่องเที่ยวของวัด มีการจัดเวทีรวบรวมข้อมูลรองรับการท่องเที่ยว โดยประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อร่วมกันพิจารณาจากผู้ที่เกี่ยวข้องฝ่ายต่างๆ อาทิเช่น ผู้แทนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล สมาคมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง จัดทำแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัด ในที่นี้รวมถึงแผนการท่องเที่ยววัด จึงเป็นที่เชื่อมั่นได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะสามารถนำมามาตรฐานที่ได้จัดทำขึ้นไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในการจัดบริการสาธารณะในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ มีบุคลากรไว้บริการจำประจุดบริการของแหล่งท่องเที่ยว อีกทั้งยังจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อร่วมกันผู้ให้บริการนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะโรงแรม

^{๑๙๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๖ วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^{๑๙๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๕ วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^{๑๙๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๗ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

จะได้รับทราบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว ประชาสัมพันธ์แก่ผู้มาพัก พร้อมแนะนำส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม วัดสำคัญในจังหวัดเชียงราย ^{๑๙๔}

๑๐. การพูดคุยแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างองค์กรและนักท่องเที่ยวมีความจำเป็น มีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว มีการวางแผนให้กิจกรรมอันหลากหลายได้เกิดขึ้นที่เชียงราย ในเวลาใกล้เคียงหรือเวลาเดียวกัน ทั้งงานอบรม สัมมนา ประชุมและงานแสดงสินค้า เป็นนโยบายของรัฐบาลและนายกรัฐมนตรี กำหนดพื้นที่ อ.เชียงแสน มีกลุ่มในชุมชนและนักปั่นจักรยานระดับโลกมาใช้เส้นทางนี้ปั่นจักรยานกันเป็นประจำ และรัฐบาลได้เตรียมที่จะทำไบค์เลนตั้งแต่สามเหลี่ยมทองคำถึงเชียงแสนและต่อไปถึงวัดพระธาตุดาเวา เชื่อมโยงกันเป็นวงแหวนรวมทั้งหมด ๔ เส้น รวมระยะทางประมาณ ๓๐ กิโลเมตร โดยใช้พื้นที่ของทางหลวงกันพื้นที่มาเป็นกรณีพิเศษ ส่วนในเรื่องงบประมาณทางกระทรวงคมนาคมจะให้การสนับสนุน ซึ่งการทำเส้นทางจักรยานจะเชื่อมโยงถึงเรื่องการท่องเที่ยวจะมีนักท่องเที่ยวและนักปั่นจักรยานทั้งชาวไทยและต่างชาติมาเที่ยวในเชียงแสนกันเพื่อปั่นจักรยานและชมความงามของแม่น้ำโขงและโบราณสถานต่างๆ ^{๑๙๕}

๑๑. การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยจัดเตรียมผู้ที่มีทักษะด้านการพูด การประชาสัมพันธ์ไว้ประจำจุดต่างๆ เพื่อควบคุมดูแล บริการนักท่องเที่ยว เพราะจุดท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมบางจุดไม่อนุญาตให้นักท่องเที่ยวพูดคุยส่งเสียงรบกวนนักท่องเที่ยวรายอื่น หรือรบกวนวิถีชีวิตประชาชนในพื้นที่ท่องเที่ยว ^{๑๙๖}

๑๒. การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชน วิถีชุมชน วัฒนธรรมชุมชน สิ่งแรกที่ต้องทำ คือ การพูดคุยร่วมกันของสมาชิกชุมชน วิธีปฏิบัติของนักท่องเที่ยว ประโยชน์ที่จะเกิดต่อชุมชนแนวทางปฏิบัติที่ชุมชนควรปฏิบัติต่อกับนักท่องเที่ยว กิจกรรมในชุมชนสำหรับพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ในบางครั้งก็เกิดความเห็นแตกต่าง แต่สามารถสรุปเป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน และประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกชุมชน นักท่องเที่ยวได้รับทราบ ^{๑๙๗}

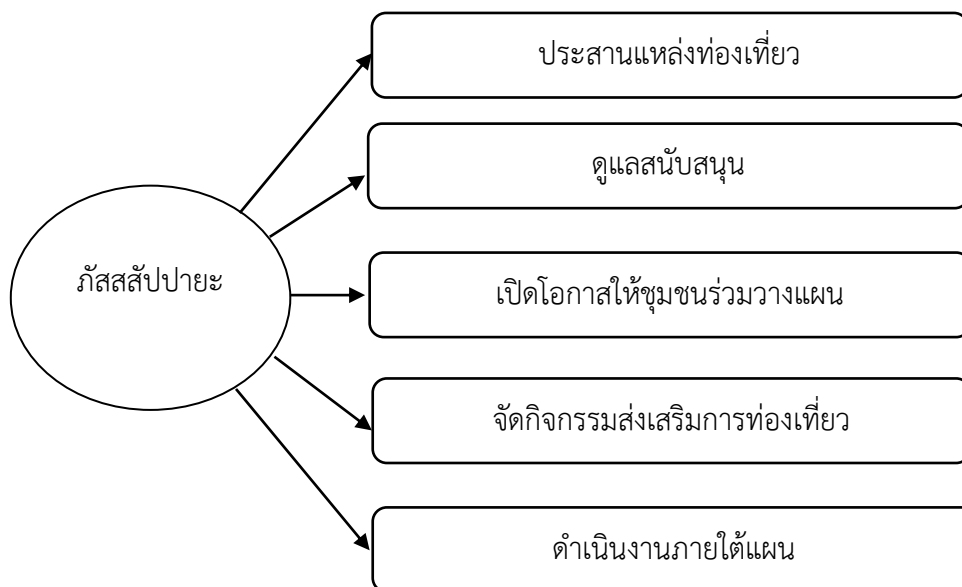
กล่าวโดยสรุป องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดบุคลากรเข้ามาประสานกับแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เพื่อช่วยดูแลและสนับสนุนต้อนรับนักท่องเที่ยวทั้งป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการสนับสนุนบุคลากร ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว เปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีโอกาสในการจัดการการวางแผนท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีการกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การท่องเที่ยวเป็นการจัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ทางวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เกี่ยวกับวัฒนธรรมอาหารที่มีพร้อมจัดให้ตัวแทนชุมชนภูมิปัญญาชุมชนประกอบการบรรยายเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักท่องเที่ยว จัดทำแผนงานร่วมกับเครือข่าย จัดตั้งกลุ่มรับผิดชอบโดยตรงจากการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อดำเนินการภายใต้แผนงานที่ชัดเจนที่มีกรอบระยะเวลางบประมาณและกระบวนการให้บริการ ดังแผนภาพที่ ๔.๑๔

^{๑๙๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๙ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๙๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๘ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๙๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๑ วันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๙๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

แผนภาพที่ ๔.๑๔ การประยุกต์หลักสัปปายะด้านภัตตสัปปายะ

๔.๔.๔ การประยุกต์หลักสัปปายะเพื่อการส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านบุคคลสัปปายะ

จากการวิเคราะห์ข้อมูล การสัมภาษณ์ ในประเด็นด้านบุคคลสัปปายะ พบว่า
หลักสัปปายะในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นด้านบุคคลสัปปายะ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าไปมีส่วนร่วมในการประยุกต์หลักสัปปายะ
ด้านบุคคลสัปปายะในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น มีลักษณะประเพณีปฏิบัติธรรม ทั้งในด้านอาคารสถานที่ด้านการบริหารจัดการการสัญจรทั้ง
ภายในและบุคคลที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งเป็นการประยุกต์เอาความรู้หลักการ และทฤษฎีไป
ปรับจัดกับบุคคลได้เหมาะสม โดยพบได้จากการให้สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

๑. การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะวัดในจังหวัดเชียงรายนำ
เงินเข้าสู่ท้องถิ่นจำนวนมาก ช่วยเหลือประชาชนฐานราก ทั้งนี้เพราะวัดมีการบริหารจัดการ
ทรัพยากรวัด ทรัพยากรบุคคลพระสงฆ์และสามเณรที่อยู่ในวัด เป็นผู้ที่รักษาศีลธรรม แสดงวัตร
ปฏิบัติธรรมอย่างเคร่งครัด เป็นต้นแบบชุมชน รวมถึงพระสงฆ์เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชน รักษา
วิถีพุทธ วิถีธรรม ส่งผลให้อุบาสกอุบาสิกาเลื่อมใสศรัทธา มีจิตที่ตั้งมั่นต่อการศึกษาและปฏิบัติธรรม
ร่วมกับพระสงฆ์ สนับสนุนการพัฒนาวัดจูงใจให้นักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชมและมีความรู้ความเข้าใจที่
สามารถจะนำหลักธรรมไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม และองค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นเมื่อศรัทธาจะเข้าสนับสนุนกิจกรรมต่างๆภายในวัด^{๑๙๘}

๒. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สนับสนุนบุคลากรพัฒนาวัดให้เพียงพอต่อการต้อนรับ
นักท่องเที่ยว ซึ่งกิจกรรมบางประการ พระสงฆ์ไม่สามารถปฏิบัติงานเหล่านั้นได้ ส่วนกิจกรรมทาง
พระพุทธศาสนา พระสงฆ์จะเป็นผู้นำบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือนักท่องเที่ยวทำ

^{๑๙๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑ วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

กิจกรรม ทั้งนี้ พระสงฆ์ผู้ปฏิบัติงานจะได้รับคำแนะนำการปฏิบัติ การแสดงออกภายในวัด ซึ่งแตกต่างจากการแสดงออกในวัดที่ไม่ใช่แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม^{๑๙๙}

๓. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้งบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สนับสนุนการพัฒนาบุคลากรชุมชนให้มีศักยภาพเพียงพอต่อการต้อนรับนักท่องเที่ยว การใช้คำแนะนำ งานบริการ รวมถึงการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน บางแห่งผู้นำบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีบทบาทเป็นแกนนำจัดกิจกรรมร่วมกับวัด ให้บริการนักท่องเที่ยว ทำกิจกรรมร่วมกับนักท่องเที่ยว นำปัญหาความต้องการไปจัดทำแผนพัฒนา^{๒๐๐}

๔. แผนงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมส่วนมากจะได้งบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อจัดกิจกรรมที่ชุมชนต้องการทั้งการพัฒนาบุคลากรชุมชนให้มีศักยภาพรองรับนักท่องเที่ยว สนับสนุนการฝึกสมาชิกชุมชน การตั้งกลุ่มอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย จัดกิจกรรมอนุรักษ์ศิลปะ ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน การสนับสนุนฟื้นฟู ดูแล บำรุงรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา ภาษา วรรณกรรม ศิลปกรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ การละเล่นดนตรี ชีวิตความเป็นอยู่และวิทยาการที่มีอยู่แล้วในชุมชน ซึ่งเป็นที่ยอมรับของสังคมว่าดีงาม ชวนเข้ามาท่องเที่ยว พร้อมสนับสนุนให้ชุมชนรักษาทรัพยากรด้วยการจัดฝึกอบรมและจัดกิจกรรมรักษาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้คงสภาพหรือปรับปรุงในส่วนที่ด้อยของสิ่งเหล่านั้นจากสติปัญญาชาวบ้าน เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาการดำเนินวิถีชีวิตในท้องถิ่น^{๒๐๑}

๕. บุคคลสัปปายะหรือบุคคลเหมาะสม คือ บุคคลที่ชุมชน แหล่งท่องเที่ยวพัฒนาขึ้นรองรับกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชน สามารถทำหน้าที่อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน พร้อมขยายผลสู่นักท่องเที่ยว และส่งเสริมให้เยาวชนในพื้นที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หากแหล่งท่องเที่ยวเป็นจะเป็นพระสงฆ์ที่สามารถสร้างศรัทธา สร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน เกิดความภาคภูมิใจและหวงแหนในศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และตระหนักถึงภาระหน้าที่อันสำคัญของงานในการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนไว้ให้กับอนุชนรุ่นหลัง อีกทั้งยังสามารถค้นหาองค์ความรู้ เชื่อมต่อองค์ความรู้ใหม่กับองค์ความรู้เก่า เพื่อฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมที่ด้อยในชุมชนให้ได้รับการอนุรักษ์ส่งเสริมพัฒนาควบคู่ไปกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่น วิถีไทย วิถีพุทธ ให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของการดำรงไว้ ซึ่งศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน และพัฒนาบุคคลแกนนำอย่างเป็นระบบ มุ่งส่งเสริมให้โรงเรียน จัดการเรียนการสอนพัฒนานักเรียนให้เกิดการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นรองรับการท่องเที่ยววิถีชุมชนรวมถึงนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาปรับปรุง เพื่อมาใช้ในการแก้ปัญหาการดำเนินชีวิตได้ในสถานการณ์ปัจจุบัน^{๒๐๒}

๖. บุคลากรในท้องถิ่นที่มีลักษณะเด่นด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ต้องเข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชน สามารถเสนอแนวทางการปรับตัว การรักษาวิถีชุมชน การพัฒนาชุมชน การสร้างความภูมิใจในการปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวชุมชน กิจกรรมทางศาสนา และ

^{๑๙๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๐๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๗ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๐๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๘ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๐๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

ศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของตน ทั้งนี้ ผู้นำชุมชนต้องตระหนักรู้ นำหลักบุคคลสี่ปายะ มาดำเนินการจัดการเพิ่มปริมาณในชุมชน มากเท่าไรก็ยิ่งดี เป็นการเพิ่มคนภาพคนในชุมชน^{๒๐๓}

๗. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม วัดสำคัญในจังหวัดเชียงรายหรือวัดในภาคเหนือ แสดงคนไทยภาคเหนือเป็นนักคิดนักประดิษฐ์มาแต่โบราณ สร้างงานฝีมือ เห็นได้จากการมีผลงาน การสร้างบ้าน สร้างวัด สร้างเมืองโบราณ สร้างเมืองปัจจุบัน วัดสวยงามในปัจจุบันในรูปแบบต่างๆ ลักษณะของประติมากรรมที่ใช้แก้ปัญหาการดำรงชีวิตในบ้านเรือนท้องถิ่นหรือในลักษณะของปรัชญา คติธรรมที่ใช้เป็นหลักในการดำรงชีวิต นับวันมรดกทางสังคมที่มีค่าต่อประเทศไทย มีไม่เพียงจังหวัด เชียงราย รวมถึงแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าเชียงราย โบราณสถานสำคัญที่ขึ้นทะเบียน โบราณสถานแล้ว ได้แก่ วัดพระแก้ว วัดดอยงำเมือง วัดพระสิงห์ วัดศรีบุญเรือง วัดมุงเมือง วัดมิ่งเมือง วัดศรีเกิด และวัดพระธาตุดอยจอมทอง ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับองค์กรต่างบูรณะแล้ว แต่รูปแบบศิลปกรรมภายในวัดก็ยังคงแสดงความเป็นล้านนาไว้ได้อย่างชัดเจน สร้างความภูมิใจ และยังมีมัสยิดดารุลอามาน ศาสนสถานในศาสนาอิสลาม ก็ช่วยกันรักษาไว้แสดงว่าชุมชนมีบุคคลสี่ปายะสามารถให้คำแนะนำรักษาทรัพยากรอันมีค่า มีคุณค่าท้องถิ่นไว้ได้ แม้ว่าสภาพการเปลี่ยนแปลง ของสังคมในประเทศและในโลกมุ่งเน้นในการพัฒนาประเทศเปลี่ยนไป^{๒๐๔}

๘. แหล่งท่องเที่ยวที่มีทรัพยากรบุคคลมีความรู้ความสามารถจะสนับสนุนการจัดกิจกรรม และการพัฒนาและการจัดการด้านใด จะเห็นได้จากแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นวัด หรือชุมชนที่มี นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมวัฒนธรรมในชุมชนแหล่งท่องเที่ยวที่มีทรัพยากรบุคคลมีความรู้ ความสามารถจะสนับสนุนการจัดกิจกรรมและการพัฒนาและการจัดการด้านใด จะเห็นได้จากแหล่ง ท่องเที่ยวที่เป็นวัด หรือชุมชนที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมวัฒนธรรมในชุมชน สมาชิกที่เป็นภูมิ ปัญญาที่มีความรู้ความสามารถจะเป็นแกนนำในการจัดการจัดกิจกรรมต่างๆ ให้เกิดการท่องเที่ยวใน ชุมชนและสามารถเชื่อมโยงกิจกรรมต่างๆกับภายนอกได้เป็นอย่างดี^{๒๐๕}

๙. บุคคลสี่ปายะ หรือบุคคลที่มีความพร้อมที่จะสนับสนุนการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมหรือแหล่งท่องเที่ยวทางอื่น โดยเฉพาะวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรม และวัดจำนวนมากในจังหวัดเชียงรายเป็นโบราณสถาน มีประวัติและตำนานบอกเล่า การ ถ่ายทอดทางประวัติศาสตร์ และการจัดกิจกรรมจึงมีความจำเป็นต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวของ แหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ ด้วยการบอกเล่าข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจนจากตัวบุคคล ดังนั้น การประยุกต์ใช้ หลักการบุคคลสี่ปายะเป็นการพัฒนาบุคคลของแหล่งท่องเที่ยวให้มีความพร้อมต่อการพัฒนาแหล่ง ท่องเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน^{๒๐๖}

๑๐. ชุมชนที่มีวัฒนธรรมเข้มแข็ง และสามารถจัดกิจกรรม ส่งเสริมการท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรมเกิดจากความพร้อมของบุคลากรและสถานที่สนับสนุนซึ่งกันและกันเรียกว่าสี่ปายะ ทั้ง สถานที่และบุคคล การประยุกต์ใช้หลักสี่ปายะบุคคล ควรคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างแหล่ง ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาบุคคลด้านต่างๆ^{๒๐๗}

^{๒๐๓}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๙ วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^{๒๐๔}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๔ วันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

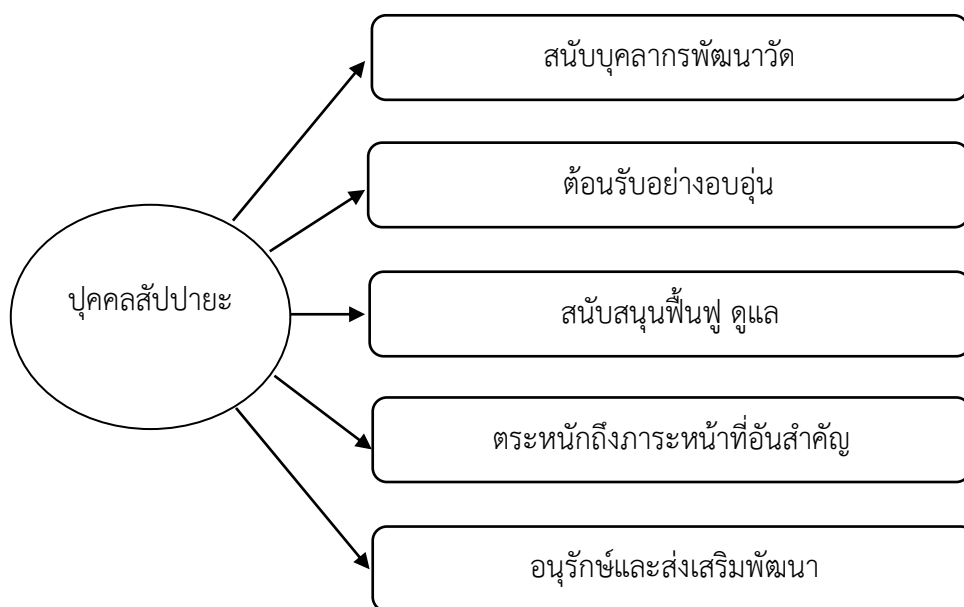
^{๒๐๕}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๑ วันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๐๖}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๖ วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^{๒๐๗}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๙ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

๑๑. ก่อนการพัฒนากิจกรรมใดๆ สิ่งที่สำคัญคือการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีความพร้อมรองรับกิจกรรมต่างๆ ทั้งนี้เพราะ กิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมหรือการเที่ยววัดปฏิบัติธรรม ในจังหวัดภาคเหนือจังหวัดเชียงราย มีวัดจำนวนมากที่สร้างชื่อเสียงและดึงดูดให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเที่ยวชมมีกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย รวมถึงกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ดังนั้นการพัฒนาศูนย์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยววัด และแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงจึงมีความจำเป็นในระดับต้นๆ^{๒๐๘}

กล่าวโดยสรุป องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนบุคลากรพัฒนาวัดให้เพียงพอต่อการต้อนรับนักท่องเที่ยว การให้บริการร่วมถึงการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน บางแห่งผู้นำบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะมีบทบาทเป็นแกนนำจัดกิจกรรมร่วมกับวัด ให้บริการนักท่องเที่ยว ทำกิจกรรมร่วมกับนักท่องเที่ยว นำปัญหาความต้องการไปจัดทำแผนพัฒนา สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนสนับสนุนฟื้นฟู ดูแล บำรุงรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา ภาษา วรรณกรรม ศิลปกรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ สร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน เกิดความภาคภูมิใจและหวงแหนในศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และตระหนักถึงภาระหน้าที่อันสำคัญของงานในการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนไว้ให้กับอนุชนรุ่นหลัง อีกทั้งยังสามารถค้นหาองค์ความรู้ เชื่อมต่อองค์ความรู้ใหม่กับองค์ความรู้เก่า เพื่อฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมที่ดิ่งงามในชุมชนให้ได้รับการอนุรักษ์ส่งเสริมพัฒนาควบคู่ไปกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่น วิถีไทย วิถีพุทธ ให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของการดำรงไว้ ดังแผนภาพที่ ๔.๑๕

แผนภาพที่ ๔.๑๕ การประยุกต์หลักสปีปายะด้านบุคคลสปีปายะ

^{๒๐๘}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๗ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

๔.๔.๕ การประยุกต์หลักสี่ปายะเพื่อการส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านโภชนาการ

จากการวิเคราะห์ข้อมูล การสัมภาษณ์ ในประเด็นด้านโภชนาการ พบว่า

หลักสี่ปายะในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นด้านโภชนาการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าไปมีส่วนร่วมในการประยุกต์หลักสี่ปายะ
ด้านโภชนาการในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
โดยพบได้จากการให้สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

๑. การปฏิบัติธรรมเจริญสติและปัญญากำหนดรู้เมื่อต้องบริโภคอาหาร เป็นการกำหนด
จิตของตนเองให้ได้รับรู้ว่าการบริโภคอาหารนั้น ก็เพื่อยังกายให้อยู่ วิธีการพิจารณาอาหารอยู่เนื่อง ๆ
ทำให้เกิดการบริโภคอาหารที่เหมาะสม ไม่บริโภคจนอดต้นเหตุตนเองและพิจารณาอาหารที่เหมาะสม
กับตนเอง ไม่บริโภคอาหารเพื่อสนองกิเลสต้นเหตุตนเอง จึงเป็นการประยุกต์ใช้หลักสี่ปายะทางด้าน
อาหาร อีกประการหนึ่ง^{๒๐๙}

๒. การเที่ยวชมวัดและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อาหารท้องถิ่น ร้านอาหารในแหล่ง
ท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ดึงดูดต้อนรับนักท่องเที่ยว พระสงฆ์และประชาชนสามารถเลือก
อาหารที่ถูกหลักโภชนาการ เป็นประโยชน์แก่สุขภาพ สะท้อนวิถีชุมชน รวมถึงการมีความรู้ความ
เข้าใจเกี่ยวกับโภชนาการและสามารถนำความรู้ไปเผยแพร่ต่อเพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ
รู้จักเลือกอาหารที่ถูกหลักโภชนาการมาถวายแก่พระสงฆ์เป็นการประยุกต์ใช้โภชนาการเป็น
แบบอย่างวัฒนธรรมอาหารวิถีพุทธ^{๒๑๐}

๓. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงราย วิถีชีวิตชุมชนที่ส่งผ่านวัฒนธรรม
การกิน ทรัพยากรธรรมชาติชุมชนถือเป็นเครื่องมือของการพัฒนาระบบอาหารท้องถิ่น วัฒนธรรม
อาหารซึ่งมีความสำคัญต่ออนาคตของชุมชน อาหารชาวเหนือคอยต้อนรับนักท่องเที่ยว เพราะการ
ปฏิบัติ วิธีการทางอาหารจะนำไปสู่การแสวงหาทางออกใหม่ให้กับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทำให้เกิด
การจ้างงานในท้องถิ่น และยังเป็นการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีอาหารชาวพุทธ ความเชื่อ
ความศรัทธา ถูกนำเสนอต่อบริษัทท่องเที่ยว หลายท่านชมและชอบอาหารท้องถิ่นเชียงราย^{๒๑๑}

๔. วัฒนธรรมอาหารมีลักษณะเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ร้านอาหาร
ในแหล่งท่องเที่ยวเดียวกันรสชาติ รูปแบบนำเสนอต่างกันทำให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาการ
ท่องเที่ยวเชิงอาหารอย่างเป็นระบบ และส่งเสริมการประกอบอาชีพของชุมชนท้องถิ่น อันนำไปสู่การ
สร้างสรรค์การท่องเที่ยวเชิงอาหาร พัฒนาวิถีการปรุงอาหาร วัฒนธรรมอาหารในแนวทางวิถีอาหาร
ชุมชนผสมผสานกิจกรรมท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมชุมชน^{๒๑๒}

๕. นักท่องเที่ยวเลือกแหล่งท่องเที่ยวก่อนตัดสินใจเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว อาหารที่
เหมาะสมกับตนเอง จะถูกเลือกในลำดับต้นๆ ก่อนตัดสินใจ ดังนั้น ชุมชนต้องสรรค์เมนูอาหารให้
เหมาะสมรองรับนักท่องเที่ยวที่หลากหลายความต้องการให้ได้ รวมถึงหลังการบริโภคของนักท่องเที่ยว

^{๒๐๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๔ วันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๑๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๑๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๙ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๑๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๘ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

การสร้างรูปแบบอาหารผลิตเป็นสินค้าที่ระลึกเพิ่มมูลค่า อีกทั้งกระบวนการจัดการเศษอาหารเหลือทิ้งจากกิจกรรมท่องเที่ยวให้มีความเหมาะสมไม่ส่งผลกระทบต่อวัดหรือสิ่งแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยว การกิจกรรมประยุกต์ผลิตอาหารสัปปายะด้วยความต่อเนื่อง จะสร้างโอกาสอันดีให้นักท่องเที่ยวได้เติมเต็มประสบการณ์และสัมผัสกิจกรรมท่องเที่ยวอันหลากหลายที่เกี่ยวข้องเนื่องมาจากอาหาร ยังประโยชน์ให้เกิดกับสังคมเศรษฐกิจชุมชนทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว^{๒๑๓}

๖. ชุมชนที่มีทรัพยากรแหล่งกำเนิดอาหาร แปลงผัก สวนผลไม้ บ้านไร่ หรือท้องนา ในแนวทางเกษตรปลอดภัย ซึ่งสร้างวัฒนธรรมอาหารปลอดภัย สร้างความตระหนักถึงความสำคัญของอาหารต่อสุขภาพและการกินดีมีสุข การนำเสนอที่มาของอาหาร ตำนานการรับประทานอาหารที่เหมาะสมคุณค่าของเรื่องราวเบื้องหลังที่ทำให้คุณค่าของอาหารแต่ละจานโดดเด่นและเป็นที่จดจำอาหารหนึ่งจานรวบรวมเรื่องราวมรดกภูมิปัญญา ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมการกิน วิธีการนำเสนออาหารวิถีชุมชน แสดงความเหมาะสมการประยุกต์ใช้หลักอาหารสัปปายะ และหน่วยงานในท้องถิ่นส่วนมากจะเข้ามาสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่างๆ ต่อเนื่อง^{๒๑๔}

๗. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนองค์กรชุมชน กลุ่มอาชีพที่สามารถพัฒนาอาหารท้องถิ่นต้อนรับนักท่องเที่ยว อาศัยวิธีการนำเสนออาหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่สะท้อนวิถีชีวิต รสนิยม และทิศทางของอาหารตามยุคสมัย แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งนำเสนออาหารท้องถิ่นและภาชนะที่ใส่อาหาร ไปจนถึงนวัตกรรมด้านอาหาร แสดงรางวัลด้านอาหาร กิจกรรมดนตรีประกอบการรับประทานอาหาร การแสดงวรรณกรรมที่เกี่ยวกับอาหารท้องถิ่นได้เหมาะสม^{๒๑๕}

๘. การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและกิจกรรมอนุรักษ์ ส่งเสริมเรื่องราวท้องถิ่น ส่งเสริมการใช้วัตถุดิบท้องถิ่นเชื่อมโยงรายการอาหาร วัฒนธรรมอาหารท้องถิ่น ส่วนมากบุคลากรหรือองค์กรในท้องถิ่นจะสามารถดำเนินการได้อย่างเหมาะสมเพราะเป็นวิถีชีวิตและ พัฒนา การแปรรูปอาหารให้เหมาะสมกับการดำรงชีวิต ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว ต้อนรับนักท่องเที่ยวให้ได้สัมผัสธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวและอาหารที่เป็นวิถีชีวิตของชุมชน^{๒๑๖}

๙. การทำอาหารที่เหมาะสมทรัพยากรต้องสามารถหาได้ในท้องถิ่นและแหล่งธรรมชาติในท้องถิ่น แม้ว่าซื้อมาจากตลาด ควรเป็นตลาดชุมชนที่สมาชิกชุมชนผลิตและนำมาจำหน่าย รวมถึงคนในชุมชนเลี้ยงเอง เช่น ไก่ หมู ปลา เมนูอาหารท้องถิ่น อาหารเพื่อสุขภาพต้อนรับนักท่องเที่ยว มีการนำพืชผักมาเป็นส่วนประกอบในการทำอาหาร โดยพืชผักนั้นนำมาจากผักข้างรั้ว บ้านและผักจากป่าตามฤดูกาล สะท้อนวิถีชีวิตชุมชน เมื่อนักท่องเที่ยวมาเที่ยววัด แหล่งท่องเที่ยวชุมชนก็จะได้สัมผัสที่มีอยู่ในชุมชนได้รับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่เหมาะสมแสดงถึงการประยุกต์ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งนี้กิจกรรมต่างๆ จะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่^{๒๑๗}

๑๐. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนมากมีการจัดทำแผนงาน โครงการ กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นในรูปแบบลานวัฒนธรรมหรือพื้นที่ประเพณีบุญท้องถิ่น งานวัด หรืองานลงแขก

^{๒๑๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๕ วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^{๒๑๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๖ วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^{๒๑๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^{๒๑๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๑๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๑ วันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

ปลูกข้าวงานบุญ จัดให้มีการแสดงทางศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาสร้างแหล่งอาหารในชุมชน การพัฒนาพื้นที่ป่าอนุรักษ์ของวัด การแสดงดนตรีไทยอาหารท้องถิ่นรับนักท่องเที่ยว,การจัดช้กิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, สนับสนุนให้ชุมชนได้มีการจัดการแหล่งอาหาร ทำเมนูอาหารได้เหมาะสม^{๒๑๘}

๑๑. วัฒนธรรมอาหารที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุน โดยสนับสนุนงบประมาณ ทั้งในรูปแบบบุคคลที่มีกิจกรรมเด่น รูปแบบกลุ่มพัฒนาอาชีพ แหล่งอาหารเชื่อมโยงกับ วัฒนธรรมอาหารชุมชน แสดงความเจริญงอกงาม วิถีชีวิต พฤติกรรมกรรมชาวพุทธ การตัดบาตรทำบุญ การคูนักบวชศาสนาต่างๆที่นับถือ รวมถึงสิ่งที่มีคุณค่ารักษาริโภคอาหารแบบเดียวกันสร้างขึ้นใช้ในหมู่บ้านชุมชน ท้องถิ่นของตน ถึงแม้ว่าจะมีความแตกต่างกันออกไปตามการดำรงชีวิตของแต่ละพื้นที่ ของแต่ละครอบครัว เป็นไปตามปัจจัยสภาพแวดล้อมต่างๆ ความเหมาะสมทางด้านวัฒนธรรมอาหารจึงเป็นมรดกร่วมทางสังคมที่แสดงเอกลักษณ์ ศักดิ์ศรี ของชุมชนทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ การสนับสนุนกิจกรรมเกี่ยววัฒนธรรมอาหารและการสืบสานและสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมอาหารเป็นภารกิจสำคัญที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องสร้างให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจกันทุกฝ่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนเพื่อรองรับกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชน ความมั่นคงชุมชน^{๒๑๙}

๑๒. วัฒนธรรมอาหารที่เหมาะสมได้รับการสนับสนุนจนเกิดเป็นความเชื่อมโยงอารยธรรมที่เจริญรุ่งเรืองและมีเอกลักษณ์พิเศษแตกต่างจากพื้นที่ ทั้งในรูปแบบอาหาร การดำรงชีวิต แหล่งท่องเที่ยวที่มีเสน่ห์ของเชียงราย แสดงภาพวิถีชีวิตของชาวไทยภูเขาเผ่าต่างๆ ชวนให้นักท่องเที่ยวแดนไกลมาเยือนทุกปี เพราะความเป็นอยู่และมีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ และโดดเด่นในแต่ละเผ่า ผสมการบอกเล่าตำนาน "อาช่าคนภูเขา" สัมผัสวิถีชีวิตและเสน่ห์ชาวเขาเผ่าต่างๆ อิ่มอร่อยกับอาหารชาวดอยท่ามกลางธรรมชาติและประเพณีชุมชน ความเหมาะสมที่ลงตัวจึงได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน ช่วยให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้^{๒๒๐}

๑๓. วัฒนธรรมอาหารที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยววิถีชุมชน ชมวัฒนธรรมชุมชน คือ การร่วมงานประเพณีงานปอยหลวง เป็นงานทำบุญประชาชนภาคเหนือรวมทั้งชาวจังหวัดเชียงราย จัดเพื่อเฉลิมฉลองศาสนสมบัติต่างๆของวัด และความหวัง ความเชื่อ ความศรัทธา ต้องการอนิสงค์เกิดแก่ตนและครอบครัว ซึ่งถือว่าเป็นงานบุญกุศลแรงมาก กิจกรรมงานบุญใหญ่เป็นเครื่องแสดงถึงความสามัคคีกลมเกลียวของคณะสงฆ์และชาวบ้าน มีกิจกรรมวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่น กิจกรรมวัฒนธรรมชุมชนนิยมนำมาจัดทำเป็นส่วนประกอบบุญพิธี คือ ทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย หรือญาติพี่น้อง ที่ล่วงลับไปแล้ว ส่วนประกอบอื่นส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนจากการทำบุญงานปอยหลวงอีกอย่างคือ มีการแสดง ความชื่นชมยินดีร่วมกัน เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลินให้แก่คนท้องถิ่น บางวัดจัดมหรสพสมโภชหลากหลาย เพราะหนึ่งปีถึงจะมีโอกาสได้เฉลิมฉลองถาวรวัตถุต่างๆได้ หรือบางวัดอาจสมโภชถาวรวัตถุสี่พระศาสนา วิหาร อุโบสถอาคารทางพุทธศาสนา ที่ใช้เวลาสร้างหลายปี เกิดเป็นกิจกรรมท่องเที่ยววิถีชุมชน^{๒๒๑}

^{๒๑๘}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๘ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

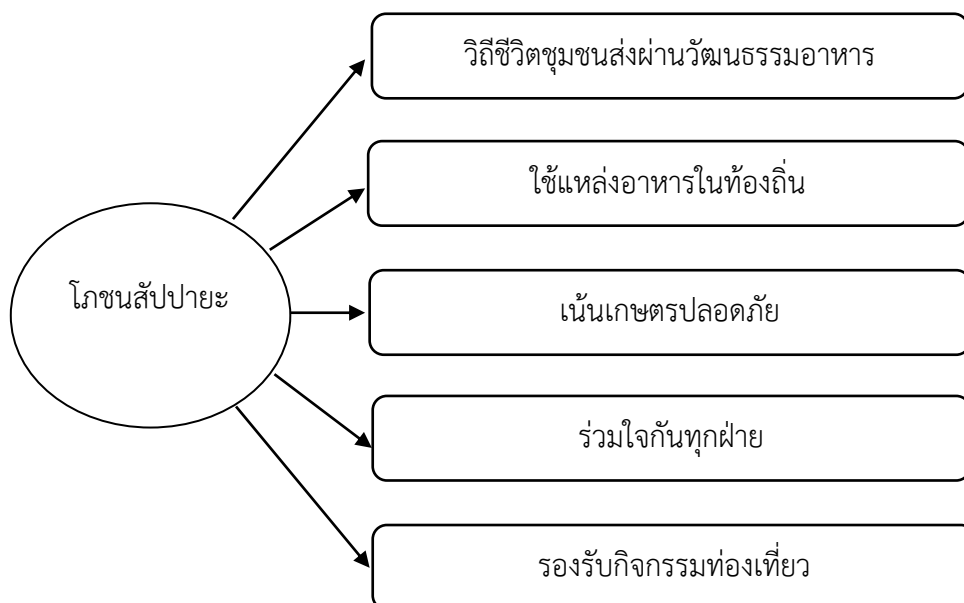
^{๒๑๙}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๙ วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^{๒๒๐}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๔ วันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^{๒๒๑}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

๑๔. วัฒนธรรมอาหารและวัฒนธรรมชุมชนที่เหมาะสม งดงามถูกนำมาจัดงานส่งเสริมการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวรอคอย เช่น ช่วงฤดูหนาวจังหวัดเชียงรายจะเป็นพื้นที่ที่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ อยากจะเดินทางมาเยือนเมืองแห่งนี้เพื่อสัมผัสอากาศที่เย็นสบาย ท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่สวยงาม วัฒนธรรมที่งดงามของชาวล้านนา และที่สำคัญมาเที่ยวจังหวัดเชียงรายแล้วต้องได้ลิ้มลองอาหารพื้นบ้านพื้นเมืองของคนในท้องถิ่น เทศบาลนครเชียงรายจึงได้จัดกิจกรรมส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวและการสร้างรายได้ให้ชุมชนและท้องถิ่น อย่างได้แก่งานเชียงรายดอกไม้งามและงานเทศกาลอาหารเชียงรายที่จะได้จัดขึ้นส่งผลให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเดินทางมาท่องเที่ยวภายในเขตเทศบาลนครเชียงรายเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก^{๒๒๒}

กล่าวโดยสรุป แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงรายวิถีชีวิตชุมชนที่ส่งผ่านวัฒนธรรมอาหาร ทรัพยากรธรรมชาติชุมชนถือเป็นเครื่องมือของการพัฒนาระบบอาหารท้องถิ่น วัฒนธรรมอาหารซึ่งมีความสำคัญต่ออนาคตของชุมชน อาหารชาวเหนือคอยต้อนรับนักท่องเที่ยว เพราะการปฏิบัติ ชุมชนที่มีทรัพยากรแหล่งกำเนิดอาหาร แปลงผัก สวนผลไม้ ในแนวทางเกษตรปลอดภัย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนมากมีการจัดทำแผนงาน โครงการ กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นในรูปแบบสถานวัฒนธรรมหรือพื้นประเพณีบุญท้องถิ่น สนับสนุนงบประมาณ ทั้งในรูปแบบบุคคลที่มีกิจกรรมเด่น รูปแบบกลุ่มพัฒนาอาชีพ แหล่งอาหารเชื่อมโยงกับ วัฒนธรรมอาหารชุมชน แสดงความเจริญงอกงาม วิถีชีวิต พฤติกรรมกรรมชาวพุทธ การดักบาตรทำบุญ สร้างให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจกันทุกฝ่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนเพื่อรองรับกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชน ความมั่นคงชุมชน ดังแผนภาพที่ ๔.๑๖

แผนภาพที่ ๔.๑๖ การประยุกต์หลักสัมปายะด้านโภชนาสัมปายะ

^{๒๒๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

๔.๔.๖ การประยุกต์หลักสัปปายะเพื่อการส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านอตุสัปปายะ

จากการวิเคราะห์ข้อมูล การสัมภาษณ์ ในประเด็นด้านอตุสัปปายะ พบว่า

หลักสัปปายะในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นด้านอตุสัปปายะ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าไปมีส่วนร่วมในการประยุกต์หลักสัปปายะ
ด้านอตุสัปปายะในการสนับสนุนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยพบได้จากกร
ให้สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

๑. พระพุทธิญาณมุนี เจ้าอาวาสวัดพระธาตุผาเงา เจ้าคณะอำเภอเชียงแสนที่เคยเข้าเฝ้าฯ
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ขณะเสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วย สมเด็จพระ
นางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงยกฉัตรเจ็ดยอดเพื่อประดิษฐานบนพระบรมธาตุพุทธินิมิตเจดีย์
และทรงปลูกต้นสาละลังกา ที่วัดพระธาตุผาเงา เมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๖ เคยอธิษฐานจิต
ขอเข้าเฝ้าฯ “รัชกาลที่ ๙” สักครั้ง สมปรารถนา ล้นเกล้า ๒ พระองค์เสด็จฯ ยกฉัตรเจ็ดยอดวัดพระ
ธาตุผาเงา และปลูกต้นสาละลังกา ผ่านมา ๒๓ ปี ยังคงงามสะพรั่ง และพัฒนาวัดอนุรักษ์ป่าให้มี
ความเป็นธรรมชาติ สร้างแหล่งอาหารท้องถิ่น ส่งเสริมการปฏิบัติธรรมพัฒนาจิตใจ และจัดให้มี
ศูนย์การเรียนรู้ตามรอยพ่อ(วัดพระธาตุผาเงา) บ้านศรีดอนมูล ตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน มี
การพัฒนาวัดให้สัปปายะ สะอาด ร่มเย็นโดยร่วมกับพระสงฆ์วัดพระธาตุผาเงา และพระสงฆ์สามเณร
วัดป่าถ่อน และญาติโยมช่วยกันเตรียมแปลงกล้าไว้ขยายปลูกป่าในวันข้างหน้า^{๒๒๓}

๒. การพัฒนาวัดให้สัปปายะ ภายในวัดมีอากาศที่มีความเหมาะสมตามฤดูกาล ไม่หนาว
หรือร้อนจนเกินไป ภายในวัดควรมีการปลูกต้นไม้และดูแลต้นไม้ เพราะต้นไม้เป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลต่อ
การปฏิบัติธรรม ส่งเสริมสุขภาพกาย สุขภาพจิต ได้อากาศบริสุทธิ์ เช่น การให้ร่มเงา การปล่อย
ก๊าซออกซิเจนในเวลากลางวันที่จะทำให้คนที่เข้ามาในวัดได้รับอากาศที่บริสุทธิ์และเย็นสบาย เป็นต้น
เมื่อกายพร้อม ช่วยให้พร้อม การท่องเที่ยวเป็นการผ่อนคลาย เมื่อเข้าวัดที่สัปปายะจิตจะรู้สึกผ่อน
คลาย วางภาระหนักๆลงได้ การพัฒนาวัดปล่อยธรรมชาติ สร้างธรรมชาติ หน่วยงานองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนเข้าช่วยรักษาดับไฟป่า ป้องกันการลักลอบตัดไม้^{๒๒๔}

๓. วัดและแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวทางวัฒนธรรม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกำลังสำคัญ
ในการพัฒนาพื้นที่วัดให้รองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว ดูแลรักษาป่า การจัดเก็บขยะภายในวัดที่เป็น
แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ช่วยให้ภาวะสัปปายะเกิดต่อเนื่อง อีกทั้ง ตลอดเส้นทางไปวัดที่มี
ความสงบร่มเย็นสวยงามด้วยป่าไม้เขียวขจีและสายหมอกที่พัดผ่านถนนคดเคี้ยว ช่วยให้ให้นักท่องเที่ยว
ผู้สนใจใฝ่ธรรมเข้าธรรมะและธรรมชาติได้^{๒๒๕}

๔. วัดร่องขุน สถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นหนึ่งในจุดเช็คอินสำคัญของเชียงราย แรงแบบดาลใจ
ในการสร้างวัด ๓ ประการ คือ เพื่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ลักษณะเด่นของวัดคือ พระ
อุโบสถสีขาวที่ถูกแต่งด้วยลวดลายกระจกสีเงินแวววาว เป็นเชิงชั้นลดหลั่นกันไป หน้าบันประดับด้วย
พญานาคมีวงงาดูแปลกตาน่า บริเวณวัด เน้นความสะอาดบริสุทธิ์ พร้อมเอกลักษณ์การก่อสร้าง

^{๒๒๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑ วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๒๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๒๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

แบบไทยที่โดดเด่น บอกเล่าเรื่องราวทาง ชมความงามติดอันดับโลก เป็นวัดพุทธความโดดเด่น สวย สงบและร่มเย็น ระหว่างทางเข้าชมแฝงไปด้วยหลักธรรมและข้อคิดมากมาย ส่วนการจัดการนั้น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเน้นการจัดการขยะจากกิจกรรมท่องเที่ยว ซึ่งมีปริมาณมาก การจัดการ รอบพื้นที่เชิงสนับสนุนรอบวัดแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง^{๒๒๖}

๕. วัดสัปปายะต้องสะอาดปลอดภัยไร้โรค สร้างความมั่นใจแก่นักท่องเที่ยวหลังจากผู้ที่ติดเชื้อไวรัสโควิด-๑๙ จังหวัดนครปฐม รายที่ ๖๖ มีประวัติเดินทางเข้ามาในพื้นที่ทางวัดห้วยปลากั้ง เทศบาลนครเชียงราย จัดทำความสะอาดวัดครั้งใหญ่ หลังจากเดิมก็ได้เน้นความสะอาดภายในวัดห้วยปลากั้งอยู่เป็นประจำทุกวันอยู่แล้ว แต่ครั้งนี้จะมีการใช้น้ำยามาตรฐานสูงจากกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลนครเชียงราย เข้าทำความสะอาดเพื่อความมั่นใจ ขณะเดียวกันทางเทศบาลก็ได้มอบหน้ากากอนามัยเพื่อให้ประชาชนหรือนักท่องเที่ยวจะไปแสวงบุญที่วัดห้วยปลากั้งและไม่มีหน้ากากอนามัยสวมใส่อีกด้วย นอกจากนี้ยังมีเจลแอลกอฮอล์เพื่อบริการ ทำให้ทางวัดยังคงเปิดให้นักแสวงบุญเข้าไปแสวงบุญได้ตั้งแต่เวลา ๐๖.๓๐-๒๑.๐๐ น. ทุกวัน^{๒๒๗}

๖. การทำความสะอาดวัดทุกวันจะสร้างบรรยากาศสัปปายะส่งเสริมการท่องเที่ยวในวัด ถัดไปเพื่อให้นักท่องเที่ยวมาชมความงาม เกิดศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาและชมความงามพระอุโบสถ สิ้นน้ำเงินที่สร้างขึ้น ด้วยศิลปะแบบไทยประยุกต์ที่มีศิลปะที่มีความสวยงามแปลกตาจากฝีมือการรังสรรค์ของ นายพุทธา กาบแก้วหรือสล่านก ศิลปินท้องถิ่นชาวเชียงราย ซึ่งเคยเป็นลูกศิษย์ของ อ.เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ เป็นศิลปะประยุกต์ที่เป็นเอกลักษณ์ใช้เฉดสีเป็นสีน้ำเงินฟ้าตัดกับสีทอง ลวดลายต่างๆ ที่พิริ้วไหว โดยเฉพาะประติมากรรมบันไดพญานาคที่ใช้เฉดสีเดียวกันนั้นมีความชดช้อย และลวดลายแตกต่างจากประติมากรรมทั่วไปอย่างเห็นได้ชัด^{๒๒๘}

๗. การนำหลักสัปปายะมาประยุกต์กับการพัฒนาวัดและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีความสำคัญ ถูกบรรจุในแผนงานประจำปี หลายน้ำจะจัดทำ ลักษณะกิจกรรมโครงการ เช่น ชุมชนคุณธรรมบ้านไร่ (วัดศรีดอนมูล) อำเภอเชียงแสน ร่วมกับอำเภอเชียงแสน จัดโครงการปลูกป่า ณ ป่าชุมชนบ้านไร่ ต.แม่เงิน โดยมีผู้เข้าร่วมจากภาคส่วนต่างๆ ได้แก่ ป่าไม้ ชร.๔ พิทักษ์ป่าสถานีเกษตรที่สูงธารทอง ทพ.๓๑๐๓ เกษตรอำเภอ ชรบ.และประชาชนจิตอาสาบ้านไร่ รวมกว่า ๖๐ คน ซึ่งพื้นที่ดำเนินโครงการปลูกป่านั้นเป็นพื้นที่ทวงคืนป่าจากการบุกรุกของเกษตรกร ผลการปฏิบัติ ได้นำต้นกล้าพันธุ์ไม้ปลูกในพื้นที่ดังกล่าวจำนวน ๒๐๐ ต้น หรือร่วมกับองค์กรภายนอกชุมชนจัดกิจกรรม “ปลูกป่า” จิตอาสาเฉพาะกิจ “เราทำความดี ด้วยหัวใจ” เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ณ วัดโพธิ์สัตตารามและพื้นที่สาธารณะใกล้เคียงบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำทะเลสาบเชียงแสน ตำบลป่าสัก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย แสดงการสร้างการมีส่วนร่วมพัฒนาพื้นที่ให้สัปปายะรองรับกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชน^{๒๒๙}

๘. หน่วยงานภาครัฐมีแผนงานประจำปีปลูกป่าส่งเสริมความสงบร่มเย็นในพื้นที่สร้างแหล่งอาหาร สร้างอากาศบริสุทธิ์แก่ชุมชน เช่น เมื่อวันที่ ๑๒ ส.ค. ๒๕๖๒ นายประสงค์ หล้าอ่อน

^{๒๒๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๓ วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๒๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๔ วันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๒๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๒๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

นายอำเภอเชียงแสน เป็นประธานพิธีเปิดกิจกรรมปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ๘๗ พรรษา ในปีพุทธศักราช ๒๕๖๒ ณ บริเวณโครงการสถานีเกษตรที่สูงตามพระราชดำริธารทอง ตำบลแม่เงิน อ. เชียงแสน จ. เชียงราย โดยมีข้าราชการ ทหาร ตำรวจ กำนันผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนจิตอาสาบ้าน ธารทอง เข้าร่วมกิจกรรมกันอย่างพร้อมเพรียงรวมกว่า ๒๐๐ คน เพื่อแสดงความจงรักภักดีและสำนึก ในพระมหากรุณาธิคุณ และถวายเป็นพระราชกุศล รวมทั้งจะพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ต่อไป โดยได้นำ พันธุ์ไม้ที่มาปลูก เช่น ทุเรียน จำนวน ๘๘ ต้น ลองกอง จำนวน ๘๘ ต้น นางพญาเสือโคร่ง จำนวน ๓๐๐ ต้น และต้นแฝก จำนวน ๑๐๐,๐๐๐ ต้น เป็นต้น^{๒๓๐}

๙. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในจังหวัดเชียงรายมีโครงการด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงรายขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย ร่วมกับเครือข่ายแนวทางการพัฒนา พัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์ แหล่งท่องเที่ยวให้มีศักยภาพ เช่น ดำเนินโครงการโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ช่วงวัฒนธรรมเมืองเทิง เพื่อปรับปรุงภูมิทัศน์ช่วงวัฒนธรรมเมืองเทิงเพื่อให้ประชาชนทราบถึงชาติพันธุ์ ประวัติความเป็นมา เพื่อเป็นแหล่งการศึกษาและเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของอำเภอเทิง ปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อการท่องเที่ยวหนองวังซ้อย ม.๑๒ ต.เกาะช้าง อ.แม่สาย จ.เชียงราย ใช้ประโยชน์ ร่วมกับ ม.๖ ต.ศรีเมืองชุม อ.แม่สาย จ.เชียงราย เพื่อพัฒนาปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอแม่สาย ปรับปรุงภูมิทัศน์และตกแต่งสวนไม้งามริมน้ำกก บริเวณสวนไม้งามริมน้ำกก ต.ริมกก อ.เมือง จ.เชียงราย เพื่อปรับปรุงภูมิทัศน์และตกแต่งสวนไม้ งามริมกกให้มีความสวยงามและเป็นแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติของประชาชนและนักท่องเที่ยว เกี่ยวกับพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับที่มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาดในอนาคต เป็นต้น องค์กรปกครองท้องถิ่นและหน่วยงานอื่นจะสนับสนุนเข้าร่วมกิจกรรม เพราะเห็นความสำคัญตาทหลักสัปปายะเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว^{๒๓๑}

๑๐. การพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวสำคัญในจังหวัดเชียงรายและแหล่งท่องเที่ยวเมืองรอง นั้นจำเป็นต้องประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ จัดพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวพร้อมรองรับการเข้ามาของ นักท่องเที่ยวสัมผัสผืนอากาศหนาว ความสดชื่น ชมทะเลหมอกในยามเช้า ด้วยเหตุนี้ จังหวัดเชียงที่มี ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวมากมาย และมีความหลากหลาย อาทิ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมล้านนา ชนเผ่า โบราณวัตถุ โบราณสถาน ธรรมชาติและป่าเขาลำเนาไพร ตลอดจนความ เป็นมาของประวัติศาสตร์ เป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว ชาวไทยและชาวต่างประเทศ ซึ่งเป็น หนทางก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ เข้าสู่จังหวัดเชียงรายในฤดูกาลท่องเที่ยว จึงพัฒนาพื้นที่ ให้พร้อม และจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยอาศัยองค์กรปกครองท้องถิ่นเป็นนำหลักในการ จัดการในพื้นที่ระดับชุมชน^{๒๓๒}

๑๑. การท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายให้มีลักษณะสัปปายะดึงดูดนักท่องเที่ยว ซึ่งโดดเด่น ด้านวัฒนธรรมและธรรมชาติ สภาพภูมิสังคมซึ่งเป็นภูเขาสูง ทัศนียภาพสวยงาม อากาศเย็นสบาย มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์โดยเฉพาะวัฒนธรรมที่งดงามเป็นเอกลักษณ์ ผู้คนมีความเป็นมิตร

^{๒๓๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๗ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๓๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๗ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๓๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

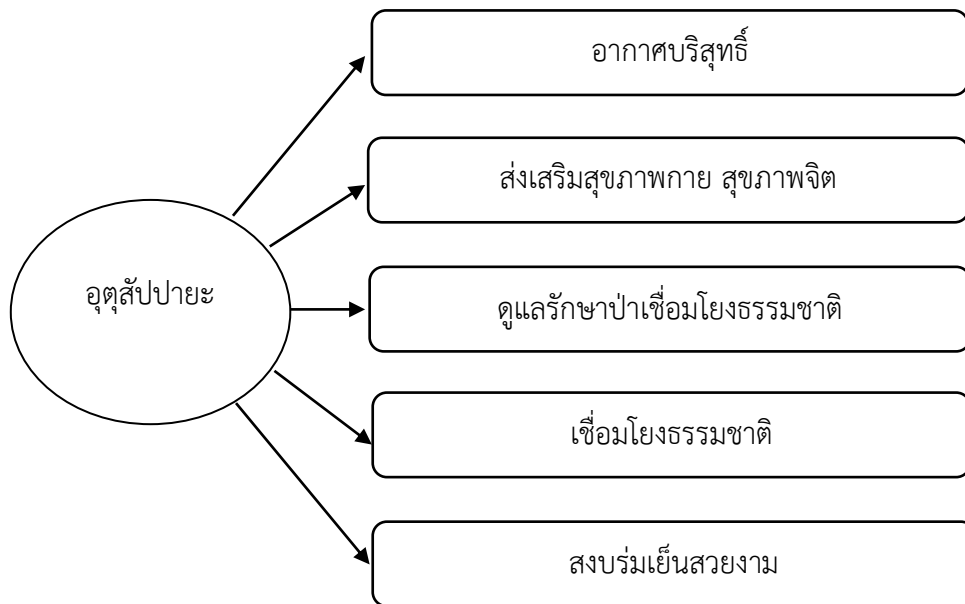
รวมทั้งเป็นประตูเชื่อมโยงการท่องเที่ยวสู่ประเทศเพื่อนบ้าน หน่วยงานในพื้นที่ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อความสวยงาม บางกิจกรรมจัดการแบบจิตอาสาสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน แหล่งเที่ยวทางวัฒนธรรมบางแห่ง ผู้นำสามารถสร้างศรัทธาจะเป็นแกนนำจัดกิจกรรมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดภาวะสัปปายะเองได้^{๒๓๓}

๑๒. แหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามในจังหวัดเชียงรายบางแห่งอยู่ในความสนใจระดับโลก มีความสำคัญด้านประวัติศาสตร์และเชิงนิเวศ ส่งผลให้หน่วยงานในท้องถิ่นร่วมจัดทำแผนพัฒนาตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวดึงดูดให้นักท่องเที่ยวหลั่งไหลเข้ามาอย่างต่อเนื่อง และเริ่มขยายตลาดท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มมากขึ้น เช่น MICE การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ การท่องเที่ยวชุมชน กีฬา/การผจญภัย ฟันน้ำกระยะยาว และท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง และความสวยงามตามสภาพของทรัพยากรธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวหลักมีความเชื่อมโยง แต่หากอาศัยการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว และการแก้ปัญหาหมอกควันที่ส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยว เป็นประเด็นที่ทำนายต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายและจังหวัดอื่นๆในภาคเหนือ การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ การเพิ่มการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการในพื้นที่ การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนให้สามารถดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และเพื่อเป็นปัจจัยสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจ เพิ่มช่องทางสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่หลังร่วมพัฒนาพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยวให้มีความเหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม^{๒๓๔}

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาวัดให้สัปปายะ ภายในวัดมีอากาศที่มีความเหมาะสมตามฤดูกาล ไม่หนาวหรือร้อนจนเกินไป ภายในวัดควรมีการปลูกต้นไม้และดูแลต้นไม้ เพราะต้นไม้เป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลต่อการปฏิบัติธรรม ส่งเสริมสุขภาพกาย สุขภาพจิต ได้อากาศบริสุทธิ์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาพื้นที่ให้รองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว ดูแลรักษาป่าเชื่อมโยงธรรมชาติ เส้นทางไปวัดที่มีความสงบร่มเย็นสวยงามด้วยป่าไม้เขียวขจีและสายหมอกที่พัดผ่านถนนคดเคี้ยวช่วยให้นักท่องเที่ยวผู้สนใจใฝ่ธรรมเข้าธรรมะและธรรมชาติได้ ดังแผนภาพที่ ๔.๑๗

^{๒๓๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๑ วันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๓๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

แผนภาพที่ ๔.๑๗ การประยุกต์หลักสัปปายะด้านอุตุสัปปายะ

๔.๔.๗ การประยุกต์หลักสัปปายะเพื่อการส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านอิริยาบถสัปปายะ

จากการวิเคราะห์ข้อมูล การสัมภาษณ์ ในประเด็นด้านอิริยาบถสัปปายะ พบว่าหลักสัปปายะในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านอิริยาบถสัปปายะ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าไปมีส่วนร่วมในการประยุกต์หลักสัปปายะด้านอิริยาบถสัปปายะในการสนับสนุนการบริหารจัดการกิจกรรมที่หลากหลายในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตอบสนองความต้องการนักท่องเที่ยวและชุมชน โดยพบได้จากการให้สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

๑.การพัฒนาวัดรองรับกิจกรรมต่างๆ ทั้งรูปแบบงานคณะสงฆ์ งานส่งเสริมสัมมาชีพชุมชน กิจกรรมต่างๆ ต้องเน้นความหลากหลาย ไม่จำกัดอยู่กับกิจกรรมสวดมนต์ภาวนา กิจกรรมนั่งสมาธิเท่านั้น วัดสามารถจัดกิจกรรมให้ผู้มาเยือนได้ปรับเปลี่ยนอิริยาบถให้มีความเหมาะสมและสบาย ได้แก่ นั่ง นอน ยืน เดิน รวมถึงเดินจงกรม หรือนั่งสมาธิได้อย่างเหมาะสม เกิดความสบายตลอดจนมีภูมิกอนและเสนาสนะสำหรับพักผ่อนหรือปรับเปลี่ยนอิริยาบถที่เหมาะสมและเพียงพอกับการร่วมกิจกรรมกับชุมชน สามารถนำกิจกรรมชุมชนมาอยู่ภายในวัดได้ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำแผนงาน โครงการเข้ามาสนับสนุนก็ได้^{๒๓๕}

๒.กิจกรรมท่องเที่ยววัดมีหลายกิจกรรม บางกิจกรรมอาศัยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าสนับสนุน เช่น การจัดการพื้นที่จอดรถ จัดการให้นักท่องเที่ยวเดินเข้าสู่จุดท่องเที่ยวมีเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคอยให้บริการ รวมถึงจัดรถรับส่ง เป็นต้น แต่บางกิจกรรมสร้างการมีส่วนร่วมกับ

^{๒๓๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑ วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

หลายส่วนได้บุญร่วมกัน ได้แก่ การบริจาคทานแก่ประชาชน การมอบสิ่งของแก่ผู้ยากจนโดยให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมไปกับกิจกรรมบุญ^{๒๓๖}

๓. กิจกรรมท่องเที่ยวและท่องเที่ยววัฒนธรรมชุมชนเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้าร่วมกิจกรรมและชื่นชมประเพณี ที่ชุมชน วัดจัดกิจกรรมต้อนรับนักท่องเที่ยวช่วยให้นักท่องเที่ยวได้ปรับเปลี่ยนอิริยาบถอย่างเหมาะสม และวัดหรือแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจะจัดสถานที่ รูปแบบกิจกรรมรองรับตามความเหมาะสมกับนักท่องเที่ยว ทั้งเพศและวัยซึ่งสอดคล้องกับลักษณะคำสอนอิริยาบถสัปปายะของทางพระพุทธศาสนา^{๒๓๗}

๔. วัดที่สวยงามและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจัดกิจกรรมรองรับนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับอิริยาบถสัปปายะของทางพระพุทธศาสนาการ หรือจะเรียกว่า จัดกิจกรรมให้เหมาะสม เพราะการมาเที่ยวรับลมหนาว อากาศเย็นของภาคเหนือ เชียงราย ด้วยภูมิประเทศที่โอบล้อมด้วยเทือกเขาเขาสูงยาว ทอดยาว ทำให้มีอากาศที่เย็นสบายตลอดทั้งปี โดยเฉพาะฤดูหนาว เชียงรายยังคงมีธรรมชาติที่บริสุทธิ์ อุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าไม้และดอกไม้เมืองหนาวที่งดงาม นอกจากนี้เชียงรายยังถือว่าเป็นเมืองแห่งพุทธศิลป์ที่รวมผลงานชิ้นเอกของเหล่าศิลปินแห่งชาติที่หาชมได้ยาก กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวจึงมีความหลากหลายโดยธรรมชาติตามลักษณะเด่นของแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ^{๒๓๘}

๕. นักท่องเที่ยวที่สนใจเข้าสู่แหล่งเที่ยวนอกจากความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว อาหารที่จัดรองรับนักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวจะมองหากิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยวที่จัดขึ้นต้อนรับ แต่บางกิจกรรมตัวนักท่องเที่ยวจะเป็นผู้กำหนดกิจกรรมเองตามต้องการ แหล่งท่องเที่ยวต้องเตรียมสถานที่และกิจกรรมให้พร้อมรับนักท่องเที่ยว^{๒๓๙}

๖. หลักการอิริยาบถสัปปายะ ซึ่งเป็นคำสอนในทางพระพุทธศาสนานั้น มีลักษณะเหมือนวิชาการจัดการของทางโลก คือ เมื่อจะจัดกิจกรรมต้อนรับนักท่องเที่ยวจะต้องคำนึงถึงกลุ่มที่จะมาท่องเที่ยวและจัดกิจกรรมต้อนรับให้หลากหลายเหมาะสมกับความต้องการหากผู้สูงอายุเขาจะจัดกิจกรรมและสถานที่รองรับกลุ่มผู้สูงอายุ หากนักท่องเที่ยวเป็นกลุ่มวัยรุ่นหรือเด็กๆ แหล่งท่องเที่ยวก็จะจัดกิจกรรมตอบสนองความต้องการของวัยรุ่นและกลุ่มเด็กและหากเป็นพระสงฆ์หรือผู้สนใจปฏิบัติธรรมกิจกรรมที่หลากหลายหากนักท่องเที่ยวเป็นกลุ่มวัยรุ่นหรือเด็กๆ แหล่งท่องเที่ยวก็จะจัดกิจกรรมตอบสนองความต้องการของวัยรุ่นและกลุ่มเด็กและหากเป็นพระสงฆ์หรือผู้สนใจปฏิบัติธรรมกิจกรรมที่หลากหลายจะตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว^{๒๔๐}

๗. การเที่ยวชมวัดและปฏิบัติธรรม กิจกรรมต่างๆทางวัดจะเป็นผู้กำหนดมีกิจกรรมที่ช่วยผ่อนคลายให้นักท่องเที่ยวที่สนใจปฏิบัติธรรมได้ทำกิจกรรมควบคู่กับการปฏิบัติธรรมเท่าที่พบจะนักท่องเที่ยวจะรู้สึกชื่นชอบและไม่รู้สึกเบื่อหน่าย ตรงกันข้ามจะแนะนำให้นักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นๆที่ยังไม่เคยมา ได้เข้ามาท่องเที่ยวเพิ่มเติมสำหรับ หรือกลุ่มนักท่องเที่ยวจะมาเที่ยวซ้ำจนจำหน้าได้

^{๒๓๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๔ วันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๓๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๓๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๘ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๓๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^{๒๔๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๕ วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

สำหรับชุมชนและหน่วยงานในท้องถิ่นจะเข้าไปสนับสนุนการทำกิจกรรมตามที่วัดหรือแหล่งท่องเที่ยว
แจ้งความประสงค์ขอรับการสนับสนุน^{๒๔๑}

๘. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม วัดหรือสถานที่ปฏิบัติธรรมที่มีชื่อเสียงในจังหวัด
เชียงราย ภายในบริเวณสถานที่สงบ เงียบสงบ มีต้นไม้ร่มรื่น สวยงามมาก เป็นสถานที่สัปปายะเหมาะ
สำหรับการบำเพ็ญภาวนาหรือการปฏิบัติสมถกรรมฐานวิปัสสนากรรมฐานเป็นอย่างดีเยี่ยมลักษณะ
ของกิจกรรมเด่นด้านการปฏิบัติธรรม บางแห่งไม่สนับสนุนคำว่า “ท่องเที่ยว” แต่จะใช้คำว่า “จาริก
ธรรม” มีการจัดกิจกรรมเหมาะสม การบรรยายธรรม อบรมสมณะวิปัสสนาเป็นประจำ กิจวัตร
ของวัด สลับกับกิจกรรมผ่อนคลายไปไหว้พระ ชมป่าสีเขียวธรรมชาติ กวาดลานวัด กวาดทางขึ้นเขา
ถ้าเราหิว เราสามารถขงนมหรือดื่มน้ำปานะได้ สอดคล้องกับหลักการอิริยาบถสัปปายะ เพราะ
นำมาใช้วางแผนพัฒนาสถาน พัฒนากิจกรรม บรรจุในแผนสร้างความร่วมมือระหว่างวัด หน่วยงาน
ชุมชน^{๒๔๒}

๙. วัดปฏิบัติธรรมในจังหวัดเชียงรายมีกิจกรรมที่หลากหลายต้อนรับผู้สนใจเที่ยวและ
ปฏิบัติธรรม ลักษณะกิจกรรมสวดมนต์ข้ามปี และงานเทศกาลดอกไม้ ‘หมื่นโคมล้านนา แสนบุพผา
บานสะพรั่ง’ และร่วมกิจกรรมสร้างคน โดยการจัดการขยะ เพราะการสร้างคน และวิธีการสร้างคน
ที่ดีที่สุดคงไม่มีอะไรจะดีไปกว่าการให้ความรู้และเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่มีต่อขยะ เป็นต้น สถานจัด
กิจกรรมปฏิบัติธรรมที่มีบรรยากาศเงียบสงบ ร่มรื่น กิจกรรมเหมาะเป็นการเจริญภาวนาจิต ซึ่งเป็นวิธี
พักผ่อนคลายได้อย่างดีทีเดียว^{๒๔๓}

๑๐. สภาพแวดล้อมต่างๆ เพื่อเอื้ออำนวยส่งเสริมการปฏิบัติธรรม เผยแพร่ธรรม อีกทั้ง
ดำเนินงานพัฒนา คุณภาพชีวิตของบุคคลในชุมชน เน้นชีวิตเด็ก สตรี และนักบวชสตรี เพื่อแบ่งปัน
ความสุขสงบเย็นต่อเพื่อนมนุษย์ ได้สามารถนำธรรมะไปใช้ได้ทุกซอกในชีวิตรประจำวัน ให้สามารถ
ดำรงชีวิตอยู่ได้โดยปราศจากปัญหา โดยใช้หลักพุทธธรรมนำสังคม สามารถผ่อนคลายและได้ใกล้ชิด
ทั้ง “ธรรมะ” และ “ธรรมชาติ” ไปพร้อม ๆ กัน สามารถผ่อนคลายและได้ใกล้ชิดทั้ง “ธรรมะ” และ
“ธรรมชาติ” ไปพร้อม ๆ กัน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะใช้จุดแข็งของวัดปฏิบัติธรรมบรรจุ
ในแผนงานโครงการ สนับสนุนการจัดกิจกรรมของวัดและสถานที่ปฏิบัติธรรมเชื่อมโยงกับกิจกรรม
ของชุมชน และแผนงานของหน่วยงานภาครัฐภาคเอกชน^{๒๔๔}

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาวัดรองรับกิจกรรมต่างๆ ทั้งรูปแบบงานคณะสงฆ์ งานส่งเสริม
สัมมาชีพชุมชน กิจกรรมต่างๆ ต้องเน้นความหลากหลาย กิจกรรมท่องเที่ยววัดอาศัยองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นเข้าสนับสนุน การจัดการพื้นที่จอดรถ คอยให้บริการ รวมถึงจัดรถรับส่ง สร้างการมีส่วน
ร่วมกับหลายภาคส่วน ดังเช่นการบริจาคทานแก่ประชาชน การมอบสิ่งของแก่ผู้ยากจนโดยให้
นักท่องเที่ยวมีส่วน เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้าร่วมกิจกรรมและชื่นชมประเพณีของชุมชน
สภาพแวดล้อมต่างๆ เพื่อเอื้ออำนวยส่งเสริมการปฏิบัติธรรม เผยแพร่ธรรม อีกทั้งดำเนินงานพัฒนา

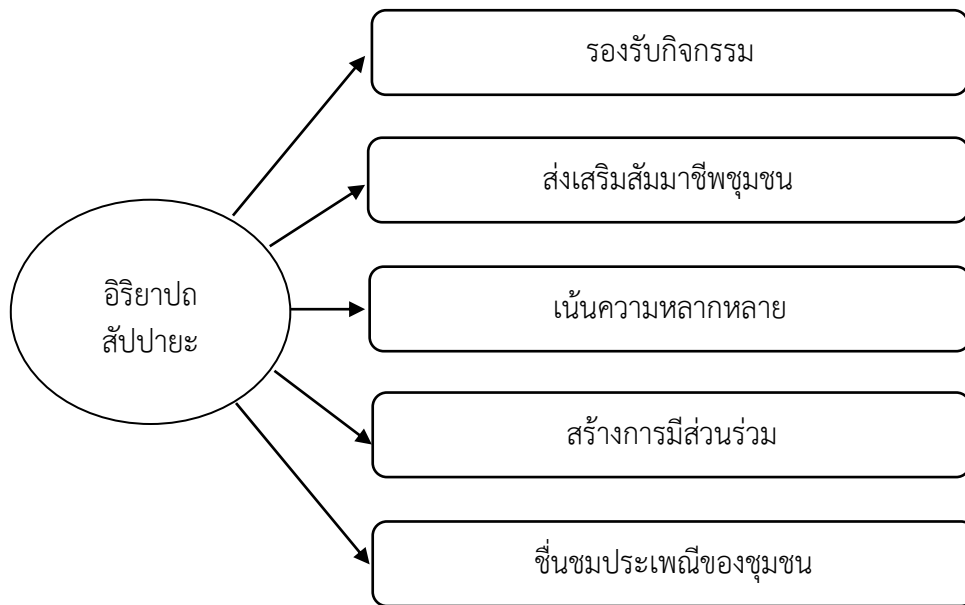
^{๒๔๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๑ วันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๔๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๖ วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

^{๒๔๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๔๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

คุณภาพชีวิตของบุคคลใน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะใช้จุดแข็งของวัดปฏิบัติธรรมบรรจุใน แผนงานโครงการ สนับสนุนการจัดกิจกรรมของวัดและสถานที่ปฏิบัติธรรมเชื่อมโยงกับกิจกรรมของ ชุมชน และแผนงานของหน่วยงานภาครัฐภาคเอกชน ดังแผนภาพที่ ๔.๑๘

แผนภาพที่ ๔.๑๘ การประยุกต์หลักสัปายะด้านอิริยาบถสัปายะ

ตารางที่ ๔.๒๕ ผลสรุปการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริม การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน จังหวัดเชียงราย

ประเด็น ที่	ประเด็น	ปริมาณ	
		ความถี่	รูปหรือคนที่ให้ข้อมูลสำคัญ
๑.	อวาตสัปายะ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าไป ร่วมการบริหารจัดการวัดโดยจัด บริเวณวัดให้มีความสะอาด แสง สว่างเหมาะสมกับการศึกษาปฏิบัติ ธรรม ปราศจากมลภาวะทางเสียง สิ่งปลูกสร้างในบริเวณวัดจะต้องมี ความมั่นคงแข็งแรง และมีความ ปลอดภัยต่อชีวิตและร่างกาย	๑๔	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๘, ๙, ๑๒, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘

ตารางที่ ๔.๒๕ ผลสรุปการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริม
การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน
จังหวัดเชียงราย (ต่อ)

ประเด็น ที่	ประเด็น	ปริมาณ	
		ความถี่	รูปหรือคนที่ให้ข้อมูลสำคัญ
๒	โคจรสี่ปายะ การพัฒนาและปรับปรุงเส้นทาง เป็นหน่วยงานที่ประสานด้าน งบประมาณในการพัฒนาเส้นทาง ให้มีความเหมาะสมสะดวก สามารถเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ยังแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ลักษณะโดดเด่นทางวัฒนธรรม จำเป็นจะต้องเข้าไปพัฒนาให้ สามารถใช้ประโยชน์และสร้าง ความภูมิใจให้แก่ท้องถิ่น	๑๘	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗
๓	ภัตตสี่ปายะ ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว เปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีโอกาสใน การจัดการการวางแผนท่องเที่ยว แบบมีส่วนร่วมกิจกรรมการ ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีการ กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การ ท่องเที่ยวเป็นการจัดกิจกรรมให้ นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ ทางวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ เกี่ยวกับวัฒนธรรมอาหารที่มี พร้อมจัดให้ตัวแทนชุมชนภูมิ ปัญญาชุมชนประกอบกับการ บรรยายเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับ นักท่องเที่ยว จัดทำแผนงาน ร่วมกับเครือข่าย	๑๒	๖, ๗, ๘, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๔, ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๑๙
๔	บุคคลสี่ปายะ การให้บริการร่วมถึงการสร้างการ มีส่วนร่วมของชุมชน บางแห่ง ผู้นำบุคลากรองค์กรปกครองส่วน	๑๑	๑, ๒, ๗, ๘, ๙, ๑๑, ๑๓, ๑๔, ๑๖, ๑๙

ตารางที่ ๔.๒๔ ผลสรุปการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริม
การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน
จังหวัดเชียงราย (ต่อ)

ประเด็น ที่	ประเด็น	ปริมาณ	
		ความถี่	รูปหรือคนที่ให้ข้อมูลสำคัญ
	ท้องถิ่น จะมีบทบาทเป็นแกนนำ จัดกิจกรรมร่วมกับวัด ให้บริการ นักท่องเที่ยว ทำกิจกรรมร่วมกับ นักท่องเที่ยว นำปัญหาความ ต้องการไปจัดทำแผนพัฒนา สร้าง การมีส่วนร่วมของชุมชนสนับสนุน พื้นที่ ฟู ดุ แล บำ รุง รักษ า ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา ภาษา วรรณกรรม ศิลปกรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ		
๕	โภชนาการ ชุมชนที่มีทรัพยากรแหล่งกำเนิด อาหาร แปลงผัก สวนผลไม้ ใน แนวทางเกษตรปลอดภัย องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนมากมี การจัดทำแผนงาน โครงการ กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมอาหาร ท้องถิ่นในรูปแบบลานวัฒนธรรม หรือพื้นที่ประเพณีบุญท้องถิ่น	๑๔	๔, ๖, ๘, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๑๙
๖	อุตสาหกรรม ภายในวัดควรมีการปลูกต้นไม้และ ดูแลต้นไม้ เพราะต้นไม้เป็นสิ่ง สำคัญที่ส่งผลต่อการปฏิบัติธรรม ส่งเสริมสุขภาพกาย สุขภาพจิต ได้อากาศบริสุทธิ์ ดูแลรักษาป่า เชื่อมโยงธรรมชาติ เส้นทางไปวัดที่ มีความสงบร่มเย็นสวยงามด้วยป่า ไม้	๑๒	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๑๐, ๑๑, ๑๗, ๑๘, ๑๙
๗	นันทนาการ การพัฒนาวัดรองรับกิจกรรมต่างๆ ทั้งรูปแบบงานคณะสงฆ์ งาน	๑๐	๑, ๔, ๘, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๕, ๑๖, ๑๗

ตารางที่ ๔.๒๔ ผลสรุปการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย (ต่อ)

ประเด็น ที่	ประเด็น	ปริมาณ	
		ความถี่	รูปหรือคนที่ให้ข้อมูลสำคัญ
	ส่งเสริมสัมมาชีพชุมชน กิจกรรมต่างๆ ต้องเน้นความหลากหลาย กิจกรรมท่องเที่ยววิถีอาศัยองค์กรปกครองท้องถิ่นเข้าสนับสนุน การจัดการพื้นที่จอดรถ คอยให้บริการ รวมถึงจัดรถรับส่ง สร้างการมีส่วนร่วมกับหลายภาคส่วน		

๔.๔ ผลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

จากการศึกษาข้อมูลทางเอกสารที่เป็นแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงรายและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้นำไปสู่การสร้างเครื่องมือเป็นแบบสอบถามเพื่อประมวลผลทางสถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากความคิดเห็นของรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงรายจากประเด็น ๒) กระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ทั้ง ๔ ด้าน คือ (๑) ด้าน ๑. การวางแผน ๒. การปฏิบัติตามแผน ๓. ตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน ๔. ปรับปรุงแก้ไข ๓) กระบวนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสี่ปายะ ๗ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ทั้ง ๗ ด้าน คือ ๑. อาวาสสี่ปายะ ๒. โคจรสี่ปายะ ๓. ภัตตสี่ปายะ ๔. ปุคคสี่ปายะ ๕. โภชนสี่ปายะ ๖. อุตุสี่ปายะ ๗. อิริยาปถสี่ปายะ ๔) รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงราย ได้แก่ ๑.การให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ๒.การจัดการทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ๓.การคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่ของสังคมและวัฒนธรรม ๔.การให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ๕.การอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ๖.การสร้างความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว ๗.การคำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่และความสะอาดของพื้นที่ รวมถึงผลวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เชิงลึกค้นพบรูปแบบจำลองรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย เพื่อให้เกิดการยืนยันรูปแบบจำลองที่ได้จากการศึกษาวิจัย ยืนยันรูปแบบจำลองโดยวิธีการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๑๒ รูปหรือคน สำหรับรายนามผู้เชี่ยวชาญที่เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อเสนอแนะข้อคิดเห็น ดังต่อไปนี้

๑. กระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ทั้ง ๔ ด้าน คือ (๑) ด้าน ๑. การวางแผน ๒. การปฏิบัติตามแผน ๓. ตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน ๔. ปรับปรุงแก้ไข

กระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

๑) การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศ และเป็นผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การท่องเที่ยวเป็นปัจจัยอันสำคัญที่อำนวยความสะดวกให้กับประชาชนในท้องถิ่นในการสร้างงาน สร้างอาชีพ และสร้างรายได้^{๒๔๕}

๒) หน่วยงานภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน ตัวแทนภาคประชาชนร่วมกันการสร้างเครือข่าย ประสานความร่วมมือ และเพิ่มสมรรถนะองค์กร ร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นเป็นกลไกสำคัญเพื่อส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเกิดความยั่งยืน^{๒๔๖}

๓) ภาครัฐสนับสนุนการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมวัดในจังหวัดเชียงรายเป็นกระบวนการที่นำไปสู่การกำหนดนโยบายการวางแผนให้หน่วยงานภาครัฐ จัดทำระบบฐานข้อมูลองค์ความรู้แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนที่สะดวกในการใช้งาน จัดทำเนื้อหาองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน^{๒๔๗}

๔) รูปแบบที่น่าสนใจ ง่ายต่อการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายต่างๆ และมีการปรับปรุงให้เป็นปัจจุบัน - การจัดทำ Road show เพื่อสร้างการรับรู้แก่กลุ่มเป้าหมายเพื่อกระตุ้นให้ใช้ประโยชน์จากระบบฐานข้อมูล^{๒๔๘}

๕) มีการปฏิบัติตามแผนในด้านการประสานงาน ด้านการสนับสนุน งบประมาณ วัสดุหรืออุปกรณ์ต่างๆ กับการท่องเที่ยวและกีฬาประจำจังหวัดเชียงราย แหล่งท่องเที่ยววัดร่องเสือเต้นเข้าไปมีส่วนร่วมในการให้บริการต่างๆ ตามแผนที่ได้จัดทำร่วมกัน ส่งเสริมการพัฒนาอย่างต่อเนื่องแบบครบวงจร^{๒๔๙}

๖) สนับสนุนให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการ และองค์กรท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อนำแผนยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติให้บรรลุผล^{๒๕๐}

๗) การมีส่วนร่วมของชุมชนสู่ต้นแบบเป็นแหล่งเรียนรู้การพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยเน้นวัฒนธรรมของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเป็นหลัก มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน รองรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยว^{๒๕๑}

๘) การตรวจสอบการดำเนินการตามแผนในด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีการประเมินอย่างเป็นรูปแบบที่ชัดเจนหรืออย่างมีระบบ เมื่อมี

^{๒๔๕}ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ ๔ วันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๔.

^{๒๔๖}ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ ๕ วันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๔.

^{๒๔๗}ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๔.

^{๒๔๘}ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ ๒ วันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๔.

^{๒๔๙}ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ ๗ วันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๔.

^{๒๕๐}ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ ๕ วันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๔.

^{๒๕๑}ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ ๖ วันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๔.

การจัดสรรงบประมาณมาให้แหล่งท่องเที่ยวก็จะมี การตรวจสอบการดำเนินการการปฏิบัติตามแผน^{๒๕๒}

๙) มีการปรับปรุงแก้ไขแผนการดำเนินงานในด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมทางการท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ยึดหลักการปฏิบัติจากวัด และชุมชนเป็นหลัก สนับสนุนข้อมูลให้แก่ นักท่องเที่ยว^{๒๕๓}

๑๐) การสร้างโอกาสและประโยชน์ที่แท้จริงแก่ชุมชนและท้องถิ่นจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อชุมชนมีโอกาสในการเข้า มามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นเจ้าของท้องถิ่นเกิดความรักและหวงแหนทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม^{๒๕๔}

๒. รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงราย
ได้แก่ ๑.การให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ๒.การจัดการทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ๓.การคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่ของสังคมและวัฒนธรรม ๔.การให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ๕.การอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ๖.การสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว ๗.การคำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่และความสะอาดของพื้นที่

รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงราย จากการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

๑) การเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวก ความพร้อมของชุมชน สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรท้องถิ่นเป็นหลักการที่จะนำการท่องเที่ยวไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน^{๒๕๕}

๒) การท่องเที่ยวก็ต้องอาศัยสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งทางธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น การจะสร้างความรู้สึที่ดีให้นักท่องเที่ยวต้องเน้นที่การวางแผน^{๒๕๖}

๓) การส่งเสริมการท่องเที่ยว คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมชุมชนและสังคม ให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลและยั่งยืน^{๒๕๗}

๔) ประชาชนชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการเผยแพร่ความรู้และจัดทำหลักสูตรเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถสนองความต้องการหรือสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวและผู้คนในท้องถิ่น^{๒๕๘}

๕) การให้บริการร่วมถึงการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน บางแห่งผู้นำบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะมีบทบาทเป็นแกนนำจัดกิจกรรมร่วมกับวัด ให้บริการนักท่องเที่ยวทำกิจกรรมร่วมกับนักท่องเที่ยว นำปัญหาความต้องการไปจัดทำแผนพัฒนา^{๒๕๙}

^{๒๕๒}ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๔.

^{๒๕๓}ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ ๘ วันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๔.

^{๒๕๔}ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ ๑ วันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๔.

^{๒๕๕}ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ ๘ วันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๔.

^{๒๕๖}ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๔.

^{๒๕๗}ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๔.

^{๒๕๘}ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ ๕ วันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๔.

^{๒๕๙}ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๔.

๖) ชุมชนต้องรักและหวงแหนวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับวัด ชุมชนจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้องได้รับการยอมรับ^{๒๖๐}

๗) การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่จะช่วยสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม วัด ชุมชน ภาคีเครือข่ายส่งเสริมกลยุทธ์การตลาดผ่านการนวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสร้างและสื่อสารภาพลักษณ์ของเมืองท่องเที่ยว^{๒๖๑}

๘) การพัฒนาท่องเที่ยวที่เหมาะสมจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน^{๒๖๒}

๙) การเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชุมชนเพื่อเป็นความภูมิใจของคนในท้องถิ่น อย่างไรก็ตามการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างไม่เหมาะสมอาจนำไปสู่ผลกระทบต่อชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกันจัดทำป้ายบอกทาง ป้ายเชิญชวน^{๒๖๓}

๓. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสี่ปายะ ๗ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ทั้ง ๗ ด้าน คือ ๑. อาวาสสี่ปายะ ๒. โคจรสี่ปายะ ๓. ภัตตสี่ปายะ ๔. ปุคคสี่ปายะ ๕. โภชนสี่ปายะ ๖. อุตุสี่ปายะ ๗. อิริยาปถสี่ปายะ

กระบวนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสี่ปายะ ๗ จากการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

๑) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าไปร่วมการบริหารจัดการวัดโดยจัดบริเวณวัดให้มีความสะอาด แสงสว่างเหมาะสมกับการศึกษาปฏิบัติธรรม ปราศจากมลภาวะทางเสียง สิ่งปลูกสร้างในบริเวณวัดจะต้องมีความมั่นคงแข็งแรง^{๒๖๔}

๒) แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นรมณีสถานเหมาะสมแก่การท่องเที่ยววัดและเหมาะสมต่อการปฏิบัติธรรม^{๒๖๕}

๓) ปรับปรุงเส้นทางเป็นหน่วยงานที่ประสานด้านงบประมาณในการพัฒนาเส้นทางให้มีความเหมาะสมสะดวกสามารถเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ลักษณะโดดเด่นทางวัฒนธรรมจำเป็นจะต้องเข้าไปพัฒนาให้สามารถใช้ประโยชน์และสร้างความภูมิใจให้แก่ท้องถิ่น เส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวนับเป็นสิ่งสำคัญ^{๒๖๖}

๔) การพัฒนาเส้นทางให้มีความเหมาะสมหน่วยงานภาครัฐจะต้องมีการจัดทำแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา ระยะเวลาสั้นๆ และวางแผนพัฒนาในระยะยาวเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็น

^{๒๖๐}ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๔.

^{๒๖๑}ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ ๑ วันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๔.

^{๒๖๒}ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ ๓ วันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๔.

^{๒๖๓}ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ ๙ วันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๔.

^{๒๖๔}ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ ๔ วันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๔.

^{๒๖๕}ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๔.

^{๒๖๖}ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ ๒ วันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๔.

ระบบ นำปัญหาความต้องการมาเป็นนโยบายหลักในการพัฒนาเส้นทางเพื่อให้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว^{๒๖๗}

๕) มีการบรรจุแผนพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ชุมชนจัดขึ้น รายการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมการท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวสำคัญที่องค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลรับผิดชอบอยู่นั้นจะต้องบรรจุเข้าไว้ในแผนพัฒนาทุกปี^{๒๖๘}

๖) เปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีโอกาสในการจัดการการวางแผนท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีการกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การท่องเที่ยว^{๒๖๙}

๗) การให้บริการรวมถึงการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน บางแห่งผู้นำบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะมีบทบาทเป็นแกนนำจัดกิจกรรมร่วมกับวัด ให้บริการนักท่องเที่ยวทำกิจกรรมร่วมกับนักท่องเที่ยว นำปัญหาความต้องการไปจัดทำแผนพัฒนา สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนสนับสนุน^{๒๗๐}

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ๑) ด้านการวางแผน ร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น ๒) ด้านการปฏิบัติตามแผน ปฏิบัติตามแผนในด้านการประสานงาน ด้านการสนับสนุน งบประมาณวัสดุหรืออุปกรณ์ต่าง ๆ ๓) ด้านการตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน ตรวจสอบการดำเนินการตามแผนในด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ๔) ด้านการปรับปรุงแก้ไขประเมินผลแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานพัฒนาท่องเที่ยว การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ๑) ด้านอวาสสี่ปายะ การบริหารจัดการวัดโดยจัดบริเวณวัดให้มีความสะอาด แสงสว่างเหมาะสมกับการศึกษาปฏิบัติธรรม ๒) ด้านโคจรสี่ปายะ มีส่วนร่วมในการพัฒนาเส้นทางให้มีความเหมาะสมสะดวก ๓) ด้านภัสสี่ปายะ จัดบุคลากรเข้ามาประสานกับแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อช่วยดูแลและสนับสนุนต้อนรับนักท่องเที่ยว ๔) ด้านบุคคลสี่ปายะ สนับสนุนบุคลากรพัฒนาวัดให้เพียงพอต่อการต้อนรับนักท่องเที่ยว ๕) ด้านโภชนสี่ปายะ มีการจัดทำกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่น ๖) ด้านอุตสี่ปายะ พัฒนาวัดให้สี่ปายะ มีอากาศที่มีความเหมาะสมตามฤดูกาล ๗) ด้านอิริยาปลสี่ปายะ สนับสนุนการจัดกิจกรรมของวัดและสถานที่ปฏิบัติธรรมเชื่อมโยงกับกิจกรรมของชุมชน และรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ๑) ด้านการให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เน้นประวัติศาสตร์โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมของชุมชน ๒) ด้านการจัดการทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

^{๒๖๗}ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ ๑ วันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๔.

^{๒๖๘}ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ ๒ วันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๔.

^{๒๖๙}ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ ๓ วันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๔.

^{๒๗๐}ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ลำดับที่ ๖ วันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๔.

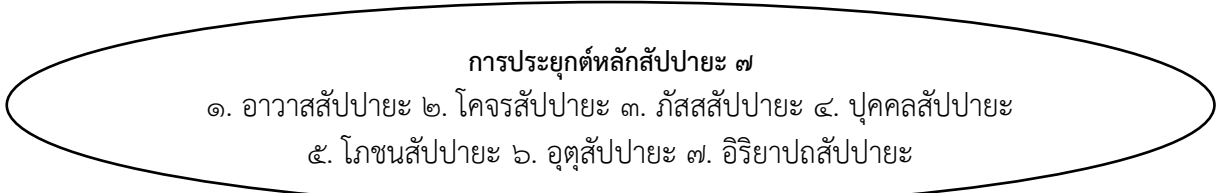
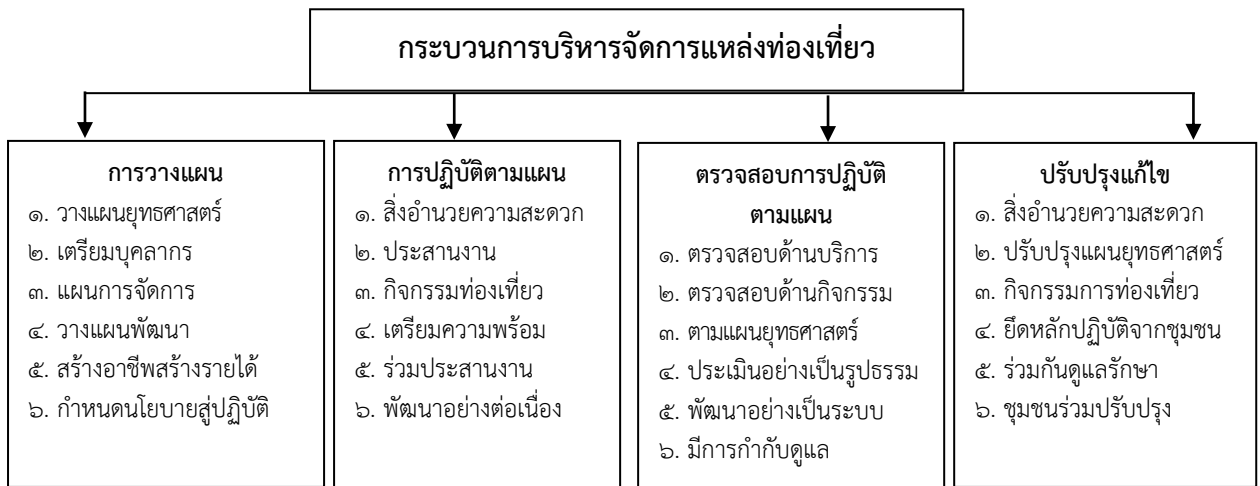
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับวัด และชุมชนสร้างสรรค์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ๓) ด้านการคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่ของสังคมและวัฒนธรรม ประชาชนชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการเผยแพร่ความรู้และจัดทำหลักสูตร ๔) ด้านการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีจิตสำนึกในการให้บริการที่ดีมีมาตรฐาน ๕) ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ชุมชนรักและหวงแหนวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ๖) ด้านการสร้างควมพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว ส่งเสริมให้เขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ๗) ด้านการคำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่และความสะอาดของพื้นที่ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน

๔.๖ องค์ความรู้

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย” ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร ด้วยการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี หลักธรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยวิเคราะห์ผลจากแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด รองนายกเทศมนตรี รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และสมาชิกสภาท้องถิ่นที่สังกัดในองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงราย จำนวน ๓๓๐ คน แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงบรรยาย และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๙ รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๑๒ รูปหรือคน วิเคราะห์และสังเคราะห์ การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย และนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงรายซึ่งผู้วิจัยได้องค์ความรู้ดังนี้

๔.๖.๑ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาวิจัยโดยการสำรวจ เอกสารที่เกี่ยวข้องการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มเฉพาะรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย เพื่อศึกษาการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย และนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงรายซึ่งผู้วิจัยได้องค์ความรู้ ดังแผนภาพที่ ๔.๑๙

แผนภาพที่ ๔.๑๙ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๑๙ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย คือ กระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวมีการวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน และการปรับปรุงแก้ไข การประยุกต์หลักสัปปายะ ๗ ได้แก่ ๑. อาวาสสัปปายะ เป็นที่อยู่อาศัยที่สบายและสงบ ๒. โคจรสัปปายะ สถานที่สะดวกสบายต่อการเดินทาง ๓. ภัตตสัปปายะ เป็นสถานที่สำหรับพูดคุยในสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์ ๔. บุคคลสัปปายะ ร่วมกันชักจูงแนะนำไปในทางที่จะเป็นประโยชน์ ๕. โภชนสัปปายะ การจัดการอาหารที่ส่งเสริมให้เกิดสุขภาพที่ดี ๖. อุตุสัปปายะ มีสภาพแวดล้อมและอุณหภูมิที่ให้ความรู้สึกร่มสบาย ๗. อิริยาปถสัปปายะ เป็นสถานที่ที่เอื้ออำนวยต่ออิริยาบถใดที่ทำให้จิตไม่สงบ และ รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงราย ได้แก่ ๑. การให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ๒.การจัดการทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ๓.การคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่ของสังคมและวัฒนธรรม ๔.การให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ๕.การอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ๖.การสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว ๗.การคำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่และความสะอาดของพื้นที่ ประกอบด้วย

๑. กระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ดังต่อไปนี้

๑.๑ การวางแผน

การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศ และเป็นผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การท่องเที่ยวเป็นปัจจัยอันสำคัญที่อำนวยความสะดวกให้กับประชาชนในท้องถิ่นในการสร้างงาน สร้างอาชีพและสร้างรายได้ หน่วยงานภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน ตัวแทนภาคประชาชนร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น

๑.๒ การปฏิบัติตามแผน

การปฏิบัติตามแผนการพัฒนา มีกระบวนการเตรียมความพร้อมอย่างมืออาชีพ มีการปฏิบัติตามแผนในด้านการประสานงาน ด้านการสนับสนุน งบประมาณวัสดุหรืออุปกรณ์ต่างๆ กับการท่องเที่ยวและกีฬาประจำจังหวัดเชียงราย องค์กรท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อนำแผนยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติให้บรรลุผล

๑.๓ การตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน

การตรวจสอบการดำเนินการตามแผนในด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีการประเมินอย่างเป็นรูปแบบที่ชัดเจนหรืออย่างมีระบบ เมื่อมีการจัดสรรงบประมาณมาให้แหล่งท่องเที่ยวก็จะมีกระบวนการดำเนินการการปฏิบัติตามแผนในด้านการสนับสนุน งบประมาณวัสดุหรืออุปกรณ์ต่างๆ ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

๑.๔ การปรับปรุงแก้ไข

มีการประเมินผลแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานพัฒนาท่องเที่ยว โดยมีการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานเชียงรายเป็นหน่วยงานหลัก มีการปรับปรุงแก้ไขแผนการดำเนินงานในด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมทางการท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ยึดหลักการปฏิบัติจากวัด และชุมชนเป็นหลัก

๒. รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ดังต่อไปนี้

๒.๑ การให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี

การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมรองรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเน้นประวัติศาสตร์โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมของชุมชนเน้นสิ่งดึงดูดใจ การเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวก ความพร้อมของชุมชน สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรท้องถิ่นเป็นหลักการที่จะนำการท่องเที่ยวไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

๒.๒ การจัดการทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวก็ต้องอาศัยสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งทางธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น การจะสร้างความรู้สึกที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยวต้องเน้นที่การวางแผนทางการส่งเสริมการท่องเที่ยว คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ชุมชนและสังคมให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลและยั่งยืน การท่องเที่ยวย่อมได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจเกิดการเรียนรู้ระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อช่องทางต่าง ๆ

๒.๓ การคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่ของสังคมและวัฒนธรรม

ปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการเผยแพร่ความรู้และจัดทำหลักสูตร เพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถสนองความต้องการหรือสร้างควมพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวและผู้คนในท้องถิ่น โดยมีการจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ให้คงรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น และระบบนิเวศในพื้นที่นั้นไว้ให้คงอยู่

๒.๔ การให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกับวัด ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนร่วมกันจัดการสถานที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวซึ่งดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกมีความสะดวกในการเดินทาง การให้บริการร้านค้าและสินค้ามีการให้บริการที่ดี กำหนดแผนที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวให้ชัดเจน สร้างความร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชน สร้างมาตรการ กฎระเบียบเพื่อกำกับดูแลควบคุมปัญหาที่เกิดขึ้น สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีจิตสำนึกในการให้บริการที่ดีมีมาตรฐานมีความรับผิดชอบต่อนักท่องเที่ยว

๒.๕ การอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

รัฐบาลต้องมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวใน โดยเน้นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้สามารถรักษาความมั่นคงของระบบนิเวศ ตลอดจนวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ชุมชน สนับสนุนการให้ข้อมูลสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรการท่องเที่ยวภายในวัดแก่นักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม

๒.๖ การสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว

ส่งเสริมกลยุทธ์การตลาดผ่านการนวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสร้างและสื่อสารภาพลักษณ์ของเมืองท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาล้านนาบนฐานการมีส่วนร่วมทุกภาคี โดย

มุ่งเน้นการตลาดในกลุ่มนักท่องเที่ยว รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็น
เป็นห้องน้ำ สถานที่จอดรถ เป็นต้น

๒.๗ การคำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่และความสะอาดของพื้นที่

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกันจัดทำป้ายบอกทาง ป้ายเชิญชวน ป้าย
ประชาสัมพันธ์หลายๆ จุด และแผนที่เส้นทางที่จะไปเชื่อมต่อกับสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่อยู่
ใกล้เคียง เปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวของวัด

๓. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงรายตามหลักหลักสี่ปายะ ๗ ดังต่อไปนี้

๓.๑ อวาสสี่ปายะ เป็นที่อยู่อาศัยที่สบาย และสงบ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าไปร่วมการบริหารจัดการวัดโดยจัดบริเวณวัดให้มีความ
สะอาด แสงสว่างเหมาะสม ปราศจากมลภาวะทางเสียง สิ่งปลูกสร้างในบริเวณวัดจะต้องมีความมั่นคง
แข็งแรง และมีความปลอดภัยต่อชีวิตและร่างกายของผู้ที่อยู่ในวัดและผู้เข้ามาประกอบกิจกรรมต่าง ๆ
ภายในวัด

๓.๒ โจรสี่ปายะ สถานที่สะดวกสบายต่อการเดินทาง

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและปรับปรุงเส้นทางเป็น
หน่วยงานที่ประสานด้านงบประมาณในการพัฒนาเส้นทางให้มีความเหมาะสมสะดวกสามารถเดิน
ทางเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมลักษณะโดดเด่นทางวัฒนธรรมจำเป็นจะต้องเข้า
ไปพัฒนาให้สามารถใช้ประโยชน์และสร้างความภูมิใจให้แก่ท้องถิ่น เส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว
นับเป็นสิ่งสำคัญ

๓.๓ ภัตตสี่ปายะ เป็นสถานที่สำหรับพุดคุยในสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดบุคลากรเข้ามาประสานกับแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เพื่อ
ช่วยดูแลและสนับสนุนต้อนรับนักท่องเที่ยวทั้งป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับแหล่งท่องเที่ยว รวมถึง
การสนับสนุนบุคลากร ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว เปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีโอกาสในการจัดการ
การวางแผนท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

๓.๔ บุคคลสี่ปายะ ร่วมกันชักจูงแนะนำไปในทางที่จะเป็นประโยชน์

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนบุคลากรพัฒนาวัดให้เพียงพอต่อการต้อนรับ
นักท่องเที่ยว การให้บริการรวมถึงการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน บางแห่งผู้นำบุคลากรองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีบทบาทเป็นแกนนำจัดกิจกรรมร่วมกับวัดให้บริการนักท่องเที่ยว
ทำกิจกรรมร่วมกับนักท่องเที่ยว นำปัญหาความต้องการไปจัดทำแผนพัฒนา สร้างการมีส่วนร่วมของ
ชุมชนสนับสนุนฟื้นฟู ดูแล บำรุงรักษา

๓.๕ โภชนสี่ปายะ การจัดการอาหารที่ส่งเสริมให้เกิดสุขภาวะที่ดี

แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงรายวิถีชีวิตชุมชนที่ส่งผ่านวัฒนธรรม
อาหาร ทรัพยากรธรรมชาติชุมชนถือเป็นเครื่องมือของการพัฒนาระบบอาหารท้องถิ่น วัฒนธรรม
อาหารซึ่งมีความสำคัญต่ออนาคตของชุมชน ชุมชนที่มีทรัพยากรแหล่งกำเนิดอาหาร แหล่งอาหาร
เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมอาหารชุมชน

๓.๖ อุตุสัปปายะ มีสภาพแวดล้อมและอุณหภูมิที่ให้ความรู้สึกสบาย

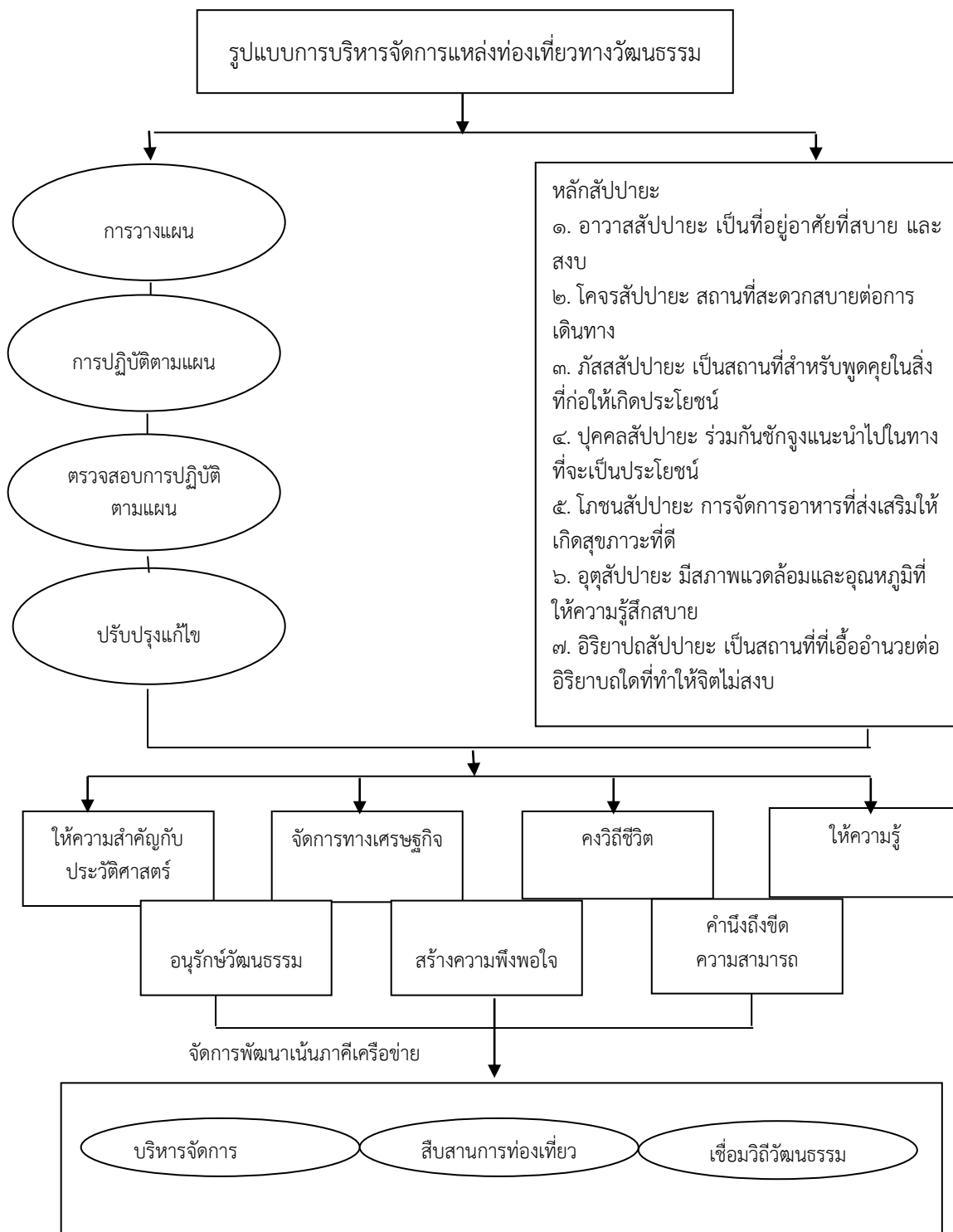
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาพื้นที่วัดให้รองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว ดูแลรักษาป่าเชื่อมโยงธรรมชาติ เส้นทางไปวัดที่มีความสงบร่มเย็นสวยงามด้วยป่าไม้เขียวขจีและสายหมอกที่พัดผ่านถนนคดเคี้ยวช่วยให้นักท่องเที่ยวผู้สนใจใฝ่ธรรมเข้าธรรมะและธรรมชาติได้

๓.๗ อิริยาปถสัปปายะ เป็นสถานที่ที่เอื้ออำนวยต่ออิริยาบถใดที่ทำให้จิตไม่สงบ

สร้างการมีส่วนร่วมกับหลายภาคส่วน ดังเช่นการบริจาคทานแก่ประชาชน การมอบสิ่งของแก่ผู้ยากจนโดยให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้าร่วมกิจกรรมและชื่นชมประเพณีของชุมชนสภาพแวดล้อมต่างๆ เพื่อเอื้ออำนวยส่งเสริมการปฏิบัติธรรม เผยแพร่ธรรม อีกทั้งดำเนินงานพัฒนา คุณภาพชีวิตของบุคคลใน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะใช้จุดแข็งของวัดปฏิบัติธรรมบรรจุในแผนงานโครงการ สนับสนุนการจัดกิจกรรมของวัดและสถานที่ปฏิบัติธรรมเชื่อมโยงกับกิจกรรมของชุมชน และแผนงานของหน่วยงานภาครัฐภาคเอกชน

๔.๖.๒ องค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์การวิจัย

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการสังเคราะห์การวิจัย โดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีทางการเมือง การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการสนทนากลุ่มเฉพาะ “รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย” เพื่อศึกษาการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย และนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงรายซึ่งผู้วิจัยได้องค์ความรู้ ดังแผนภาพที่ ๔.๒๐

แผนภาพที่ ๔.๒๐ องค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์การวิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๒๐ องค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์การวิจัย คือ กระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวมีการวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน และการปรับปรุงแก้ไข การประยุกต์หลักสี่ปายะ ๗ ได้แก่ ๑. อาวาสสี่ปายะ เป็นที่อยู่อาศัยที่สบาย และสงบ ๒. โคจรสี่ปายะ สถานที่สะดวกสบายต่อการเดินทาง ๓. ภัตตาคารสี่ปายะ เป็นสถานที่สำหรับพูดคุยในสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์ ๔. บุคคลสี่ปายะ ร่วมกันชักจูงแนะนำไปในทางที่จะเป็นประโยชน์ ๕. โภชนาสี่ปายะ การจัดการอาหารที่ส่งเสริมให้เกิดสุขภาวะที่ดี ๖. อุตุสี่ปายะ มีสภาพแวดล้อมและอุณหภูมิที่ให้ความรู้สึกสบาย ๗. อิริยาปถสี่ปายะ เป็นสถานที่ที่เอื้ออำนวยต่ออิริยาปถใดที่ทำให้จิตไม่สงบ และ รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงราย ได้แก่ ๑. การให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ๒.การจัดการทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ๓.การคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่ของสังคมและวัฒนธรรม ๔.การให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ๕.การอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ๖.การสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว ๗.การคำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่และความสะอาดของพื้นที่ ประกอบด้วย

๑. กระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ดังต่อไปนี้

๑.๑ การวางแผน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานรัฐที่มีความใกล้ชิดกับท้องถิ่นมากที่สุดมีอำนาจหน้าที่ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้ได้ และตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้ดีที่สุด การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายเป็นปัจจัยสำคัญที่อำนวยประโยชน์ให้กับประชาชนในท้องถิ่นในการสร้างงาน สร้างอาชีพและสร้างรายได้ การส่งเสริมการท่องเที่ยวจะมีประสิทธิภาพได้หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องจะต้องมีการวางแผน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และต้องมีประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมอีกด้วย

๑.๒ การปฏิบัติตามแผน

การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายได้มีการปฏิบัติตามแผนการพัฒนาของทางวัดเป็นหลักโดยมุ่งเน้นการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ ปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว มีกระบวนการเตรียมความพร้อมชุมชนอย่างมีอาชีพ และมีช่องทางการตลาดรองรับ มีแผนการทำงานระยะสั้นและระยะยาว เพื่อมองผลผลิตปลายทางร่วมกัน

๑.๓ การตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน

การประเมินผลการดำเนินการตามแผนการจัดการท่องเที่ยวเป็นกระบวนการของการดำเนินงานเป็นการพิจารณาตัดสินสิ่งที่จะประเมินอย่างเป็นรูปแบบที่ชัดเจนหรืออย่างมีระบบ ซึ่งทุกภาคส่วนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการในรูปแบบที่ชัดเจนหรืออย่างมีระบบ ประกอบด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินว่าประเมินไป เพื่ออะไร ต้องทำการวิเคราะห์คุณภาพของ

วัตถุประสงค์ ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์และ เป้าหมาย หลังจากนั้นจึงทำการ กำหนดรูปแบบของการประเมิน เปรียบเทียบคุณค่าของสิ่งที่ประเมินกับที่คาดหวัง

๑.๔ การปรับปรุงแก้ไข

มีการประเมินผลแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการ ปรับปรุงการดำเนินงานพัฒนาท่องเที่ยว ชุมชนเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยกันออกแบบปรับปรุงพื้นที่ และขับเคลื่อนการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชนให้น่าสนใจและตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว เพราะประชาชนในชุมชนคือผู้รู้ข้อมูลในชุมชนดีกว่าหน่วยงานอื่น ๆ ที่เข้ามาร่วมพัฒนาส่งเสริม จัดกิจกรรมและดูแลแบ่งปันเรื่องของผลประโยชน์อย่างลงตัวและยุติธรรมกับทุกฝ่าย ขณะเดียวกัน จะต้องปลูกฝังแนะนำแนวทางให้ชุมชนได้รู้จักห่วงแหนอนุรักษ์ รักษาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ใน ชุมชนให้คงทนและยั่งยืน

๒. รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ดังต่อไปนี้

๒.๑ การให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและ ประเพณี

การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมรองรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเน้นประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมของชุมชนเน้นสิ่งดึงดูดใจ ความเป็น ประวัติศาสตร์ ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวิถีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรมความเชื่อ ภาษา ข้าวของเครื่องใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิต ทรัพยากรทางธรรมชาติ กลุ่มอาชีพต่างๆ ซึ่งสิ่ง เหล่านี้เป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของชุมชนวัฒนธรรม ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ท้องถิ่นที่มีคุณค่าควรแก่ศึกษาเรียนรู้ นับเป็นพื้นที่ที่เอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

๒.๒ การจัดการทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของ จังหวัดเชียงรายโดยชุมชนในรูปขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคณะทำงาน และการกำหนดบทบาท หน้าที่อย่างชัดเจน พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมดำเนินงาน และร่วมรับประโยชน์ อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ใช้ประโยชน์สูงสุดในทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่ดีให้แก่ผู้มาเยือน และเป็นการปรับปรุงคุณภาพชีวิต โดยความร่วมมือของหลาย ๆ ฝ่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และ ชุมชนในท้องถิ่นนั้น ๆ การพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

๒.๓ การคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่ของสังคมและวัฒนธรรม

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นการ ส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิม มีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทาง ประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้และการให้คุณค่าของสังคม โดย สถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าหรือสภาพแวดล้อมอย่างธรรมชาติที่สามารถแสดงออกให้เห็นถึงความ สวยงามและประโยชน์ที่ได้รับจากธรรมชาติสามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคน ในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดีไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจสังคมหรือขนบธรรมเนียมประเพณี

๒.๔ การให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกับวัด ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนร่วมกันให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้อง เป็นการให้ความรู้ในประเด็นการท่องเที่ยวชุมชนอย่างทั่วถึง ไม่เฉพาะนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวเท่านั้น แต่รวมทั้งผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น

๒.๕ การอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

รัฐบาลต้องมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวใน โดยเน้นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้สามารถรักษาความมั่นคงของระบบนิเวศ ตลอดจนวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ชุมชนต้องรักและหวงแหนวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับวัด ชุมชนจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ต้องได้รับการยอมรับและเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่

๒.๖ การสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว

ส่งเสริมกลยุทธ์การตลาดผ่านการนวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสร้างและสื่อสารภาพลักษณ์ของเมืองท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาล้านนาบนฐานการมีส่วนร่วมทุกภาค โดยพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวของเขตพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้มีศักยภาพ และมีความสามารถในการจัดการและรองรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ

๒.๗ การคำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่และความสะอาดของพื้นที่

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับการบริหารจัดการให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรม และประเพณี ควรให้ความสำคัญด้านการให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมให้คงอยู่ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ และเข้าใจถึงการคงไว้ซึ่งประเพณีที่ดีงามต่อไป

๓. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงรายตามหลักหลักสี่ปายะ ๗ ดังต่อไปนี้

๓.๑ อวาสาสี่ปายะ เป็นที่อยู่อาศัยที่สบาย และสงบ

วัดมีสถานะเป็นศูนย์กลางของชุมชนและสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งมีบทบาทหน้าที่ในการเป็นสถานที่สำหรับประกอบศาสนกิจของพุทธศาสนิกชน การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยเน้นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและปรับปรุงเส้นทางเป็นหน่วยงานที่ประสานด้านงบประมาณในการพัฒนาเส้นทางให้มีความเหมาะสมสะดวกสามารถเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมลักษณะโดดเด่นทางวัฒนธรรมจำเป็นจะต้องเข้าไปพัฒนาให้สามารถใช้ประโยชน์และสร้างความภูมิใจให้แก่ท้องถิ่น

๓.๒ โคจรสี่ปายะ สถานที่สะดวกสบายต่อการเดินทาง

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักที่จะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและสนับสนุนกิจกรรมของวัดซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยให้การสนับสนุนการสร้างเส้นทางขนาดเล็กๆ เพราะงบประมาณมีจำกัด หากต้องพัฒนาเส้นทางขนาดใหญ่ เพิ่มความสะดวกสบายเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมหลายจุด จำเป็นจะต้องอาศัยหน่วยงานภาครัฐอื่นๆเข้ามาสนับสนุน

๓.๓ ภัตตสัปปายะ เป็นสถานที่สำหรับพุดคุยในสิ่งทีก่อให้เกิดประโยชน์

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐทั้งวัดและชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดหาบุคลากรเพื่อให้คำแนะนำการต้อนรับนักท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรเครือข่ายจัดเตรียมให้ สร้างกิจกรรมเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมได้ โดยผ่านประสบการณ์การท่องเที่ยวจะช่วยให้นักท่องเที่ยว เกิดประทับใจในกิจกรรมที่แหล่งท่องเที่ยวจัดขึ้นและมีแนะนำให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น

๓.๔ บุคคลสัปปายะ ร่วมกันชักจูงแนะนำไปในทางที่จะเป็นประโยชน์

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนบุคลากรพัฒนาวัดให้เพียงพอต่อการต้อนรับนักท่องเที่ยว การให้บริการรวมถึงการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน กิจกรรมที่ชุมชนต้องการทั้งการพัฒนาบุคลากรชุมชนให้มีศักยภาพรองรับนักท่องเที่ยว สนับสนุนการฝึกสมาชิกชุมชน การตั้งกลุ่มอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยจัดกิจกรรมอนุรักษ์ศิลปะ ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนการสนับสนุนฟื้นฟู ดูแล บำรุงรักษา

๓.๕ โภชนสัปปายะ การจัดการอาหารที่ส่งเสริมให้เกิดสุขภาวะที่ดี

แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงราย วิถีชีวิตชุมชนที่ส่งผ่านวัฒนธรรม การกิน ทรัพยากรธรรมชาติชุมชนถือเป็นเครื่องมือของการพัฒนาระบบอาหารท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนองค์กรชุมชน กลุ่มอาชีพที่สามารถพัฒนาอาหารท้องถิ่นต้อนรับนักท่องเที่ยว อาศัยวิธีการนำเสนออาหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่สะท้อนวิถีชีวิต รสนิยม และทิศทางของอาหารตามยุคสมัย

๓.๖ อุตุสัปปายะ มีสภาพแวดล้อมและอุณหภูมิที่ให้ความรู้สึกสบาย

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาพื้นที่วัดให้รองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว การพัฒนาวัดรองรับกิจกรรมต่างๆ ทั้งรูปแบบงานคณะสงฆ์ งานส่งเสริมสัมมาชีพชุมชน กิจกรรมต่างๆ ต้องเน้นความหลากหลาย ไม่จำกัดอยู่กับกิจกรรมสวดมนต์ภาวนา กิจกรรมนั่งสมาธิเท่านั้น วัดสามารถจัดกิจกรรมให้ผู้มาเยือนได้ปรับเปลี่ยนอิริยาบถให้มีความเหมาะสมและสบายสามารถนำกิจกรรมชมมาอยู่ภายในวัดได้ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำแผนงาน โครงการเข้ามาสนับสนุนก็ได้

๓.๗ อิริยาบถสัปปายะ เป็นสถานที่ที่เอื้ออำนวยต่ออิริยาบถใดที่ทำให้จิตไม่สงบ

สร้างการมีส่วนร่วมกับหลายภาคส่วน เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้าร่วมกิจกรรมและชื่นชมประเพณี ที่ชุมชน วัดจัดกิจกรรมต้อนรับนักท่องเที่ยวช่วยให้นักท่องเที่ยวได้ปรับเปลี่ยนอิริยาบถอย่างเหมาะสม และวัดหรือแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจะจัดสถานที่ รูปแบบกิจกรรมรองรับตามความเหมาะสมกับนักท่องเที่ยว ทั้งเพศและวัยซึ่งสอดคล้องกับลักษณะคำสอนอิริยาบถสัปปายะของทางพระพุทธศาสนา

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย” มีวัตถุประสงค์ ๑. เพื่อศึกษากระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ๒. เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ๓. เพื่อประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นการตอบแบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๑๙ รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๑๒ รูปหรือคน ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยายอธิบายและพรรณนา ผลจากการศึกษาสรุปได้ตามขั้นตอนต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ กระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

๑) ด้านการวางแผน การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย ก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศ และเป็นผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การท่องเที่ยวเป็นปัจจัยอันสำคัญที่อำนวยความสะดวกให้กับประชาชนในท้องถิ่นในการสร้างงาน สร้างอาชีพ และสร้างรายได้ หน่วยงานภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน ตัวแทนภาคประชาชนร่วมกันสร้างเครือข่าย ประสานความร่วมมือ และเพิ่มสมรรถนะองค์กร ร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นเป็นกลไกสำคัญเพื่อส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเกิดความยั่งยืน ภาครัฐสนับสนุนการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมวัดในจังหวัดเชียงรายเป็นกระบวนการที่นำไปสู่การกำหนดนโยบายการวางแผนให้หน่วยงานภาครัฐ จัดทำระบบฐานข้อมูลองค์ความรู้แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนที่สะดวกในการใช้งาน จัดทำเนื้อหาองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน รูปแบบที่น่าสนใจ ง่ายต่อการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายต่างๆ และมีการปรับปรุงให้เป็นปัจจุบัน - การจัดทำ Road show เพื่อสร้างการรับรู้แก่กลุ่มเป้าหมายเพื่อกระตุ้นให้ใช้ประโยชน์จากระบบฐานข้อมูล

๒) ด้านการปฏิบัติตามแผน การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย ได้มีการปฏิบัติตามแผนการพัฒนา ขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว มีกระบวนการเตรียมความพร้อมอย่างมีอาชีพ มีการปฏิบัติตาม

แผนในด้านการประสานงาน ด้านการสนับสนุน งบประมาณวัสดุหรืออุปกรณ์ต่างๆ กักับการท่องเที่ยว และกีฬาประจำจังหวัดเชียงราย แหล่งท่องเที่ยววัดร่องเสือเต้นเข้าไปมีส่วนร่วมในการให้บริการต่างๆ ตามแผนที่ได้จัดทำร่วมกัน ส่งเสริมการพัฒนาอย่างต่อเนื่องแบบครบวงจร โดยสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการ และองค์กรท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา เพื่อนำแผนยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติให้บรรลุผล การมีส่วนร่วมของชุมชนสู่ต้นแบบเป็นแหล่งเรียนรู้การพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยเน้นวัฒนธรรมของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเป็นหลัก มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน รองรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยว

๓) ด้านการตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมหลักๆ แล้วจะมีการตรวจสอบการดำเนินการตามแผนในด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ภายในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีการประเมินอย่างเป็นรูปแบบที่ชัดเจนหรืออย่างมีระบบ เมื่อมีการจัดสรรงบประมาณมาให้แหล่งท่องเที่ยวก็จะมีการตรวจสอบการดำเนินการปฏิบัติตามแผนในด้านการสนับสนุน งบประมาณวัสดุหรืออุปกรณ์ต่างๆ ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว เมื่อมีการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนแล้ว มีการจัดทำตัวชี้วัดเพื่องานพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในภาพรวมโดยหน่วยงานหลักและหน่วยงานที่สนับสนุนที่รับผิดชอบดูแลกำกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนและจัดทำฐานข้อมูลกลางเผยแพร่ในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน

๔) ด้านการปรับปรุงแก้ไข จังหวัดเชียงรายมีการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยมีการประเมินผลแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานพัฒนาท่องเที่ยว โดยมีการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานเชียงราย เป็นหน่วยงานหลัก มีการปรับปรุงแก้ไขแผนการดำเนินงานในด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมทางการท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ยึดหลักการปฏิบัติจากวัด และชุมชนเป็นหลัก สนับสนุนข้อมูลให้แก่ นักท่องเที่ยว การสร้างโอกาสและประโยชน์ที่แท้จริงแก่ชุมชนและท้องถิ่นจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อชุมชนมีโอกาสในการเข้า มามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นเจ้าของท้องถิ่นเกิดความรักและหวงแหนทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ช่วยกันดูแลความสะอาดเรียบร้อย ความร่วมมือกันของท้องถิ่น รวมทั้งมีส่วนร่วมในการดูแลความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัย และชุมชนสามารถให้บริการ และให้ข้อมูลด้านความเป็นอยู่ และวัฒนธรรมกับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ผู้นำชุมชนและองค์กรต่าง ๆ มีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้น ชุมชนร่วมแรงร่วมใจเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยกันออกแบบปรับปรุงพื้นที่และขับเคลื่อนการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชนให้น่าสนใจและตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

๕.๑.๒ รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

๑) ด้านการให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เน้นประวัติศาสตร์โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมของชุมชนเน้นสิ่งดึงดูดใจ การเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวก ความพร้อมของชุมชน สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของ

ชุมชนและองค์กรท้องถิ่นเป็นหลักการที่จะนำการท่องเที่ยวไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน จำเป็นต้องมีการเตรียมพร้อมทั้งทางสถานที่และบุคลากร ต้องมีการสำรวจปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์แวดล้อมให้เหมาะสม การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนมีศูนย์เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชน การจัดการพิพิธภัณฑ์ ชุมชนมีการเผยแพร่ข่าวสารข้อมูล รวมทั้งประสานความร่วมมือทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและคนในชุมชน เน้นความเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวทั้งในแง่ประวัติศาสตร์ กลุ่มชาติพันธุ์ ภาษา วรรณกรรม การละเล่นพื้นบ้านศาสนา พิธีกรรมและความเชื่อ โบราณสถานโบราณวัตถุ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและสภาพภูมิประเทศทางธรรมชาติแนวทางการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

๒) ด้านการจัดการทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงรายจะร่วมกับวัด และชุมชนสร้างสรรค์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวก็ต้องอาศัยสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งทางธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น การจะสร้างความรู้สึกที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยวต้องเน้นที่การวางแผนทางการส่งเสริมการท่องเที่ยว คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ชุมชนและสังคม ให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลและยั่งยืน การท่องเที่ยวย่อมได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจเกิดการเรียนรู้ระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อช่องทางต่าง ๆ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามาเป็นส่วนสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องซึ่งเป็นนโยบายของจังหวัดเชียงราย และนำวิถิจากรากความเป็นชุมชนมาสร้างมูลค่าเพิ่มและคงไว้ซึ่งความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน โดยการสร้างนวัตกรรมผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน

๓) ด้านการคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่ของสังคมและวัฒนธรรม การจัดทำหลักสูตรเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่เด็กและเยาวชนในชุมชน โดยให้ประชาชนชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการเผยแพร่ความรู้และจัดทำหลักสูตร เพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถสนองความต้องการหรือสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวและผู้คนในท้องถิ่น โดยมีการจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ให้คงรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น และระบบนิเวศในพื้นที่นั้นไว้ให้ คงอยู่ ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีแนวคิดเพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และประเพณีของชุมชน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนจากทรัพยากรที่มีอยู่ ตอบสนองถึงความยั่งยืนของชุมชนและสามารถอนุรักษ์ทรัพยากรทั้งหมดภายในชุมชนนั้นได้

๔) ด้านการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย จังหวัดเชียงรายมีศิลปวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ เป็นเอกลักษณ์ สะท้อนให้เห็นคุณค่าของบรรพบุรุษ และภูมิปัญญาในอดีต ซึ่งเป็นความรู้ที่สามารถนำไปเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตของคนในรุ่นปัจจุบันและรุ่นต่อ ๆ ไป ซึ่งถือเป็นความยั่งยืนของศิลปวัฒนธรรมไทย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกับวัด ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนร่วมกันจัดการสถานที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวซึ่งดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่นให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกมีความสะดวกในการเดินทาง การให้บริการร้านค้าและสินค้ามีการให้บริการที่ดี วัด ชุมชน มีการตั้งกฎระเบียบเพื่อควบคุมการให้บริการของผู้ค้า หน่วยงานที่รับผิดชอบ มีการกำหนดแผนที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวให้ชัดเจน สร้างความร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชน สร้างมาตรการ กฎระเบียบ เพื่อกำกับดูแลควบคุมปัญหาที่เกิดขึ้น สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้มีส่วน

เกี่ยวข้องได้มีจิตสำนึกในการให้บริการที่ดีมีมาตรฐาน มีความรับผิดชอบต่อนักท่องเที่ยว เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป

๕) ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ชุมชนต้องรักและหวงแหน วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับวัด ชุมชนจัดทำแผนพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้องได้รับการยอมรับและเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ รัฐบาลต้องมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และสนับสนุนงบประมาณ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเน้นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้สามารถรักษาความมั่นคง ของระบบนิเวศ ตลอดจนวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ชุมชน สนับสนุนการให้ข้อมูลสำคัญทาง ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรการท่องเที่ยวภายในวัดแก่นักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม

๖) ด้านการสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยการส่งเสริมให้เขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาเป็นศูนย์กลาง การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่จะช่วยสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคมและ วัฒนธรรม วัด ชุมชน ภาคีเครือข่ายส่งเสริมกลยุทธ์การตลาดผ่านการนวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อสร้างและสื่อสารภาพลักษณ์ของเมืองท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาล้านนาบนฐานการมี ส่วนร่วมทุกภาคี โดยมุ่งเน้นการตลาดในกลุ่มนักท่องเที่ยว รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับ นักท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นห้องน้ำ สถานที่จอดรถ เป็นต้น

๗) ด้านการคำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่และความสะอาดของพื้นที่ การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ทั้งระดับประเทศและ ระดับท้องถิ่น ซึ่งการท่องเที่ยวเป็นการใช้ต้นทุนทางทรัพยากรทั้งธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมที่มี อยู่ในพื้นที่ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาท่องเที่ยว การพัฒนาท่องเที่ยวที่เหมาะสมจะนำไปสู่การ พัฒนาชุมชนผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนและการ เสริมสร้างเอกลักษณ์ของชุมชนเพื่อเป็นความภูมิใจของคนในท้องถิ่น อย่างไรก็ตามการพัฒนา การท่องเที่ยวอย่างไม่เหมาะสมอาจนำไปสู่ผลกระทบต่อนักท่องเที่ยว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกัน จัดทำป้ายบอกทาง ป้ายเชิญชวน ป้ายประชาสัมพันธ์หลายจุด และแผนที่เส้นทางที่จะไปเชื่อมต่อกับสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้เคียง เปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว ของวัด

๕.๑.๓ การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

๑) ด้านอวาสาสปปายะ เป็นอย่างมาก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าไปร่วมการบริหารจัดการวัดโดยจัดบริเวณวัดให้มีความสะอาด แสงสว่างเหมาะสมกับการศึกษาปฏิบัติธรรม ปราศจากมลภาวะทางเสียง สิ่งปลูกสร้างในบริเวณวัดจะต้องมีความมั่นคงแข็งแรง และมีความปลอดภัยต่อชีวิตและร่างกายของผู้ที่อยู่ในวัดและผู้เข้ามาประกอบกิจกรรม แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นรมณีสถานเหมาะสมแก่การท่องเที่ยววัดและเหมาะสมต่อการปฏิบัติธรรม

๒) ด้านโคจรสปปายะ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา และปรับปรุงเส้นทางเป็นหน่วยงานที่ประสานด้านงบประมาณในการพัฒนาเส้นทางให้มีความ

เหมาะสมสะดวกสามารถเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมลักษณะโดดเด่นทางวัฒนธรรมจำเป็นจะต้องเข้าไปพัฒนาให้สามารถใช้ประโยชน์และสร้างความภูมิใจให้แก่ท้องถิ่น เส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวนับเป็นสิ่งสำคัญ การพัฒนาเส้นทางให้มีความเหมาะสมหน่วยงานภาครัฐจะต้องมีการจัดทำแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา ระยะสั้นๆ และวางแผนพัฒนาในระยะยาวเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นระบบ นำปัญหาความต้องการมาเป็นนโยบายหลักในการพัฒนาเส้นทางเพื่อให้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว บรรจุแผนพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ชุมชนจัดขึ้น รายการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมการท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวสำคัญที่องค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลรับผิดชอบอยู่นั้นจะต้องบรรจุเข้าไว้ในแผนพัฒนาทุกปีเพื่อให้การพัฒนาเส้นทางได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องรวมถึงการบำรุงดูแลรักษาอย่างต่อเนื่อง

๓) ด้านภัสสส์ปายะ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดบุคลากรเข้ามาประสานกับแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เพื่อช่วยดูแลและสนับสนุนต้อนรับนักท่องเที่ยวทั้งป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการสนับสนุนบุคลากร ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว เปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีโอกาสในการจัดการการวางแผนท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีการกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การท่องเที่ยวเป็นการจัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ทางวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เกี่ยวกับวัฒนธรรมอาหารที่มีพร้อมจัดให้ตัวแทนชุมชนภูมิปัญญาชุมชน ประกอบกับการบรรยายเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักท่องเที่ยว จัดทำแผนงานร่วมกับเครือข่ายจัดตั้งกลุ่มรับผิดชอบโดยตรงจากการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อดำเนินการภายใต้แผนงานที่ชัดเจนที่มีกรอบระยะเวลา งบประมาณและกระบวนการให้บริการ

๔) ด้านบุคคลสัปปายะ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนบุคลากรพัฒนาวัดให้เพียงพอต่อการต้อนรับนักท่องเที่ยว การให้บริการรวมถึงการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน บางแห่งผู้นำบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะมีบทบาทเป็นแกนนำจัดกิจกรรมร่วมกับวัด ให้บริการนักท่องเที่ยว ทำกิจกรรมร่วมกับนักท่องเที่ยว นำปัญหาความต้องการไปจัดทำแผนพัฒนา สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนสนับสนุนฟื้นฟู ดูแล บำรุงรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา ภาษา วรรณกรรม ศิลปกรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ สร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน เกิดความภาคภูมิใจและหวงแหนในศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และตระหนักถึงภาระหน้าที่อันสำคัญของงานในการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนไว้ให้กับอนุชนรุ่นหลัง อีกทั้งยังสามารถค้นหาองค์ความรู้เชื่อมต่อองค์ความรู้ใหม่กับองค์ความรู้เก่า เพื่อฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมที่ดิ่งงามในชุมชนให้ได้รับการอนุรักษ์ส่งเสริมพัฒนาควบคู่ไปกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่น วิถีไทย วิถีพุทธ ให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของการดำรงไว้

๕) ด้านโภชนสัปปายะ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงรายวิถีชีวิตชุมชนที่ส่งผ่านวัฒนธรรมอาหาร ทรัพยากรธรรมชาติชุมชนถือเป็นเครื่องมือของการพัฒนาระบบอาหารท้องถิ่น วัฒนธรรมอาหารซึ่งมีความสำคัญต่ออนาคตของชุมชน อาหารชาวเหนือคอยต้อนรับนักท่องเที่ยว เพราะการปฏิบัติ ชุมชนที่มีทรัพยากรแหล่งกำเนิดอาหาร แปลงผัก สวนผลไม้ ในแนวทางเกษตรปลอดภัย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนมากมีการจัดทำแผนงาน โครงการกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นในรูปแบบลานวัฒนธรรมหรือพื้นที่ประเพณีบุญท้องถิ่น สนับสนุนงบประมาณทั้งในรูปแบบบุคคลที่มีกิจกรรมเด่น รูปแบบกลุ่มพัฒนาอาชีพ แหล่งอาหาร

เชื่อมโยงกับ วัฒนธรรมอาหารชุมชน แสดงความเจริญงอกงาม วิถีชีวิต พุทธกิจกรรมกรรมชาวพุทธ การตัดบาตรทำบุญ สร้างให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจกันทุกฝ่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนเพื่อรองรับ กิจกรรมท่องเที่ยวชุมชน ความมั่นคงชุมชน

๖) ด้านอุตสาหกรรม การพัฒนาวัดให้สัปปายะ ภายในวัดมีอากาศที่มีความเหมาะสมตามฤดูกาล ไม่หนาวหรือร้อนจนเกินไป ภายในวัดควรมีการปลูกต้นไม้และดูแลต้นไม้ เพราะต้นไม้เป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลต่อการปฏิบัติธรรม ส่งเสริมสุขภาพกาย สุขภาพจิต ได้อากาศบริสุทธิ์ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาพื้นที่วัดให้รองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว ดูแลรักษาป่าเชื่อมโยงธรรมชาติ เส้นทางไปวัดที่มีความสงบร่มเย็นสวยงามด้วยป่าไม้เขียวชอุ่มและสายหมอกที่พัดผ่านถนนคดเคี้ยวช่วยให้นักท่องเที่ยวผู้สนใจใฝ่ธรรมเข้าธรรมะและธรรมชาติได้

๗) ด้านอริยาปถสัปปายะ การพัฒนาวัดรองรับกิจกรรมต่างๆ ทั้งรูปแบบงานคณะสงฆ์ งานส่งเสริมสัมมาชีพชุมชน กิจกรรมต่างๆ ต้องเน้นความหลากหลาย กิจกรรมท่องเที่ยววัดอาศัย องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าสนับสนุน การจัดการพื้นที่จอดรถ คอยให้บริการ รวมถึงจัดรถรับส่ง สร้างความร่วมมือกับหลายภาคส่วน ดังเช่นการบริจาคทานแก่ประชาชน การมอบสิ่งของแก่ผู้ยากจนโดยให้นักท่องเที่ยวมีส่วน เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้าร่วมกิจกรรมและชื่นชมประเพณีของชุมชน สภาพแวดล้อมต่างๆ เพื่อเอื้ออำนวยส่งเสริมการปฏิบัติธรรม เผยแพร่ธรรม อีกทั้งดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลใน และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะใช้จุดแข็งของวัดปฏิบัติธรรมบรรจุในแผนงานโครงการ สนับสนุนการจัดกิจกรรมของวัดและสถานที่ปฏิบัติธรรมเชื่อมโยงกับกิจกรรมของชุมชน และแผนงานของหน่วยงานภาครัฐภาคเอกชน

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๒.๑ กระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

การวางแผนโดยตัวแทนภาคประชาชนร่วมกันการสร้างเครือข่าย ประสานความร่วมมือ และเพิ่มสมรรถนะองค์กร ร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นเป็นกลไกสำคัญเพื่อส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเกิดความยั่งยืน การปฏิบัติตามแผน ขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว มีกระบวนการเตรียมความพร้อมอย่างมืออาชีพ ปฏิบัติตามแผนในด้านการประสานงาน ด้านการสนับสนุน งบประมาณวัสดุหรืออุปกรณ์ต่างๆ การตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมหลักๆ แล้วจะมีการตรวจสอบการดำเนินการตามแผนในด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีการประเมินอย่างเป็นรูปแบบที่ชัดเจนหรืออย่างมีระบบ การปรับปรุงแก้ไข มีการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยมีการประเมินผลแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานพัฒนาท่องเที่ยว มีการปรับปรุงแก้ไขแผนการดำเนินงานในด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมทางการท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ยึดหลักการปฏิบัติจากวัด และชุมชนเป็นหลัก สอดคล้องกับ มิ่งสรรพ์ ขาวสอาด และคณะ ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาโครงการมูลค่าเพิ่มในประเทศของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการตามยุทธศาสตร์

จังหวัด โดยเฉพาะในด้านการท่องเที่ยว โดยได้คัดเลือกจังหวัดที่มีความพร้อมในการถ่ายทอดเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศไปใช้เป็นฐานในการพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืน การนำเสนอแนวทางการใช้ประโยชน์จะเน้นให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด ด้านการบริหารจัดการพื้นที่และการท่องเที่ยว โดยจัดทำในรูปแบบที่รายจังหวัด มีรายละเอียดประกอบด้วยแผนที่ภาพจากดาวเทียม รายละเอียดปานกลาง ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดทั้งหมด พร้อมขอบเขตการปกครองแยกตามอำเภอ แผนที่ภาพจากดาวเทียมรายละเอียดสูง ครอบคลุมบริเวณตัวเมือง ซ้อนทับด้วยรายละเอียดสถานที่สำคัญอื่น ๆ ได้แก่ สถานที่ราชการ วัด โรงพยาบาล สถานีตำรวจ แหล่งท่องเที่ยว เส้นทางคมนาคม รวมทั้งระยะทางในการเข้าถึงแต่ละพื้นที่ ซึ่งจะเป็ประโยชน์ทั้งในด้านการบริหารจัดการพื้นที่โดยทั่วไป^๑ และสอดคล้องกับ **บัญชา นาคทองและคณะ** ได้วิจัยเรื่อง ศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมอีสานใต้พบว่า แนวทางพัฒนาศักยภาพมุ่งให้เป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนให้เกิดประโยชน์ทางสังคมเศรษฐกิจสิ่งแวดล้อมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและการพัฒนาปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวความสวยงามทางภูมิทัศน์สภาพแวดล้อมความชัดเจนของป้ายบอกทางและกิจกรรมเสริมความรู้แนวทางและยุทธศาสตร์พึ่งพาเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนา และการจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านมี ๔ แนวทางคือสร้างองค์ความรู้ด้านฐานข้อมูลเชิงพื้นที่ทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมประเพณีศิลปหัตถกรรมกลุ่มชาติพันธุ์สร้างพัฒนาการความร่วมมือกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านระหว่างประเทศรัฐกับเอกชนส่งเสริมบทบาทร่วมกันในระดับภูมิภาคสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงและถ่ายทอดความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมกับประเทศเพื่อนบ้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมอีสานใต้ในจังหวัดนครราชสีมาบุรีรัมย์สุรินทร์ศรีสะเกษอุบลราชธานีและชัยภูมิมีความพร้อมที่จะพัฒนาส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและเชื่อมโยงในระดับภูมิภาคได้โดยใช้พื้นฐานทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมประเพณีศิลปหัตถกรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีร่วมกันเป็นตัวเชื่อมประสานความร่วมมือระหว่างประเทศโดยเฉพาะประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวราชอาณาจักรกัมพูชาและสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม^๒ และสอดคล้องกับ **พระมหาเสริช นริสโร (พันธ์ ประโคน) นายสายชล ปัญญชิต นายภูเบศ วณิชชานนท์** ได้วิจัยเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย พบว่า กระบวนการจัดการท่องเที่ยวตามเทศกาล กระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงเครือข่ายชุมชนกระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงเครือข่ายผู้ประกอบการ กระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ สำหรับการศึกษาด้านเส้นทางการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทยนั้นพบว่า เส้นทางการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ยังขาดการบูรณาการเป็นชุดองค์ความรู้ที่จะสามารถสร้างการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งแก่ชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนระบบเศรษฐกิจได้ และสอดคล้องกับ **พระสุธีรัตนบัณฑิต (อาภากร) และพระใบฎีกาสัญญา อภิวัฒน์ (สดประเสริฐ)** ได้วิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทยและอาเซียน พบว่า การส่งเสริมการตลาดการ

^๑ มิ่งสรรพ ขาวสะอาดและคณะ, การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการที่ยั่งยืนในกลุ่มแม่น้ำโขง ๒, รายงานวิจัย, (เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๙).

^๒บัญชา นาคทองและคณะ, โครงการศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมอีสานใต้, รายงานวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๐).

ท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมเชิงศาสนาและวัฒนธรรม การบริหารจัดการการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม การพัฒนาบุคลากรการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม การสร้างเครือข่ายภูมิศาสตร์วัฒนธรรมและการท่องเที่ยวซึ่งอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนยังมีแนวโน้มและการเติบโตและมีศักยภาพสูงมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเป็นเอกลักษณ์ มีวิถีชีวิตวิถีชุมชนและวัฒนธรรมที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว หากมีการส่งเสริมจากภาครัฐที่เหมาะสมจะทำให้มีแนวโน้มที่จะเกิดการพัฒนาและเป็นเครือข่ายท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวของประเทศและนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน^๓

๕.๒.๒ รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

การให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อรองรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เน้นประวัติศาสตร์โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมของชุมชนเน้นสิ่งดึงดูดใจ สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรท้องถิ่น การจัดการทางเศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงรายจะร่วมกับวัด และชุมชนสร้างสรรค์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สนับสนุนให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกในด้านต่าง ๆ นำวิถีจากรากความเป็นชุมชนมาสร้างมูลค่าเพิ่มและคงไว้ซึ่งความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน การคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่ของสังคมและวัฒนธรรม การจัดทำหลักสูตรเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่เด็กและเยาวชนในชุมชน การให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกับวัด ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนร่วมกันจัดการสถานที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวซึ่งดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น การอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับวัด ชุมชนจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้องได้รับการยอมรับและเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ การสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว มุ่งเน้นการตลาดในกลุ่มนักท่องเที่ยว รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นห้องน้ำ สถานที่จอดรถ เป็นต้น การคำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่และความสะอาดของพื้นที่ การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนและการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชุมชนเพื่อเป็นความภูมิใจของคนในท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวของวัด สอดคล้องกับ **ปองพล วัลลหทัยกุลและคณะ** ได้วิจัยเรื่อง แนวทางในการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ผลการวิจัยพบว่า ด้านการพัฒนาทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวเน้นการพัฒนา รูปแบบการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ ด้านการพัฒนาบริการการท่องเที่ยวกลยุทธ์พัฒนา ด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์กลยุทธ์พัฒนาด้านอื่น ๆ สำหรับการกำหนดยุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งเบื้องต้นโดยเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ยุทธศาสตร์การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัด

^๓ พระสุธีรัตนบัณฑิต (อากาศโร) และพระใบฎีกาสิริญา อภิวัฒน์ (สดประเสริฐ), “ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทยและอาเซียน”, วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์. ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๓ (กันยายน- ธันวาคม ๒๕๕๙): ๗-๒๔.

อีสานใต้เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาระบบงานสนับสนุนการท่องเที่ยว^๔ และสอดคล้องกับ **กาญจนา แสงลี้มสุวรรณ และศรันยา แสงลี้มสุวรรณ** ได้วิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า สถานการณ์ตลาดการท่องเที่ยวในปัจจุบันได้มีการแข่งขันอย่างรุนแรง ทำให้ประเทศไทยต้องปรับทิศทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยใช้อัตลักษณ์ของประเทศ เช่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนั้น การวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกทางวัฒนธรรมเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ที่ต้องพัฒนาในประเทศไทย เพราะนอกจากการท่องเที่ยวจะเป็นอุตสาหกรรมหลักที่สร้างรายได้ และนำเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ประเทศไทยแล้ว การท่องเที่ยวยังก่อให้เกิดการสร้างอาชีพสืบเนื่องจากการท่องเที่ยว เช่น การผลิตหัตถกรรมพื้นบ้าน หรือการให้บริการด้านต่างๆ นับได้ว่าการท่องเที่ยวมีบทบาทในการกระตุ้นให้เกิดการผลิตและการนำทรัพยากรของประเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสถานการณ์ตลาดการท่องเที่ยวในปัจจุบันมีการแข่งขันอย่างรุนแรง ประเทศไทยจึงควรส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยให้ความสำคัญกับการใช้วัฒนธรรม เป็นจุดขายในการแข่งกับแหล่งท่องเที่ยวทั่วโลก นอกจากนี้ยังรวมถึงการจัดการโครงสร้างองค์กรและการจัดการที่เหมาะสมต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการดำเนินโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งรวมถึงการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพร้อมกับการอนุรักษ์พัฒนาวัฒนธรรมให้ยั่งยืนในระยะยาวต่อไป^๕ และยังสอดคล้องกับ **สุรศักดิ์ ศีลาวรรณา** ได้วิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวและการเผยแพร่พระพุทธศาสนา : บทบาทของวัดในเขตกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาวัดบวรนิเวศวิหารและวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาที่วัดเพราะต้องการชมความสวยงามของโบราณสถาน และพระพุทธรูปที่ประดิษฐานภายในวัด รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆภายในวัด อาทิเช่น การทำบุญ ตักบาตร บริจาคทาน และเดินชมเพื่อท่องเที่ยวบริเวณโดยรอบของวัด วัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลทั้งในแง่บวกและแง่ลบต่อสังคมไทย ดังนั้น การที่จะนำวัดมาเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ควรตระหนักถึงผลกระทบที่วัดจะได้รับมาในภายหลัง แม้ว่าวัดจะมีบทบาทตลาดเคลื่อนไปอย่างไรก็ตาม วัดก็ยังเป็นศูนย์กลางของสังคมไทย และมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวไทยพุทธ และพระพุทธศาสนา ในยุคปัจจุบัน^๖ และยังสอดคล้องกับ **พระอธิการสุรศักดิ์ สุขุมโล, พระมหาสุนันท์ สุนนโท, พระปลัดระพิน พุทธิสาร** ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้าน การโฆษณา และ ประชาสัมพันธ์ ควรจัดทำแผนที่การท่องเที่ยวเว็บไซต์ /

^๔ ปองพล ธวัลหทัยกุลและคณะ, แนวทางในการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้, **รายงานวิจัย**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๐), หน้า บทคัดย่อ.

^๕กาญจนา แสงลี้มสุวรรณ และศรันยา แสงลี้มสุวรรณ, การท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน, **วารสารนักบริหาร**, ปีที่ ๓๒ ฉบับที่ ๔ (ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๕๕): ๑๓๙-๑๔๖.

^๖สุรศักดิ์ ศีลาวรรณา, การท่องเที่ยวและการเผยแพร่พระพุทธศาสนาบทบาทของวัดในเขตกรุงเทพมหานครกรณีศึกษา วัดบวรนิเวศวิหารและวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม, **วารสารนักบริหาร**, ปีที่ ๓๒ ฉบับที่ ๔ (ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๕๕): ๑๔๖-๑๖๖.

เพจ/Facebook/Instagram/Line/YouTubeภาษาอังกฤษ ภาษาอาเซียนบุคลากรควรวัดฝึกรวม
ด้านภาษาต่างประเทศและเปิดรับฟังข้อร้องเรียน/ข้อเสนอแนะ/เพื่อปรับปรุงแก้ไข และควรมี
เจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความปลอดภัยตลอดเวลา^๗ และยังสอดคล้องกับ พระมหาสำราญ ฐานุตโตโม
(ประเสริฐซึ้ง) ได้วิจัยเรื่อง การจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดสมุทรสงคราม
พบว่า ด้านศาสนสถาน ได้แก่ สิ่งปลูกสร้างที่มีความสำคัญทางพระพุทธศาสนา อันแสดงถึง
ศิลปวัฒนธรรมที่มีมาตั้งแต่อดีต ซึ่งแต่ละท้องถิ่นก็จะมีศิลปะที่แตกต่างกันออกไป การดูแลให้คงอยู่ใน
สภาพเดิมจึงเป็นเรื่องยาก เนื่องจากมีอายุและความเก่าแก่ด้วยประการหนึ่งและการจะหาช่างฝีมือที่มี
ความสามารถจริงๆ ก็ยาก จึงต้องมีผู้ที่มีความรู้และความเข้าใจในการดูแลบูรณะซ่อมแซมให้คงสภาพ
เดิมไว้ให้ได้มากที่สุดในส่วนของสิ่งปลูกสร้างอื่นที่ สร้างใหม่ก็ควรสร้างให้มีรูปแบบที่เป็นศิลปะที่
เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ด้านบุคคล เป็นสิ่งสำคัญ เพราะบุคคลหรือมนุษย์เป็นตัวแปรสำคัญในทุกๆ
เรื่อง การมีบุคลากรที่ดีมีทักษะและความสามารถก็จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้การท่องเที่ยวก้าว
ไปสู่ตลาดโลกได้อย่างรวดเร็วเรื่องของบุคคลจึงกลายเป็นเรื่องที่มีความสำคัญค่อนข้างมากที่สุด ด้าน
กิจกรรมภายในวัดต่างๆ วัดก็จะมีกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
อยู่แล้ว โดยเฉพาะวัดใดที่มีพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์มีความสำคัญและเก่าแก่ก็จะมีผู้คนให้ความศรัทธา
นับถือเป็นจำนวนมาก^๘ และยังสอดคล้องกับ พระเอกลักษณ์ อชิโต ประเสริฐ ธิลาว พระมหา
กฤษฎา กิตติโสภโณ ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธของวัดในจังหวัด
สมุทรสงคราม พบว่า วัดจัดการท่องเที่ยวเรียบริ้ว สบายงาม มีการพัฒนาและปรับปรุงศาสนสถาน
แบบประหยัดเรียบง่าย มีการส่งเสริมการศึกษาแก่บุคลากร การอนุรักษ์โบราณสถาน และโบราณวัตถุ
ให้มีความมั่นคงแข็งแรง และคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ความเป็นไทยการพัฒนาทักษะทางด้านภาษาและ
วัฒนธรรมท้องถิ่นของบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวลักษณะเชิงปฏิบัติ
ธรรมบูรณาการกับการอนุรักษ์โบราณสถานและการ บูรณาการวิถีชีวิตความเป็นไทยร่วมกับศาสนอื่น
อย่างสันติสุข^๙

๕.๒.๓ การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

การจัดการพื้นที่ภายในวัดให้มีความเป็นสัปปายะ องค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นเข้าไปร่วมการบริหารจัดการวัดโดยจัดบริเวณวัดให้มีความสะอาด แสงสว่างเหมาะสมกับ
การศึกษาปฏิบัติธรรม ด้านโคจรสัปปายะ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา

^๗ พระอธิการสุรศักดิ์ สุขมาโล, พระมหาสุนันท์ สุนนโท, พระปลัดระพิน พุทธิสาร, “การพัฒนา
รูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดสระบุรี”, วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์,
ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๒ (เมษายน – มิถุนายน ๒๕๖๔): ๑-๑๓.

^๘ พระมหาสำราญ ฐานุตโตโม (ประเสริฐซึ้ง), การจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัด
สมุทรสงคราม”, พุทธศาสตร์ชุมชนบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑).

^๙ พระเอกลักษณ์ อชิโต ประเสริฐ ธิลาว พระมหา กฤษฎา กิตติโสภโณ, “รูปแบบการจัดการท่องเที่ยว
เชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธของวัดในจังหวัดสมุทรสงคราม”, วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑
(มกราคม-มีนาคม ๒๕๖๓): ๑๒๑-๑๓๔.

และปรับปรุงเส้นทางเป็นหน่วยงานที่ประสานด้านงบประมาณในการพัฒนาเส้นทางให้มีความเหมาะสมสะดวกสามารถเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ด้านภัสสส์ปายะ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดบุคลากรเข้ามาประสานกับแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เพื่อช่วยดูแลและสนับสนุนต้อนรับนักท่องเที่ยวทั้งป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการสนับสนุนบุคลากร ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านบุคคลภัสสส์ปายะ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนบุคลากรพัฒนาวัดให้เพียงพอต่อการต้อนรับนักท่องเที่ยว การให้บริการรวมถึงการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน บางแห่งผู้นำบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะมีบทบาทเป็นแกนนำจัดกิจกรรมร่วมกับวัด ให้บริการนักท่องเที่ยว ทำกิจกรรมร่วมกับนักท่องเที่ยว นำปัญหาความต้องการไปจัดทำแผนพัฒนา สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านโภชนาภัสสส์ปายะ ชุมชนที่มีทรัพยากรแหล่งกำเนิดอาหาร แปงผัก สวนผลไม้ ในแนวทางเกษตรปลอดภัย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนมากมีการจัดทำแผนงาน โครงการ กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นในรูปแบบสถานวัฒนธรรมหรือพื้นประเพณีบุญท้องถิ่น ด้านอตุสส์ปายะ ภายในวัดควรมีการปลูกต้นไม้และดูแลต้นไม้ เพราะต้นไม้เป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลต่อการปฏิบัติธรรม ส่งเสริมสุขภาพกาย สุขภาพจิต ได้อากาศบริสุทธิ์ ด้านอิริยาภัสสส์ปายะ การพัฒนาวัดรองรับกิจกรรมต่างๆ ทั้งรูปแบบงานคณะสงฆ์ งานส่งเสริมสัมมาชีพชุมชน กิจกรรมต่างๆ ต้องเน้นความหลากหลาย กิจกรรมท่องเที่ยววัดอาศัยองค์กรปกครองท้องถิ่นเข้าสนับสนุน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะใช้จุดแข็งของวัดปฏิบัติธรรมบรรจุในแผนงานโครงการ สนับสนุนการจัดกิจกรรมของวัดและสถานที่ปฏิบัติธรรมเชื่อมโยงกับกิจกรรมของชุมชน และแผนงานของหน่วยงานภาครัฐภาคเอกชน สอดคล้องกับ พระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ. ปยุตโต) กล่าวว่า สัปปายะ หมายถึงสภาพเอื้อ สภาวะที่เอื้อเกื้อหนุน โดยเฉพาะที่ช่วยเกื้อหนุนการบำเพ็ญและประดับประดาเกื้อกูลกับทั้งร่างกายและจิตใจ ในความเสื่อม ความเจริญของ บุคคล ถ้าบุคคลอาศัยอยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ดี ก็จะก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในชีวิตได้ มาก ส่วนในทางการประพฤติวัตรปฏิบัติธรรมก็เช่นเดียวกัน สิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการประพฤติวัตร ปฏิบัติธรรม เรียกว่า สัปปายะ และสิ่งแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการประพฤติปฏิบัติทางจิต เรียกว่า อสัปปายะ ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคได้กล่าวถึง สิ่งแวดล้อมที่เป็น สัปปายะ และ อสัปปายะ สำหรับผู้ประพฤติวัตร และปฏิบัติกรรมฐาน^{๑๐} และสอดคล้องกับ กฤษณา พิณศรีและคณะ ได้วิจัยเรื่อง ศึกษาศักยภาพแหล่งโบราณสถานวัฒนธรรมล้านช้างในอีสานใต้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่า ด้านความสำคัญของโบราณสถาน มีรูปแบบทางศิลปะฝีมืองานช่างแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นมีประวัติศาสตร์อันยาวนานเป็นแหล่งที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่สำคัญในอดีตหรือมีความเกี่ยวข้องกับประเพณีวัฒนธรรมหรือความสำคัญในท้องถิ่นส่วนข้อที่มีศักยภาพค่อนข้างน้อยส่วนใหญ่เป็นด้านที่เกี่ยวข้องกับสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวและประชาสัมพันธ์แสดงให้เห็นว่าโดยสภาพและความสำคัญของตัวโบราณสถานรวมทั้งประเพณีและวัฒนธรรมหรือวันสำคัญในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับโบราณสถานนั้นสามารถที่จะนำไปเป็นจุดขายสำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้หากแต่ต้องมีการพัฒนาปรับปรุงเพื่อส่งเสริมให้โบราณสถานมีศักยภาพเพิ่มมากขึ้นเช่นการปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยวและบูรณะให้

^{๑๐} พระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๒๘๖.

อยู่ในสภาพดีการบูรณาการการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านรวมทั้งการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นไว้เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในท้องถิ่นให้ยั่งยืนต่อไป^{๑๑} และยังคงคล้องกับ **พระครูศรีกิตยาธ (นนทชัย เจริญยุทธ) และคณะ** ได้วิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสี่ปายะ ๔ เพื่อเสริมสร้างการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสี่ปายะ ๔ เพื่อเสริมสร้างการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต เป็นการประยุกต์ใช้หลักสี่ปายะ ๔ ได้แก่ การนำหลักอวาสสี่ปายะมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างการท่องเที่ยวในส่วนของสถานที่นำหลักอาหารสี่ปายะมาประยุกต์ใช้ในการจัดการด้านอาหารนำหลักบุคคลสี่ปายะมาประยุกต์ใช้ในการจัดการด้านบุคคลนำหลักธรรม สี่ปายะมาประยุกต์ใช้ในการจัดการด้านปฏิบัติธรรมซึ่งเมื่อนำหลักสี่ปายะ ๔ มาประยุกต์ใช้ทำให้การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดไชยธาราราม เป็นการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพทั้งในส่วนของวัดไชยธารารามและจิตใจแก่นักท่องเที่ยว^{๑๒} และยังคงคล้องกับ **พระทิพย์พนาภรณ์ ชยาภินนุโท (เลาลี)** ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบและกระบวนการสร้างจิตสำนึกสาธารณะเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในล้านนา พบว่า แนวทางพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในล้านนาตามหลักสี่ปายะ ๗ เป็นแนวคิดในการพัฒนาปรับปรุงที่อยู่อาศัยหรือวัดให้เป็นสถานที่ให้เป็นที่สบายและเหมาะสมแก่ผู้คนที่อยู่อาศัยและบุคคลที่เข้ามาใช้ประโยชน์ ๗ ด้าน คือ ๑) อวาสสี่ปายะ (ที่อยู่อาศัยเป็นที่สบาย) ๒) โคจรสี่ปายะ (แหล่งอาหารเป็นที่สบาย) ๓) ภัตตสี่ปายะ (ถ้อยคำเป็นที่สบาย) ๔) บุคคลสี่ปายะ (บุคคลเป็นที่สบาย) ๕) โภชนสี่ปายะ (อาหารเป็นที่สบาย) ๖) อุตสี่ปายะ (อุณหภูมิมเป็นที่สบาย) และ ๗) อิริยาบถสี่ปายะ (การเคลื่อนไหวเป็นที่สบาย)^{๑๓}

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๕.๓.๑.๑ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ในจังหวัดเชียงรายควรส่งเสริมชักจูงให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายเพื่อให้ได้มาซึ่งรายได้เพิ่มพูนเศรษฐกิจส่วนรวม

๕.๓.๑.๒ หน่วยงานภาครัฐขยายแหล่งท่องเที่ยวให้กระจายไปในท้องถิ่นเพื่อเป็นการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวให้ถึงประชาชนในชุมชน

^{๑๑}กฤษฎา พิณศรีและคณะ, ศึกษาศักยภาพแหล่งโบราณสถานวัฒนธรรมล้านช้างในอีสานใต้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, **รายงานวิจัย**, (มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ๒๕๕๐).

^{๑๒} พระครูศรีกิตยาธ (นนทชัย เจริญยุทธ) และคณะ, “การประยุกต์ใช้หลักสี่ปายะ ๔ เพื่อเสริมสร้างการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต”, **วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์**, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๖๔): ๕๑๗-๕๓๐.

^{๑๓}พระทิพย์พนาภรณ์ ชยาภินนุโท (เลาลี), “รูปแบบและกระบวนการสร้างจิตสำนึกสาธารณะเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในล้านนา”, **รายงานวิจัย**, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙).

๕.๓.๑.๓ หน่วยงานภาครัฐควรจัดทำอนุรักษ์และฟื้นฟูสมบัติวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้คงความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย

๕.๓.๑.๔ หน่วยงานภาครัฐส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมในจังหวัดเชียงรายโดยร่วมกับชุมชน

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๕.๓.๒.๑ จากการศึกษาพบว่าควรพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงรายอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามี ส่วนร่วม

๕.๓.๒.๒ จากการศึกษาพบว่าแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายที่มีประวัติความ เป็นมายาวนาน มีจุดเด่นมากมาย ทางชุมชนควรจัดทำการศึกษาสัมพันธ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และ กิจกรรมต่าง ๆ ให้มากขึ้น โดยประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น สื่อโทรทัศน์สื่อสิ่งพิมพ์สื่อ ออนไลน์ เป็นต้น เพื่อช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายเพิ่มมากขึ้น

๕.๓.๒.๓ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงรายต้องกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ วิธีการปฏิบัติงาน และยุทธศาสตร์ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการแหล่ง ท่องเที่ยวในท้องถิ่นให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้

๕.๓.๒.๔ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงรายต้องกำหนดแนวทางการ ให้บริการ การวัดผลประเมินผลเพื่อพัฒนาคุณภาพการให้บริการที่มีประสิทธิภาพ

๕.๓.๒.๕ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงรายควรจัดทำแผน งบประมาณประจำปีเพื่อนำมาจัดสรรงบประมาณพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๕.๓.๓.๑ ควรศึกษาเปรียบเทียบทุนทางสังคมที่มีบทบาทต่อการจัดการการ ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่อื่นๆ เพื่อจะได้นำผลการศึกษามาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อไป

๕.๓.๓.๒ ควรศึกษาทุนทางสังคมที่เจาะลึกในแต่ละด้านของแหล่งท่องเที่ยวใน จังหวัดเชียงรายเพื่อที่จะได้ทราบผลการศึกษาและนำไปพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนอย่าง ยั่งยืนต่อไป

๕.๓.๓.๓ ควรศึกษาแนวทางการบริหารจัดการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ วิธีการปฏิบัติงาน และยุทธศาสตร์ เพื่อเป็นแนวทางในการ บริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์

๕.๓.๓.๔ ควรมีการศึกษาแนวทางการให้บริการ การวัดผลประเมินผลเพื่อพัฒนา คุณภาพการให้บริการที่มีประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก.ข้อมูลปฐมภูมิ

(๑) พระไตรปิฎก :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข.ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กระทรวงวัฒนธรรม. ชาติที่มีมรดกทางวัฒนธรรมอันแสดงถึงเอกลักษณ์ศักดิ์ศรี. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๔๕.

กุลธิดา สามะพุทธิ. การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม : ทางเลือกใหม่ของการเดินทาง. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ๒๕๔๐.

ไกรฤกษ์ ปิ่นแก้ว. การพัฒนานโยบายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสำหรับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปทุมธานีและนนทบุรี. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๗.

คณาจารย์ภาควิชาบริหารรัฐกิจ. สรุปเนื้อหาวิชาทฤษฎีองค์การ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๙.

คณาจารย์ภาควิชาบริหารรัฐกิจ. "สรุปเนื้อหาวิชาทฤษฎีองค์การ..กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๙.

โครงการวิถีทรรศน์. วิถีไทย : การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์ พรินต์ติ้ง แอนด์ พลัสซิง, ๒๕๔๐.

จันทร์ธานี สงวนนาม. เอกสารประกอบการสอนบรรยายหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง. ม.ท.ป., ๒๕๔๖.

ชัชวาลย์ ธรรมสอน. การศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นลุ่มแม่น้ำปิง. กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๔๘.

ชูสิทธิ์ ชูชาติ. อุตสาหกรรมท่องเที่ยว. เชียงใหม่ : ลานนาการพิมพ์, ๒๕๔๒.

เด่น ชะเนติย์. การบริหารงานบุคคล. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ๒๕๔๓.

เต็มศักดิ์ ทองอินทร์. "ความรู้เบื้องต้นทางการบริหารรัฐกิจ". กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

ทองหล่อ เดชไทย. หน่วยที่ ๑ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสาธารณสุข. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๕.

เทอร์รี่ Terry อ่างถึงใน ธนจรส พูนสิทธิ์. การจัดการองค์การและการบริหาร. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๑.

- ธงชัย สันติวงษ์. **องค์การและการบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร : วีอินเตอร์พรีน, ๒๕๕๐.
- ธงชัย สันติวงษ์. **องค์การและการบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๗.
- ดร. สุนทรยุทธ์. **หลักการและทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : เนติกุลการพิมพ์, ๒๕๕๖.
- ธรรมบุญ ประจวบเหมาะ. **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติ**. กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๕๓.
- ธีระวุฒิ บุญยโสภณ และวีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์. **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร : อักษรปริทรรศน์. ๒๕๔๔.
- ธีระรัตน์ กิจจารักษ์. **เอกสารคำสอนวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์. ๒๕๔๒.
- ธีระรัตน์ กิจจารักษ์. **เอกสารคำสอนวิชาการบริหารการศึกษา**. เพชรบูรณ์ : คณะครุศาสตร์สถาบันราชภัฏ, ๒๕๔๒.
- ธีระรัตน์ กิจจารักษ์. **เอกสารคำสอนวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๔๒.
- นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์. **หลักการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๔.
- นิคม จารุมณี. **การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๕.
- บุญทัน ดอกไธสง. **การจัดองค์การ**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. **การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**. กรุงเทพมหานคร : เพรส แอนด์ ดีไซน์, ๒๕๔๘.
- ประเสริฐ วิทยารัฐ. **บทบาทของภูมิศาสตร์กับการพัฒนาการท่องเที่ยว**. กาญจนบุรี : สมาคมภูมิศาสตร์แห่งประเทศไทยร่วมกับวิทยาลัยครูกาญจนบุรี, ๒๕๓๐.
- ปรีชา แดงโรจน์. **อุตสาหกรรมท่องเที่ยวสู่ศตวรรษที่ ๒๑**. กรุงเทพมหานคร : ไฟว์ แอนด์ โฟร์พรีนติ้ง, ๒๕๔๔.
- พงษ์ศักดิ์ ปัญญาพรผล. **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏนครปฐม, ๒๕๔๒.
- พยอม ธรรมบุตร. **เอกสารประกอบการเรียนการสอนการเกี่ยวกับองค์ประกอบของการท่องเที่ยว**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๙.
- พยอม วงศ์สารศรี. **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร : พรวนการพิมพ์, ๒๕๔๒.
- พยอม วงษ์สารศรี. **องค์การและการจัดการ**. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร : สุภา, ๒๕๕๒.
- พระธรรมโกศาจารย์ ประยูร ธมมจิตโต. **พุทธวิธีในการบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

- พระธรรมโกศาจารย์ ประยูร ธมฺมจิตฺโต. **พุทธวิธีบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.
- พระพรหมคุณาภรณ์. ป.อ. ปยุตฺโต. **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.
- พระราชญาณวิสิฐ เสริมชัย ชยมงฺคโล. **การบริหารวัด**. พิมพ์ครั้งที่ ๘. นครปฐม : เพชรเกษมการพิมพ์, ๒๕๔๘.
- ยุท กัยวรรณ. **การบริหารการผลิต**. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี, ๒๕๔๗.
- ราณี อีสัยกุล. “อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว” ใน **เอกสารการสอนชุดวิชาหน่วยที่ ๑-๗ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๔.
- ราไพพรรณ แก้วสุริยะ. **การท่องเที่ยวยั่งยืน ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**. กรุงเทพมหานคร : กองอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๗.
- ลูเธอร์ กุลิก Luther Gulick อ้างถึงใน สมยศ นาวิการ. **การบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, ๒๕๔๔.
- วรรณา วงษ์วานิช. **ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว**. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๒.
- วินิจ วีรยางกูร. **การจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๒.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. **การบริหารจัดการ**. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร : ทรัพย์เพิ่มการพิมพ์, ๒๕๕๑.
- ศิริเพ็ญ ดาบเพชร. **แหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยว**. พิษณุโลก : บริษัทกูดส์อินเตอร์ เทรด จำกัด, ๒๕๕๕.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. **องค์การและการจัดการ ฉบับสมบูรณ์ Organization and Management**. กรุงเทพมหานคร : Diamond in Business World, ๒๕๔๕.
- ศุภลักษณ์ อัครางกูร. **พฤติกรรมนักท่องเที่ยว**. ขอนแก่น : โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา, ๒๕๔๗.
- สมคิด บางโม. **การบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕.
- สมพงษ์ เกษมสิน. **การบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไพบูลย์ สำราญภูติ, ๒๕๔๔.
- สมยศ นาวิการ. **การบริหารกลยุทธ์**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, ๒๕๕๑.
- สมยศ นาวิการ. **การบริหารเชิงกลยุทธ์**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. **สังคมศาสตร์เบื้องต้น**. ขอนแก่น : ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๘.
- สมาน รังสิโยภุชฎ์. **การบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๗.
- สร้อยตระกูล อรรถมานะ. **พฤติกรรมมนุษย์ และจริยธรรมทางธุรกิจ**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๕.
- สัมพันธ์ ภูไพบูลย์. **องค์การและการจัดการ**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : พิทักษ์อักษร, ๒๕๔๒.
- สิริภพ เหล่าลาภะ. **พุทธศาสตร์การเมือง**. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๕.

สุธี สุทธิสมบูรณ์ และ สมาน รังสิโยภษณ์. **หลักการบริหารเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
ก.พ., ๒๕๓๖.

เสนาะ ดิยาวี. **หลักการบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
๒๕๔๙.

เสรี วังสีไพจิตร. **จุดหักเหของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวขนานให้เกิดขบวนการนิเวศวิทยาทาง
การเมือง**. กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๔.

เสรี วังสีไพจิตร. **ท่องเที่ยวไทยในทิศทางที่ยั่งยืน**. กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย,
๒๕๔๗.

อุษาวดี พลพิพัฒน์. **การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน : กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนใน
ประเทศไทย**. จุลสารการท่องเที่ยว ๒๑. ๔ ตุลาคม-ธันวาคม.

เฮนรี ฟาโยล Henry Fayol อ้างใน ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. **องค์การและการจัดการ**.
กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธรรมสาร จำกัด, ๒๕๔๕.

เฮอริสเปอร์ท เอ ซิมมอน Herbert A. Simon อ้างใน เต็มศักดิ์ ทองอินทร์. **ความรู้เบื้องต้นทางการ
บริหารรัฐกิจ**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

(๒) บทความ :

กาญจนา แสงลิ้มสุวรรณ และศรัณยา แสงลิ้มสุวรรณ. **การท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน**.
วารสารนักบริหาร. ปีที่ ๓๒ ฉบับที่ ๔ ตุลาคม-ธันวาคม. ๒๕๕๕ : ๑๓๙-๑๔๖.

สุรศักดิ์ ศิลาวรรณา. **การท่องเที่ยวและการเผยแพร่พระพุทธศาสนาบทบาทของวัดในเขต
กรุงเทพมหานครกรณีศึกษา วัดบวรนิเวศวิหารและวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม**.

วารสารนักบริหาร. ปีที่ ๓๒ ฉบับที่ ๔ ตุลาคม-ธันวาคม. ๒๕๕๕ : ๑๔๖-๑๖๖.

แสงเดือน รติธร. **ปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดที่มีผลต่อนักท่องเที่ยวชาวจีนในการตัดสินใจเลือก
มาท่องเที่ยวในประเทศไทย**. **วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่ง
ประเทศไทย สสอท.** ปีที่ ๑๘ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม. ๒๕๕๕ : ๘๔-๑๐๔.

(๓) วิทยานิพนธ์ :

ชัชฎุมิ สีสุมพ. “รูปแบบการบริหารจัดการเขตพื้นที่การศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล” **วิทยานิพนธ์
การศึกษาดุษฎีบัณฑิต การบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร,
๒๕๔๘.

บรรจง เจริญสุข. “การพัฒนาารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษาชั้น
พื้นฐาน เขตจังหวัดภาคใต้ตอนบน” **ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต การบริหารการศึกษา**. บัณฑิต
วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๒.

โชติ บดีรัฐ. “การบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ เพื่อความมั่นคง
แห่งพระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย
: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ๒๕๕๔.

พระครูภาวนาโสภิต บุนนาค เมืองวงศ์. “การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในล้านนา”. **ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**. สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยปทุมธานี, ๒๕๕๓.

ปรีชา กันธิยะ. “การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนที่พระมีส่วนร่วมในการสอนศีลธรรม”. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**. สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสยาม, ๒๕๕๑.

(๔) รายงานการวิจัย :

กมล รอดคล้าย. อำนาง บัวศิริ. นางศรีนวล ลักกิตโร. บุญเลิศ คำดี. “การพัฒนารูปแบบการกระจายอำนาจงานด้านการศาสนาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒”. **รายงานการวิจัย**. ๒๕๔๒.

กฤษฎา พิณศรีและคณะ. ศึกษาศักยภาพแหล่งโบราณสถานวัฒนธรรมล้านช้างในอีสานใต้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. **รายงานวิจัย**. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ๒๕๕๐.

บัญชา นาคทองและคณะ. โครงการศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมอีสานใต้. **รายงานวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๐.

ปองพล ธวัชหทัยกุลและคณะ. แนวทางในการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้. **รายงานวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๐.

พชรพรรณ ชุ่มเปี่ยม. “การบริหารงานพระสังฆาธิการในจังหวัดกำแพงเพชร”. **รายงานการวิจัย**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, ๒๕๔๘.

มิ่งสรรพ์ ขาวสะอาดและคณะ. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการที่ยั่งยืนในกลุ่มแม่น้ำโขง ๒. **รายงานวิจัย**. เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๙.

๒. ภาษาอังกฤษ :

Bob Mckercher. Hilary du Cros. **Cultural Tourism : The Partnership Between Tourism and Cultural Heritage Management**. New York : The Haworth Hospitality, 2002.

Bywater. M.. The Market for Cultural Tourism in Europe. **Travel and Tourism Analyst..** 6. 1993 : 30-46.

Campbell F Roald. **Introduction to Educational Administration**. Boston : Allyn and Bacon, 1997.

Chapman. **Supervisor Survival Kit**. 2nded. California : Science Research Associates Inc., 1995.

- Don Hellriegel. **Management**. 3 rd ed. Addison : Wesley Publishing Company. Inc., 1982.
- Ernest Dale. **Management : Theory and Practice**. New York : McGraw-Hill, 1973.
- Fayol. Henri. **Industrial and General Administration**. New York : Mc-Grew Hill, 1930.
- Gee. C. Makens. J & Choy.D. **The travel industry**. 2nd ed.. Van Nostrand Reinhold. New York, 1989.
- Henri Fayol. **Industrial and General Administration**. New York : Mc-Grew Hill,1930.
- Herbert A. Simon. **Administrative Behavior**. New york : Macmillian, 1947.
- Howell. D.W.. **Passport : An introduction to the travel and tourism industry**. New York : South Western Publishing, 1993
- Hutchinson. Jonh G.. **Organization : Theory and Classical Concepts**. New York : McGraw-Hill, 1967.
- Koontz. Harold & Cyril O' Donnell. **Principle of Management : An Analysis of Managerial Functions**. New York : McGraw-Hill, 1972.
- Luther Gulick and Lyndal Urwick. " The Manager's Span of Control" . **The Harvard Business Review**. May–June. 1956 : 39–47.
- Luther Gulick and Lyndall Urwick. **Papers on the Science of Administration**. New York : Institute of Public Administration, 1937.
- McIntosh. R.W. and Goeldner. C.R.. **Tourism Principles. Practices. Philosophies**. New York : John Wiley and Sons, 1986
- McIntosh. Robert W ; Goelder. Charles R ; & Ritchie. J.R. Brent. **Tourism Principles. Practices**. USA : Philosophies, 1995.
- McKercher. B. and du Cross. H.. **Cultural Tourism: The Partnership between Tourism and Cultural Heritage Management**. New York : Haworth Hospitality Press, 2002.
- Morphet. Edgar L. and others. **Educational Organization and Administrator**. 2nd ed. New Jersey : Prentice –Hall, 1967
- Silberg T.. Cultural tourism and business opportunities for museum and heritage sites. **Tourism Management**. 516. 1995 : 316-365.
- Simon A Herbert. **Public Administration**. New York : Alfrcod A Kuopf, 1966.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

๑. ศ.ดร.จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์ อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒. รศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓. ผศ.ดร.รัฐพล เย็นใจมา หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๔. ผศ.ดร.พิมพ์จี บรรจงปรุ อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา
๕. นายเสริฐ ไชยยานันตา ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงราย

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตศึกษา ถนนพหลโยธิน ๐-๕๕๔๔-๘๐๐๐ ภาชนัน (๕๖๐๑)
ที่ ขว ๕๖๐๕๒/ ๖ ๓๖ วันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบใบเสร็จเมื่อใช้ในการทำบัญชีเงินเดือน

เรียน ศ.ดร.จันทน์ อธิวัฒน์ชัย

เนื่องด้วย นายสุทิน นามสกุล วรเชษฐวิทย์ รหัสประจำตัวนิสิต ๒๐๑๑๐๕๑๐๐ นิสิต วิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง "การเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ที่ส่งมาขอตรวจสอบแล้ว

ในการศึกษาวิจัยเบื้องต้น นิสิตวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ ได้ขอความร่วมมือจากท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงได้ขอเชิญท่านเป็นผู้ช่วยในการตรวจสอบเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการทำบัญชีเงินเดือน ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ วิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หรือเป็นอย่างไรบ้างโปรดแจ้งความอนุเคราะห์จากท่านด้วย ขอขอบคุณเป็นอย่างสูงอีกครั้งจาก อ.โยกชัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(Handwritten signature)
(รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ศ.ดร. อธิวัฒน์ชัย วรเชษฐวิทย์

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ โทร/แฟกซ์ ๐๕๒-๕๑๑๐๐ ต่อ ๕๖๐๓

ที่ ขว ๕๖๐๕๒/ ๖ ๓๖ วันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบใบเสร็จเมื่อใช้ในการทำบัญชีเงินเดือน

เรียน รศ.ศุภางภาณี ศรีเพ็ญศักดิ์ ทองจันทร์

เนื่องด้วย พระมหาธีรวัฒน์ ธาดา เสน่ห์บุญเลิศ รหัสประจำตัวนิสิต ๒๐๑๑๐๕๑๐๐ นิสิต วิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง "รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ที่ส่งมาขอตรวจสอบแล้ว

ในการศึกษาเบื้องต้น นิสิตวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ ได้ขอความร่วมมือจากท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงได้ขอเชิญท่านเป็นผู้ช่วยในการตรวจสอบเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการทำบัญชีเงินเดือน ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ วิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หรือเป็นอย่างไรบ้างโปรดแจ้งความอนุเคราะห์จากท่านด้วย ขอขอบคุณเป็นอย่างสูงอีกครั้งจาก อ.โยกชัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(Handwritten signature)
(รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ศ.ดร. อธิวัฒน์ชัย วรเชษฐวิทย์

ผู้ประสานงาน พระมหาธีรวัฒน์ ธาดา เสน่ห์บุญเลิศ โทร/แฟกซ์ ๐๕๒-๕๑๑๐๐ ต่อ ๕๖๐๓

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ โทร/แฟกซ์ ๐๕๒-๕๑๑๐๐ ต่อ ๕๖๐๓

ที่ ขว ๕๖๐๕๒/ ๖ ๓๖ วันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบใบเสร็จเมื่อใช้ในการทำบัญชีเงินเดือน

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิฑูรย์ มั่งคั่ง

เนื่องด้วย พระมหาธีรวัฒน์ ธาดา เสน่ห์บุญเลิศ รหัสประจำตัวนิสิต ๒๐๑๑๐๕๑๐๐ นิสิต วิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง "รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ที่ส่งมาขอตรวจสอบแล้ว

ในการศึกษาเบื้องต้น นิสิตวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ ได้ขอความร่วมมือจากท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงได้ขอเชิญท่านเป็นผู้ช่วยในการตรวจสอบเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการทำบัญชีเงินเดือน ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ วิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หรือเป็นอย่างไรบ้างโปรดแจ้งความอนุเคราะห์จากท่านด้วย ขอขอบคุณเป็นอย่างสูงอีกครั้งจาก อ.โยกชัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(Handwritten signature)
(รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน พระมหาธีรวัฒน์ ธาดา เสน่ห์บุญเลิศ โทร/แฟกซ์ ๐๕๒-๕๑๑๐๐ ต่อ ๕๖๐๓

(Handwritten notes)
๒๓/๐๑/๒๕๖๓
๒๓/๐๑/๒๕๖๓
๒๓/๐๑/๒๕๖๓
๒๓/๐๑/๒๕๖๓

วิทยาลัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียน โทรน ชั้น 5 ตึก 8 504
พื้นที่ 79 หมู่ 1 ตำบลบ้านจารย์ อำเภอเมือง
จังหวัดนครราชสีมา 31170
โทร. 053 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 053 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gsu.mcu.ac.th
Email : gsu@mcu.ac.th
ภา ภาครวม ๒๕๖๓

ที่ ขว ๕๖๐๕๒/ ๖ ๓๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบใบเสร็จเมื่อใช้ในการทำบัญชีเงินเดือน

เรียน ศ.ดร. จันทน์ อธิวัฒน์ชัย วรเชษฐวิทย์ อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โทรทำบัญชีเงินเดือน จำนวน ๑ ชุด
๒. ใบเสร็จเมื่อใช้ในการทำบัญชีเงินเดือน จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายสุทิน นามสกุล วรเชษฐวิทย์ รหัสประจำตัวนิสิต ๒๐๑๑๐๕๑๐๐ นิสิต วิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง "การเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ที่ส่งมาขอตรวจสอบแล้ว

ในการศึกษาเบื้องต้น นิสิตวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ ได้ขอความร่วมมือจากท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงได้ขอเชิญท่านเป็นผู้ช่วยในการตรวจสอบเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการทำบัญชีเงินเดือน ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ วิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หรือเป็นอย่างไรบ้างโปรดแจ้งความอนุเคราะห์จากท่านด้วย ขอขอบคุณเป็นอย่างสูงอีกครั้งจาก อ.โยกชัย

(Handwritten signature)
(รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ศ.ดร. อธิวัฒน์ชัย วรเชษฐวิทย์

ที่ ศส.๒๕๖๕.๒๓

คณะกรรมการการเลือกตั้ง
สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง
อาคารเฉลิมราชย์ 50 ปี ชั้น 5 ถนนวิภาวดีรังสิต
เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10310
โทรศัพท์ : 0-2562-1414
โทรสาร : 0-2562-1415
โทรสาร : 0-2562-1416
โทรสาร : 0-2562-1417
โทรสาร : 0-2562-1418
โทรสาร : 0-2562-1419
โทรสาร : 0-2562-1420
โทรสาร : 0-2562-1421
โทรสาร : 0-2562-1422
โทรสาร : 0-2562-1423
โทรสาร : 0-2562-1424
โทรสาร : 0-2562-1425
โทรสาร : 0-2562-1426
โทรสาร : 0-2562-1427
โทรสาร : 0-2562-1428
โทรสาร : 0-2562-1429
โทรสาร : 0-2562-1430
โทรสาร : 0-2562-1431
โทรสาร : 0-2562-1432
โทรสาร : 0-2562-1433
โทรสาร : 0-2562-1434
โทรสาร : 0-2562-1435
โทรสาร : 0-2562-1436
โทรสาร : 0-2562-1437
โทรสาร : 0-2562-1438
โทรสาร : 0-2562-1439
โทรสาร : 0-2562-1440
โทรสาร : 0-2562-1441
โทรสาร : 0-2562-1442
โทรสาร : 0-2562-1443
โทรสาร : 0-2562-1444
โทรสาร : 0-2562-1445
โทรสาร : 0-2562-1446
โทรสาร : 0-2562-1447
โทรสาร : 0-2562-1448
โทรสาร : 0-2562-1449
โทรสาร : 0-2562-1450

เรื่อง ขอทราบข้อมูลการรับสมัครและเงื่อนไขในการสมัครผู้สมัคร
ในระบบ "ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์" ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง
สำหรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนนทบุรี
และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนนทบุรี เขต ๒

เรียน พรรคชาติไทยพัฒนา และพรรคไทยรักไทย
ตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้ประกาศรับสมัครผู้สมัคร
ในระบบ "ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์" ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง
สำหรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนนทบุรี
และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนนทบุรี เขต ๒ เมื่อวันที่
๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๕ นั้น

ในการดำเนินการรับสมัครผู้สมัครในระบบ "ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์" ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง
สำหรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนนทบุรี และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนนทบุรี เขต ๒
นั้น ผู้สมัครจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขการรับสมัครที่ปรากฏในประกาศรับสมัครผู้สมัครในระบบ "ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์"
ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง สำหรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนนทบุรี และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
จังหวัดนนทบุรี เขต ๒ ซึ่งปรากฏในเอกสารแนบท้ายฉบับนี้

กรรมการการเลือกตั้ง

(กรรมการการเลือกตั้งระดับสูงสุด)
ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดนนทบุรี
นายวิชาญ นฤเบศร

โทรสาร : 0-2562-1414
โทรสาร : 0-2562-1415

นายวิชาญ นฤเบศร
ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดนนทบุรี
๒๕/๕/๒๕๖๕
๒๕๖๕

ภาคผนวก ค
การวิเคราะห์ค่า IOC

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์เป็นรายชื่อของแบบสอบถาม
(Index of Item – Objective Congruence: IOC)
ดัชนีนิพนธ์เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย
ผู้วิจัย พระมหาธีรวัฒน์ เสสปัญโญ
หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

*****

ตอนที่ ๒ กระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน
จังหวัดเชียงราย

ที่	กระบวนการบริหารจัดการแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	IOC	ข้อเสนอแนะ
ด้านการวางแผน									
๑.	ตั้งองค์กรกลางเพื่อบริหารจัดการการ ท่องเที่ยวในภาพรวมของจังหวัดโดยทุก ภาคส่วนร่วมวางแผนและจัดการแบบ บูรณาการ	+๑	+๑	+๑	๐	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๒.	การวางแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว แบบบูรณาการจังหวัดเชียงราย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๓.	เตรียมการอบรมบุคลากรด้านการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย	+๑	+๑	+๑	+๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
๔.	การสร้างระบบการบริหารจัดการ นักท่องเที่ยว	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๕.	วางแผนจัดการเตรียมความพร้อมและสิ่ง อำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๖.	ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแผนการจัดการ แหล่งท่องเที่ยวประจำปีร่วมกับคนใน ชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๗.	สร้างแบบประเมินผลการพัฒนาการ ท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดเชียงราย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
ด้านการปฏิบัติตามแผน									
๑.	ปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว แบบบูรณาการจังหวัดเชียงราย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้

ที่	กระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	IOC	ข้อเสนอแนะ
๒.	ปฏิบัติแผนในด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเช่น การบริการห้องน้ำที่พักรถที่จอดรถ เป็นต้น	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๓.	ปฏิบัติแผนในด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	+๑	+๑	+๑	๐	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๔.	ปฏิบัติตามแผนในด้านการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เช่น ททท.ประจำจังหวัดเชียงราย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๐.๘	ใช้ได้
๕.	ปฏิบัติตามแผนในด้านการสนับสนุนงบประมาณวัสดุหรืออุปกรณ์ต่างๆ ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
ด้านการตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน									
๑.	ตรวจสอบการดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวแบบบูรณาการจังหวัดเชียงราย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๒.	ตรวจสอบการดำเนินการตามแผนในด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๓.	ตรวจสอบการดำเนินการตามแผนในด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๔.	ตรวจสอบการดำเนินการตามแผนในด้านการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เช่น ททท.ประจำจังหวัดเชียงราย เป็นต้น	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๕.	ตรวจสอบการดำเนินการการปฏิบัติตามแผนในด้านการสนับสนุน งบประมาณ วัสดุหรืออุปกรณ์ต่างๆ ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว	+๑	+๑	+๑	๐	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
ด้านการปรับปรุงแก้ไข									
๑.	มีการปรับปรุงแก้ไขแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวแบบบูรณาการจังหวัดเชียงราย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๒.	มีการปรับปรุงแก้ไขแผนการดำเนินงานในด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้

ที่	กระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	IOC	ข้อเสนอแนะ
๓.	มีการปรับปรุงแก้ไขแผนการดำเนินงานใน ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวภายใน แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๔.	มีการปรับปรุงแก้ไขแผนการดำเนินงานใน ด้านการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เช่น ททท.ประจำจังหวัดเชียงราย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๐.๘	ใช้ได้
๕.	มีการปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติตามแผนใน ด้านการสนับสนุน งบประมาณวัสดุหรือ อุปกรณ์ต่างๆ ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้

ตอนที่ ๓ เป็นข้อความเกี่ยวกับกระบวนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสัปปายะ ๗ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

ที่	กระบวนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสัปปายะ ๗	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	IOC	ข้อเสนอแนะ
ด้านอวาาสัปปายะ									
๑.	การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเหมาะสมกับบริบทเชิงพื้นที่	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๒.	นำลักษณะเด่นของพื้นที่จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๓.	จัดสรรงบประมาณพัฒนาพื้นที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๔.	จัดทำแผนงานทุกระยะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๕.	จัดกิจกรรมสร้างการมีส่วนร่วมพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
ด้านโคจรสัปปายะ									
๑.	พัฒนาเส้นทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๒.	ส่งเสริมผู้ประกอบการตามเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๓.	ประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวในสื่อออนไลน์	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๔.	จัดทำป้ายประกอบเส้นทางท่องเที่ยว	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๕.	จัดกิจกรรมรองรับตลอดเส้นทางการท่องเที่ยว	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
ด้านภัสสัปปายะ									
๑.	พัฒนามัคคุเทศก์ท้องถิ่น	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๒.	พัฒนาทักษะทางภาษาแก่มัคคุเทศก์ท้องถิ่น	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๓.	สร้างเครือข่ายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
ด้านบุคคลสัปปายะ									
๑.	พัฒนาบุคลากรส่งเสริมการท่องเที่ยว	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๒.	บุคลากรมีความชำนาญเฉพาะด้านรองรับการท่องเที่ยว	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๓.	มีเครือข่ายส่งเสริมหน่วยงานการท่องเที่ยว	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้	๔
๔.	บุคลากรมีทักษะในการจัดทำแผนกิจกรรมการท่องเที่ยวตลอดปี	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้

ที่	กระบวนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมตามหลักสี่ปายะ ๗	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	IOC	ข้อเสนอแนะ
ด้านโภชนาการ									
๑.	การจัดการทรัพยากรท้องถิ่นรองรับ กิจกรรมการท่องเที่ยว	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้	๔
๒.	การจัดกิจกรรมส่งเสริมผลิตภัณฑ์อาหาร ท้องถิ่นเชื่อมโยงการท่องเที่ยวร่วมกับ ชุมชนในพื้นที่	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๓.	ส่งเสริมการผลิตภัตตาคารท้องถิ่น เชื่อมโยงการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนใน พื้นที่	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้	๔
ด้านอุตสาหกรรม									
๑.	มีสิ่งแวดล้อมทรัพยากรส่งเสริมการ ท่องเที่ยว	+๑	+๑	+๑	๐	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๒.	การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๓.	การสร้างมาตรฐานการจัดการ ท่องเที่ยวของชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
ด้านอริยาบถ									
๑.	มีแผนการจัดการกิจกรรมสนองตอบให้กับ นักท่องเที่ยว	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๒.	มีกิจกรรมเด่นที่แตกต่างดึงดูด นักท่องเที่ยว	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๓.	มีกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวที่มีความ แตกต่างตลอดปี	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๔.	สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมจัดกิจกรรม ส่งเสริมการท่องเที่ยว	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๕.	จัดสรรงบประมาณพัฒนากิจกรรมการ ท่องเที่ยวในชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้

ตอนที่ ๔ เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

ที่	การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	IOC	ข้อเสนอแนะ
ด้านการให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี									
๑	มีการดูแลเอาใจใส่ในการอนุรักษ์โบราณสถานภายในวัดให้คงความสวยงามอยู่ในสภาพดี	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๒	ให้ความสำคัญกับทรัพยากร การท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรมภายในวัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๓	ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ประเพณีของไทย อาทิ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีแห่เทียนพรรษา เป็นต้น	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
ด้านการจัดการทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน									
๔	การจัดการการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการสร้างงานและสร้างรายได้ให้แก่ท้องถิ่น	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๕	มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยไม่สร้างผลกระทบต่อสังคม อาทิ ปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของคนในชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๖	มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม เช่น ปัญหาขยะ ปัญหาจราจร เป็นต้น	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
ด้านการคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่ของสังคมและวัฒนธรรม									
๗	มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น อาทิ วิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๘	มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของชาวพุทธ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๙	มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยคงไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่น	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้

ด้านการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย									
๑๐	มีการให้ข้อมูลสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรการท่องเที่ยวภายในวัดแก่นักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
ที่	การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	IOC	ข้อเสนอแนะ
๑๑	ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นมีโอกาสได้รับความรู้และประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากวัด เช่นเดียวกับนักท่องเที่ยว	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๑๒	แหล่งท่องเที่ยวมีการสอดแทรกจิตสำนึกใน การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เข้าไว้ในการท่องเที่ยวด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม มีการปลูกฝังให้ประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวได้เห็นคุณค่าและเกิดความห่วงใยในทรัพยากรการท่องเที่ยว	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม									
๑๓	มีการจัดงานเทศกาลงานประจำปี ในช่วงเวลาที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและศิลปวัฒนธรรม ประเพณีให้คนต่างถิ่นได้รู้จัก	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๑๔	มีการส่งเสริมสินค้าหัตถกรรมพื้นเมือง ให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๑๕	องค์กรปกครองท้องถิ่นในพื้นที่ ประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว ได้ร่วมมือกันในการดูแลรักษาความสะอาดบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเป็นเป็น อย่างดี	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้

ที่	การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	IOC	ข้อเสนอแนะ
ด้านการสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว									
๑๖	การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและ ประเพณีทำให้ท่านรู้สึกถึงความ สวยงามและทรงคุณค่า	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๑๗	การจัดการการท่องเที่ยวทำให้ท่านรู้สึก เกิดความศรัทธา และน่าเลื่อมใส	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
ด้านการคำนึงถึงขีดความสามารถรองรับ ของพื้นที่และความสะอาดของพื้นที่									
๑๙	การจัดการการท่องเที่ยวได้คำนึงถึง ความเหมาะสมระหว่างจำนวน นักท่องเที่ยวกับความสามารถในการ รองรับของพื้นที่	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๑๘	การจัดการการท่องเที่ยวทำให้ท่านรู้สึก คุ้มค่ากับค่าใช้จ่ายและเวลาที่เสียไปใน การเดินทางมาท่องเที่ยว	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๒๐	มีการจัดการบริเวณแหล่งท่องเที่ยวให้มี ความสะอาดอยู่ตลอดเวลา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๒๑	แหล่งท่องเที่ยวมีมาตรการในการดูแล รักษาความปลอดภัยในชีวิตและ ทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้

ภาคผนวก ง
การหาค่าความเชื่อมั่น

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.880	71

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
a1	324.10	377.886	.425	.887
a2	325.50	387.017	.509	.894
a3	324.50	375.638	.688	.888
a4	324.33	376.989	.565	.888
a5	325.13	384.051	.687	.892
a6	324.10	376.024	.461	.887
a7	324.53	374.326	.439	.887
a8	324.27	378.685	.519	.888
a9	324.40	375.214	.694	.887
a10	324.57	381.289	.548	.889
a11	324.10	377.679	.401	.888
a12	324.17	372.351	.533	.886
a13	324.10	376.921	.463	.887
a14	324.20	376.786	.792	.888
a15	324.27	366.202	.724	.884
a16	324.47	384.947	.623	.890
a17	324.53	376.533	.622	.888
a18	324.37	383.826	.524	.891
a19	324.63	377.964	.649	.889
a20	324.57	399.564	.466	.896
a21	324.27	386.064	.686	.891
a22	324.17	375.799	.597	.887
a23	324.40	378.041	.596	.889
a24	324.20	373.959	.436	.887
a25	324.03	372.309	.554	.886
a26	324.03	371.895	.568	.886
a27	324.03	366.447	.646	.885

a28	323.93	372.202	.597	886
a29	324.07	381.375	.451	888
a30	324.20	378.510	.417	888
a31	324.10	372.576	.518	886
a32	324.00	374.345	.606	886
a33	324.33	383.678	.680	890
a34	324.13	376.878	.469	887
a35	324.47	382.947	.687	889
a36	324.47	380.671	.797	889
a37	324.30	386.079	.527	890
a38	324.47	381.706	.544	888
a39	324.43	381.978	.456	888
a40	324.53	374.257	.530	886
a41	324.43	381.082	.521	888
a42	324.33	385.885	.460	890
a43	324.50	383.500	.778	889
a44	324.13	379.913	.602	888
a45	324.07	380.616	.674	889
a46	324.30	377.183	.625	887
a47	324.47	379.706	.593	888
a48	324.37	381.137	.725	888
a49	324.60	389.834	.629	891
a50	324.53	383.844	.739	890
a51	324.33	384.713	.644	890
a52	324.47	374.395	.491	887
a53	324.73	379.720	.526	888
a54	324.73	383.444	.480	890
a55	324.87	381.016	.584	889
a56	324.77	388.047	.441	891
a57	324.63	386.378	.670	891
a58	324.80	382.579	.617	889
a59	324.50	380.121	.530	889
a60	324.83	380.075	.549	888
a61	324.60	380.317	.439	888
a62	324.53	379.568	.699	888
a63	324.53	383.223	.545	889
a64	324.37	384.723	.627	889
a65	324.30	379.528	.404	888
a66	324.57	382.737	.581	889
a67	324.63	384.999	.438	890
a68	324.70	384.907	.534	890

a69	324.73	389.375	.511	.891
a70	324.77	383.013	.643	.889
a71	324.63	380.378	.750	.889

ภาคผนวก จ
เครื่องมือการวิจัย (แบบสอบถาม)

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามชุดนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ซึ่งมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาบริบทแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ๒) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ๓) เพื่อวิพากษ์เสนอรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย โปรดตอบแบบสอบถามตามความเห็นอย่างแท้จริงให้ครบถ้วนทุกข้อคำถาม คำตอบของท่าน ผู้วิจัยจะรักษาไว้เป็นความลับ และจะไม่มีผลกระทบใดๆ ทั้งสิ้น

๒. แบบสอบถามชุดนี้ประกอบด้วย ๕ ตอนดังต่อไปนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับกระบวนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

ตอนที่ ๓ เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับกระบวนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสี่ปายะ ๗ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

ตอนที่ ๔ เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

ตอนที่ ๕ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยหวังว่าจะได้รับความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

พระมหาธีรวัฒน์ เสสปัญโญ

นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ปีการศึกษา ๒๕๖๒

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดทำเครื่องหมาย ลงในช่อง หน้าข้อความต่อไปนี้ให้สมบูรณ์ตามความเป็นจริง
เกี่ยวกับตัวผู้ตอบแบบสอบถาม

๑. เพศ

ชาย

หญิง

๒. อายุ

๒๐ - ๔๐ ปี

๔๑ - ๖๐ ปี

๖๐ ปีขึ้นไป

๓. ระดับการศึกษา

ประถมศึกษา

มัธยมศึกษา

อาชีวศึกษา (ปวช./ปวส./ปวท.)

ปริญญาตรี

สูงกว่าปริญญาตรี

๔. รายได้ต่อเดือนโดยประมาณ

น้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท

๑๐,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาท

๒๐,๐๐๑ - ๓๐,๐๐๐ บาท

๓๐,๐๐๑ บาทขึ้นไป

ตอนที่ ๒ กระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

คำชี้แจง ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับการบริหารจัดการ

กระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม		ระดับการบริหารจัดการ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๑. ด้านการวางแผน						
๑.	ตั้งองค์กรกลางเพื่อบริหารจัดการการท่องเที่ยวในภาพรวมของจังหวัดโดยทุก ภาคส่วนร่วมวางแผนและจัดการแบบบูรณาการ					
๒.	การวางแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวแบบบูรณาการจังหวัดเชียงราย					
๓.	เตรียมการอบรมบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย					
๔.	การสร้างระบบการบริหารจัดการนักท่องเที่ยว					
๕.	วางแผนจัดการเตรียมความพร้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว					
๖.	ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแผนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประจำปีร่วมกับคนในชุมชน					
๗.	สร้างแบบประเมินผลการพัฒนาการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย					
๒. ด้านการปฏิบัติตามแผน						
๖.	ปฏิบัติแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวแบบบูรณาการจังหวัดเชียงราย					
๗.	ปฏิบัติแผนในด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว เช่น การบริการห้องน้ำที่พักรถที่จอดรถ เป็นต้น					
๘.	ปฏิบัติแผนในด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม					
๙.	ปฏิบัติตามแผนในด้านการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เช่น ททท. ประจำจังหวัดเชียงราย เป็นต้น					
๑๐.	ปฏิบัติตามแผนในด้านการสนับสนุน งบประมาณวัสดุหรืออุปกรณ์ต่างๆ ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว					

กระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม		ระดับการบริหารจัดการ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๓. ด้านการตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน						
๑๑.	ตรวจสอบการดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวแบบบูรณาการจังหวัดเชียงราย					
๑๒.	ตรวจสอบการดำเนินการตามแผนในด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว					
๑๓.	ตรวจสอบการดำเนินการตามแผนในด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม					
๑๔.	ตรวจสอบการดำเนินการตามแผนในด้านการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เช่น ททท.ประจำจังหวัดเชียงราย					
๑๕.	ตรวจสอบการดำเนินการการปฏิบัติตามแผนในด้านการสนับสนุนงบประมาณวัสดุหรืออุปกรณ์ต่างๆ ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว					
๔. ด้านการปรับปรุงแก้ไข						
๑๖.	มีการปรับปรุงแก้ไขแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวแบบบูรณาการจังหวัดเชียงราย					
๑๗.	มีการปรับปรุงแก้ไขแผนการดำเนินงานในด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว					
๑๘.	มีการปรับปรุงแก้ไขแผนการดำเนินงานในด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม					
๑๙.	มีการปรับปรุงแก้ไขแผนการดำเนินงานในด้านการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เช่น ททท.ประจำจังหวัดเชียงราย					
๒๐.	มีการปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติตามแผนในด้านการสนับสนุนงบประมาณวัสดุหรืออุปกรณ์ต่างๆ ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว					

ตอนที่ ๓ เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับกระบวนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลัก
 สี่ปายะ ๗ ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

คำชี้แจง ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับการบริหารจัดการ

กระบวนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสี่ปายะ ๗		ระดับการจัดการ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๑. ด้านอวาตสี่ปายะ						
๑.	การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเหมาะสมกับบริบทเชิงพื้นที่					
๒.	นำลักษณะเด่นของพื้นที่จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว					
๓.	จัดสรรงบประมาณพัฒนาพื้นที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว					
๔.	จัดทำแผนงานบูรณาการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน					
๕.	จัดกิจกรรมสร้างการมีส่วนร่วมพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม					
๒. ด้านโคจรสี่ปายะ						
๖.	พัฒนาเส้นทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม					
๗.	ส่งเสริมผู้ประกอบการตามเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม					
๘.	ประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวในสื่อออนไลน์					
๙.	จัดทำป้ายประกอบเส้นทางท่องเที่ยว					
๑๐.	จัดกิจกรรมรองรับตลอดเส้นทางการท่องเที่ยว					
๓. ด้านภัสสี่ปายะ						
๑๑.	พัฒนามัคคุเทศก์ท้องถิ่น					
๑๒.	พัฒนาทักษะทางภาษาแก่มัคคุเทศก์ท้องถิ่น					
๑๓.	สร้างเครือข่ายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่					
๔. ด้านบุคคลสี่ปายะ						
๑๔.	พัฒนาบุคลากรส่งเสริมการท่องเที่ยว					
๑๕.	บุคลากรมีความชำนาญเฉพาะด้านรองรับการท่องเที่ยว					
๑๖.	มีเครือข่ายหน่วยงานส่งเสริมการท่องเที่ยว					
๑.	บุคลากรมีทักษะในการจัดทำแผนกิจกรรมการท่องเที่ยวตลอดปี					
๕. ด้านโภชนสี่ปายะ						
	มีศูนย์อาหารบริการนักท่องเที่ยว					
	มีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในบริเวณบริการอาหาร					
๑๘.	การจัดการทรัพยากรท้องถิ่นรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว					

กระบวนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักสี่ปายะ ๗		ระดับการจัดการ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๖. ด้านอุตสาหกรรม						
๑๙.	การจัดกิจกรรมส่งเสริมผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นเชื่อมโยงการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนในพื้นที่					
๒๐.	ส่งเสริมการผลิตภัตตาคารเชื่อมโยงการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนในพื้นที่					
๒๑.	มีสิ่งแวดล้อมทรัพยากรส่งเสริมการท่องเที่ยว					
๒๒.	การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน					
๒๓.	การสร้างมาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน					
๗. ด้านอริยาบถสี่ปายะ						
๒๔.	มีแผนการจัดการกิจกรรมสนองตอบให้กับนักท่องเที่ยว					
๒๕.	มีกิจกรรมเด่นที่แตกต่างดึงดูดนักท่องเที่ยว					
๒๖.	มีกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างตลอดปี					
๒๗.	สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว					
๒๘.	จัดระบบประมาณพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน					

ตอนที่ ๔ เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

คำชี้แจง ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็น

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม		ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
ด้านการให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี						
๑	มีการดูแลเอาใจใส่ในการอนุรักษ์โบราณสถานภายในวัดให้คงความสวยงามอยู่ในสภาพดี					
๒	ให้ความสำคัญกับทรัพยากร การท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรมภายในวัด					
๓	ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ประเพณีของไทย อาทิ ประเพณีสงกรานต์ น้ำพระ ประเพณีแห่เทียนพรรษา เป็นต้น					
ด้านการจัดการทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน						
๔	การจัดการการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการสร้างงานและสร้างรายได้ให้แก่ท้องถิ่น					
๕	มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยไม่สร้างผลกระทบต่อสังคม อาทิ ปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของคนในชุมชน					
๖	มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม เช่น ปัญหาขยะ ปัญหาจราจร เป็นต้น					
ด้านการคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่ของสังคมและวัฒนธรรม						
๗	มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น อาทิ วิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน					
๘	มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของชาวพุทธ					
๙	มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยคงไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่น					
ด้านการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย						
๑๐	มีการให้ข้อมูลสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรการท่องเที่ยวภายในวัดแก่นักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม					
๑๑	ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นมีโอกาสได้รับความรู้และประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากวัด เช่นเดียวกับนักท่องเที่ยว					

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม		ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๑๒	แหล่งท่องเที่ยวมีการสอดแทรกจิตสำนึกใน การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมเข้าไว้ในการท่องเที่ยวด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม มีการปลูกฝังให้ประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวได้เห็นคุณค่าและเกิดความหวงแหนในทรัพยากรการท่องเที่ยว					
ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม						
๑๓	มีการจัดงานเทศกาลงานประจำปี ในช่วงเวลาที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและศิลปวัฒนธรรม ประเพณีให้คนต่างถิ่นได้รู้จัก					
๑๔	มีการส่งเสริมสินค้าหัตถกรรมพื้นเมืองให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว					
๑๕	องค์กรปกครองท้องถิ่นในพื้นที่ ประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว ได้ร่วมมือกันในการดูแลรักษาความสะอาดบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเป็นอย่างดี					
ด้านการสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว						
๑๖	การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทโบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีทำให้ท่านรู้สึกถึงความสวยงามและทรงคุณค่า					
๑๗	การจัดการการท่องเที่ยวทำให้ท่านรู้สึกเกิดความศรัทธา และน่าเลื่อมใส					
๑๘	การจัดการการท่องเที่ยวทำให้ท่านรู้สึกคุ้มค่ากับค่าใช้จ่ายและเวลาที่เสียไปในการเดินทางมาท่องเที่ยว					
ด้านการคำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่และความสะอาดของพื้นที่						
๑๙	การจัดการการท่องเที่ยวได้คำนึงถึงความเหมาะสมระหว่างจำนวนนักท่องเที่ยวกับความสามารถในการรองรับของพื้นที่					
๒๐	มีการจัดการบริเวณแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสะอาดอยู่ตลอดเวลา					
๒๑	แหล่งท่องเที่ยวมีมาตรการในการดูแลรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี					

ตอนที่ ๕ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

๑. ปัญหาการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย .....

.....

๒. ปัญหาด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย.....

.....

๓. ปัญหาด้านวัฒนธรรมการท่องเที่ยว.....

.....

๔. ข้อเสนอแนะ.....

ภาคผนวก ฉ
เครื่องมือการวิจัย (แบบสัมภาษณ์)

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ชุดนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษา เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ซึ่งมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาบริบทแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ๒) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ๓) เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ซึ่งท่านเป็นบุคคลหนึ่งที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้ถูกสัมภาษณ์ โปรดตอบแบบสัมภาษณ์ของท่านอย่างแท้จริงได้ครบถ้วนทุกข้อความ ผู้วิจัยหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านในการให้สัมภาษณ์ในครั้งนี้เป็นอย่างดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

พระมหาธีรวัฒน์ สันยคติทัศน์
นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ปีการศึกษา ๒๕๖๒

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

*****

ตอนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ (In-depth Interview)

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์..... นามสกุล.....
 สถานที่สัมภาษณ์.....
 วัน เดือน ปี.....

ตอนที่ ๒ ประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยววัฒนธรรมชุมชน : รูปแบบและการจัดการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย มีดังนี้

๑. สภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนของท่านเป็นอย่างไร

.....
 .....
 .....

๒. ท่านมีส่วนในการการสืบสานวัฒนธรรมชุมชนของท่านอย่างไร

.....
 .....
 .....

๓. วัฒนธรรมมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมประเพณีอย่างไร

.....
 .....
 .....

๔. ชุมชนของท่านนำวัฒนธรรมมาส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างไร

.....
 .....
 .....

๕. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาร่วมสร้างสรรค์วัฒนธรรมอย่างไร

.....
.....
.....

๖. รูปแบบวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงรอยควรเป็นแบบใด

.....
.....
.....

๗. ท่านคิดว่าการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสำคัญอย่างไร

.....
.....
.....

๘. ปัญหา อุปสรรค ในการจัดการวัฒนธรรมและการส่งเสริมการท่องเที่ยวมีอะไรบ้าง

.....
.....
.....

ขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่านในการตอบแบบสัมภาษณ์

ภาคผนวก ข
รายนามผู้ให้ข้อมูลเพื่อการวิจัย (สัมภาษณ์)

รายนามผู้ให้ข้อมูลเพื่อการวิจัย (สัมภาษณ์)

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน ๑๙ รูปหรือคน

ลำดับ	ชื่อนายา/นามสกุล	ตำแหน่ง	วันที่สัมภาษณ์
๑	พระพุทธิญาณมุนี	เจ้าอาวาสวัดพระธาตุผาเงา จังหวัดเชียงราย	๒ มีนาคม ๒๕๖๔.
๒	พระรัตนมุนี, ผศ.ดร.	รักษาการเจ้าอาวาส วัดพระแก้ว จังหวัดเชียงราย	๑๗ มีนาคม ๒๕๖๔.
๓	พระครูวิจิตรศิลปจารย์	เจ้าอาวาสวัดร่องขุน จังหวัด เชียงราย	๑ มีนาคม ๒๕๖๔.
๔	พระไพศาลประชาทร วิ	เจ้าอาวาสวัดห้วยปลากั้ง จังหวัดเชียงราย	๓ มีนาคม ๒๕๖๔.
๕	พระครูพิพัฒน์เจติยาภิบาล	เจ้าอาวาสวัดพระธาตุ จอมแจ้ง จังหวัดเชียงราย	๑๘ มีนาคม ๒๕๖๔.
๖	พระอธิการ กตสาโร	เจ้าอาวาสวัดร่องเสือเต้น จังหวัดเชียงราย	๑๗ มีนาคม ๒๕๖๔.
๗	นายเทิดเกียรติ สุกใส	ปลัดองค์การบริหารส่วน จังหวัดเชียงราย	๔ มีนาคม ๒๕๖๔.
๘	นายวันชัย จงสุทธนามณี	นายกเทศมนตรีนครเชียงราย	๔ มีนาคม ๒๕๖๔.
๙	นายอาคม จันทะมา	นายกเทศมนตรีตำบลแม่ สรวย จังหวัดเชียงราย	๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.
๑๐	นายสุรพล วงศ์วัฒน์	นายกเทศมนตรีตำบลป่าอ้อ ดอนชัย จังหวัดเชียงราย	๑ มีนาคม ๒๕๖๔.
๑๑	นายศรีเมือง ท่ามา	ผู้นำชุมชนวัดห้วยปลากั้ง จังหวัดเชียงราย	๗ มีนาคม ๒๕๖๔.
๑๒	นายอานนท์ สมพันธ์	ผู้ใหญ่บ้านสบคำ จังหวัด เชียงราย	๒ มีนาคม ๒๕๖๔.
๑๓	ผศ.ดร.รัฐพล เย็นใจมา	หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และ อาจารย์ประจำหลักสูตร รัฐประศาสนศาสตร์ มหาบัณฑิต	๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

ลำดับ	ชื่อฉายา/นามสกุล	ตำแหน่ง	วันที่สัมภาษณ์
๑๔	ผศ.ดร.ธิติวุฒิ หมั่นมี	อาจารย์ประจำหลักสูตร รัฐประศาสนศาสตร์ มหาบัณฑิต	๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.
๑๕	นางเกลียวพรรณ ขำโนนงิ้ว	ผู้อำนวยการสำนักงาน พระพุทธศาสนา จังหวัดเชียงราย	๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.
๑๖	นายพิสันต์ จันทร์ศิลป์	หัวหน้าสำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย	๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.
๑๗	ดร.อนูรัตน์ อินทร	ประธานหอการค้าจังหวัด เชียงราย	๘ มีนาคม ๒๕๖๔.
๑๘	นายฉัตรชัย พัฒนานุภาพ	ประธานสภาอุตสาหกรรม จังหวัดเชียงราย	๔ มีนาคม ๒๕๖๔.
๑๙	คุณศิริพันธ์ ปานชาตรี	ผู้จัดการโรงแรม The Riverie by Katathani	๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

ภาคผนวก ซ
หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย (สัมภาษณ์)

ภาคผนวก ฅ
รายนามผู้ให้ข้อมูลเพื่อการวิจัย (สนทนากลุ่มเฉพาะ)

รายนามผู้ให้ข้อมูลเพื่อการวิจัย (สนทนากลุ่มเฉพาะ)
รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
จำนวน ๑# รูปหรือคน

ลำดับ	ชื่อนายา/นามสกุล	ตำแหน่ง
๑	พระครูวิมลศิลป์กิจ	รองเจ้าคณะอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย
๒	พระครูสุจิตต์เจตยานุการ	ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระธาตุผาเงา จังหวัดเชียงราย
๓	พระกฤษณนล เขมธมโม	เลขานุการเจ้าอาวาสวัดร่องเสือเต้น จังหวัดเชียงราย
๔	ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง	อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย
๕	รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม	ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย
๖	รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง	อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย
๗	ผศ.ดร.ธิดาวิภา หนัมนี่	อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย
๘	ดร.อภิญาญา ฉัตรช่อฟ้า	อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย
๙	ดร.บวร ชมขุนศรี	อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย
๑๐	ผศ.ดร. ประเสริฐ ธิลา	อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย
๑๑	อ.สุมาลี บุญเรือง	อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย
๑๒	นายอภิรักษ์ อินตะวัง	นายกเทศบาลตำบลแม่ยาว เทศบาลตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ภาคผนวก ญ
ตัวอย่างภาพการสัมภาษณ์

สัมภาษณ์พระรัตนมุนี, ผศ.ดร.
รักษาการเจ้าอาวาสวัดพระแก้ว จังหวัดเชียงราย
วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๔

สัมภาษณ์พระอธิการ กตสาโร
เจ้าอาวาสวัดร่องเสือเต้น จังหวัดเชียงราย
วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๔

สัมภาษณ์พระครูวิจิตรศิลปอาจารย์
เจ้าอาวาสวัดร่องขุน จังหวัดเชียงราย
วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๖๔

สัมภาษณ์พระไพศาลประชาทร วิ
เจ้าอาวาสวัดห้วยปลากั้ง จังหวัดเชียงราย
วันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๖๔.

สัมภาษณ์พระพุทธิญาณมุนี
เจ้าอาวาสวัดพระธาตุผาเงา จังหวัดเชียงราย
วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

พระครูพิพัฒนเจติยาภิบาล
เจ้าอาวาสวัดพระธาตุจอมแจ้ง จังหวัดเชียงราย
วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

สัมภาษณ์นายอานนท์ สมพันธ์
ผู้ใหญ่บ้านสบคำ จังหวัดเชียงราย
วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

สัมภาษณ์นายพิสันต์ จันทรศิลป์
หัวหน้าสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย
วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔.

สัมภาษณ์นายเทิดเกียรติ สุกใส
ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย
วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

สัมภาษณ์นายสุรพล วงศ์วัฒน์
นายกเทศมนตรีตำบลป่าอ้อดอนชัย จังหวัดเชียงราย
วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

ภาคผนวก ก
ภาพการสนทนากลุ่มเฉพาะ

การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

MODEL OF CULTURAL TOURISM FOR LOCAL GOVERNMENT
ORGANIZATIONS IN CHIANG RAI PROVINCE

พระมหาธีรวัฒน์
เสสปัญโญ
๖๑๐๑๑๐๔๒๐๓

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

วันจันทร์ที่ ๒๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๔
เวลา ๑๘.๐๐ น. เป็นต้นไป

ผ่านระบบออนไลน์ ZOOM Video Conferencing
ID: 4567898999

Zoom Meeting

Participants: หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์, APINYAR CHA..., Prasert Thilao

Zoom Meeting

Participants: Dr.Bornworn K., Galaxy Notes, APINYAR CH..., พระมหาธีรวัฒน์ เสสปัญโญ, คนในครัว

System tray: 6:07 PM 6/28/2021, 83°F Partly sunny

The image shows a Zoom meeting interface. The top portion displays a presentation slide with Thai text and a flowchart. The bottom portion shows a grid of 20 participants in a Zoom meeting.

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย
องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาวิจัยโดยการสำรวจ เอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มเฉพาะ

กระบวนการบริหารจัดการผลิตภัณฑ์

- การพัฒนา
  - 1. วางแผนกลยุทธ์
  - 2. ระบุความต้องการ
  - 3. ผนวกผลิตภัณฑ์
  - 4. กำหนดแผนการตลาด
  - 5. สร้างเอกลักษณ์แบรนด์
  - 6. กำหนดนิยามผลิตภัณฑ์
- การปฏิบัติตามแผน
  - 1. ผลิตสินค้าตามแผน
  - 2. ควบคุมคุณภาพ
  - 3. กระจายสินค้า
  - 4. ควบคุมต้นทุน
  - 5. กระจายขายผลิตภัณฑ์
- การติดตามและประเมินผลผลิตภัณฑ์
  - 1. ระบุตัวชี้วัดการดำเนินงาน
  - 2. ระบุตัวชี้วัดความสำเร็จ
  - 3. ระบุตัวชี้วัดความเสี่ยง
  - 4. ระบุตัวชี้วัดความพึงพอใจ
- การปรับปรุงผลิตภัณฑ์หรือกลยุทธ์
  - 1. วิเคราะห์จุดแข็ง/จุดอ่อน
  - 2. ระบุสาเหตุของปัญหา
  - 3. ระบุแนวทางแก้ไข
  - 4. ระบุตัวชี้วัดความสำเร็จ
  - 5. กำหนดแผนการดำเนินงาน

การระบุจุดแข็ง/จุดอ่อน
1. ความสำเร็จ: 1. ครอบคลุม 2. ครอบคลุม 3. ครอบคลุม 4. ครอบคลุม 5. ครอบคลุม 6. ครอบคลุม

รูปแบบการบริหารจัดการผลิตภัณฑ์

- 1. ให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์และกระบวนการผลิต
  - 1. ระบุตัวชี้วัดการดำเนินงาน
  - 2. ระบุตัวชี้วัดความสำเร็จ
  - 3. ระบุตัวชี้วัดความเสี่ยง
  - 4. ระบุตัวชี้วัดความพึงพอใจ
- 2. การจัดการตามวงจรชีวิตของผลิตภัณฑ์
  - 1. ระบุแนวทางแก้ไข
  - 2. ระบุสาเหตุของปัญหา
  - 3. ระบุตัวชี้วัดความสำเร็จ
  - 4. ระบุตัวชี้วัดความเสี่ยง
  - 5. ระบุตัวชี้วัดความพึงพอใจ
- 3. การมีพันธมิตรที่แข็งแกร่งในห่วงโซ่อุปทาน
  - 1. ระบุแนวทางแก้ไข
  - 2. ระบุสาเหตุของปัญหา
  - 3. ระบุตัวชี้วัดความสำเร็จ
  - 4. ระบุตัวชี้วัดความเสี่ยง
  - 5. ระบุตัวชี้วัดความพึงพอใจ
- 4. การมีสื่อมวลชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่สนับสนุน
  - 1. ระบุแนวทางแก้ไข
  - 2. ระบุสาเหตุของปัญหา
  - 3. ระบุตัวชี้วัดความสำเร็จ
  - 4. ระบุตัวชี้วัดความเสี่ยง
  - 5. ระบุตัวชี้วัดความพึงพอใจ

ภาพการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ด้วยระบบ ZOOM วันจันทร์ที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๔

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล : พระมหาธีรวัฒน์ เสสปัญโญ (สันยคติทัศน์)
 วัน/เดือน/ปีเกิด : วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๑๒
 ภูมิลำเนา : เลขที่ ๑๙/๑ ถนนไตรรัตน์ ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย
 จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ ๕๗๑๐๐ โทรศัพท์ ๐๘-๗๑๙๒-๒๗๓๗

การศึกษา

พ.ศ. ๒๕๔๔ : เปรียญธรรม ๓ ประโยค สำนักเรียนคณะจังหวัดแม่ฮ่องสอน
 พ.ศ. ๒๕๔๔ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (พธ.บ.พระพุทธศาสนา)
 พ.ศ. ๒๕๕๐ : รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)
 มหาวิทยาลัยนอร์ท เชียงใหม่
 พ.ศ. ๒๕๕๔ : ประกาศนียบัตรวิชาชีพครู วิทยาลัยเชียงราย

ประสบการณ์ทำงาน

พ.ศ. ๒๕๕๑ - ปัจจุบัน : อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
 โทร. ๐๕๒-๐๒๐๔๒๐ , โทรสาร ๐๕๒-๐๒๐๔๒๐
 พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๗ : รักษาการหัวหน้าสาขาวิชา รัฐศาสตร์ บริหารรัฐกิจ
 พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๒ : ประธานหลักสูตรสาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
 พ.ศ. ๒๕๕๕ - ปัจจุบัน : ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระแก้วพระอารามหลวง
 พ.ศ. ๒๕๕๔ - ๒๕๕๘ : ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน วิทยาลัยอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย

ผลงานทางวิชาการ

: พระมหาธีรวัฒน์ เสสปัญโญ “ .การพัฒนากลยุทธ์และเกณฑ์ชี้วัดของวัด
 พัฒนาตัวอย่างในจังหวัดเชียงราย ” วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.
 ปีที่ ๕ ฉบับพิเศษ (พฤษภาคม ๒๕๖๑) ๔๗๘-๔๙๕.
 : พระมหาธีรวัฒน์ เสสปัญโญ. พื้นที่การท่องเที่ยวในวัดพุทธศาสนา :
 วัดร่องชุ่นและวัดห้วยปลากั้ง. ในการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๓
 INC2019 : MCU Nan นครน่าน : นครพระพุทธศาสนา มรดกธรรมสู่
 มรดกโลก เมื่อวันที่ ๑๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๒.
 : พระมหาธีรวัฒน์ เสสปัญโญ. ”อนาคตของการพัฒนาชุมชนสู่ความมั่นคง
 มั่งคั่ง ยั่งยืน ในประชาคมอาเซียน ” การประชุมวิชาการระดับชาติและ
 นานาชาติ การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน มหาวิทยาลัยขอนแก่น ครั้งที่ ๕
 ระหว่างวันที่ ๒๔ - ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๘ ณ โรงแรมเซ็นทารา แอนด์
 คอนเวนชัน เซ็นเตอร์ ขอนแก่น

ปีที่สำเร็จการศึกษา
ที่อยู่ปัจจุบัน

- : พระมหาธีรวัฒน์ เสสปัญโญ “ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง: ภายเวียงกาหลงสู่ เป้าหมายอาชีพที่ยั่งยืนของชุมชน” วารสารบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ E-ISS (2697-4096) (online)ISSN2697 – 3782 (print) ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ มกราคม – มิถุนายน ๒๕๖๒.
- : พระมหาธีรวัฒน์ เสสปัญโญ.”นโยบายการบริหารองค์กรแนวใหม่กับ กระบวนการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ New Organization Management With Collaboration Process Efficiently” **บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์**. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๓ กันยายน – ธันวาคม ๒๕๖๒.
- : พระมหาธีรวัฒน์ เสสปัญโญ. “รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย”. **วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์**. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑. (มกราคม-เมษายน ๒๕๖๕).
- : ปีการศึกษา ๒๕๖๔
- : เลขที่ ๑๙/๑ วัดพระแก้วพระอารามหลวง ถนนไตรรัตน์ ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ ๕๗๑๐๐ โทรศัพท์ ๐๘-๗๑๙๒-๒๗๓๗